

การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาดตามความคิดเห็น
ของผู้บริหารและนักศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ
ในเขตกรุงเทพมหานคร

A STUDY OF LEADERSHIP BEHAVIOR OF TEACHERS IN MARKETING PROGRAM
AS PERCEIVED BY SCHOOL ADMINISTRATORS AND STUDENTS OF
COMMERCIAL COLLEGES, BANGKOK

นางนภัสกร วรนิธิปรีชา

MRS. NAPHASORN VORANITHIPREECHA

T030997

เลขที่.....

เลขทะเบียน.....

วันที่.....

เลขที่.....

เลขทะเบียน..... 30997

วัน, เดือน, ปี..... ๔ ก.ย. 2541

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2541

ISBN 974-622-188-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไปต่อหรือใช้ซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือเผยแพร่ซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต และสงวนไว้สำหรับใช้เฉพาะของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

A STUDY OF LEADERSHIP BEHAVIOR OF TEACHERS IN MARKETING PROGRAM
AS PERCEIVED BY SCHOOL ADMINISTRATORS AND STUDENTS OF
COMMERCIAL COLLEGES, BANGKOK

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE
MASTER OF INDUSTRIAL EDUCATION IN VOCATIONAL ADMINISTRATION
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

1998

ISBN 974-622-188-4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด
ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษา
วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

นักศึกษา

นางนภัสกร วรนิธิปรีชา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ดร. มาลัย จีร์วัฒน์เกษตร์

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

ผศ.ดร. พรรณี ลีกิจวัฒน์นะ

ดร. ศิริพรรณ ชุมนุช

ระดับการศึกษา

ครุศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารอาชีพศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ.

2541

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ใน
ทักษะ 3 ด้าน คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และ ทักษะด้านเทคนิค
การสอนและการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและแต่ละด้าน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและ
นักศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ 4 วิทยาลัย คือ วิทยาลัยพณิชยการเซตุน วิทยาลัยพณิชยการ
ธนบุรี วิทยาลัยพณิชยการบางนา และ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย สังกัดกรมอาชีวศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกใช้ประชากรทั้งหมดเป็น
กลุ่มตัวอย่าง รวม 740 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหาร 92 คน และ กลุ่มนักศึกษา ปวส. ปีที่ 2
648 คน ในปีการศึกษา 2539 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน
ประมาณค่า สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐาน ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารทั้ง 4 วิทยาลัย ที่มีต่อภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ในทักษะ 3 ด้าน คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\mu = 3.68$) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\mu = 3.94$) และ ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน ($\mu = 3.80$) ทั้งโดยภาพรวมและแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก
2. ความคิดเห็นของนักศึกษา ปวส. ปีที่ 2 ทั้ง 4 วิทยาลัย ที่มีต่อภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ในทักษะ 3 ด้าน คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\mu = 3.64$) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\mu = 3.76$) และ ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน ($\mu = 3.65$) ทั้งโดยรวมและแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยนี้พบว่า ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ควรเป็นบุคคลที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาการตลาดโดยตรง เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ฉะนั้นผู้บริหารจึงควรเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาบุคลากร โดยการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ผู้บริหารควรรับฟังความคิดเห็นของครู-อาจารย์ ยอมรับในข้อผิดพลาด เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข เสริมสร้างความเข้าใจ ความสมานฉันท์ ก่อให้เกิดการรวมพลังสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษา

Thesis title	A Study of Leadership Behavior of Teachers in Marketing Program as Perceived by School Administrations and Students of Commercial Colleges, Bangkok
Student	Mrs. Naphasporn Voranithipreecha
Thesis Advisor	Dr. Malai Gerawatanakaset
Thesis Co-advisor	Assist. Prof. Dr. Pannee Leekitwatthana Dr. Siripan Choomnoom
Level of study	Master of Industrial Education in Vocational Administration King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang
Year	1998

ABSTRACT

The objective of this research was a study of leadership behavior including conceptual skills, human skills, and technical skills of teachers in marketing program. A study concentrated on the entire picture of those three skills and on each skill as expected by four Commercial Colleges comprising Chatuphon Commercial College, Thonburi Commercial College, Bangna Commercial College, and Intrachai Commercial College all under the Department of Vocational Education, Ministry of Education. This research was chosen the population as the sample, including ninety two school administrators and six hundred and forty eight the second year diploma students. The research instrument was a rating scale questionnaires. The data were analyzed by using percentage, mean, and standard deviation. The research findings were as followed:

1. The school administrators of four colleges on leadership behavior of teachers in marketing which included Conceptual Skills ($\mu = 3.68$), Human Skills ($\mu = 3.94$), and Technical Skills ($\mu = 3.80$) were at high level in both the entire picture of those three skills and each skill.
2. The second year diploma student of four colleges on leadership behavior of teachers in marketing which included Conceptual Skills ($\mu = 3.64$), Human Skills ($\mu = 3.76$), and Technical Skills ($\mu = 3.65$) were at high level in both the entire picture of those three skills and each skill.

The research found that teachers in marketing program should be directly graduated in marketing, having educational proficient ability. Opportunity should be provided for personnel development by organizing studying tours, exchanging ideas and experiences including modern technology, in order to use acquired knowledge in teaching. Thus, school administrators should listen to teachers' opinions and accept any mistake occurred and encourage understanding and unity which would build creative power useful for the whole organization and the prosperity of their educational institution.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะความกรุณาของท่านอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร. มาลัย จีร์วัฒนเกษตร ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขปัญหา ตลอดจนเป็นกำลังใจ ติดตามผลการดำเนินงานวิจัยตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผศ. ดร. พรรณี ลีกิจวัฒน์ และ อาจารย์ ดร. ศิริพรรณ ชุมชุม อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำข้อคิด อันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านคณาจารย์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ประสบการณ์ ความเมตตา ห่วงใย และเป็นกำลังใจให้เสมอมา อันสร้างความประทับใจที่ตึงามแก่ศิษย์เป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณา ตรวจ แก้ไข ปรับปรุง ให้ข้อเสนอแนะแบบสอบถาม ขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน โดยเฉพาะผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา หัวหน้างานวิจัยและพัฒนา ทุกวิทยาลัย ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่า ในการดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณ คุณปรีชา และ นางสาวนลัทภร วรนิธิปรีชา และ เพื่อนที่ใกล้ชิดทุกคนที่คอยให้ความสนับสนุน ช่วยเหลือ เป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้ายนี้ ถ้าวิทยานิพนธ์นี้มีคุณค่า มีประโยชน์ มีความดี ขอน้อมระลึกถึงพระคุณของ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง และครู-อาจารย์ทุกท่าน ที่ได้สั่งสอนอบรม ให้วิชาความรู้มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

นภัสกร วรนิธิปรีชา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	i
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	iii
กิตติกรรมประกาศ.....	v
สารบัญตาราง.....	viii
สารบัญภาพ.....	x
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	7
คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	8
2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
วิทยาลัยพณิชยการ และ บทบาทหน้าที่ครู-อาจารย์ กรมอาชีวศึกษา.....	10
ความหมายและทฤษฎีของผู้นำ ภาวะผู้นำ และบทบาทหน้าที่ของผู้นำ.....	39
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	80
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	80
เครื่องมือรวบรวมข้อมูล.....	81
วิธีการรวบรวมข้อมูล.....	83
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	84

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม.....	86
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ในทักษะทั้ง 3 ด้าน ทั้งโดยรวมและแต่ละด้าน.....	86
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหาร และนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม เพิ่มเติม เกี่ยวกับภาวะผู้นำทั้ง 3 ด้าน จากคำถามปลายเปิด.....	86
ผลวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
5. สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	100
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	100
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	100
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	110
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	110
สรุปผลการวิจัย.....	110
การอภิปรายผลการวิจัย.....	113
ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	152
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	153
บรรณานุกรม.....	154
ภาคผนวก.....	163
ประวัติผู้เขียน.....	196

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. จำนวนประชากรของผู้บริหารและนักศึกษา จำแนกตามสถานศึกษา.....	81
2. ค่าความถี่ และค่าร้อยละของผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวิทยาลัย.....	85
3. ค่าความถี่ และค่าร้อยละของผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ.....	87
4. ค่าความถี่ และค่าร้อยละของผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ.....	88
5. ค่าความถี่ และค่าร้อยละของผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	89
6. ค่าความถี่ และค่าร้อยละของผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามหน้าที่ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน.....	90
7. ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร วิทยาลัยพณิชยการ.....	91
8. ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร วิทยาลัยพณิชยการ.....	93
9. ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้านเทคนิคการสอน และการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร วิทยาลัยพณิชยการ.....	96

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
10. ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะทั้ง 3 ด้าน ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร วิทยาลัยพณิชยการ.....	97
11. ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้านมนทัศน ในงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของนักศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ.....	98
12. ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของนักศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ.....	100
13. ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้านเทคนิคการสอน และการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของ นักศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ.....	102
14. ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะทั้ง 3 ด้าน ของ ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของนักศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ.....	104
15. ข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามปลายเปิด ตามความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อ การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร.....	105
16. ข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามปลายเปิด ตามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อ การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร.....	107

สารบัญภาพ

	หน้า
1. มิตีทั้ง 3 ของทฤษฎี 3 มิตี.....	58
2. ทักษะทั้ง 3 ประการที่ผู้นำจำเป็นต้องมีในงานบริหารระดับต่าง ๆ.....	72

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันนับได้ว่าธุรกิจและสังคมย่อมมีความสัมพันธ์ต่อกันมากจนแยกจากกันไม่ได้ ความเป็นอยู่ และวิวัฒนาการของสังคมขึ้นอยู่กับความเจริญเติบโตทางด้านธุรกิจ และอุตสาหกรรมธุรกิจเป็นสิ่งที่ทำให้ ความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เพราะประเทศใดก็ตามที่มีความเจริญทางธุรกิจมากขึ้น ความมีระบบในสังคมก็ย่อมมีเพิ่มมากขึ้น เท่านั้น ในทำนองเดียวกันธุรกิจจะเจริญเติบโตได้ ก็ต้องอาศัยความต้องการด้านการอุปโภค และ การใช้บริการ นั่นคือกิจกรรมทางการตลาดซึ่งในสังคม ถ้าหากปราศจากความต้องการทั้งหลายเหล่านี้แล้ว ธุรกิจก็จะไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ ดังนั้นในการดำเนินธุรกิจให้ประสบผลดี นักธุรกิจจำเป็นต้องศึกษาเรื่องราวความเป็นมาของเศรษฐกิจ สังคม และกิจกรรมทางการตลาดให้ ถ่องแท้เสียก่อน ดังที่ ดำรัสสิริ อุทยานานนท์ (2536:6) ได้กล่าวไว้ว่า

ในธุรกิจการตลาดสมัยใหม่เป็นผลรวมของการประกอบการ ทั้งหมดที่มีบทบาทต่อผู้บริโภค ในเรื่องกิจกรรมทางการตลาดของ มนุษย์เกี่ยวกับการผลิต (Production) การจัดจำหน่าย (Distribution) และ การบริโภค (Consumption) ซึ่งธุรกิจการตลาดกับสภาวะสังคม และเศรษฐกิจของประเทศจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าคนเราทุกคนย่อมต้องเกี่ยวข้องกับการตลาดในหลาย ๆ ด้านเพราะ มนุษย์ต้องซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อนำไปอุปโภคบริโภคและใช้บริการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกใน ทุกด้านดังที่ Jerome McCartley (1981:3) ได้ให้คำจำกัดความดังนี้ การตลาด เป็นการปฏิบัติ กิจกรรมทางธุรกิจ ซึ่งนำไปสู่การเคลื่อนตัวของสินค้า และบริการจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค หรือ บุคคลผู้ใช้เพื่อที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภค และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธุรกิจ

ด้วย ดังที่ John W. Wingate (1985:11) ได้กล่าวไว้ว่า การตลาดคือกิจกรรมโดยเฉพาะในการให้ความช่วยเหลือและจูงใจลูกค้า เพื่อให้ได้ใช้สินค้าหรือบริการอันก่อให้เกิดความพึงพอใจร่วมกัน ทั้งฝ่ายผู้ซื้อและฝ่ายผู้ขาย

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า ธุรกิจการค้าสมัยใหม่นั้น มีผลเกี่ยวเนื่องสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539 (อ้างใน สินี วิจารณ์, 2538:2) ซึ่งได้กล่าวถึงการพัฒนาอาชีวศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

เพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาทั้งด้านปริมาณ และ คุณภาพให้สามารถผลิตกำลังคนสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการให้บริการ โดยเน้นการให้ความรู้ทักษะ คุณธรรม จริยธรรมและการให้การปลูกฝังนิสัยให้ได้ครบถ้วน เพื่อประกอบอาชีพ และ ดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุขภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พร้อมทั้งสนับสนุนส่งเสริมการวิเคราะห์วิจัย การบริการวิชาชีพชุมชน การอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

จะเห็นว่าแม้แต่ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ก็เล็งเห็นถึงความสำคัญของการอาชีวศึกษา ซึ่งได้ให้ทฤษฎีไว้เป็นแนวทาง เพื่อให้การจัดในเชิงปฏิบัติที่ต้องการความร่วมมือของสถานศึกษานั้น สอดคล้องและมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน ซึ่งสัมพันธ์กับแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 (2539:1) ของกรมอาชีวศึกษา ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะใช้กระบวนการทางการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อให้สามารถผลิตกำลังคนระดับกลางและระดับสูง รวมทั้งพัฒนากำลังคนทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพให้เพียงพอกับตลาดแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความรู้และทักษะ เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงขึ้น ทันกับความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และอนาคต ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุข ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน ประเทศชาติมั่นคง สามารถดำรงอยู่ในสังคมโลกด้วยดี บนพื้นฐานของความเป็นไทย ฉะนั้นในการจัดการอาชีวศึกษาให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาชีพการตลาดซึ่งประกอบด้วยผู้ซื้อสินค้า ผู้ขายสินค้า และ ธุรกิจการให้บริการ เพื่อให้สอดคล้องกับอาชีพและความต้องการของตลาดแรงงาน ฉะนั้นการส่งเสริมทาง

ด้านภาวะผู้นำให้มากขึ้น จะทำให้สามารถนำไปประกอบอาชีพ ในธุรกิจการตลาดให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาชีพนี้ในปัจจุบันมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอันมาก ในปัจจุบันนี้มีนักเรียน นักศึกษา ประชาชน ได้เข้าใจ และ เห็นถึงความสำคัญของความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น และเห็นว่าถ้าบุคคลใดที่มีภาวะผู้นำ จะมีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานมากขึ้น อันส่งผลถึงการมีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งของตนเอง และเศรษฐกิจประเทศชาติเป็นส่วนรวม ดังนั้นในการจัดการด้านอาชีวศึกษาให้สัมฤทธิ์ผลย่อมต้องการนักบริหาร ครู-อาจารย์ ที่มีภาวะผู้นำเพื่อเป็นแบบอย่างแนวทางในการปฏิบัติแก่นักเรียน นักศึกษา ผลที่ได้รับคือทำให้การจัดการด้านอาชีวศึกษามีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

สำหรับลักษณะผู้นำในประเทศไทยนั้น สมพงษ์ เกษมสิน (2526:233-234) ได้พิจารณาลักษณะโครงสร้างของสังคมไทยแล้วเสนอว่า ผู้นำควรมีลักษณะดังนี้ คือ เข้าใจนโยบาย ต้องมีแผนในการดำเนินงาน หมั่นศึกษาหาความรู้ และมุ่งพัฒนาปรับปรุงตนเองอยู่อย่างสม่ำเสมอ รู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับงาน มีความซื่อสัตย์ มีความยุติธรรม และ ภิญญู สาร (2529:150-151) ได้พิจารณาลักษณะผู้นำในตัวครูจากสายตาของนักบริหารแล้วสรุปได้ว่า ครูควรมีลักษณะผู้นำพิเศษ ดังนี้คือ มีชีวิตชีวา มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความสามารถในการครองใจคน มีความรับผิดชอบ มีความฉลาด มีไหวพริบที่ดี และมีความเยียบแหลม นอกจากนี้ พนม พงษ์ไพบูลย์ (2527:1) ได้กล่าวถึงเป้าหมายการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ไว้ว่า

เป้าหมายการศึกษาที่แท้จริง คือ การพัฒนาบุคคลให้เขามีความรู้ความสามารถตามพื้นฐานความรู้อาชีพของเขา เพื่อจะได้ช่วยพัฒนาตนเองให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และในขณะเดียวกันก็ต้องทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ช่วยเหลือพัฒนาสังคม ประเทศชาติ การศึกษา จึงเป็นการสร้างคนเพื่อให้ไปสร้างสังคม และ สร้างประเทศชาติต่อไป

ดังนั้นในการศึกษาคุณสมบัติของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ในส่วนของบทบาทด้านภาวะผู้นำในตนเองนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง ด้วยความมีภาวะผู้นำจะส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความกล้าที่จะนำนักเรียน นักศึกษาได้ทั้งวิชาการและด้านกิจกรรมนำไปสู่ความเป็นคลื่นลูกใหม่ ในยุคการศึกษาของความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NIC: Newly Argo-Industrialized Country) ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยควรจะเน้นถึงการศึกษาด้านการตลาด การเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สินค้าส่งออก กลยุทธ์การตลาด การส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งธุรกิจเหล่านี้เป็นอุตสาหกรรมบริการ ให้บริการ (Services) ที่มีความสำคัญอีกประเภทหนึ่งของประเทศ ที่จะทำให้เราเสียเปรียบดุล การค้าลดลง และผู้ดำเนินธุรกิจดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จได้ต้องมีความเชื่อมั่น มีความคิดริเริ่ม มีความกล้าเสี่ยงภัย และต้องมีภาวะผู้นำสูง ซึ่งผู้ทำวิจัยได้มีประสบการณ์ด้านการสอนสาขา ธุรกิจการตลาดมาเป็นเวลานาน ทำให้เห็นถึงปัญหาว่าครูผู้สอนส่วนมากมีภาวะผู้นำที่สามารถ ออกไปดำเนินธุรกิจของตนเองได้น้อย ปัญหาต่อมาก็คือ ผู้บริหารส่วนมากไม่เข้าใจถึงการเรียน การสอนด้านธุรกิจบริการ ในปัจจุบันที่มีอุปสงค์ในธุรกิจด้านการตลาดสูงสุด ซึ่งครู-อาจารย์ด้านนี้ควร จะได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ตรงของโลกธุรกิจปัจจุบันนี้ ฉะนั้นผู้ทำวิจัยจึง มีความสนใจที่จะทำการศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารและนักศึกษา เพื่อที่จะเป็นแบบอย่างแนวทางในการสร้างนักศึกษา ที่จะออกไป ประกอบอาชีพธุรกิจ สาขาการตลาด ซึ่งในอาชีพนี้จำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำในตนเองอย่างสูง จึงจะประสบความสำเร็จในโลกของธุรกิจที่มีการแข่งขันกันมากมาย เพื่อเขาเหล่านั้นจะได้เป็น กำลังสำคัญที่จะมาช่วยเหลือพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

ในด้านของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาดควรจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการให้ การศึกษา และเป็นหัวใจของระบบการเรียนการสอนทั้งหมด เพราะถึงแม้ว่าจะมีหลักการที่ดีเยี่ยม เพียงไร แต่ถ้าครูผู้สอนขาดคุณภาพขาดความรู้ สอนโดยไม่เข้าใจจุดมุ่งหมาย จุดประสงค์เชิง พฤติกรรมว่าผู้เรียนศึกษาเรื่องนี้เข้าจะมีพฤติกรรมในอาชีพการตลาดพัฒนาก้าวหน้าไปในทิศทาง ไต ไม่เข้าใจในแนวคิดและเนื้อหาวิชาอย่างถ่องแท้ ไม่มีภาวะผู้นำที่เป็นแบบอย่างของครู เพื่อได้ เป็นตัวอย่างที่ดี อบรมชี้แนะแนวทางและถ่ายทอดให้กับนักศึกษา อีกทั้งยังมีบุคลิกลักษณะไม่ เหมาะสมกับการเป็นครูและการปฏิบัติตน

ในสภาพปัจจุบันจะเห็นได้ว่าปัญหาที่ประสบกันมาก คือ ครูที่สอนในด้านวิชาชีพมักจะมี คุณภาพต่ำ ไม่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นครูด้านวิชาชีพการตลาด และที่สำคัญ คือ การ ขาดแคลนครูสายอาชีพที่มีประสบการณ์ มักจะมีแต่ครูที่สำเร็จการศึกษาใหม่ ๆ อยู่ได้ไม่นานก็ลา ออกไป ดังนี้ เมธี ปิลันธานนท์ (2533:28) ได้กล่าวไว้ว่า

การสรรหาครู-อาจารย์ด้านวิชาชีพนั้นเป็นงานที่ยากลำบาก กว่า การสรรหาครู-อาจารย์โดยทั่วไปซึ่งมีเหตุผลที่ทราบกันทั่วไปคือ ครู-อาจารย์ที่มีฝีมือทางช่างจริง ๆ นั้น สามารถไปทำงานในธุรกิจ เอกชน และวงการอุตสาหกรรมได้รายได้งามกว่าเงินเดือนจาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาชีพครูมากนัก แต่อย่างไรก็ดีเราก็ยังมีทางที่จะได้กำลังคนด้านนี้ มาบรรจุเป็นครู-อาจารย์ ด้านการติดต่อประสานงานกับวิทยาลัย สถาบัน และมหาวิทยาลัยที่ผลิตบุคลากรในสาขาอาชีพต่าง ๆ แต่ มักจะเป็นผู้ที่จบการศึกษาใหม่ ๆ ยังขาดประสบการณ์หรือมี ประสบการณ์น้อย โดยทั่วไปแล้วผู้ที่จะเป็นครู-อาจารย์ในสถาบัน อาชีวะและเทคนิคศึกษา ควรจะต้องมีคุณสมบัติเรื่องประสบการณ์ ตรงและควรสำเร็จการศึกษาในสาขาวิชานั้น ๆ ด้วย

ที่กล่าวมาแล้วเป็นคุณลักษณะของครู-อาจารย์ที่ดีในลักษณะทั่วไป แต่สำหรับครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ผู้ซึ่งต้องเป็นแบบอย่างแนวทางให้กับนักเรียน นักศึกษาดังที่ นพคุณ ศิริวรรณ (2536:15) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนไว้ว่า ตามปกติแล้วครูมักจะถูกนักเรียน สังเกตและวิจารณ์อยู่เสมอ การที่ครูประพฤติหรือทำตัวดี นักเรียนก็จะประทับใจครู เช่นเดียวกัน สุลล จังสินธ์ (2532:23) ได้กล่าวไว้ว่า บุคลิกของครูเป็นอย่างไร พฤติกรรมของนักเรียนก็จะเลียนแบบพฤติกรรมหรือบุคลิกของครูเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นไม่เพียงแต่ครู-อาจารย์ต้องรับบทบาทหน้าที่ ในการสอนนักเรียน นักศึกษาในด้านวิชาการเท่านั้น ความประพฤติ บุคลิกภาพ ความชัดเจนใน ลักษณะวิชาชีพยังต้องเป็นแบบอย่างให้แก่ศิษย์ ดังเช่นคุณลักษณะพิเศษของครู-อาจารย์ สาขา วิชาการตลาด ควรจะมีซึ่ง ธวัชชัย จินดาพานิชย์ (2538:38-40) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่จำเป็น ของผู้ประกอบการตลาดไว้ว่า

ทุกหน่วยงานด้านการตลาดจะคัดเลือกพนักงานที่มีคุณลักษณะ เหมาะสมกับตำแหน่งและความรับผิดชอบดังนี้ ด้านบุคลิกภาพ ความ สุขภาพอ่อนโยน ความกระตือรือร้นในการทำงาน ความร่วมมือ ความคิด ริเริ่ม ความสามารถในการทำงาน ความซื่อสัตย์จงรักภักดี การรู้จักรักษา ความลับ ความรอบรู้ในหน้าที่การงาน การปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับ บัญชา

ในขณะที่ลักษณะอาชีพต้องการบุคลากรที่มีคุณลักษณะดังกล่าว ครู-อาจารย์ซึ่งเป็นผู้รับ ผลิตขอบบรรมเป็นแบบอย่างแนวทางแก่นักเรียน นักศึกษาก็น่าจะมีคุณลักษณะพิเศษดังกล่าวนี้ ด้วย ซึ่งปัญหาดังกล่าวข้างต้นนี้เกิดขึ้นกับบุคลากรที่เป็นครู-อาจารย์ ในทุกสาขาวิชา ในวิทยาลัย

ด้านพันธิขการย้อมส่งผลกระทบมาถึงผู้เรียน ทั้งทางด้านคุณภาพการเรียนการสอนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ดังที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ อย่างไรก็ตามการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำและคุณลักษณะของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด เพื่อนำผลที่ได้รับที่เป็นประโยชน์นำไปปรับปรุงแก้ไขหรือนำไปเป็นข้อมูลในการเตรียมพัฒนาบุคลากร รวมทั้งปรับปรุงคุณลักษณะของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ให้มีคุณสมบัติดียิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และนักศึกษาในวิทยาลัยพันธิขการ ในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในทงาน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

เมธี ปิลันธนานนท์ (2533:53) กล่าวไว้ว่า บทบาทสำคัญของครูอาชีพศึกษาคือการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีลักษณะอาชีพที่ดีในอนาคต ดังนั้นครูอาชีพศึกษาควรได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะดังนี้ มีความรู้ในวิชาชีพอย่างแท้จริง มีความสามารถในการถ่ายทอดวิชาชีฟไปสู่ผู้เรียนและมีความรอบรู้ในเรื่องนั้น ๆ นอกเหนือจากวิชาชีพและมีประสบการณ์ในการทำงาน

ในการศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และนักศึกษา ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีของ Robert L. Katz (อ้างใน ศิริมา พรนิมิตร, 2532:15) มาเป็นแนวทางสร้างกรอบในการวิจัย ซึ่งในทฤษฎีนี้มีแนวความคิด ความเชื่อและหลักสำคัญที่ว่าทักษะของภาวะผู้นำที่มีผลต่อการเรียนรู้และการให้ความรู้ในด้านการเป็นผู้นำ คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ (Conceptual Skills) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) และทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน (Technical Skills) และการศึกษาภาวะผู้นำทั้ง 3 ด้านนั้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ทักษะความสามารถด้านการจัดการมองภาพรวมขององค์การด้านการประสานงาน รวมทั้งคาดการณ์ทุก ๆ ด้านในองค์การ
2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ทักษะความสามารถในการทำงานร่วมกันสามารถชี้แนะให้ผู้ร่วมงาน ผู้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบ และบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ได้ปฏิบัติงานร่วมเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กันอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ความร่วมมือร่วมใจของทุก ๆ ฝ่ายได้เป็นอย่างดี

3. ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน หมายถึง ทักษะในด้านวิชาการที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถพิเศษเฉพาะสาขาที่เป็นขบวนการ กรรมวิธี และเทคนิควิธีการเฉพาะสาขานั้น ๆ รวมทั้งความสามารถในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องซึ่งทำให้เห็นว่าเป็นผู้มีความรู้ เป็นผู้นำแนวทางปฏิบัติซึ่งเป็นแบบอย่างอันดี ในการศึกษาสาขาวิชาการนั้น ๆ อย่างแท้จริง

เนื่องจากทักษะความสามารถทั้ง 3 ประการนี้ ได้ผสมผสานกันอยู่ในลักษณะของผู้นำ และทักษะแต่ละด้านนี้มีความจำเป็นใช้ในแต่ระดับที่ต่างกันตั้งแต่ระดับผู้บริหารสูงสุดลงมาถึงหัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าแผนกวิชา ครู-อาจารย์ผู้ให้ความรู้ นักเรียนนักศึกษาผู้รับความรู้ ตามแนวทางแบบอย่างทุกระดับชั้น สามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์เพื่อประสานสัมพันธ์กันได้ทุกฝ่าย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถาบันหรือสถานศึกษานั้น

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะเลือกทำการวิจัยเฉพาะสาขาวิชาการตลาด ซึ่งจะเก็บข้อมูลจากวิทยาลัยพณิชยการจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยพณิชยการเซตุนพณ วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี วิทยาลัยพณิชยการบางนา และ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษาที่มีต่อภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาธุรกิจการตลาด ตามกรอบทฤษฎีของ Robert L. Katz ซึ่งได้กำหนดทักษะของภาวะผู้นำทั้ง 3 ด้าน ดังนี้คือ

1. ทักษะด้านมโนทัศน์ในงาน (Conceptual Skills)
2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills)
3. ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน (Technical Skills)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประชากร

ประชากรที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ

กลุ่มผู้บริหาร ในวิทยาลัยพณิชยการ สังกัดกรมอาชีวศึกษา มี 4 แห่ง คือ วิทยาลัยพณิชยการเซตุนน วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี วิทยาลัยพณิชยการบางนา และวิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย รวมจำนวนผู้บริหาร 92 คน

กลุ่มนักศึกษา ปวส. ปีที่ 2 ปีการศึกษา 2539 คณะวิชาการตลาดของวิทยาลัยพณิชยการ ทั้ง 4 แห่ง มีจำนวนทั้งสิ้น 648 คน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้ประชากรทั้งหมดรวม 740 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ค่านิยมศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยขอจำกัดคำจำกัดความของคำบางคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำ หมายถึง ลักษณะที่แสดงออกถึงความสามารถในการเป็นผู้นำกลุ่ม เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้และความสามารถในการนำกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาตลอดจนการบำรุงขวัญและกำลังใจของกลุ่ม โดยประกอบด้วยทักษะ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านมโนทัศน์ในงาน (Conceptual Skills) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) และ ทักษะด้านเทคนิค การสอนและการปฏิบัติงาน (Technical Skills) และ การศึกษาภาวะผู้นำทั้ง 3 ด้านนั้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ทักษะด้านมโนทัศน์ในงาน หมายถึง ทักษะความสามารถด้านการจัดการ มองภาพรวมขององค์การ ด้านการติดต่อประสานงานทั้งภายในองค์การและภายนอกองค์การ มีส่วนร่วมในการเสนอนโยบายพัฒนา และแนวความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม มีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาบุคลากรเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าให้สถานศึกษา ยอมรับข้อผิดพลาดและยอมรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่น เพื่อนำมาวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไข อีกทั้งควรมีความรอบรู้ในสาขาวิชาชีพของตนเป็นอย่างดีด้วย

1.2 ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ทักษะความสามารถในการทำงานร่วมกัน สามารถชี้แนะให้ผู้ร่วมงาน ผู้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบ และบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ได้ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ความร่วมมือร่วมใจของทุก ๆ ฝ่ายได้ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ให้ความสำคัญกับตนเองและเข้ากับผู้อื่นได้ดี ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีระเบียบวินัย มีความเสียสละ ยุติธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียน-นักศึกษา และมีความปรารถนา

อีกสำเนาเป็นเอกสารที่ส่งงานให้สภาฯ หรือเป็นการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญตให้เข้าไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดีต่อนักเรียน-นักศึกษา โดยการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในเนื้อหาวิชา และสนับสนุนเผยแพร่ผลงานของนักเรียน-นักศึกษา รวมถึงให้ความช่วยเหลือ บริการสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

1.3 ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน หมายถึง ทักษะในด้านวิชาการ ที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถพิเศษเฉพาะสาขาที่เป็นขบวนการ กรรมวิธี และ เทคนิควิธีการ เฉพาะสาขานั้น ๆ รวมทั้งความสามารถในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้เห็นว่าเป็น ผู้มีความรู้ เป็นผู้นำแนวทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นแบบอย่างอันดีในการศึกษาสาขาวิชานั้น ๆ ได้อย่าง แท้จริง มีส่วนร่วมในการจัดโครงการให้บุคลากรไปศึกษาหาความรู้ และเทคนิควิธีการสอนด้วย เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีความกระตือรือร้น ว่องไว รักความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ให้การสนับสนุนเผยแพร่ผลงานทักษะด้านวิชาชีพ สามารถให้คำแนะนำในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ และ แหล่งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมแก่นักเรียน-นักศึกษา จัดนิทรรศการแนะนำวิชาชีพเพื่อให้นักเรียน- นักศึกษาได้รับข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจเลือกวิชาชีพที่เหมาะสม เปิดโอกาสให้นักเรียน-นัก ศึกษาที่มาปรึกษา พร้อมทั้งให้เขาได้ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจด้วยตนเอง

2. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าคณะ และหัวหน้าแผนกที่ได้รับ การแต่งตั้งจากกรมอาชีวศึกษา หรือ ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ หรือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการของสถานศึกษานั้น ๆ เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการ ข้าราชการที่ได้กำหนดไว้

3. ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนในสาขาวิชาการ ตลาด ในวิทยาลัยพณิชยการ กรมอาชีวศึกษา ที่ได้รับการสอบบรรจุแต่งตั้งตามระเบียบ ของกระทรวงศึกษาธิการ

4. นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่ได้ศึกษาอยู่ในคณะวิชาการตลาด ปวส. ปีที่ 2 ปีการศึกษา 2539 ในวิทยาลัยพณิชยการ เขตกรุงเทพมหานครมี 4 แห่ง คือ วิทยาลัยพณิชยการเซตุนพณ วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี วิทยาลัยพณิชยการบางนา และวิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย

5. วิทยาลัยพณิชยการ หมายถึง สถานศึกษาประเภทพณิชยกรรม สังกัดกองวิทยาลัย อาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา ซึ่งได้แก่ วิทยาลัยพณิชยการเซตุนพณ วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี วิทยาลัยพณิชยการบางนา และวิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย

6. สาขาวิชาการตลาด หมายถึง การศึกษาหลักการและเทคนิคด้านการตลาด ซึ่งเป็นงาน อาชีพสาขาโดยตรง พร้อมทั้งฝึกฝนให้สามารถปฏิบัติงานด้วยหลักวิชาการอย่างรอบคอบ รวดเร็ว ตรงต่อเวลา รับผิดชอบต่อหน้าที่ เพื่อให้ปฏิบัติงานอาชีพประสบผลสำเร็จด้วยดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง “การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร” ผู้ทำวิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการค้นคว้าประกอบการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. วิทยาลัยพณิชยการ และ บทบาทหน้าที่ครู-อาจารย์ กรมอาชีวศึกษา
2. ความหมายและทฤษฎีของผู้นำ ภาวะผู้นำ และบทบาทหน้าที่ของผู้นำ
  - 2.1 ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์
  - 2.2 ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์
  - 2.3 ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน
1. วิทยาลัยพณิชยการ และบทบาทหน้าที่ของครู-อาจารย์ กรมอาชีวศึกษา

วิทยาลัยพณิชยการ กรมอาชีวศึกษา

กรมอาชีวศึกษา เน้นการศึกษาที่มุ่งฝึกอบรมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ และทักษะ เพื่อสามารถประกอบอาชีพได้ตามความถนัด และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งต้องการความมั่นคงทางเศรษฐกิจเป็นอย่างสูง จึงต้องอาศัยกำลังคนที่มีคุณภาพ มีอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง และตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน การอาชีวศึกษาจึงเป็นกระบวนการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคงและเจริญรุ่งเรืองดังที่ นุชนารถ สุนทรพันธ์ (2533:1) ได้กล่าวไว้ว่า การอาชีวศึกษาหมายถึง การศึกษาด้านวิชาชีพซึ่งมีทั้งวิชาชีพชั้นสูง และไม่ใช่วิชาชีพชั้นสูง การจัดการอาชีวศึกษานั้นสามารถจัดได้ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการจัดการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมธี ปิลันธนาพันธ์ (2533:48) ได้ให้ความหมายการอาชีวศึกษาไว้ดังนี้

อาชีวศึกษา (Vocational Education) คือ การศึกษาเพื่อเตรียมบุคลากรด้านฝีมือระดับคุณวุฒิที่ต่ำกว่าปริญญาสำหรับอาชีพหนึ่งหรือกลุ่มอาชีพช่างและงานต่าง ๆ อาชีวศึกษา ตามปกติจัดขึ้นในระดับมัธยมปลายจะต้องจัดให้มีการศึกษาพื้นฐานทั่วไป วิชาทฤษฎีสัมพันธ์ และ ฝึกภาคปฏิบัติเพื่อพัฒนาฝีมือที่ต้องการสำหรับอาชีพหนึ่ง ๆ สัดส่วนของวิชาต่าง ๆ จะแตกต่างกัน แต่ตามปกติแล้วจะต้องเน้นการฝึกภาคปฏิบัติ

รุ่ง แก้วแดง (2531:2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอาชีวศึกษาไว้ว่า การอาชีวศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนากำลังคนของประเทศ เพราะการที่ประเทศของเราจะมีบุคลากรที่มีทักษะ และมีมือแรงงานได้หรือไม่ขึ้น ย่อมขึ้นอยู่กับอาชีวศึกษาเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539 (2535:70) ที่กำหนดวัตถุประสงค์ของการอาชีวศึกษา “เร่งผลิตและพัฒนากำลังคนให้เหมาะสมกับ ความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ รวมทั้งส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถที่จะเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระได้” เพื่อให้การพัฒนาอาชีวศึกษาโดยแยกเป็นการพัฒนาบุคคลและอาชีวศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การกระจายโอกาสและพื้นฐานการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและเครือข่ายการเรียนรู้ การพัฒนาครู-อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การบริการและการระดมสรรพกำลังเพื่อการจัดการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ “เพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพให้สามารถผลิตกำลังคนสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและบริการ โดยเน้นการให้ความรู้ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม และการปลูกฝังนิสัยในการทำงาน เพื่อประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พร้อมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมการวิเคราะห์วิจัยการบริการวิชาชีพชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรม” โดยวางนโยบายไว้ 15 ข้อ ดังนี้คือ

นโยบายข้อ 1 เร่งรัดพัฒนาการผลิตกำลังคนให้มีความรู้ ทักษะสอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และการประกอบอาชีพอิสระ

มาตรการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 1.1 ให้มีการศึกษา ทบทวนความต้องการกำลังคนตามการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานและอาชีพใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อการปรับแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้อง
- 1.2 ให้มีการกำหนด และ ทดสอบมาตรฐานวิชาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาที่จำเป็น
- 1.3 ให้มีการจัดตั้งกองทุนและองค์กรในสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนให้ผู้สำเร็จการศึกษากลายเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อม
- 1.4 จัดหาและพัฒนาอาคารสถานที่ เครื่องมือ ครุภัณฑ์ และสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมเพียงพอกับการพัฒนาการผลิตกำลังคน และให้ทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี

นโยบายข้อ 2 ปรับปรุงโครงสร้างและรูปแบบการจัดอาชีวศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการผลิตกำลังคนในสาขาที่ขาดแคลน และจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างตลาดแรงงานในภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และบริการทันสมัย

มาตรการ

- 2.1 ปรับปรุงโครงสร้างการจัดอาชีวศึกษา โดยให้ความสำคัญการผลิตกำลังคนในระดับที่สูงกว่า ปวส. และ ปวท.
- 2.2 พัฒนารูปแบบการอาชีวศึกษา โดยเน้นการสร้างร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อประสานประโยชน์ในการผลิตกำลังคน การพัฒนาบุคลากร และการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลด้านการผลิต และการใช้กำลังคน

นโยบายข้อ 3 พัฒนาผู้เรียนให้มีนิสัยรักการทำงาน มีศรัทธาและมีจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ พร้อมมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

มาตรการ

- 3.1 พัฒนาระบบการเรียนการสอน โดยให้เน้นการสร้างความรู้ความตระหนักและปลูกฝังความศรัทธาในวิชาชีพที่เลือกเรียน
- 3.2 ให้มีกิจกรรมหรือโครงการพิเศษที่จะเสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาการทำงานเป็นหมู่คณะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น ๆ
- 3.3 สนับสนุนกิจการองค์การนักศึกษา ให้สามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัว เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างทักษะอาชีพความเป็นผู้นำ และความศรัทธาในวิชาชีพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นโยบายข้อ 4 ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ป้องกัน และแก้ไขปัญหา และการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาตรการ

- 4.1 สร้างความตระหนักในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในกระบวนการเรียนการสอนวิชาชีพ
- 4.2 เร่งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

การศึกษาวិทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วยนโยบาย 1 ข้อ

นโยบายข้อ 5 ส่งเสริมการประดิษฐ์ คิดค้น ดัดแปลง และพัฒนาเทคโนโลยีท้องถิ่น เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพทรัพยากรและอาชีพ

มาตรการ

- 5.1 สนับสนุนการค้นคว้า ทดลอง จัดทำเครื่องมือครุภัณฑ์ เพื่อให้สามารถนำมาใช้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 5.2 เร่งรัดพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลผลิต เพื่อให้เกิดการประดิษฐ์ และพัฒนาเทคโนโลยีท้องถิ่น
- 5.3 ส่งเสริมการนำเทคโนโลยี เครื่องมือ ครุภัณฑ์ ที่สถานศึกษาประดิษฐ์มาปรับปรุงพัฒนา และใช้ในระบบอาชีวศึกษาให้กว้างขวาง
- 5.4 สนับสนุนให้สถานศึกษาทดลอง ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีท้องถิ่น
- 5.5 ส่งเสริมการพัฒนาต้นแบบเทคโนโลยี ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และกว้างขวาง

การกระจายโอกาสทางการศึกษาและพื้นฐานการศึกษาประกอบด้วยนโยบาย 4 ข้อ

นโยบายข้อ 6 ส่งเสริมและสนับสนุนการขยายโอกาสการศึกษาวชิชาชีพอย่างกว้างขวางแก่ทุกกลุ่มชน

มาตรการ

- 6.1 พัฒนาปรับปรุงและขยายโครงการอาชีวศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบท (อศ.กช) ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

6.2 ปรับบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่
เกษตรกร และผู้ประกอบการอาชีพอื่นในชนบท

6.3 ส่งเสริมการศึกษาและฝึกอบรมแก่สตรี และผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม ใน
สาขาวิชาชีพที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน

นโยบายข้อ 7 ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านอาชีพให้กว้างขวาง ทั้งด้านอุตสาหกรรม
เกษตรกรรม และบริการ โดยเฉพาะด้านเกษตรกรรม เน้นเกษตรกรรมและผู้ที่จะเป็นเกษตรกรให้
สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรการ

7.1 ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ของสถานศึกษาทุกประเภท โดยเฉพาะด้าน
เกษตรกรรมให้สามารถให้บริการวิชาชีพพื้นฐานได้อย่างกว้างขวาง

7.2 เร่งรัดปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับการศึกษาวิชาชีพขั้นพื้นฐานสำหรับประชาชน

นโยบายข้อ 8 ส่งเสริมการบริการวิชาชีพระยะสั้นแก่ชุมชนอย่างกว้างขวาง สอดคล้องกับ
ความต้องการของบุคคล สภาพทรัพยากรท้องถิ่น และตลาดแรงงาน

มาตรการ

8.1 เพิ่มขีดความสามารถของโรงเรียนสารพัดช่าง ให้สามารถจัดหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น
ได้กว้างขวาง ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

8.2 เร่งพัฒนา จัดหาเครื่องมือ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ และสื่อการเรียนการสอนวิชาชีพ
ระยะสั้นให้เพียงพอ

8.3 ขยายบทบาทหน้าที่ของศูนย์ฝึกวิชาชีพ และสถานศึกษาประเภทอื่นให้สามารถ
บริการวิชาชีพได้กว้างขวาง สอดคล้องกับทรัพยากร และการประกอบอาชีพใน
ท้องถิ่น

8.4 ส่งเสริมการศึกษา วิเคราะห์สภาพทรัพยากร และอาชีพท้องถิ่น เพื่อพัฒนาการบริการ
วิชาชีพ

นโยบายข้อ 9 เร่งรัดพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นผู้ดำเนินการจัดวิชาชีพในท้องถิ่น มีความ
พร้อมและศักยภาพในการกิจหลัก ทั้งการสอน การบริการวิชาชีพแก่ชุมชน และการวิเคราะห์วิจัย
เพื่อพัฒนาการศึกษาวิชาชีพ และเทคโนโลยีในท้องถิ่น

มาตรการ

9.1 พัฒนาขีดความสามารถของสถานศึกษาให้เป็นผู้ดำเนินการจัดวิชาชีพในท้องถิ่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9.2 เร่งพัฒนาสถานศึกษาทั้งด้านบริหารจัดการ และบุคลากรให้สามารถปฏิบัติภารกิจหลักทั้งการสอน การบริการวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาหลักสูตรและเครือข่ายการเรียนรู้ ประกอบด้วยนโยบาย 1 ข้อ

นโยบายข้อ 10 เร่งรัดพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนให้มีระยะเวลาและสาขาวิชาที่หลากหลาย ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการของสภาพตลาดแรงงาน และทรัพยากรท้องถิ่น และการประกอบอาชีพอิสระ

มาตรการ

10.1 ให้มีการวิเคราะห์อาชีพ และสมรรถนะของอาชีพในกระบวนการจัดทำหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรมีระยะเวลาที่หลากหลายตามลักษณะวิชาชีพ

10.2 จัดให้มีกลไกประสานการพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและทรัพยากรท้องถิ่น

10.3 พัฒนากระบวนการเรียนการสอนวิชาชีพให้เอื้อต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจทักษะ และความตระหนักในความสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการ

การพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วยนโยบาย 1 ข้อ

นโยบายข้อ 11 เร่งพัฒนาคุณภาพบุคลากร ครู-อาจารย์ และผู้บริหารให้มีความรู้ ทักษะ

สอดคล้องกับวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่

มาตรการ

11.1 สร้างแรงจูงใจในด้านต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรเร่งพัฒนาตนเอง ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและเทคโนโลยี

11.2 จัดให้มี หรือแสวงหาทุนการศึกษาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างกว้างขวาง

11.3 ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษา

11.4 ให้มีการศึกษาวิเคราะห์ ทำการเปลี่ยนแปลงวิทยาการและเทคโนโลยี เผยแพร่ความรู้แก่บุคลากร และศึกษาความต้องการในการพัฒนาของบุคลากร

11.5 พัฒนาองค์กร และกลไกในการศึกษาความต้องการในการพัฒนาบุคลากร การวางแผนบุคลากร การพัฒนา และการติดตามประเมินผลอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

11.6 ให้มีการกำหนด ทดสอบ และควบคุมมาตรฐานครูวิชาชีพในสาขาวิชาที่จำเป็น

11.7 ส่งเสริมให้มีการวางแผน การพัฒนา และการฝึกอบรม เพื่อการพัฒนาบุคลากรการ

ศึกษา ครู อาจารย์ และผู้บริหาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การบริหารและการระดมสรรพกำลังเพื่อการจัดการศึกษา ประกอบด้วยนโยบาย 3 ข้อ
นโยบายข้อ 12 พัฒนาการองค์กรและกลไกการจัดอาชีวศึกษา ตั้งแต่ระดับสถานศึกษาระดับ
 จังหวัด ระดับภาค และระดับกรมให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสานสัมพันธ์สอดคล้อง
 คล้องเป็นกระบวนการเดียวกันอย่างเป็นระบบ

มาตรการ

12.1 เร่งพัฒนาองค์กรและกลไกการวางแผนและจัดระบบข้อมูล เพื่อให้เสนอแนะแนว
 ทิศทางการปรับโครงสร้างและรูปแบบของการจัดอาชีวศึกษา ให้สอดคล้องกับโครงสร้าง
 สร้างตลาดแรงงาน

12.2 ให้มีการวางแผนพัฒนาอาชีวศึกษาในระดับภาคและระดับจังหวัด เพื่อความมี
 เอกภาพ

12.3 พัฒนาการระดับกรม เพื่อให้สามารถประสานการดำเนินงานระดับภาค ระดับ
 จังหวัด และระดับสถานศึกษา ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

12.4 ปรับปรุงกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติให้เอื้อต่อการพัฒนาอาชีวศึกษา

นโยบายข้อ 13 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา และสถานประกอบการทั้งภาค
 รัฐและเอกชน เพื่อให้การจัดอาชีวศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนระดม
 ทรัพยากรจากแหล่งอื่นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

มาตรการ

13.1 ให้มีการระดมทรัพยากรระหว่างสถานศึกษาจากสถานประกอบการ มาใช้ในการจัด
 อาชีวศึกษาได้กว้างขวางขึ้น

13.2 เร่งพัฒนาองค์กรและกลไก ในการประสานความร่วมมือกับต่างประเทศ เพื่อให้
 สามารถหาแหล่งความช่วยเหลือได้คล่องตัว รวดเร็ว และกว้างขวางขึ้น

นโยบายข้อ 14 ส่งเสริมการวิเคราะห์ วิจัย และการจัดระบบข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการ
 บริหาร ตลอดจนเร่งรัดพัฒนาการติดตามและประเมินผลอย่างจริงจังต่อเนื่อง

มาตรการ

14.1 พัฒนาระบบข้อมูล สารสนเทศ ให้เอื้อต่อการวางแผนและบริหารงาน

14.2 เร่งพัฒนาการติดตามประเมินผลอย่างจริงจัง เพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหาและ
 พัฒนางานได้ทันต่อเหตุการณ์

14.3 ส่งเสริมการวิเคราะห์ วิจัย ระดับสถานศึกษาเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการบริหาร
 และการจัดอาชีวศึกษา

14.4 พัฒนาบุคลากรเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการวิเคราะห์ วิจัย ทั้งระดับสถานศึกษา และระดับกรม

14.5 พัฒนาระบบแนะแนวอาชีพ และจัดหางานในสถานศึกษาให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นโยบายข้อ 15 สนับสนุนการอาชีวศึกษาในการจัดการศึกษาด้านอาชีพ เพื่อเตรียมคนยุคใหม่ที่จำเป็นในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ และเพื่อเพิ่มบทบาทของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

มาตรการ

15.1 เร่งรัดพัฒนาสถานศึกษา ให้มีขีดความสามารถในการเป็นผู้นำการพัฒนา และจัดวิชาชีพเพื่อเตรียมคนยุคใหม่

15.2 เร่งพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของทุกระดับให้ทันสมัย สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างจริงจังทันต่อเหตุการณ์

15.3 เร่งพัฒนาสถาบันพัฒนาครูอาชีวศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในภูมิภาคเอเชีย

จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่ามีความสอดคล้องกับ แผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ของกรมอาชีวศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักที่จะใช้กระบวนการให้การศึกษา และมีกรอบเพื่อให้สามารถผลิตกำลังคนระดับกลางและระดับสูง รวมทั้งพัฒนากำลังคนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพดังต่อไปนี้

1. การผลิตกำลังคน

1.1 ด้านปริมาณ ให้เพียงพอกับความต้องการกำลังคนของประเทศ และเพียงพอกับความต้องการที่จะศึกษาวิชาชีพของประชาชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ได้มีการศึกษาวิชาชีพอย่างกว้างขวางและเสมอภาค

1.2 ด้านคุณภาพ ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1.2.1 ทางด้านร่างกาย

1. ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ เติบโตสมวัย
2. เข้าใจสาธารณสุขพื้นฐาน รู้จักป้องกันโรค
3. ปลอดภัยจากสิ่งเสพติด

1.2.2 ทางด้านจิตใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไปว่าควรใช้โดยคำนึงถึงลิขสิทธิ์ของเจ้าของ และควรแจ้งถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีโอกาสไปใช้

1. มีความสุขสงบ รู้จักพักผ่อนและสันตนาการในทางที่เหมาะสม
  2. มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย ภาควุฒิใจในตนเอง
  3. มีจิตใจที่เป็นประชาธิปไตย เข้าใจคนอื่น ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ทำงานเป็นที่มั่งได้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักและเข้าใจในความสำคัญของสิ่งแวดล้อม รู้จักคิดแบบรวมส่วนโดยไม่แยกส่วนไปคิดถึงแต่ตนเองและประโยชน์ของพวกเขา
  4. มีสุนทรีย์ สำนึกในความเป็นไทย ภูมิปัญญาไทย วัฒนธรรมไทย ค่านิยมไทย เข้าใจและสำนึกในการเป็นประชากรโลก
  5. มีจิตใจที่จะสู้สิ่งยาก เห็นคุณค่าและภาควุฒิใจในงานสุจริต ภาควุฒิใจ และเห็นคุณค่าของสิ่งที่ศึกษา
  6. ยึดพุทธปรัชญา และปรัชญาในศาสนาที่ตนนับถือ เป็นหลักในการดำรงชีวิต
- 1.2.3 ทางด้านความรู้
1. รู้จักคิด วิเคราะห์ และมีวิจารณ์ญาณสามารถเลือกรับสื่อที่มีคุณภาพได้
  2. ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ รู้วิธีที่จะศึกษาค้นคว้าความรู้ เพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์จนตลอดชีวิต
  3. สามารถปรับปรุงวิถีชีวิตและการทำงาน ให้สอดคล้องและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงของโลก รู้จักเลือกสรรสิ่งที่เหมาะสม
  4. รู้ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ เพื่อการสื่อสารทำความเข้าใจได้อย่างดี
  5. รู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีพื้นฐาน ทั้งที่จำเป็นต่องานและการศึกษาต่อ
  6. มีความสามารถในการจัดการ
  7. รู้จักตนเอง ประเทศของตน ประเทศเพื่อนบ้าน รู้เท่าทันโลก
  8. รู้ที่จะทำให้ตนมีความสุข ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติ และช่วยให้สิ่งแวดล้อมยั่งยืน
  9. รู้จริงในพุทธปรัชญา และปรัชญาในศาสนาที่ตนนับถือ จนสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

10. ไม่ยึดติดกับรูปแบบหรือคำตอบใดคำตอบเดียว โดยเชื่อในข้อมูล ข่าวสาร และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

1.2.4 ทางด้านทักษะและการประกอบอาชีพ

1. มีทักษะเพียงพอที่จะประกอบอาชีพเฉพาะทาง และมีทักษะพื้นฐานเพียงพอที่จะปรับเปลี่ยน เมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไป
2. มีนิสัยในการทำงานที่ดี สามารถประกอบสัมมาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการเป็นลูกจ้างและการประกอบอาชีพอิสระ
3. สามารถพัฒนาสัมมาชีพจนสามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้
4. สามารถพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นชนบท และในพื้นที่เพื่อความมั่นคง เพื่อเป็นการลดช่องว่างของรายได้ระหว่างคนในเมืองและชนบท และช่วยให้คนไม่ทิ้งถิ่น

2. การพัฒนากำลังคน พัฒนากำลังคนในตลาดแรงงานเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความรู้ และทักษะเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงขึ้น ทันกับความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและอนาคต

Carter V. Good (อ้างใน สินี วิจารณ์, 2538:15) นักวิชาการศึกษาท่านหนึ่ง ได้ให้ความหมายเพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีวศึกษาไว้ว่า

การอาชีวศึกษาคือการจัดการศึกษาที่ต่ำกว่าระดับมหาวิทยาลัย เพื่อเตรียมบุคลากรเข้าสู่งานอาชีพเฉพาะด้าน หรือเพื่อพัฒนาความสามารถให้แก่พนักงานให้เป็นแรงงานฝีมือระดับสูงขึ้นการศึกษาดังกล่าวได้แก่การอุตสาหกรรม ช่างเทคนิค การเกษตร การพาณิชย์และคหกรรม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากรมอาชีวศึกษา (2536:27-28) จัดเป็นหน่วยงานหลักในการผลิตกำลังคนส่วนใหญ่ ในระดับอาชีวศึกษาเข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยจัดการศึกษาในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตั้งแต่หลักสูตรระยะสั้นเพื่อผลิตช่างกึ่งฝีมือ (Semi-Skilled Worker) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เพื่อผลิตช่างฝีมือ (Skilled Work) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) เพื่อผลิตช่างเทคนิค (Technician) และหลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) เพื่อผลิตนักเทคโนโลยีในหลายสาขาวิชาชีพ

อำนาจหน้าที่ของกรมอาชีวศึกษา

กรมอาชีวศึกษามีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. จัดและส่งเสริมการศึกษาระดับประกาศนียบัตร หลักสูตรระยะสั้น และหลักสูตรพิเศษ
2. ปฏิบัติราชการอื่นใดตามกฎหมาย กำหนดเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย โดยอำนาจหน้าที่ดังกล่าวกรมอาชีวศึกษาได้ดำเนินการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิตกำลังคนในระดับช่างฝีมือ ช่างฝีมือ และช่างเทคนิคให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสนองความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งการประกอบอาชีพอิสระโดยการจัดการศึกษาและฝึกอบรมใน 5 ประเภทวิชา คือ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม ศึกษาศาสตร์ และศิลปหัตถกรรม ในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพของกรมอาชีวศึกษาแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ
  1. จัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน กรมอาชีวศึกษาดำเนินการจัดหลักสูตรระดับต่าง ๆ ดังนี้
    - 1.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) รับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่าเข้าศึกษาต่อ 3 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพตามสาขาที่เลือกเรียน
    - 1.2 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวช. และในปีการศึกษา 2536 ได้เริ่มรับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาในบางสาขาวิชาด้วยโดยเข้าศึกษา 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน
    - 1.3 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) รับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อ 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค ตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 1.4 หลักสูตรประกาศนียบัตรครุเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวส. เข้าศึกษาต่อ 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรครุเทคนิคชั้นสูงซึ่งมีศักดิ์และสิทธิ์เทียบเท่าปริญญาตรีตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน
2. จัดการเรียนการสอนหลักสูตร ปวช. พิเศษ (อค.กช.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับภาคบังคับ (ประถมศึกษา) ซึ่งเป็นยุวเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในงานเกษตร 2-3 ปี อายุระหว่าง 15-25 ปี เข้ารับการศึกษานในวิทยาลัยเกษตรกรรม อาจกลับไปปฏิบัติงานฟาร์มในไร่นาของตนเองและกลับมาศึกษาต่อให้ครบจำนวนหน่วยกิตในหลักสูตร ในขณะที่เดิยวกันนักศึกษาวิชาสามัญหลักสูตรเร่งรัดได้รับวุฒิ ม. 3 หรือ เทียบเท่า จบการศึกษาแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพพิเศษ ปัจจุบันดำเนินการสอนในสาขาวิชาเกษตรกรรม
3. จัดการเรียนการสอนและฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น ซึ่งมีการจัดทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อบริการวิชาชีพแก่ชุมชน แบ่งออกเป็นหลักสูตรประเภทต่าง ๆ คือ
- 3.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรช่างฝีมือ (ปชม.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าศึกษาวิชาชีพ 1 ปี หรือ 1,350 ชั่วโมง เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรช่างฝีมือตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน
- 3.2 หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นรับสมัครประชาชนทั่วไปหรือผู้สนใจที่สำเร็จการศึกษาระดับภาคบังคับ เป็นอย่างต่ำ เข้าศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นซึ่งมีระยะเวลาแตกต่างกัน หรือเรียกว่าหลักสูตรหลากหลายตามเนื้อหาวิชา เช่น หลักสูตร 45, 75, 100, 120 และ 225 ชั่วโมง ในสาขาวิชาต่าง ๆ เมื่อผ่านการศึกาแล้วจะได้รับใบสำคัญรับรองความรู้ สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้
- 3.3 หลักสูตรเสริมวิชาชีพขั้นมัธยมเป็นหลักสูตรวิชาชีพที่จัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายของโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา และโรงเรียนเอกชน
- 3.4 หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพในงานบริการวิชาการด้านเกษตรกรรมโดยจัดการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นแก่เกษตรกรในพื้นที่และเกษตรกรรมเคลื่อนที่โดยออกไปให้บริการความรู้แก่เกษตรกรในชนบท
- สำหรับการอาชีวศึกษาประเภทพาณิชยกรรม วิทยาลัยพาณิชยกรรม ในระบบโรงเรียน แบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รับนักเรียนที่สำเร็จจากมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) ใช้เวลาเรียน 3 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

2. การศึกษาในระดับอุดมศึกษารับนักเรียนสำเร็จระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ใช้เวลาศึกษาต่ออีก 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) แบ่งเป็น สาขาวิชาชีพต่าง ๆ ดังนี้ สาขาวิชาการบัญชี สาขาวิชาการตลาด สาขาวิชาเลขานุการ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาวิชาการเงินการธนาคาร และสาขาวิชาธุรกิจบริการ

นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) รับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) ใช้เวลาเรียน 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) แบ่งเป็น สาขาวิชาการบัญชี สาขาวิชาการธุรกิจบริการ

หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาประเภทพาณิชยกรรม มี 3 หน่วยงาน ได้แก่ กรมอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และสำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน

กรมอาชีวศึกษา (2533:5) ได้กำหนดจุดประสงค์ของการอาชีวศึกษาประเภทพาณิชยกรรมไว้ดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อให้มีความสามารถ ประสบการณ์ทางธุรกิจ และ มีความรู้ในการประกอบอาชีพนักบัญชี นักขาย เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ ธุรกิจ หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว บริการธุรกิจ โรงแรม บริการธุรกิจสถานพยาบาล ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้มีโอกาสเลือกงานอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ เจตคติ และความรับรู้ของตนเอง
3. เพื่อพัฒนาคุณภาพ จริยธรรม เจตคติ กิจนิสัยการทำงานที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์สามารถสร้างงานและพัฒนางานอาชีพธุรกิจได้เสมอ
4. เพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดี มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ทั้งทางกายและจิตใจ
5. เพื่อให้มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ในการจัดการศึกษาประเภทวิชาพาณิชยกรรมหลักสูตร ปวช. ปวส. และ ปวท. สำหรับในสถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของ กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา มีสถานศึกษา

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในสังกัดตามทำเนียบการศึกษา กรมอาชีวศึกษา (2536:15-22) ปีการศึกษา 2537 มีจำนวน 43 แห่ง ดังนี้คือ

วิทยาลัยอาชีวศึกษา	35	แห่ง
วิทยาลัยพณิชยการ	5	แห่ง
วิทยาลัยศิลปหัตถกรรม	2	แห่ง
วิทยาลัยพิษณุโลก	1	แห่ง

สถานศึกษาที่จัดการศึกษาประเภทวิชาพาณิชยกรรม 4 แห่งในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วิทยาลัยพณิชยการเซตุน วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี วิทยาลัยพณิชยการบางนา และ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย ซึ่งได้ทำวิจัยครั้งนี้เพราะสถานศึกษาเหล่านี้ได้เปิดทำการเรียนการสอนเฉพาะด้านบริหารธุรกิจที่จะผลิตนักเรียน นักศึกษาให้กับสถานประกอบการด้านธุรกิจโดยตรง และเปิดสอนในระดับต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และทวิภาคี
2. ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
3. ระดับประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.)
4. หลักสูตรพิเศษระยะสั้น

สถานศึกษาที่จัดการศึกษาประเภทวิชาพาณิชยกรรม 4 แห่งในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วิทยาลัยพณิชยการเซตุน วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี วิทยาลัยพณิชยการบางนา และ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย ซึ่งได้ทำการวิจัยครั้งนี้ เพราะสถานศึกษาเหล่านี้ ได้เปิดทำการเรียนการสอนเฉพาะด้านบริหารธุรกิจ ที่จะผลิตนักเรียน-นักศึกษาให้กับสถานประกอบการธุรกิจโดยตรง

บทบาทหน้าที่ครู-อาจารย์ กรมอาชีวศึกษา

การศึกษาเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งของการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังนั้นบทบาทของการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ เพราะการศึกษาเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาคน ดังที่ Plato นักปราชญ์ ชาวกรีกสมัยโบราณ ประมาณต้นพุทธกาล ได้กล่าวถึงการศึกษาในหนังสือ The Republic (อ้างใน วาสนา เปี่ยมไธ, 2538:1) ของเขาว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การศึกษาคือเครื่องมือที่ผู้ปกครองประเทศใช้ในการเปลี่ยนแปลงนิสัยของมนุษย์ เพื่อก่อให้เกิดรัฐที่มีความสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถ้าพลเมืองมีการศึกษาเขาจะสามารถฝ่าฟันผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ที่จะสามารถเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ถ้าระบบการศึกษาคือแล้ว การพัฒนาปรับปรุงสิ่งใดก็ตาม ย่อมทำได้ง่าย แต่ถ้ารัฐทอดทิ้งการศึกษาเสียแล้ว ไม่ว่ารัฐจะกระทำการสิ่งใด ย่อมไม่บังเกิดผล

กิติมา ปรีดีติลก (2530:3) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ที่น่าสนใจว่า

การศึกษา หมายถึงการพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถที่มีอยู่ในตัวบุคคล เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคมและประเทศชาติ สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของการศึกษา ก็คือ ผู้ให้การศึกษา ผู้ได้รับการศึกษา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวหมายถึง โรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ ตำราเรียน และอาคารเรียน เป็นต้น

องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนจึงประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ครู หลักสูตร และนักเรียน การจัดการเรียนการสอนย่อมมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ต้องพัฒนานักเรียนเป็นหลักสำคัญ ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการเตรียมการให้พร้อมทั้งในด้านตัวครู หลักสูตร และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะต้องได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "ครู" เพราะครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการให้การศึกษ และเป็นหัวใจในกระบวนการเรียนการสอนทั้งหมด เพราะถึงแม้จะมีหลักสูตรที่ดีเยี่ยม แต่ถ้าครูนำหลักสูตรนั้นไปใช้อย่างขาดคุณภาพ ก็จะทำให้เกิดผลเสียหายเป็นอย่างยิ่ง สำหรับนักเรียนผู้เป็นกำลังของชาติต่อไป ฉะนั้นครูจึงต้องมีการพัฒนา โดยต้องตามให้ทันเหตุการณ์ ทันความเปลี่ยนแปลง หรือการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ในวิชาการและวิชาชีพของครู เพื่อที่จะให้การศึกษแก่นักเรียนให้ได้ผลเต็มที่ และทันต่อความเจริญของโลก ดังนั้นอาชีพครูจึงเป็นอาชีพที่อยู่หนึ่ง ๆ ไม่ได้ เพราะความรู้และวิธีการต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงและเจริญขึ้นอยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้ "ครู" จึงมีหน้าที่พัฒนาคนโดยตรง

สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539:1-2) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการพัฒนาว่าเป็นเพราะกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้โลก "ไร้พรมแดน" และกระแสผลักดันต่าง ๆ ทำให้ประเทศ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต้องแข่งขันกับนานาประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อให้ประเทศมีศักยภาพในการแข่งขัน และยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง และมีศักดิ์ศรีในสังคมโลกบนฐานแห่งความเป็นไทย ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนา “คน” และ “คุณภาพคน” โดยเห็นว่า “คนเป็นทั้งเหตุปัจจัยและผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ” ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่เกิดขึ้นแล้วในหลายประเทศ ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองด้วยดี ด้วยประชากรที่มีคุณภาพ การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จึงเน้นคนเป็นศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา โดยมุ่งให้ทุกคนมีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทุก ๆ ด้านอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการตอบสนองความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความก้าวหน้าทางวิชาการสมัยใหม่ และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ซึ่งจะเป็นการเตรียมกำลังคนที่มีอยู่ให้มีศักยภาพสำหรับนำไปพัฒนาประเทศชาติต่อไป

โกวิท ปรวาลพฤกษ์ (2540:1) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ หรือ การศึกษาเพื่อสร้าง (Empowering Education) คือ การศึกษาที่ตอบสนองต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สร้างค่านิยม แนวทางแบบประชาธิปไตย การจัดการศึกษานี้เป็นรูปแบบการศึกษาใหม่ มีหลักการดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจเองได้อย่างชาญฉลาด ครูห้ามตัดสินใจแทนนักเรียน เพื่อสร้างประชาธิปไตย เราต้องสร้างให้นักเรียนตัดสินใจเองอย่างสมเหตุสมผล อย่างมีความหมาย อย่างชาญฉลาด
2. ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือทำเองห้ามให้ความรู้แบบสำเร็จรูป ห้ามครูส่งผ่านความรู้ โดยครูเป็นผู้ทำ นักเรียนเป็นผู้ดู
3. ความรู้ทั้งหลายต้องทันสมัยและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ มีสิ่งใหม่ ๆ เสมอ ๆ นักเรียนของเราจึงต้องทันโลก มีการพัฒนาอยู่เสมอ เพิ่มพูนอยู่เสมอ การใช้หลักสูตรเดิมจะไม่ประสบผลสำเร็จต้องมีการพัฒนาแนวทางหรือวิธีการอย่างมีหลักเกณฑ์อยู่เสมอ
4. การศึกษาต้องผนวกคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ในการดำเนินงาน อยู่ตลอดเวลา อย่างเน้นแต่ตัวความรู้เพียงอย่างเดียว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับความหมายของคำว่า "ครู" ท่านพุทธทาสภิกขุ (2535:1) ได้อธิบายไว้ว่า ครูเป็นบุคคลที่ควรยกย่องบูชา เป็นผู้เสียสละ เป็นผู้อุทิศตนที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยไม่หวังผลตอบแทน คำของครูอยู่ที่ฐานะเป็นปูชนียบุคคล ซึ่งได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของครูไว้ 3 ประการ คือ

1. ครูสอนหนังสือ เป็นผู้สอนให้คนรู้หนังสือ สามารถอ่านออกเขียนได้ และสามารถนำไปแสดงหาความรู้เพิ่มเติม เป็นผู้เปิดหูเปิดตาให้คนรอดพ้นจากความมืด
2. ครูสอนอาชีพ เป็นผู้สอนให้คนมีอาชีพ ทำตามความสามารถและความถนัดเพื่อให้รอดพ้นจากความทุกข์และความอดอยาก เพราะมนุษย์ทุกคนต้องการปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต การที่จะได้สิ่งเหล่านี้มาทุกคนจะต้องทำงานต้องมีอาชีพและต้องเรียนรู้จากครู ซึ่งครูในที่นี้มิได้หมายถึงครูในโรงเรียนเสมอไป ทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ถือว่าเป็นครู
3. ครูผู้นำทางจิตใจหรือวิญญาณ ครูประเภทนี้สอนให้คนมีความถูกต้อง จิตใจกล่าวคือ สอนให้สามารถเอาชนะกิเลสหรือความทุกข์ได้ การสอนของครูประเภทนี้เป็นไปตามความประสงค์ของพระพุทธเจ้า โดยสอนตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นของชีวิต สอนให้มนุษย์ไปสู่จุดหมายเดียวกัน คือ ความรอดพ้นจากความเป็นทุกข์

จากที่กล่าวในข้างต้นว่า ครูเป็นปูชนียบุคคล สมควรยกย่องเกียรติคุณของอาชีพครูให้สูงเด่นในสายตาของมหาชน ดังนั้นจึงควรมีมาตรการป้องกันความเสื่อมเสียที่จะสู่อาชีพครู กองมาตรฐานวิชาชีพครู สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2533:7) ได้มีการกำหนดระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณ และวินัยตามระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. 2526 ขึ้นมาเพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติสำหรับผู้ที่อยู่ในอาชีพครู ดังนี้คือ

1. เลื่อมใสการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขด้วยความบริสุทธิ์ใจ
2. ยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นศาสนาอื่น
3. ตั้งใจสั่งสอนศิษย์และปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดผลดีด้วยความเอาใจใส่และอุทิศเวลาของตนให้แก่ศิษย์ จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่การงานมิได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. รักษาชื่อเสียงของตนมิให้ขึ้นชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว ห้ามประพฤติการใด ๆ อันอาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติและชื่อเสียงของครู
5. ถือปฏิบัติตามระเบียบและแบบธรรมเนียมอันดีงามของสถานศึกษาและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่การงานโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผนของสถานศึกษา
6. ถ่ายทอดความรู้โดยไม่ปิดเบือน และปิดบังอำพราง ไม่นำหรือยอมให้นำผลงานทางวิชาการของตนไปใช้ในทางทุจริต หรือเป็นภัยต่อมนุษยชาติ
7. ให้เกียรติแก่ผู้อื่นทางวิชาการ โดยไม่นำผลงานของผู้ใดมาแอบอ้างเป็นผลงานของตน และไม่เบียดเบียนใช้แรงงาน หรือนำผลงานของผู้อื่นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตน
8. ประพฤติตนอยู่ในความซื่อสัตย์และปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความเที่ยงธรรม ไม่แสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ
9. สุขภาพเรียบร้อย ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ รักษาความลับของผู้ร่วมงานและของสถานศึกษา
10. รักษาความสามัคคีระหว่างครู และช่วยเหลือกันในหน้าที่การงาน

นอกจากนี้ ครูสภาในฐานะองค์กรวิชาชีพครู มีหน้าที่ในการควบคุมสอดส่องจรรยาและวินัยของครู ตลอดจนพัฒนาวิชาชีพครูยังได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู โดยคณะกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครูได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานครู (2530:14-20) พอสรุปได้ดังนี้

1. รอบรู้
2. สอนดี
3. มีคุณธรรมจรรยาบรรณ
4. มุ่งมั่นพัฒนา

1. รอบรู้ คือ จะต้องมีความรู้เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการที่เกิดขึ้นในสังคมของตนและของโลก มีความรอบรู้ในวิชาชีพของตน เช่น ปรัชญาการศึกษา ประวัติการศึกษา หลักการศึกษา นโยบายการศึกษา แผนและโครงการพัฒนาการศึกษา และจะต้องมีความรู้อย่างเชี่ยวชาญในเรื่องหลักสูตร วิธีสอน และวิธีประเมินผลการศึกษาในวิชา หรือกิจกรรมที่ตนรับผิดชอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. **สอนดี** คือ จะต้องสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน อีกทั้งสามารถให้บริการแนะแนวในด้านการเรียนรู้ การครองตน และรักษาสุขภาพอนามัย จัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับ สถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน

3. **มีคุณธรรมจรรยาบรรณ** คือ มีศรัทธาในอาชีพครู ตั้งใจใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ เพื่อให้บริการแก่นักเรียนและสังคม มีความซื่อสัตย์ต่อหลักการของอาชีพครู มีความรับผิดชอบในด้านการศึกษาต่อสังคม ชุมชน และนักเรียน มีความรัก ความเมตตา และความปรารถนาดีต่อนักเรียน อุทิศตนและเวลา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับความเจริญเติบโต และการพัฒนาการในทุกด้าน

4. **มุ่งมั่นพัฒนา** คือ รู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเอง สนใจใฝ่รู้และศึกษาค้นคว้าความรู้ต่าง ๆ รู้จักเพิ่มพูนวิทยฐานะของตนเอง คิดค้นและทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนด้วย

สลิปปนนท์ เกตุทัต (อ้างใน นิภาพรรณ วิโรหัยสกุล, 2539:13-14) ให้ทัศนะไว้ว่า ครูคือผู้มีหน้าที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาโดยรอบด้านขึ้นในตัวผู้เรียน และเป็นผู้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เช่นเดียวกับวิญญาณซึ่งมีบทบาทครู ได้กำหนดไว้ในแนวปฏิรูปการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. บทบาทเฉพาะตัว กล่าวคือ

- 1.1 เป็นผู้ที่รักการอ่าน การค้นคว้า ปรับปรุงตนเองให้ทันสมัย มั่นใจ และศรัทธาในอาชีพครู
- 1.2 มีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าแสดงออกเพื่อเผยแพร่ความคิด ความรู้ต่อสาธารณะ และเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตน
- 1.3 เป็นผู้ประพฤติและวางตนอยู่ในกรอบศีลธรรมจรรยา เป็นที่ยอมรับในชุมชน
- 1.4 เป็นผู้ประกอบอาชีพพอควรแก่อัตภาพ มานะบากบั่น มัธยัสถ์ ไม่เห็นแก่ความเจริญทางวัตถุเกินกว่าคุณธรรมและจริยธรรม

2. บทบาทต่อนักเรียน กล่าวคือ

- 2.1 ช่วยและแนะนำให้นักเรียนมีหลัก รู้จักวิถีศึกษาค้นคว้าและเลือกทางของตนอย่างอิสระ

- 2.2 ฝึกนักเรียนให้ทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และมีวินัยในตนเอง
- 2.3 สนใจศึกษาธรรมชาติของนักเรียน ให้ความรัก ความเอาใจใส่ และจัดช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียน
- 2.4 ศึกษาความสนใจ ความถนัด ความสามารถของนักเรียน และหาทางส่งเสริมแนะนำในการเลือกเรียน และอาชีพให้นักเรียนได้อย่างเหมาะสม
- 2.5 ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกฝึในคุณธรรม จริยธรรม เห็นคุณค่าของเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ
3. บทบาทต่อสังคม กล่าวคือ
  - 3.1 เป็นผู้รักความยุติธรรม และกล้าต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของสังคมด้วยสติปัญญา ตามกระบวนการที่เหมาะสม
  - 3.2 เป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
  - 3.3 เป็นผู้ส่งเสริมการดำเนินงานชีวิต ตามวิถีทางประชาธิปไตยแก่ชุมชน โดยประพฤติตนเป็นแบบอย่าง และชักนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามในโอกาสที่เหมาะสม

สำหรับ พอดู สุวรรณทัต (2533:10) ได้สร้างบทบาทและหน้าที่ของครูโดยทั่วไปนั้น ควรประกอบด้วย

1. ด้านการสอน ครูจะต้องมีความรู้ดีคือวิชาที่สอน วิชาครูและรู้จักในการประเมินผล
2. ด้านการอบรม ครูจะต้องเป็นผู้ที่วางตัวเหมาะสมกับการเป็นครู มีคุณธรรมจริยธรรม และฝึกอบรมให้แก่นักเรียน พัฒนาจริยธรรมให้สูงขึ้น
3. จุใจและปลูกฝังเจตคติค่านิยมที่ดี และคุณธรรมต่าง ๆ แก่นักเรียน ทั้งสอดแทรกทุกชั่วโมงที่สอน
4. แนะนำให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีปัญหา
5. ปกครองให้นักเรียนอยู่ในระเบียบอันดีงาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สมุน อมรวีวัฒน์ (ข้างใน สมบูรณ์ แวงวิชัย, 2540:10) ได้สรุปบทบาทและหน้าที่ของครูในสังคมไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องให้เกิดการเรียนรู้แก่นักเรียน คือ สามารถพัฒนากระบวนการสอนและการประเมินผลกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ให้มากที่สุด
2. เป็นผู้ที่มีความสามารถในฐานะเป็นที่ปรึกษาและผู้แนะแนวทาง คือ สามารถเข้าใจนักเรียนและช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเอง ใช้วิธีการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างได้ผล
3. เป็นผู้ถ่ายทอดเชื่อมโยงวัฒนธรรม คือ สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ส่งเสริมวัฒนธรรม พัฒนาเจตคติ และ ทักษะที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพื่อให้นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ในชั้นเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน และนำนักเรียนให้สามารถใช้แหล่งวิทยาการซึ่งเป็นประโยชน์ต่อชีวิต หลังจากจบการศึกษาแล้ว
4. เป็นผู้ประสานงานชุมชน คือ สามารถช่วยเหลือชุมชนให้เข้าใจความสำคัญของการศึกษา ประสานงานกับชุมชน และ ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาของชุมชนในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา
5. เป็นผู้มีฐานะเป็นครูคนหนึ่งในโรงเรียน คือ มีส่วนช่วยในการกำหนดความมุ่งหมายทั่วไปของโรงเรียน จัดโครงการเรียนให้สนองความมุ่งหมายของหลักสูตร จัดกิจกรรมของโรงเรียน ประเมินผลโครงการสอน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร
6. เป็นผู้มีฐานะเป็นสมาชิกในวงอาชีพครู คือ ยอมรับและส่งเสริมความสำคัญของวิชาชีพครูในสังคม มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเอง เพื่อความก้าวหน้าของอาชีพ และมีส่วนช่วยยกฐานะวิชาชีพครู

ที่กล่าวมาแล้วนี้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูโดยทั่ว ๆ ไป แต่สำหรับครูทางด้านอาชีวศึกษานั้น บทบาทหน้าที่ของครูควรจะแตกต่างไปจากที่กล่าวมาตามสมควร ด้วยเหตุผลที่ว่า การจัดการอาชีวศึกษานั้นจะต้องสร้างคนให้มีความสามารถ มีทักษะในงานอาชีพและที่สำคัญก็คือ จะต้องสร้างคนให้มีวินัยและความรักที่จะทำงาน ดังนั้นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาทางด้านอาชีพทุกแห่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จึงจำเป็นต้องมีปรัชญาของตนอย่างแจ่มแจ้งและแน่นอน ที่จะปลูกฝังให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาวิชาชีพและการศึกษาค้นคว้า รวมทั้งการสร้างเสริมทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ขึ้นในตัวเอง ภายใต้การสั่งสอนและอบรมนิสัยโดยครู-อาจารย์ของสถานศึกษาอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ซึ่งการสร้างครูด้านอาชีวศึกษาที่มีคุณสมบัติและภาวะผู้นำเพื่อเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน นักศึกษา เป็นเรื่องยากลำบากรวมทั้งการรักษาครูเหล่านี้ไว้ในสถานศึกษา ดังที่ สวาสดิ์ ไชยคุณา (2528:28) ได้กล่าวว่า

ปัจจัยอย่างหนึ่งที่สำคัญในการจัดการอาชีวศึกษา คือ “ครูอาชีวศึกษา” ครูที่สอนวิชาชีพนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ครูสอนวิชาการในกระบวนครูด้วยกัน แล้วมีคนอยากทำหน้าที่นี้มากเพราะมีความเสี่ยงในการถูกนักเรียนลงภูมिन้อย เมื่อจนแค้นก็สามารถหาตำรามาเป็นที่พึ่งได้ แต่ครูอีกประเภทหนึ่งคือครูที่สอนภาคปฏิบัติ จะต้องมีความสามารถทางปฏิบัติจริง จึงจะสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียนได้ การสร้างครูประเภทนี้จึงเป็นเรื่องยาก และเมื่อสร้างขึ้นมาแล้วการรักษาไว้เป็นเรื่องยากกว่า

ในสภาพปัจจุบันจะเห็นได้ว่าในโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาแทบทุกโรงเรียน มักจะประสบปัญหาว่า ทำไมครูที่สอนในวิชาชีพจึงมักจะมีคุณภาพต่ำ สอนอยู่ไม่นานก็มักจะลาออกไปประกอบอาชีพอื่น ข้อมูลจากกองโรงเรียนอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนพบว่า ในปีการศึกษา 2533 โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีครูลาออกจำนวนทั้งสิ้น 533 คน และมีครูบรรจุใหม่จำนวน 576 คน ซึ่งจำนวนครูเหล่านี้ร้อยละเจ็ดสิบเป็นครูสายอาชีพ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ขาดแคลนครูสายอาชีพ และที่สำคัญคือ การขาดแคลนครู-อาจารย์สายอาชีพที่มีประสบการณ์ตรงในสถานประกอบการมาก่อน ดังที่ เมธี ปิรันธนานนท์ (2533:28) กล่าวไว้ว่า

การสรรหาครูอาจารย์ด้านวิชาชีพนั้น เป็นงานที่ยากลำบากกว่า การสรรหาครูอาจารย์โดยทั่วไป ซึ่งมีเหตุผลที่ทราบกันทั่วไปคือครูอาจารย์ที่มีฝีมือทางช่างจริง ๆ นั้น สามารถไปทำงานในธุรกิจเอกชน และวงการอุตสาหกรรมที่ได้รายได้งามกว่าเงินเดือนจากอาชีพครูมากนัก แต่อย่างไรก็ดีเราก็ยังมีทางที่จะได้กำลังคนด้านนี้มาบรรจุเป็นครูอาจารย์ ด้วยการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ติดต่อประสานงานกับวิทยาลัย สถาบัน และ มหาวิทยาลัยที่ผลิตบุคลากร ในสาขาอาชีพต่าง ๆ แต่มักจะเป็นผู้ที่จบการศึกษามาใหม่ ๆ ยังขาด ประสบการณ์หรือมีประสบการณ์น้อย โดยทั่วไปแล้วผู้ที่จะเป็นครูอาจารย์ ในสถาบันอาชีววะและเทคนิคศึกษา ควรจะต้องมีคุณสมบัติเรื่องประสบการณ์ตรงและสำเร็จการศึกษาในสาขาวิชานั้นด้วย

การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาทั่ว ๆ ไป นอกจากครูอาจารย์ต้องมีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะด้านวิชาชีพแล้ว การสอนด้านอาชีวศึกษายังมุ่งพัฒนาทักษะ ความสามารถเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพให้แก่บุคคล และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังต้องเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติอีกด้วย ครูอาชีวศึกษาจึงต้องมีคุณสมบัติที่ดีเช่นเดียวกับครูสามัญทั่วไป นั่นคือนอกจากมีวิทยุญาณครูแล้ว ยังต้องมีศรัทธาในการสร้างนักรูที่พึงประสงค์ด้วย

สุชน เจริญพงศ์ (อ้างใน วาสนา เปี่ยมใส, 2538:27) ได้เปรียบเทียบครูสามัญกับครูที่สอนทางสายอาชีพ ดังนี้

ครูผู้สอนวิชาชีพจะมีลักษณะแตกต่างไปจากครูสามัญเพราะงานอาชีวศึกษาเป็นงานที่ให้ความรู้เพื่อประกอบอาชีพ ซึ่งต่างกับงานที่ให้ความรู้แก่บุคคล เพื่อให้เกิดความรู้งานที่ให้ความรู้ เพื่อประกอบอาชีพ เป็นงานที่ยากกว่า เพราะเป็นเรื่องของอาชีพซึ่งเป็นเรื่องสำคัญต่อการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล และเกี่ยวพันไปถึงเศรษฐกิจของประเทศชาติ ครูที่จะสอนวิชาชีพได้ดีนั้นต้องมีความรู้ในวิชานั้น ๆ และมีความสามารถถ่ายทอดความรู้

การศึกษาจะบรรลุจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของครูที่จะถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ให้แก่นักเรียนได้ดีเพียงใด ครูที่ทำหน้าที่สอนวิชาชีพจะต้องมีความรู้ทั้งทางด้านวิชาชีพ วิชาสัมพันธ์ และวิชาครู สำหรับการเรียนการสอนวิชาอาชีพธุรกิจจะต้องมีการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ตลอดจนมีทัศนคติที่ดี และ นำเอาความรู้ความสามารถที่เรียนมานำไปใช้ประโยชน์

กรมอาชีวศึกษา (อ้างใน สุญาณี สุทธิพงศ์, 2540:19) เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องการจัดการศึกษาสายอาชีพ ได้กล่าวถึงครูสอนวิชาชีพหรือครูอาชีวศึกษา ว่ามีลักษณะที่แตกต่างจากครูสอนวิชาสามัญ โดยจะมีลักษณะ 5 ประการ คือ

1. เป็นผู้ที่มีทักษะในการทำงาน
2. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในงานอาชีพมาแล้วพอสมควร
3. เป็นผู้ที่มีการตัดสินใจดี เป็นตัวอย่างอันดีของนักเรียน
4. เป็นผู้ที่มีความชำนาญในการสอน มีหลักวิชาครู รู้จักใช้อุปกรณ์การสอนและเข้าใจหลักการวัดผลดี
5. เป็นผู้ชี้ช่องทางในการประกอบอาชีพแก่นักเรียน

ประกาศรี อมรสิน (2533:536-537) กล่าวว่า เนื้อหาวิชาธุรกิจเกือบทุกวิชามักจะเป็นวิชาที่ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ทางวิชาการหรือภาคทฤษฎีส่วนหนึ่ง และการฝึกฝนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โดยที่วิชาแต่ละวิชาทางธุรกิจจะหมายถึง เนื้อหาสาระ ความรู้ทางวิชาการ รวมถึงประสบการณ์ในการเรียนรู้ด้วย ฉะนั้นบทบาทของครูจึงมีส่วนสำคัญ และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นจะต้องปรับปรุงบุคลิกภาพ เสริมสร้างความรู้และประสบการณ์อยู่เสมอ รวมทั้งมีเทคนิคการสอนที่เข้าใจและจูงใจให้นักเรียนเกิดความต้องการ และสนใจที่จะเรียนรู้ ครูผู้สอนจึงจำเป็นจะต้องมีบทบาทเป็นครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นครูผู้สอนวิชาธุรกิจหรือครูอาชีวศึกษา ควรมีสมรรถภาพที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. มีบุคลิกภาพส่วนตัวดี
2. มีความรู้ทั่วไปอย่างกว้างขวาง
3. มีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน
4. มีความสามารถในการสอน

1. มีบุคลิกภาพส่วนตัวดี คือ การที่ครูควรมีบุคลิกภาพของการเป็นครู หรือที่เรียกว่า “มีวิญญาณของความเป็นครู” อันประกอบไปด้วย การแต่งกายที่เหมาะสม มีความสุภาพอ่อนโยน มีความเมตตากรุณา มีขันติ มีความกระตือรือร้น มีลักษณะเป็นผู้นำ มีอารมณ์ขัน มีศรัทธาและความภูมิใจในความเป็นครูของตน นอกจากนี้ครูที่สอนวิชาธุรกิจควรมีบุคลิกลักษณะเป็นนัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ครูก็ประกอบกัน และต้องมี "วิญญาณของความเป็นนักธุรกิจ" ด้วย ซึ่งก็คือความคล่องแคล่ว ว่องไว มีทัศนคติที่กว้างไกล มีการบริหารเวลา และวางแผนอย่างเหมาะสม มีความเที่ยงธรรม มีจรรยาบรรณวิชาชีพและคุณธรรม มีความอดทนขยันหมั่นเพียร มีความพยายามไม่ทอดทิ้ง ดังนั้นครูผู้สอนธุรกิจจึงจำเป็นต้องมีบุคลิกกรรมในหลายลักษณะด้วยกัน เพื่อไปเป็นแบบอย่าง และเป็น การสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจและก่อให้เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้

2. มีความรู้ทั่วไปอย่างกว้างขวาง โดยที่ไม่ใช่จะมีความรู้แต่เพียงในตำรา หรือความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ครูผู้สอนวิชาธุรกิจจำเป็นต้องมีความรู้อย่างกว้างขวางในหลาย ๆ ด้าน เช่น ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา พฤติกรรมศาสตร์ ความเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจและสังคม การลงทุนและอื่น ๆ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของวิชาธุรกิจ

3. มีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน โดยในรายวิชาที่สอนนั้นควรจะต้องทำความเข้าใจ และแสวงหาความรู้ในรายละเอียดวิชาที่อยู่ในหลักสูตรรายวิชานั้น เพื่อจะนำมาวางแผน การสอนเรียงลำดับยากง่าย ความต่อเนื่องของรายละเอียดเนื้อหา เป็นต้น

4. มีความสามารถในการสอน ความสามารถในการสอนของครูธุรกิจนั้นขึ้นอยู่กับเทคนิควิธีสอน ซึ่งเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ครูทุกคนควรจะต้องฝึกฝน และปฏิบัติให้เกิดความชำนาญ และทักษะความเชื่อมั่นในตนเอง และองค์ประกอบที่จะสามารถทำให้ครูผู้สอนมีเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ "KASH" ซึ่งประกอบไปด้วย

4.1 K = Knowledge คือ ความรู้ในเนื้อหาวิชา มีความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการศึกษาและจุดมุ่งหมายของวิชาที่สอน

4.2 A = Attitude คือ ทัศนคติ และ เจตคติที่ดีต่อการเป็นครูสอน

4.3 S = Skill คือ ทักษะในการสอน มีความสามารถในการวางแผนการสอน เข้าใจในหลักการเรียนรู้และการสอน มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีความสามารถในการสอน เป็นต้น

4.4 H = Habit คือ มีนิสัยความเป็นครู รักการสอน มุ่งความสำเร็จ และประสิทธิภาพในการสอน

ดังนั้นครูที่สอนสายอาชีพหรือครูอาชีวศึกษา จึงมีลักษณะที่แตกต่างไปจากครูสามัญ คือ

1. เป็นผู้ที่มีทักษะในการทำงาน
2. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในงานอาชีพมาพอสมควร
3. มีความชำนาญในการสอน รู้จักใช้อุปกรณ์การสอน
4. ชี้ช่องทางในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปได้ว่าครูอาชีพศึกษา หรือครูที่สอนสายอาชีพ หรือครูธุรกิจนั้น นอกจากจะต้องเป็นครูที่ดีเหมือนครูสามัญทั่วไปแล้ว จะต้องมึลักษณะนิสัยของนักธุรกิจที่ดีด้วย ซึ่งจะสามารถผลิตนักเรียน หรือทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ และตรงตามทีประเทศกำลังต้องการ ซึ่งหมายถึงการได้ประสบความสำเร็จในอาชีพครูสายอาชีพทีดีด้วย

เป็รื่อง กิจรต์นี้ (2532:50-52) ได้สรุปคุณสมบัติและบทบาทของครูอุตสาหกรรมศึกษาไว้ตามลำดับดังนี้

1. เข้าใจบทบาทของอุตสาหกรรม และนำเทคโนโลยีมาช่วยพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม
2. มีแนวความคิดและหลักการในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน และปรับปรุงหลักสูตร มีความพยายามที่จะเพิ่มพูนทักษะในการสอนให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา
3. มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ทางด้านอุตสาหกรรมได้เป็นอย่างดี
4. ต้องกำหนดจุดมุ่งหมาย เลือกเนื้อหาการสอนใหม่ ๆ ให้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
5. มีความสามารถในการวางแผนจัดและบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพ
6. มีความสามารถในการวางแผนและทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
7. มีความสามารถในการวัดผลประเมินผล ตลอดจนทำงานวิจัยได้
8. มีความสามารถทางด้านเทคนิคช่าง และรู้ถึงหลักความปลอดภัยพื้นฐาน

9. มีความรู้ลึกซึ้งในสาขาที่ตนสอน

ครูอุตสาหกรรมศึกษาควรมีบทบาททั่ว ๆ ไป ดังนี้

1. เป็นผู้จัดการด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่
  - 1.1 พัฒนาโครงการสอน
  - 1.2 ประเมินการสอน
  - 1.3 กำหนดนโยบายของโรงฝึกงาน
  - 1.4 จัดแบ่งรายจ่ายในโรงฝึกงาน
  - 1.5 เขียนรายงานต่อผู้บริหาร
  - 1.6 สั่งซื้อรายการวัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์
2. เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 2.1 ให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านทฤษฎี
- 2.2 สาธิตการใช้เครื่องมือ เครื่องจักร
- 2.3 ประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียน
- 2.4 กำหนดระเบียบของความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน
- 2.5 สร้างสื่อการสอนหรืออุปกรณ์การสอน
- 2.6 ควบคุมระเบียบวินัยของนักเรียน
- 2.7 ตรวจสอบการปฏิบัติงานของนักเรียน
- 2.8 ปรับปรุงวิธีสอน
3. เป็นผู้ให้คำปรึกษากิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่
  - 3.1 ให้คำปรึกษาในกิจกรรมของนักเรียน
  - 3.2 ควบคุมเครื่องมือเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน
  - 3.3 เลือกเครื่องมือหรือจัดเตรียมเครื่องมือเพื่อซ่อมแซม
  - 3.4 จัดสถานที่การปฏิบัติงานของนักเรียน
  - 3.5 ทำตารางความก้าวหน้าของนักเรียน
  - 3.6 ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกิจกรรม หน้าที่รักษาความสะอาด
  - 3.7 รักษารายงานและการบันทึกเกี่ยวกับนักเรียน
  - 3.8 ควบคุมการมาเรียนของนักเรียน

มจญ ชันระชานะ (2532:9-16) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของผู้สอนงานช่าง ทำให้ผู้สอนวิชาช่างประสบความสำเร็จได้ดังนี้

1. มีคุณสมบัติของผู้สอนวิชาชีพ คือ มีความรู้กว้างขวางพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น มีความกระตือรือร้น และจับใจในการแก้ปัญหา มีความอดทน อยากรู้อยากเห็น และเป็นคนช่างสังเกต
2. มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะตน คือ มีความรู้ลึกซึ้งในสาขาวิชาที่ตนสอน มีทักษะทั้งวิชาช่างเทคนิคและวิธีสอน
3. มีการพัฒนาตนเองและสร้างภาพพจน์ของผู้สอนงานช่าง คือ มีส่วนร่วมในการสัมมนา แสดงผลงานช่าง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาคมช่าง
4. มีความรับผิดชอบในการคัดเลือกเนื้อหา รู้จักวิเคราะห์แผนหลักของหลักสูตร รู้จักเลือกเนื้อหาวิชาให้ตรงกับความต้องการและเป้าหมาย

เอกสารนี้เป็นของการศึกษาไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. รู้จักในการวางเป้าหมายและแนวทางของรายวิชาให้ชัดเจน
6. รู้จักวิธีการวิเคราะห์วิธีทำงาน
7. รู้จักกำหนดระยะเวลาพักผ่อนของนักศึกษาให้เหมาะสม ตามหลักจิตวิทยาของการทำงาน

สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน (อ้างใน ผ่องศรี ศรีวัง, 2536:25) ได้กล่าวถึงลักษณะและหน้าที่ของครูสอนผู้ใหญ่จะมีไว้ดังนี้

1. ผู้สอนผู้ใหญ่จะต้องมีความเข้าใจในการตัดสินใจเลือกอุปกรณ์ที่เหมาะสมและให้ประโยชน์มากที่สุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนในแต่ละอย่าง
2. รู้จักคิดหาวิธีจะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งครูอาจทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำที่ดีที่สุดในช่วงนี้
3. ทำหน้าที่เป็นแหล่งวิทยากรและเป็นผู้จัดหานำแหล่งข้อมูลความรู้
4. เป็นผู้ช่วยและอำนวยความสะดวกที่ดี

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศก็ได้มี นักการศึกษาและนักวิชาการได้ทำวิจัย และศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของครู-อาจารย์ได้มากมาย ดังเช่น Batista (อ้างใน จิตพิงษ์ สาร, 2536:29) ได้ศึกษาลักษณะที่ดีของอาจารย์ โดยศึกษาพฤติกรรมของอาจารย์ที่ตีจากความคิดเห็นของอาจารย์ ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมที่ดีของอาจารย์ประกอบด้วย มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ทันสมัย งานวิจัย บทความ และสิ่งตีพิมพ์ที่มีคุณภาพ มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน มีความรู้ในวิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและนักศึกษา ตลอดจนรู้จักประยุกต์ใช้ มีความรู้ในวิธีประเมินจุดมุ่งหมายของวิชาที่สอนอย่างเหมาะสม มีคุณธรรมตามวิชาชีพ ให้บริการกับสถาบันและชุมชน ให้บริการทางวิชาการและวิชาชีพ และมีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนอาจารย์นักศึกษาและสถาบัน

Wotruba and Wright (อ้างใน นิภาพรณ วิโรทัยสกุล, 2539:45-46) ได้วิจัยการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา คือ ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ และนิสิตมหาวิทยาลัย ซาน เดียร์โก (San Diego University) แผนกบริหารธุรกิจ พบว่า ครูที่มีประสิทธิภาพจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จะมีความสามารถเรียงลำดับไว้ดังนี้คือ มีทักษะในการสื่อความหมายอธิบายเรื่องยากให้เข้าใจง่าย มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน มีความรู้ทางวิชาการดี จัดลำดับชั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนการถ่ายทอดวิชาการดี ใฝ่ใจทางวิชาการ ยุติธรรมในการประเมินผล ยึดหยุ่นในการสอน ส่งเสริมให้เด็กคิดได้ด้วยตนเอง มีบุคลิกลักษณะดี พุดดี เอาใจใส่ในการสอนดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน เป็นนักวิเคราะห์ที่ดี ควบคุมตนเองได้ดี ให้ความกระจ่างและความร่วมมือในการอภิปรายของนักเรียน มีความสนใจกว้างขวาง รอบรู้ มอบหมายการงานชัดเจน ใช้การประเมินผลปรับปรุงให้เด็กก้าวหน้า กระตุ้นให้เด็กสนใจในการเรียน และชื่นชมผลสำเร็จของเด็ก เปิดกว้างในการสื่อความหมาย มีอารมณ์ขัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง จัดบรรยากาศการเรียนอย่างเป็นกันเอง ส่งเสริมให้เด็กทำงานของเขาอย่างดีที่สุด เชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ ตรวจตราการมาเรียนของเด็กเสมอ สนใจการสอนและสอนสนุก แนะนำแนวทางความคิดการค้นคว้า การเปรียบเทียบ ช่วยเหลือแนะนำมากกว่าแนะนำ รู้จักใช้ถ้อยคำในการวิจารณ์ รู้เนื้อหาหลักสูตรวิชาครู สุขภาพดี มีเกียรติเชื่อถือได้ ช่วยวางแผนการเรียนแก่เด็กเป็นครูชั้นอาชีพ เชื่อและยอมรับความแตกต่างของเด็ก ส่วนความเห็นของนักเรียนนั้นมุ่งหวังให้ครูมีความรู้แปลกใหม่มาสอน เป็นนักพูดที่ดี ยุติธรรมในการประเมินผล สั่งงานชัดเจน ใฝ่ใจในวิชาการ บอกจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดด้วยตนเอง สำหรับผู้บริหารให้ความสำคัญในเรื่องการกระตุ้นให้เด็กทำงานด้วยตนเองให้มากที่สุด สามารถอธิบายเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ส่งเสริมให้เด็กคิดด้วยตนเอง และส่งเสริมความก้าวหน้าของเด็กโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับ และสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม เห็นว่าคุณลักษณะของอาจารย์ที่มีความสำคัญ ได้แก่

1. มีความรู้กว้างขวางถูกต้องทันสมัย และรู้อย่างแท้จริง
2. มีความสนใจและอยากจะสอน
3. ทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา
4. กระตือรือร้นในวิชาที่สอน
5. อธิบายเข้าใจง่าย ยกตัวอย่างชัดเจน
6. ส่งเสริมนักศึกษาให้แสดงความคิดเห็น
7. ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม
8. ช่วยเหลือนักศึกษาทั้งในและนอกห้องเรียน

2. ความหมายและทฤษฎีของผู้นำ ภาวะผู้นำ และบทบาทหน้าที่ของผู้นำ

ผู้นำและความหมายของผู้นำ

การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานองค์การ ผู้ร่วมงาน และผู้นำ สิ่งสำคัญที่หน่วยงานจะขาดเสียไม่ได้ก็คือ บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำ หัวหน้า หรือผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานนั้น ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานทั้งหมดของหน่วยงานเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ ผู้นำอาจเป็นผู้บริหารหรือมิได้เป็นผู้บริหารก็ได้ แต่ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้นำของหน่วยงานสำหรับผู้นำในสถานศึกษา ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารด้านการศึกษาที่มีความคิดเห็นในเรื่องของความหมายของผู้นำแตกต่างกันหลายรูปแบบ และยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นผู้นำที่แตกต่างกันไปอีกด้วย จะขอเสนอความหมายของผู้นำ ตามแนวความคิดเห็นของนักการศึกษา และนักวิชาการของแต่ละท่านพอเป็นสังเขปดังนี้ สุชา จันทรโสม (อ้างใน สุรัชย์ นุ่มมีชัย, 2536:8) ได้ให้ความเห็นว่า การที่จะอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะนั้น จะต้องมิใช่ผู้นำหรือหัวหน้า ทั้งผู้นำและผู้ตามจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การทำงานของกลุ่มประสบผลสำเร็จ ในหน่วยงานหนึ่งอาจจะมีผู้นำอยู่หลายระดับ แต่ผู้นำเหล่านั้นก็ต้องขึ้นตรงต่อผู้นำที่เป็นหัวหน้าระดับสูงสุด จะเห็นว่าผู้นำอาจจะเป็นผู้บริหารหรือไม่ได้เป็นผู้บริหารก็ได้ แต่ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้นำของหน่วยงานด้วย จึงจะบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้นำจึงเป็นผู้ที่มีฐานะและบทบาทสำคัญที่สุดในการบริหารงาน เช่นเดียวกับ อีระ รุญเจริญ (อ้างใน สุเมธ ดาโรจน์, 2538:13) ที่ได้ให้ความหมายของผู้นำเป็น 2 นัย คือ

1. ผู้นำ คือ บุคคลที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าในหน่วยงาน อาจจะได้โดยรับการคัดเลือก ผู้นำประเภทนี้เป็นผู้นำโดยตำแหน่ง
2. ผู้นำ คือ บุคคลหนึ่งบุคคลใดที่มีบทบาทในการมีอิทธิพล ทำให้คนอื่นปฏิบัติตามความประสงค์ของตนได้ ผู้นำจึงไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งทางการบริหาร ผู้นำประเภทนี้เป็นผู้นำโดยบทบาท หรือผู้นำนอกแบบ

สมพงษ์ เกษมสิน (อ้างในสุเมธ ดาโรจน์, 2538:14) ได้กล่าวถึงความหมายของผู้นำว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่ใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนาจการโดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน เพื่อมุ่งให้บรรลุตามเป้าหมายที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กำหนดไว้ ส่วนความหมายผู้นำในทัศนะของ สงวน สุทธิเลิศอรุณ (อ้างในไพฑูรย์ ศักดิ์แก้ว, 2534:11) อธิบายผู้นำว่า เป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งสูงและมีอิทธิพลต่อสมาชิกของกลุ่ม สามารถกระตุ้นให้เพื่อนร่วมงานและกลุ่ม ประกอบพฤติกรรมที่จะนำไปสู่เป้าหมายขององค์การได้ ซึ่งสอดคล้องกับ เมธี ปิลาธนนานนท์ (2536:3) ได้สรุปผู้นำนั้นหมายถึงบุคคลซึ่งอาจเป็นคนเดียวหรือมากกว่าหนึ่งคน แต่ก็ไม่มากนักที่ใช้อิทธิพล หรืออำนาจที่จะทำการให้บังเกิดความร่วมมือร่วมใจ ประสานงานกัน เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่าผู้นำอาจมีมากกว่าหนึ่งคนก็ได้

ภิญโญ สาร (อ้างใน ปรานี วัฒนานิมิตกุล, 2532:31) ก็ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ใกล้เคียงกัน ดังนี้

1. ผู้นำ คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มคนที่มีอำนาจ มีอิทธิพล หรือมีความสามารถในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือคำสั่งของเรา ผู้นำมีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติงานหรือพฤติกรรมของผู้อื่น
2. ผู้นำ คือ ผู้มีอำนาจเหนือในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (inter personal relation) ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการ 2 ทาง (two ways process) คือ ผู้นำมีอิทธิพลเหนือผู้ตาม และในทำนองเดียวกันบางครั้งผู้ตามก็มีอิทธิพลเหนือผู้นำ
3. ผู้นำแตกต่างจากหัวหน้าหรือผู้บริหาร คน 2 คนนี้อาจจะเป็นคน ๆ เดียวกันก็ได้ หรืออาจไม่ใช่ไม่จำเป็นเสมอไป

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (อ้างใน อุมพร ไชยจำเริญ, 2539:27) ได้มีแนวความคิดเกี่ยวกับผู้นำในลักษณะของการใช้อำนาจหรืออิทธิพล ซึ่งได้ให้ความหมายไว้หลายแนวทาง คือ

1. ผู้นำ คือ ผู้มีอิทธิพลในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของผู้อื่น
2. ผู้นำ คือ ผู้มีอิทธิพลในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของผู้รับมากกว่าคนอื่น ๆ ในกลุ่มหรือในองค์การซึ่งเขาปฏิบัติงานอยู่
3. ผู้นำ คือ ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจากกลุ่มเพื่อเป็นหัวหน้า
4. ผู้นำ คือ ผู้ซึ่งใช้อิทธิพลมากกว่าในการกำหนดเป้าหมายหรือการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์การ

เอกสารนี้ 5. ผู้นำ คือ ผู้ที่ได้รับตำแหน่งในสำนักงานและมีอิทธิพลในตัวผู้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประชุม รอดประเสริฐ (อ้างใน ปรานี วัฒนานิมิตกุล, 2532:31-32) เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีแนวความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำ ในลักษณะการใช้อำนาจเช่นเดียวกัน โดยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

1. ผู้นำ คือ ผู้ที่ใช้อิทธิพลเพื่อให้บังเกิดผลต่อพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ตามในสถานการณ์ต่าง ๆ
2. ผู้นำ คือ ผู้ที่มีอิทธิพลเหนือคนอื่น โดยชักชวนให้คนอื่นเหล่านั้นช่วยปฏิบัติการกิจให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
3. ผู้นำ คือ ผู้ที่ปฏิบัติการกิจของผู้นำหรือเป็นผู้ที่มีอิทธิพลชักจูงผู้อื่นให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนด

ส่วน สุนทร เดียววิเศษ (อ้างใน พรหมเพรา เทศสวัสดิ์, 2539:14) ได้เสนอแนวความคิดเห็นที่แตกต่างจากแนวความคิดเห็นข้างต้น โดยจะเน้นในเรื่องของปฏิสัมพันธ์มากกว่าการใช้อำนาจ และอิทธิพลในการกระตุ้นให้บังเกิดความร่วมมือร่วมใจให้ปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จดังที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ดังนี้

1. ผู้นำ คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมการกระทำอันก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์ที่ดีเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
2. ผู้นำ คือ การที่บุคคลนั้นได้รับมอบหมายหน้าที่จะต้องพึงกระทำต่อคนในกลุ่ม ในการอำนวยความสะดวกและประสานงานอันเกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่ม
3. ผู้นำ คือ ขบวนการที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมกลุ่มอันพึงประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน
4. ผู้นำ คือ การริเริ่มให้มีโครงสร้างหรือกระบวนการใหม่ ๆ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายขององค์การหรือเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ และจุดมุ่งหมายขององค์การ

จากความคิดเห็นข้างต้น จะสอดคล้องกับ สุริยันต์ กันตวง (2536:68) ที่ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ 2 ลักษณะ คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ผู้นำ หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมของบุคคลในการที่จะ
จงใจหรือควบคุมผู้อื่น
2. ผู้นำ หมายถึง บทบาทของบุคคลที่จะทำหน้าที่แปลเจตนารมณ์ของ
ผู้อื่นหรือหมู่คณะได้รับการยอมรับให้บุคคลนั้นเป็นตัวแทนของกลุ่ม
หรือคณะของตน

ที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดนี้เป็นกรให้ความหมายของ “ผู้นำ” ในทัศนะของนักวิชาการ
และนักการศึกษาไทย นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการและนักการศึกษาต่างประเทศอีกหลายท่านได้ให้
ความหมายของ “ผู้นำ” ไว้หลากหลายเช่นกัน ดังเช่น Andrew W. Halpin (อ้างใน ไพฑูรย์ ศักดิ์
แก้ว, 2534:11-12) ได้ให้ความหมายของผู้นำ ดังนี้

1. ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทหรืออิทธิพลต่อคนในหน่วยงานมากกว่า
ผู้อื่น
2. ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทเหนือผู้อื่น
3. ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุด ในการอำนวยความสะดวกให้หน่วย
งานดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ
4. ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการเลือกจากผู้อื่นให้เป็นผู้นำ
5. ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้นำหรือหัวหน้าในหน่วยงาน

Carter (อ้างใน โกสุมภ์ ว่องกสิกรรม, 2534:19) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของผู้นำ
ไว้ในลักษณะเดียวกันกับของ Halpin ซึ่งมี 5 ประการที่เหมือนกัน คือ

1. ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่เป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่ม
2. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งนำกลุ่ม หรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์ หรือจุด
หมายที่วางไว้
3. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือก หรือยกเขาให้เป็นผู้นำ
ของกลุ่ม
4. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะอย่างที่สามารถสอดแทรกให้เกิด
ความเปลี่ยนแปลงทางด้านลักษณะเฉพาะกลุ่ม
5. ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทางที่ต้องการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับความหมายของผู้นำในทัศนะของ English and English (อ้างใน ฟรีมเพา เทศสวัสดิ์, 2539:16-17) มีดังนี้

1. บุคคลซึ่งมีการกระทำที่ชี้แนวทางหรือควบคุมทัศนคติหรือการกระทำของผู้ตามในสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบุคคลนั้นเป็นบุคคลในกลุ่ม ซึ่งมีอิทธิพลหรืออำนาจในการที่จะมีการกระทำดังกล่าวได้
2. บุคคลซึ่งมีหน้าที่เป็นทางการที่จะให้คำแนะนำหรือคำสั่ง เพื่อที่จะควบคุมพฤติกรรมของกลุ่มสังคม โดยการควบคุมพฤติกรรมนั้นเป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่ของบุคคลนั้น
3. บุคคลที่มีลักษณะที่คนอื่นเห็นว่ามีลักษณะต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการเป็นผู้นำ แต่ลักษณะต่าง ๆ เหล่านั้นจะแตกต่างกันไปโดยไม่มีลักษณะเฉพาะสำหรับการเป็นผู้นำ
4. บุคคลที่ได้รับคะแนนสังคมนิยมสูงสุด

ส่วน Fred E. Fiedler (อ้างใน อุมพร ไทยจำเจริญ, 2539:27) มีความเห็นว่าผู้นำต้องมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งตามเกณฑ์ต่อไปนี้

1. ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้นำ ผู้นิเทศ ประธาน ฯลฯ โดยเป็นตัวแทนของกลุ่ม
2. เป็นผู้ได้รับเลือกจากกลุ่ม
3. เป็นผู้แสดงออกให้เห็นว่ามีอิทธิพลมากที่สุด โดยใช้สังคมมิติ

Tennenbaum (อ้างใน ไพฑูรย์ ศักดิ์แก้ว, 2534:11) ให้ความเห็นว่า ผู้นำ คือ ผู้ใช้อิทธิพลผ่านกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ ส่วน Morphet and others (อ้างใน โกสุมภ์ วงศ์สิกรณ, 2534:18) ได้ให้ความหมายของผู้นำว่า หมายถึง อิทธิพลที่แสดงออกในรูปการกระทำ พฤติกรรมความเชื่อถือของบุคคลหนึ่งต่ออีกบุคคลหนึ่งที่อยู่ในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ Pfiffner and Sherwood (อ้างใน โกสุมภ์ วงศ์สิกรณ, 2534:19) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้นำ คือ ผู้ใช้อิทธิพล (Influencer) เพื่อจะเป็นมรรควิธีให้บังเกิดอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้อยู่ใต้อิทธิพล หรือ ผู้ตามในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน สำหรับ Good (อ้างใน บุษบง รักเรียน,

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2533:34) ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำคือผู้ที่ได้รับการยกย่อง หรือได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถ ในการนำหมู่คณะไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายในการทำงาน ซึ่ง Terry (อ้างใน พร็ัมเพรา เทคสวัสตี, 2539:17) มีความเห็นสอดคล้องกัน โดยให้ความหมายว่า ผู้นำคือบุคคลที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในกลุ่มและเป็นผู้ที่ใช้อิทธิพล ทำให้บุคคลในกลุ่มปฏิบัติงานร่วมกับตนอย่างมีความพึงพอใจ และบรรลุถึงเป้าหมายดังที่ปรารถนา และการที่ผู้นำจะปฏิบัติงานได้ดีมีประสิทธิภาพนั้น ผู้นำจะต้องมีคุณลักษณะที่ดีเด่นเป็นพิเศษในหลาย ๆ ด้าน แต่คุณลักษณะเบื้องต้นที่ผู้นำควรจะมีเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำงานให้เกิดผลดี คือ มีคุณลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ดังเช่น ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2529:5-22) กล่าวว่า

ต้องเป็นผู้มีบุคลิกภาพและอุปนิสัยส่วนตัว มีความรู้ความสามารถในการบริหารและการนำ คือ มีความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคนิคและวิธีทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับคนได้ มีความตั้งใจสูง คือ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความอดสาหะพยายาม มีความรับผิดชอบเช่น อุทิศเวลาให้ทำงานในหน้าที่ เป็นที่พึ่งพาให้ลูกน้อง รับผิดชอบผลปฏิบัติงาน กล้าเผชิญต่อเหตุการณ์ มีความเป็นธรรม ฟังความเห็นทุกด้าน มีเหตุผล เอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชา มีใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย มีฐานะทางสังคม มีมนุษยสัมพันธ์ดี

กิติ ตยัคคานนท์ (2537:71-78) กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำสมัยใหม่ว่า ต้องมีทั้งกาย จิตใจ ความคิด การงาน และสังคมที่ดี ทุกอย่างจะต้องควบคู่กัน จะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้ คือ

คุณลักษณะทางกาย

- สุขภาพกายและจิตใจต้องสมบูรณ์
- มีท่าทางและบุคลิกดี

คุณลักษณะทางจิตใจและความคิด

- ซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น
- มีความรู้ดี
- มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระตือรือร้น
- มีความฉลาดรอบรู้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- มีความรัก รักความก้าวหน้า รักการงาน รักผู้ใต้บังคับบัญชา
- มีความเป็นธรรม
- ออมชอม
- ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละ ไม่ใช้อภิสิทธิ์หรือสิทธิพิเศษ
- ยกย่องให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชา
- จุใจคน อ่อนน้อม สงบเสงี่ยม ควบคุมตนเองได้
- มีการตัดสินใจและการใช้ดุลพินิจที่ถูกต้อง
- กล้าหาญ กล้าตัดสินใจ จริงใจ เด็ดขาด
- อดทน มีสมาธิในการทำงาน
- จงรักภักดีต่อหน่วยงาน

คุณลักษณะทางการงาน

- มีการวางแผนและการตัดสินใจตามแผนงาน
- มีความแนบเนียนและเทคนิคในการทำงาน
- สามารถสื่อความหมายที่ดี คำสั่งไม่คลุมเครือ
- มีการให้คำแนะนำและให้การสั่งสอน

คุณลักษณะทางสังคม

- การสังคมดี

วิรุพณ์ นิลโมจน์ (2530:41) ได้ศึกษาบทบาทและงานของนักการศึกษาผู้ใหญ่ระดับวิชาชีพ มีความเห็นว่าคุณสมบัติที่จำเป็นในการเป็นครูสอนผู้ใหญ่ คือ

1. มีความรู้ในวิชาที่สอน และวิชาที่เกี่ยวข้อง
2. มีความสามารถในการใช้เทคนิคการสอน
3. สามารถให้คำปรึกษาแนะนำสำหรับผู้ใหญ่
4. สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา
5. มีความรู้ด้านการวิจัย วัตถุประสงค์ ประเมินผลการเรียนการสอน และ พัฒนาหลักสูตร
6. เป็นผู้มีความประพฤติดี มีมนุษยสัมพันธ์ และเคารพในเหตุผล

เอกสารนี้ 7. มีความรับผิดชอบต่องาน ต่อตนเอง ต่อผู้เรียน และชุมชน

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และ วิจิตร วุฒิบางกูร (อ้างใน สุภาพ เก้าเขียน, 2538:19) ก็ยังกล่าวอีกว่า ผู้นำที่มีความสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีความรู้พื้นฐานดังต่อไปนี้

1. มีพื้นฐานความรู้ และ ประสบการณ์ในการบริหารมาก่อน ความรู้ และ ประสบการณ์จะทำให้ผู้นำสามารถคาดการณ์ มองเห็นปัญหาและงานที่จะต้องดำเนินการได้อย่างตลอด ผู้นำที่มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติจะสามารถนำความรู้ นั้น ๆ มาใช้ดำเนินงานทุกชนิดได้
2. มีความรู้ทั่วไป หมายถึง ผู้นำจะต้องมีความรู้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับธรรมชาติของงานในหน้าที่ และรู้เท่าทันเหตุการณ์ ตลอดจนมีความสามารถในการวิเคราะห์ และวิจัยเป็นอย่างดี
3. มีทักษะและความสามารถทางด้านภาษา เนื่องจากผู้นำต้องทำงานเกี่ยวข้องกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ การใช้ถ้อยคำในการพูด อ่าน เขียน และ รายงาน ทั้งในหน่วยงานและในที่สาธารณะ จึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง
4. มีความจำดี คือ ความสามารถจดจำสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งชื่อผู้ร่วมงาน และ ลักษณะของงานได้ดี เพื่อให้ผู้ร่วมงานเกิดความศรัทธา เลื่อมใส และ ภาคภูมิใจมากขึ้น

Doll (อ้างใน สุภาพ เก้าเขียน, 2538:39) ได้วิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำ และสรุปว่าผู้นำควรมีลักษณะดังนี้

1. ควรเป็นคนที่มึลักษณะเอาใจเขามาใส่ใจเรา ผู้นำควรจะเป็นผู้มีความรู้สึกไวต่อความต้องการหรืออารมณ์ของสมาชิกในกลุ่ม
2. ควรเป็นคนที่กระฉับกระเฉง ผู้นำจะต้องกระทำตนให้สมาชิกเห็นว่าเป็นผู้มีความกระตือรือร้น มีความตื่นตัว แจ่มใส ร่าเริง
3. ควรได้รับการยอมรับจากสมาชิกว่าเป็นสมาชิกในกลุ่ม
4. ควรเป็นที่พึ่งของสมาชิก ครู นักเรียน คนงาน ซึ่งต่างก็ต้องการความช่วยเหลือเมื่อเผชิญกับปัญหา
5. ควรเป็นผู้ที่ควบคุมอารมณ์ของตนได้
6. ควรสนใจในบทบาทของตนเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากคำนิยามและความหมายที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า ผู้นำเป็นผู้มีอิทธิพล และสามารถใช้อิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน เพื่อเกิดความร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงาน ให้สำเร็จลุล่วงตามที่เขาพึงปรารถนา การใช้อิทธิพลต่อผู้ร่วมงานนั้น เป็นศิลปะการแสดงออกอย่างหนึ่งในการทำงานของหัวหน้าซึ่งเรียกว่า **ภาวะผู้นำ** เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่สามารถวัดได้จากการแสดงออกในการทำงานของผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership)

ในภาษาไทยมีคำที่ใช้ได้หลายคำ ได้แก่ คำว่า ความเป็นผู้นำ การเป็นผู้นำ ประมุข ศิลปิน หรือมุขภาพ แต่ที่ใช้กันบ่อยมากที่สุดคือคำว่า ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ ซึ่งความหมายของคำดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับตัวผู้นำโดยตรง กล่าวคือเป็นการพิจารณาว่าผู้นำมีความเหมาะสมสามารถที่จะทำหน้าที่ในการนำหน่วยงานได้มากน้อยเพียงใด เพราะภาวะผู้นำจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความสำเร็จของหน่วยงานจะดำเนินไปด้วยดี บรรลุวัตถุประสงค์ก็ขึ้นอยู่กับศิลปะในการบริหารงานของผู้นำ ศิลปะในการบริหารงานก็คือความเป็นผู้นำ (Leadership) นั่นเอง ภาวะผู้นำจึงนับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในงานด้านต่าง ๆ ขององค์กร ผู้นำที่ไม่มีความสามารถย่อมจะเป็นผู้ทำลายขวัญของคนงาน และจะกลายเป็นผลทำให้การทำงานขาดประสิทธิภาพ แต่ในทางตรงกันข้ามผู้นำที่มีความสามารถอาจจะมีผลทำให้เปลี่ยนลักษณะของคนงานให้กลับกลายเป็นกลุ่มที่ยันยันแข็ง และช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำและต้องมีภาวะผู้นำไปด้วยพร้อม ๆ กัน

ชูศักดิ์ เทียงตรง (อ้างใน สุรชัย นุ่มมีชัย, 2536:9-10) กล่าวถึง ภาวะผู้นำ ว่ามาจากการนำเอาตัวอักษรภาษาอังกฤษมาประกอบกันเป็นคำเต็มว่า "Leadership" ซึ่งแยกออกได้ดังนี้คือ

L ย่อมาจากคำว่า Love หมายถึง ผู้บังคับบัญชาหรือผู้นำต้องมีความรักในหน้าที่การงาน รักผู้ใต้บังคับบัญชา รักความยุติธรรม และรักความก้าวหน้า

E ย่อมาจากคำว่า Education and Experience หมายถึง ผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติทางการศึกษาและประสบการณ์ที่ดีพอสมควร เพื่อเป็นแบบอย่าง และสามารถสั่งสอนแนะนำผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานได้ถูกต้อง

A ย่อมาจากคำว่า Adaptability หมายถึง ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมรวมทั้งรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

D ย่อมาจากคำว่า Decisiveness หมายถึง ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการพิจารณาตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ผู้นำจะต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง และกล้าได้กล้าเสีย

E ย่อมาจากคำว่า Enthusiasm หมายถึง ผู้นำจะต้องมีความกระตือรือร้น มีความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง และสนับสนุนชักนำ (Encourage) ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างจริงจังด้วย

R ย่อมาจากคำว่า Responsibility หมายถึง ผู้นำที่ดีจะต้องมีความรับผิดชอบทั้งส่วนที่เป็นภาระหน้าที่ของตน และในส่วนตัวผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติ ไม่ทอดทิ้งหรือผลักดันความรับผิดชอบให้ผู้อื่น ถึงแม้จะถูกตำหนิเมื่อเกิดผิดพลาดขึ้น จึงอาจรวมความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากการเสี่ยง (Risk) ในทุกลักษณะอีกด้วย เช่น เสี่ยงในการตัดสินใจ เป็นต้น

S ย่อมาจากคำว่า Sacrifice and Sincere หมายถึง ผู้นำจะต้องเป็นผู้เสียสละและอุทิศผลประโยชน์ของตนให้กับส่วนรวมด้วยความจริงใจซึ่งจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเคารพนับถือ และพร้อมที่จะอุทิศตนให้กับงานอย่างจริงจังด้วย

H ย่อมาจากคำว่า Harmonize หมายถึง ผู้นำจะต้องเป็นคนที่มีความนุ่มนวล รู้จักผ่อนปรน พุดจาน่าฟัง อันเป็นลักษณะของผู้นำที่จะสร้างความสามัคคีกลมเกลียวและความเข้าใจอันดีต่อผู้ร่วมงาน ซึ่งอาจรวมถึงการรู้จักถ่อมตน (Humber) ตามกาลเทศะด้วย

I ย่อมาจากคำว่า Intellectual Capacity หมายถึง ผู้นำจะต้องมีความเฉลียวฉลาดและมีไหวพริบทันคน ทันเหตุการณ์ มีความคิดริเริ่มและรอบรู้ ซึ่งลักษณะของผู้นำดังกล่าวนี้มีความจำเป็นในการปกครองบังคับบัญชามาก เพราะไม่มีผู้ใต้บังคับบัญชาคนใดที่อยากได้ผู้นำที่โง่ไม่ทันคน

P ย่อมาจากคำว่า Persuasiveness หมายถึง ความสามารถในการจูงใจคน เป็นลักษณะที่ผู้นำทุกคนจะขาดเสียไม่ได้ ซึ่งผู้นำจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการในการจูงใจ หรือชักนำผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตาม และให้ความร่วมมือด้วยความศรัทธาเชื่อถือ เช่น ต้องใช้หลักจิตวิทยา (Psychology) และต้องมีอำนาจ (Power) อยู่ในตัว

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (อ้างใน ไพฑูรย์ ศักดิ์แก้ว, 2534:10) ได้ให้ความเห็นว่า ภาวะผู้นำเป็นการใช้อิทธิพล หรืออำนาจให้ผู้ตามเกิดความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ภาวะผู้นำจึงเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับการใช้อิทธิพลของใจคนและเป้าหมายของการดำเนินงาน ซึ่งสัมพันธ์กับ กิตติพันธ์ รุจิรกุล (อ้างใน พรหมเพรา เทศสวัสดิ์, 2539:18) ที่ได้ให้คำนิยามว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งใช้ความสามารถของตน ชักจูงผู้อื่นให้ร่วมมือร่วมใจกับตน ดำเนินการไปสู่จุดหมายหมายของตนได้ และสอดคล้องกับ อีรวุฒิ ประทุม นพรัตน์ (2530:77) กล่าวถึง ภาวะผู้นำว่าเป็นความสามารถ หรือภาวะการที่ผู้นำก่อให้เกิดอิทธิพลต่อคนอื่น ๆ หรือกลุ่มเพื่อให้เกิดความพยายามร่วมกันในการทำงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์, ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ส่วน ธงชัย สันติวงษ์ (2530:49) ให้ความหมายของภาวะผู้นำ ดังนี้

ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งสำหรับความสำเร็จในงานด้านต่าง ๆ ขององค์การ ถ้าผู้นำที่ไม่มีความสามารถยอมเป็นผู้ทำลายขวัญของคนงานต่าง ๆ ขององค์การ และจะเป็นผลทำให้การทำงานด้านต่าง ๆ ขาดประสิทธิภาพ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้นำที่มีความสามารถอาจจะมีผลทำให้เปลี่ยนลักษณะของคนงาน ให้กลับกลายเป็นกลุ่มที่มีความขยันขันแข็งและช่วยให้องค์การประสบความสำเร็จ

สมพงษ์ เกษมสิน (อ้างใน สิทธิ สายหล้า, 2537:13) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ การที่ผู้นำใช้อิทธิพล หรืออำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ซึ่งมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการ และอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในทัศนะของนักการศึกษาท่านนี้เห็นว่าการแสดงภาวะผู้นำนั้นจะต้องมีสถานการณ์ และใช้กระบวนการสื่อสาร แต่ ภราดร กัลยานสันต์ (2537:33) ได้ให้นิยามความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า การที่ทำให้บุคคลอื่น ๆ เดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางด้วยความเต็มใจ คือ ทำให้บุคคลอื่นทำงานสำเร็จด้วยความสะดวกสบาย ใช้การจูงใจ และอาศัยบุคลิกภาพของตัวเองที่ทำให้งานนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ส่วน กิติ ตยัคคานนท์ (2535:22) ได้สรุปความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า คือศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จูงใจ หรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการ หรืออำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการสื่อความหมาย หรือการติดต่อซึ่งกันและกัน ให้ร่วมมือกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ เอ็ด สาระภูมิ (2530:27) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า การเป็นผู้นำโดยการใช้อิทธิพลในการดำเนินงาน หรือปฏิบัติงาน หรือการที่ผู้นำใช้อิทธิพล หรืออำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ ซึ่งมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการ และอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน เพื่อมุ่งให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

วิจิตร วรุตบางกูร (อ้างใน นภาพร ไกรทอง, 2537:19) กล่าวว่า ผู้นำที่ดียังต้องมีศิลปะเพื่อการเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จอีกด้วย คือ การแสดงบทบาทสามมิติของผู้นำให้ถูกต้อง มีแนวทางดังนี้

1. บทบาทที่เกี่ยวข้องกับผู้บังคับบัญชาระดับสูง
  - 1.1 รับนโยบายจากผู้บังคับบัญชาระดับสูง
  - 1.2 แปลนโยบายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน
  - 1.3 เสนอแนะปัญหา ข้อคิด แนวทางปฏิบัติในการทำงาน
2. บทบาทที่เกี่ยวข้องกับเพื่อนร่วมงาน
  - 2.1 เป็นผู้ประสานงาน
  - 2.2 ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน
  - 2.3 ให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน
  - 2.4 แลกเปลี่ยนความเห็นในการทำงาน
3. บทบาทที่เกี่ยวข้องกับผู้ใต้บังคับบัญชา
  - 3.1 เป็นผู้วางแผนการทำงาน
  - 3.2 เป็นครู
  - 3.3 เป็นผู้สร้างทีมในการทำงาน
  - 3.4 เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดขวัญ และกำลังใจต่อผู้ปฏิบัติงาน
  - 3.5 เป็นผู้ให้คำแนะนำ ปรึกษา
  - 3.6 เป็นผู้แก้ปัญหาในการทำงาน
  - 3.7 รับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา
  - 3.8 เป็นผู้ประเมินผลการปฏิบัติงาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นักการศึกษา และนักวิชาการต่างประเทศก็ได้ให้คำจำกัดความของ "ภาวะผู้นำ" ไว้หลากหลายเช่นเดียวกับนักการศึกษาและนักวิชาการไทย เนื่องจากการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำได้เริ่มมานานแล้ว Kast and Rosenzweig (อ้างใน นำพร ไหว่อง, 2537: 20) กล่าวว่า ในระยะแรกเป็นการศึกษาเกี่ยวกับตัวผู้นำ ในด้านคุณลักษณะของบุคลิกภาพ (Trait Approach) เพราะเชื่อว่า ผู้นำย่อมมีลักษณะแตกต่างจากผู้ตาม และเชื่อว่าบุคคลที่จะเป็นผู้นำได้นั้น จะต้องเกิดมาพร้อมกับลักษณะบางอย่างที่ส่งเสริม และสนับสนุนให้เขาเป็นผู้นำที่เรียกว่า เกิดมาเพื่อเป็นผู้นำ (Born Leader) การศึกษาผู้นำตามแนวความคิดนี้มุ่งจะศึกษาลักษณะทางกาย (Physical Traits) กับลักษณะทางบุคลิกภาพ (Personality Traits) แต่ผลการศึกษาที่ได้ไม่สามารถให้ข้อสรุปได้ชัดเจน แม้จะพบว่าคุณลักษณะบางอย่างที่ผู้นำมีอยู่จะแตกต่างไปจากบุคคลอื่นก็ตาม ผลสรุปจากแนวความคิดนี้ แม้ว่าจะมีผู้คัดค้านในภายหลังก็ตาม ก็มีได้หมายความว่า จะผิดไปเสียทั้งหมด แต่ยังคงพอที่จะเห็นเครื่องชี้ทางให้ผู้นำประสบความสำเร็จได้บ้าง และในปัจจุบันก็ได้มีการให้ความหมายที่ใกล้เคียงกัน แต่จะแตกต่างกันก็เนื่องจากมุมมอง บางคนพิจารณาที่ความสามารถของผู้นำเป็นสำคัญ บางคนพิจารณาที่กระบวนการ และบางคนพิจารณาที่สถานการณ์ ดังเช่น Jenson and others (อ้างใน พริ้มเพรา เทศสวัสดิ์, 2539:21-22) ได้สรุปภาวะผู้นำว่าหมายถึง การรับผิดชอบในการปฏิบัติเพื่อนำกลุ่มหรือองค์การจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง จากความเห็นอย่างหนึ่งไปสู่ความเห็นใหม่ จากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่ง หรือจากการกระทำแบบหนึ่งไปสู่การกระทำอีกแบบหนึ่ง แต่การกระทำนั้นต้องทำให้กลุ่มปฏิบัติอย่างมีเป้าหมาย ให้ความหมายได้ชัดเจน ส่วน Fred E. Fielder (อ้างใน ดิน ปรัชญพฤทธ์, 2532:616) ได้ให้ความเห็นว่า ภาวะผู้นำเป็นการริเริ่มการกระทำ ซึ่งมีผลทำให้ปฏิกริยาร่วมของกลุ่มเป็นอันเดียวกัน และนำไปสู่การแก้ปัญหา หรือการนำไปสู่วัตถุประสงค์ของกลุ่ม และ Ordway Tead (อ้างใน บุษบง รักเรียน, 2533:35) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นการกระทำที่มีอิทธิพลจงใจให้ผู้อื่นร่วมไปในการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือความเป็นผู้นำเป็นศิลปะแห่งการกระทำของบุคคล เพื่อให้ได้รับสิ่งที่ต้องการและทำให้ผู้อื่นนิยมชมชอบ

Hersey and Blanchard (อ้างใน ไพฑูรย์ ศักดิ์แก้ว, 2534:12) ให้ความเห็นว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการใช้อิทธิพลในการปฏิบัติงานของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดไว้ ถ้าสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำในรูปของกระบวนการใช้อิทธิพลก็ต้องแปรเปลี่ยนตามไปด้วย Thompson (อ้างใน ไพฑูรย์ ศักดิ์แก้ว, 2534:13) ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเป็นอิทธิพลที่เกิดจากคุณสมบัติส่วนตัว ที่พยายามใช้อิทธิพลดึงดูดให้ผู้ร่วมงานมีความ

คิดเห็นคล้ายตาม และยินยอมปฏิบัติตามความต้องการของตน โดยอาศัยสถานการณ์ในขณะนั้น ช่วย และมีความสัมพันธ์กับ Solomon (อ้างใน บุซบง รักเรียน, 2533:36) ที่ได้กล่าวว่า ความเป็นผู้นำเป็นคุณสมบัติของการที่บุคคลใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ซึ่งสามารถทำให้ผู้อื่นรับฟังเห็นด้วย และยินยอมทำตามคำแนะนำของเขา เพื่อให้กลุ่มดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ สำหรับ Hellriegel and Slocum (อ้างใน โกลุม ว่องกสิกรณ, 2534:21) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ คือ กระบวนการซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลกับกิจกรรมของกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ซึ่งตรงกับทัศนะของ Szilagyi and Wallace (อ้างใน โกลุม ว่องกสิกรณ, 2534:21) กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำ คือ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล 2 คนขึ้นไป โดยบุคคลหนึ่งจะพยายามใช้อิทธิพลที่มีเหนือคนอื่น ๆ ซึ่งนำไปสู่การทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายบางอย่าง

ว่าที่ ร.ท. พิชัย สดภิบาล (2537:238) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของคณาบดีที่พึงประสงค์ของคณาจารย์และข้าราชการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พบว่า

1. ควรเป็นผู้มีเหตุผล และสามารถให้เหตุผลแก่ผู้ร่วมงานได้อย่างชัดเจน สนับสนุนให้มีบรรยากาศทางวิชาการ รักษาผลประโยชน์ของสถาบัน มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว กระตือรือร้นในการทำงาน สนับสนุนให้สถาบันมีความเป็นเลิศทางวิชาการ
2. สร้างขวัญและกำลังใจ สร้างความสามัคคี มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชา มีความยุติธรรม
3. ยอมให้ผู้ร่วมงาน หรือ ผู้ได้บังคับบัญชาตัดสินใจในปัญหาที่นอกเหนือไปจากงานประจำในตำแหน่งหน้าที่ สามารถแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสถาบันได้ถูกต้องและรวดเร็ว อีกทั้งควรแจ้งวัตถุประสงค์ นโยบาย การดำเนินงานอย่างชัดเจน

กสานต์ วณิชชานนท์ (2529:65-66) ทำการวิจัย ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลปรากฏว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารและอาจารย์จะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ก็เป็นสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏว่า ในการศึกษาเพื่อยึดอาชีพครู จะมีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ผู้บริหารส่วนใหญ่จะมีอายุ 41 ปีขึ้นไป ทั้งนี้เนื่องมาจากการแต่งตั้งผู้บริหารโรงเรียนมักอาศัยระยะเวลาในการทำงาน และประสบการณ์ในการทำงาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นหลัก โดยยังคำนึงถึงอาวุโสและระดับเงินเดือนในการพิจารณา ส่วนอาจารย์มีอายุในช่วง 31-40 ปี เป็นส่วนใหญ่ นับได้ว่าเป็นวัยที่มีความได้ตรง และมีประสบการณ์ในการสอนมากพอสมควร ในด้านวุฒิทางการศึกษา ทั้งผู้บริหารและอาจารย์มีวุฒิปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ สำหรับอาจารย์ที่สอนการมีวุฒิปริญญาตรี นับว่าค่อนข้างจะเหมาะสม ส่วนผู้บริหารซึ่งจะเป็นผู้นำของอาจารย์ในสถานศึกษาน่าที่จะพิจารณาระดับการศึกษาให้สูงขึ้น จึงน่าที่จะมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารศึกษาต่อในระดับปริญญาโทในสาขาวิชาบริหารการศึกษา โดยได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนทางด้านบริหารการศึกษา ให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะผู้บริหารที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษามากกว่าส่วนภูมิภาค การคมนาคมก็สะดวกน่าที่จะดำเนินการได้

สันติยา ไชยศรีชลธาร (2535:149) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรี วิทยาลัยอาชีวศึกษา ผลการสำรวจเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับอายุพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีอายุเกิน 50 ปีขึ้นไป จึงไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นของ บวร ประพฤติดี ทิพาพร พิมพิสุทธิ และ เฉลิมพล ศรีหงษ์ (อ้างใน สันติยา) ที่ร่วมกันสรุปว่า อายุของผู้บริหารจะอยู่ระหว่างช่วงอายุ 40-44 ปี มากที่สุด สำหรับวุฒิทางการศึกษาพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีเพียง 9 คน เท่านั้นที่มีวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ซึ่งนับว่ามีจำนวนน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบัน การจัดการศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษามีการเปิดสอนระดับ ปวส. ซึ่งเทียบเท่ากับระดับอนุปริญญาทุกแห่ง ครู-อาจารย์ทุกคนจึงจำเป็นต้องมีวุฒิทางการศึกษาอย่างต่ำระดับปริญญาตรี ฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งถือว่าเป็นผู้นำของสถานศึกษา จึงควรมีวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี เพื่อสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Sharpton (อ้างใน สันติยา) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาท้องถิ่นในรัฐ Oklahoma ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท แสดงให้เห็นว่าวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโท ทำให้ผู้บริหารสามารถนำมาใช้ในการสอนและนำผู้อื่นได้

ศิริมา พรนิมิตร (2532:207-208) ทำการศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน กับสถานศึกษาของรัฐ ได้อภิปรายข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งปรากฏว่า ครู-อาจารย์ทั้งในสถานศึกษาเอกชนอาชีวศึกษา และ สถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ในอัตราส่วนถึง 3:1 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไทบูลย์ ใสวงศ์ (อ้างใน ศิริมา) ที่พบว่าครูที่สอนในโรงเรียนพณิชยการเอกชนในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นหญิงมากกว่าชายในอัตราร้อยละ 65.3:34.7 ส่วนอายุของครู-อาจารย์พบว่า ในสถานศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกชนอาชีพศึกษา มีครูที่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี อยู่มากที่สุดถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ในขณะที่ครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะผู้สำเร็จการศึกษาในระยะแรกจะพยายามหาสถานที่ทำงาน ไม่ว่าจะ เป็นในสถาบันประเภทใดก็ตาม สถานศึกษาเอกชนก็เป็นสถาบันหนึ่งที่เป็นจุดเริ่มต้นการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษา หลังจากนั้นผู้สำเร็จการศึกษาจะแสวงหาสถาบันที่มั่นคง หรือมีความก้าวหน้ามากกว่า ส่วนใหญ่จะสอบบรรจุเข้าเป็นข้าราชการ

จากแนวความคิดเห็น การให้ความหมาย และคำนิยามของ "ภาวะผู้นำ" ของนักวิชาการ และนักการศึกษาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทำให้เราพอจะสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถของผู้นำที่จะใช้อิทธิพล เพื่อให้การดำเนินการของกลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ แต่ถ้าพิจารณาในแง่ของ ผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล 2 คนขึ้นไป หรือมีปฏิสัมพันธ์กันแล้ว ภาวะผู้นำก็จะหมายถึง ขบวนการที่บุคคลหนึ่งสามารถใช้ความสามารถพยายาม จูงใจ โน้มน้าว ชักจูง และประสานงานให้บุคคลอื่นปฏิบัติตาม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ

ผู้บริหารด้านการศึกษามีความเห็นในเรื่องของความหมายการเป็นผู้นำแตกต่างกันหลายรูปแบบ และยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นผู้นำที่แตกต่างกันไปอีกด้วย ซึ่งแนวความคิดเห็นเหล่านี้ อมรรัตน์ เสวตนันท์ (2536:43-45) ที่ได้สรุปแนวทางหรือทฤษฎีแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ เช่นกัน คือ

1. ทฤษฎีลักษณะบุคลิกภาพ (Trait Leadership Theory)
2. ทฤษฎีพฤติกรรมของผู้นำ (Behavioral Leadership Theory)
3. ทฤษฎีผู้นำตามสภาพการณ์ (Situational Leadership Theory)

1. ทฤษฎีลักษณะบุคลิกภาพ (Trait Leadership) ได้สรุปการศึกษาในเรื่องลักษณะบุคลิกภาพของผู้นำที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน เช่น นักวิทยาศาสตร์ นักการเมือง นักการปกครอง ครู-อาจารย์ โดยศึกษาถึงลักษณะทางชีววิทยา บุคลิกภาพ พัฒนาทางอารมณ์ สติปัญญา และทางกาย และได้สรุปคุณลักษณะของการเป็นผู้นำไว้ 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางกาย (Physical Characteristics)
2. ภูมิหลังทางสังคม (Social Background)
3. สติปัญญาความรู้ (Intelligence)
4. บุคลิกภาพ (Personality)
5. ลักษณะที่เกี่ยวกับงาน (Task-Related Characteristics)
6. ลักษณะทางสังคม (Social Characteristics)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากทฤษฎีลักษณะบุคลิกภาพนี้ได้อธิบายการเป็นผู้นำไม่ชัดเจนเพียงพอ ทั้งยังอธิบายผู้ตาม หรือผู้ใต้บังคับบัญชาในเรื่องผลกระทบต่อความเป็นผู้นำ จึงทำให้เกิดทฤษฎีใหม่ขึ้น

2. ทฤษฎีพฤติกรรมของผู้นำ (Behavioral Leadership Theory) ทฤษฎีพฤติกรรมของผู้นำเน้นในเรื่องปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ แบบของผู้นำที่มุ่งงาน (Task Oriented) กับ แบบของผู้นำที่มุ่งคน (Employee Oriented) ดังนั้นจึงสามารถสรุปพฤติกรรมผู้นำได้ว่ามี 2 แบบ คือ

1. พฤติกรรมผู้นำที่เน้นงาน
  - 1.1 ผู้นำกำหนดเป้าหมายการทำงาน โครงสร้างการบริหาร
  - 1.2 ผู้นำกำหนดความรับผิดชอบให้ผู้ใต้บังคับบัญชา
  - 1.3 ผู้นำยึดหลักการระเบียบกฎเกณฑ์เป็นหลัก เพื่อกำหนดมาตรฐาน
  - 1.4 ผู้แจ้งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบว่าการต้องการอย่างไร

2. พฤติกรรมผู้นำที่เน้นความสัมพันธ์
  - 2.1 ผู้นำรับฟังความคิดเห็น ให้ความสนใจผู้ตาม
  - 2.2 ผู้นำใช้มนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน
  - 2.3 ผู้นำยอมรับและสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ร่วมงาน

3. ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ (Situational Leadership Theory) ในช่วงปลายปี 1960 นักวิจัยได้ตระหนักถึงข้อจำกัดของทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม และเริ่มแก้ไขรวมทั้งได้พัฒนาแนวความคิดทฤษฎีใหม่ในการศึกษาความเป็นผู้นำ ซึ่งมุ่งเน้นทฤษฎีของความเป็นผู้นำตามสถานการณ์ที่ยู่ยากซับซ้อนมากขึ้น โดยอาศัยผลงานของนักวิจัยตามทฤษฎีแบบพฤติกรรม และคุณลักษณะซึ่งได้วางรากฐานที่สำคัญ สำหรับการศึกษความเป็นผู้นำในองค์การ เพราะผลของแนวความคิดเหล่านี้ ได้เสนอแนะว่าวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการเป็นผู้นำ คือ วิธี หรือกระบวนการที่ยืดหยุ่น และ เปลี่ยนแปลงที่สามารถปรับให้เข้ากับสถานการณ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ก็คือ ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และประสพผลสำเร็จตามแนวคิดทฤษฎีความเป็นผู้นำตามสถานการณ์ คือ การที่ผู้นำสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ เพราะลักษณะของผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เป็นอยู่

วิธีการศึกษาตามทฤษฎีนี้ชี้ให้ผู้นำเห็นว่า มีลักษณะหรือปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในความเป็นผู้นำของเขา ฉะนั้นหน้าที่ที่สำคัญที่สุดสำหรับงานของผู้นำก็คือ การพิจารณาวินิจฉัย (Diagnosis) และการประเมินผลลักษณะหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจจะมีผลกระทบต่อความเป็นผู้นำ การพิจารณาวินิจฉัยเป็นความสามารถในการจำแนกบ่งชี้ (Identification) และความสามารถประเมินถึงอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ตาม เช่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล โครงสร้างของกลุ่ม นโยบายขององค์การ เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้การตรวจสอบลักษณะปัจจัยเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญสำหรับผู้นำ ลักษณะปัจจัยเกี่ยวกับ สถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของความเป็นผู้นำ ได้แก่

1. ลักษณะของผู้บริหาร (Managerial Characteristics)
2. ลักษณะของผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา (Subordinate Characteristics)
3. โครงสร้างของกลุ่มและลักษณะของงาน (Group Structure and The Nature of The Task)
4. ลักษณะหรือปัจจัยอื่น ๆ ขององค์การ (Organizational Factors)

ทองอินทร์ วงศ์โสธร (อึ้งใน โกลุมภ์ ว่องกสิกรณ์, 2534:22) ได้รวบรวมสรุปหลักเกณฑ์เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ 5 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีพันธุกรรม (Genetic Theory) แนวความคิดตามทฤษฎีนี้มีมาตั้งแต่สมัยโบราณที่เชื่อว่า การเป็นผู้นำเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล หรือเฉพาะตระกูล และสืบเชื้อสายกันได้เชื่อว่าบุคลิภาพ และลักษณะของการเป็นผู้นำเป็นของที่มีมาแต่กำเนิด เป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวและสามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรม ผู้ที่เกิดในตระกูลของผู้นำย่อมมีลักษณะเป็นผู้นำ
2. ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ (Trait Theory) แนวความคิดตามทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับ คุณลักษณะส่วนบุคคลว่าเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำหรือไม่ บุคคลที่มีคุณสมบัติภาวะผู้นำ (Leadership Trait) ซึ่งคุณสมบัตินี้อาจมีมาแต่กำเนิดตามทฤษฎีพันธุกรรม หรืออาจจะได้มาจากประสบการณ์ก็ย่อมสามารถเป็นผู้นำได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

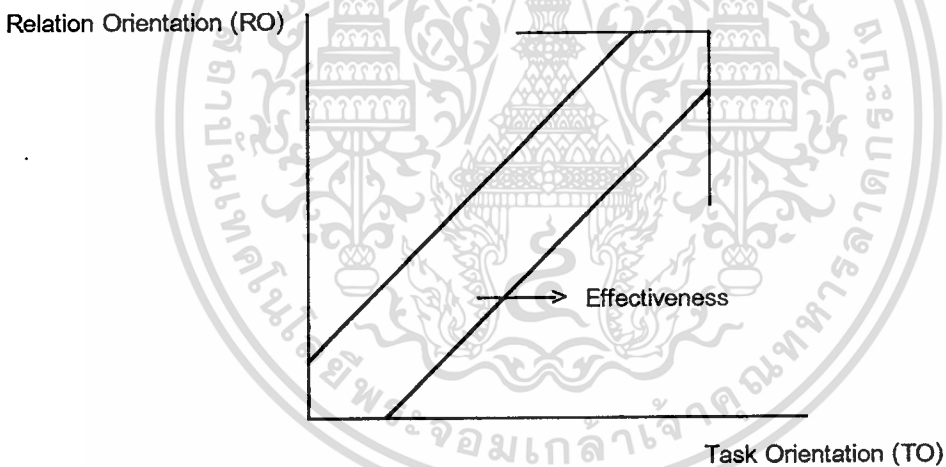
3. ทฤษฎีผลกระทบบระหว่างบุคคลและสถานการณ์ (Personal Situation Theory) แนวความคิดตามทฤษฎีนี้เห็นว่า การศึกษาภาวะผู้นำโดยเน้นเฉพาะตัวผู้นำอย่างเดียวไม่สมบูรณ์ ควรจะได้มีการศึกษาสถานการณ์แวดล้อมด้วย เพราะการเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ การศึกษาภาวะผู้นำจะต้องดูความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย 2 ประการ คือ คุณลักษณะของผู้นำ และเหตุการณ์ที่กลุ่มเผชิญหน้า เหตุการณ์อย่างหนึ่งอาจต้องการผู้นำที่มีลักษณะอย่างหนึ่ง และเมื่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปการเป็นผู้นำก็ย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปด้วย
4. ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์และความคาดหวัง (Interaction and Expectation Theory) แนวความคิดนี้เชื่อว่า สมาชิกของกลุ่มคนใดคนหนึ่งสามารถที่จะเป็นผู้นำได้ ถ้าหากบุคคลนั้นเป็นผู้ริเริ่มบทบาทในกลุ่ม และบทบาทเหล่านี้ย่อมขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้นำ และ ลักษณะของกลุ่ม องค์ประกอบที่เป็นสถานการณ์ของกลุ่มมี 3 ประการ คือ อำนาจตามตำแหน่ง (Position Power) ภารกิจของกลุ่ม (Task Structure) และความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ และสมาชิกในกลุ่ม
5. ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanistic Theory) หลักการของแนวคิดกลุ่มนี้มีดังนี้
  - 5.1 เน้นธรรมชาติของมนุษย์เป็นหลัก มนุษย์รักอิสระ มีความต้องการมีความหวัง ความตั้งใจ และมีแรงจูงใจที่จะทำงาน
  - 5.2 มนุษย์ทำงานในกลุ่มหรือองค์การธรรมชาติขององค์การย่อมมีการควบคุมให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
  - 5.3 ภารกิจของผู้นำ คือ การจัดปรับปรุงสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศขององค์การ เอื้ออำนวยต่อธรรมชาติของมนุษย์ เพื่อให้ทำงานได้อย่างเต็มที่ ตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล และ บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

Reddin (อ้างใน วัชรินทร์ นุชนาคา, 2533:13-14) ได้วิเคราะห์ทฤษฎีผู้นำว่ามี 3 มิติ คือ

1. มิติมุ่งงาน (Task Orientation) เป็นมิติผู้นำระหว่างความสัมพันธ์ของผู้นำกับสมาชิกในหน่วยงานที่มุ่งงานเป็นหลักโดยผู้นำสามารถสร้างรูปแบบที่ดี ในการจัดหน่วยงานสร้างช่องทางในการติดต่อสื่อสารและกระบวนการที่ดี เพื่อความสำเร็จของงาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. มิติมุ่งสัมพันธ์ (Relation Orientation) เป็นมิติผู้นำที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม สนใจความแตกต่างระหว่างบุคคล และความต้องการของมนุษย์ มุ่งรักษาขวัญกำลังใจ เพื่อให้กลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างดี
3. มิติมุ่งประสิทธิผล (Effectiveness) เป็นมิติผู้นำที่ยึดสถานการณ์เป็นหลัก เพื่อให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ผู้นำที่มุ่งประสิทธิผล จะสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ถ้าสถานการณ์เหมาะสมการบริหารงานจะมีประสิทธิผลสูง ถ้าสถานการณ์ไม่เหมาะสม ผู้นำจะมีการบริหารงานที่มีประสิทธิผลต่ำ ผู้นำที่มุ่งประสิทธิผลจึงควรปรับเปลี่ยนสถานการณ์ในการบริหารงานที่เหมาะสม โดยให้ได้ทั้งงานและความสัมพันธ์ภายในหน่วยงานเพื่อนำไปสู่ประสิทธิผลขององค์กร

ภาพที่ 1 แสดงมิติทั้ง 3 ของทฤษฎี 3 มิติ

จากทฤษฎี 3 มิติ ข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับ การศึกษาผู้นำของกลุ่มของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard Study Group of Leadership) (อ้างใน นำพร ไหว่จง, 2537:24) เป็นการศึกษาในห้องปฏิบัติการ ผลการศึกษานำไปสู่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำที่แตกต่างกัน 2 แบบ ได้แก่ ผู้นำที่มุ่งงาน (Task Leader) มีลักษณะชอบพูด ชอบแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่าง ๆ และ ผู้นำที่มุ่งสังคม (Social Leader) มีลักษณะเกื้อกูล กล่าวพูด ให้กำลังใจแก่สมาชิกในกลุ่ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกจากนี้ Ross and Hendry (อ้างใน อุมภาพร ไชยจำเริญ, 2539:33-34) ยังได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ อยู่ 3 ประการ คือ

1. ความเป็นผู้นำเป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ภายในตัวของผู้นำแต่ละคน (Leadership as Trait within Individual Leader) โดยเชื่อว่าความเป็นผู้นำที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดโดยพันธุกรรม
2. ลักษณะความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับกลุ่ม (Leadership as a Function of The Group) ลักษณะความเป็นผู้นำเป็นโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มมากกว่า แต่ละบุคคลแต่ละคนจะนำเอาลักษณะเฉพาะตัว ทักษะ ทักษะ ความต้องการส่วนตัวติดตัวมาด้วย เมื่อเข้าสู่กลุ่มทุกคนจะต้องปรับตัวเพื่อที่แต่ละคนและกลุ่มได้มีวัตถุประสงค์ หรือความต้องการสอดคล้องกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับผลตามเป้าหมาย และในขณะเดียวกันจะกลายเป็นกลุ่มที่รวมตัวกันอย่างมีประสิทธิภาพ ความเป็นผู้นำในกลุ่มถูกกำหนดโดยผลรวมของทักษะ ความต้องการของกลุ่มมากกว่าบุคลิกภาพของบุคคลเพียงคนเดียว
3. ลักษณะความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ (Leadership as a Function of The Situation) สถานการณ์มีบทบาทต่อความเป็นผู้นำมาก สถานการณ์ที่กลุ่มกำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้น ก่อให้เกิดผู้นำได้ ความเป็นผู้นำจึงขึ้นอยู่กับสถานการณ์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีขององค์การนั้น ๆ

ในแบบสอบถาม LBDQ เกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำด้านมุ่งมิตรสัมพันธ์กับด้านมุ่งงาน สำหรับพฤติกรรมข้อที่สี่เครื่องหมายดอกจันหนึ่งไว้ นั่น แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามจะให้คะแนนไปในทางลบ ซึ่ง Daniel E. Griffiths (อ้างใน สุเมธ ดาโรจน์, 2538:25-26) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมผู้นำว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมึลักษณะต่อไปนี้คือ

1. ผู้นำในฐานะผู้ผลักดัน (Improver) ซึ่งมีข้อพิจารณา คือ ผู้นำจะต้องให้โอกาสแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ในการพัฒนาอาชีพ และให้การสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถทำงานให้ดีขึ้น
2. ผู้นำในฐานะผู้ตระหนักรู้ (Recognizer) ซึ่งมีข้อเสนอว่าการตระหนักรู้ เป็นการส่งเสริมความคิดริเริ่ม โดยจะต้องมีความเข้าใจลึกซึ้งต่อปัญหาของผู้อื่น และสามารถหยั่งรู้ศักยภาพของผู้ร่วมงาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ผู้นำในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือ (Helper) ซึ่งผู้นำจะต้องมีความหวังดี และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ ในการแก้ปัญหาแก่ผู้อื่นในองค์การทั้ง ทางด้านอาชีพและส่วนตัว
4. ผู้นำในฐานะนักพูดที่มีประสิทธิภาพ (Effective Speaker) โดยทั่วไปแล้ว ผู้นำที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน มักจะเป็นบุคคลที่มีความสามารถ พูดในที่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ผู้นำในฐานะผู้ประสานงาน (Coordinator) ผู้นำจะต้องให้การส่งเสริม ผู้ที่ ต้องการให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมต่าง ๆ กับทุกฝ่าย เพื่อให้ทุกคนจะได้ ให้ความเสียสละต่อจุดมุ่งหมาย และหน้าที่ของหน่วยงานที่ตนอยู่
6. ผู้นำในฐานะคนของสังคม (Social Man) นั้น เป็นพฤติกรรมที่ขาดเสียมิได้ สำหรับการเป็นผู้ นำ โดยมีข้อพิจารณาคือจะต้องเป็นคนที่เชื่อถือได้ รักษา คำพูดของตัวเอง มีอารมณ์ที่มั่นคง มีความสุภาพอ่อนโยน และเป็นมิตร ต่อทุกคน

บทบาทหน้าที่ของผู้นำ

บทบาทและหน้าที่ของผู้นำนั้น มีอยู่มากมายหลายประการ โดยเฉพาะผู้นำทางการศึกษา เป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์การทุกประเภท บทบาทและหน้าที่ดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนด ทิศทางการเคลื่อนไหวของทรัพยากรทั้งหมดในองค์การ ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ชี้นำ ชี้แนะควบคุมกำกับและการและสั่งการ ตลอดจนการวางแผนการประสานงาน และการกำหนดเป้าหมายขององค์การโดยส่วนร่วม ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ประสิทธิภาพขององค์การมีมากน้อยเพียงใดหรือไม่นั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ "ผู้นำ" ในองค์การนั่นเอง

สำหรับบทบาทและหน้าที่ของผู้นำนั้น ได้มีบุคคลในวงการบริหารหลายท่านได้ให้ข้อคิด เกี่ยวกับ บทบาทและหน้าที่ของผู้นำไว้ดังนี้ เช่น ภิญญู สาร (อ้างใน สันติยา ไชยศรีชลธาร, 2535:32-33) ได้สรุปบทบาทและหน้าที่ของผู้นำไว้ 14 ประการ คือ

1. ผู้นำในฐานะผู้บริหาร (The Leader as Executive) เป็นบทบาทที่เด่นชัดที่สุด ผู้นำจะเป็นผู้คมนาโยบายกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม รับ ผิดชอบดูแลนโยบาย และคอยประสานงานให้การดำเนินงานขององค์การเป็นไปด้วยดี
2. ผู้นำในฐานะผู้วางแผน (The Leader as Planner) ผู้นำมักจะเป็นผู้วาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนปฏิบัติงาน หรือดำเนินการให้มีการวางแผนงานแล้วคอยกำกับดูแลแผนที่วางไว้ให้มีการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ และมักจะเป็นผู้ที่รู้แผนทั้งหมดขององค์กร

3. ผู้นำในฐานะผู้กำหนดนโยบาย (The Leader as Policy Maker) เป็นหน้าที่อันสำคัญของผู้นำซึ่งจะต้องเป็นผู้กำหนดนโยบาย และเป้าหมายของหน่วยงาน
4. ผู้นำในฐานะผู้ชำนาญการ (The Leader as Expert) ผู้ตามส่วนมากเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ และการปฏิบัติงานก็มักจะต้องถามผู้นำ ผู้นำต้องทำหน้าที่คล้ายผู้ชำนาญการในวิชาชีพนั้น แต่ผู้นำก็ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้รู้หมดทุกเรื่อง ที่ปรึกษาจะเป็นผู้ช่วยให้คำแนะนำแก่ผู้นำอีกครั้งหนึ่ง
5. ผู้นำในฐานะตัวแทนของกลุ่ม เพื่อการติดต่อภายนอก (The Leader as External Group Representative) ผู้นำจะเป็นผู้แทนของกลุ่มขององค์กร ในการติดต่อหรือดำเนินการใด ๆ กับบุคคลภายนอก
6. ผู้นำในฐานะผู้ควบคุมความสัมพันธ์ภายใน (The Leader as Controller of Internal Relation) ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเกี่ยวข้องกับขวัญและกำลังใจผู้ร่วมงาน ผู้นำที่ดีจึงต้องเป็นผู้สร้างและรักษาความสามัคคีกลมเกลียวของกลุ่มไว้ให้ได้
7. ผู้นำในฐานะผู้ให้คุณและโทษ (The Leader as Purveyor of Rewards and Punishment) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้คุณให้โทษจะเป็นผู้ที่มีอำนาจการให้คุณให้โทษดังกล่าวอาจเป็นเรื่องเงินเดือน โบนัส การมอบหมายงาน การดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้ ถ้าขาดความยุติธรรมจะมีผลต่อองค์กรได้
8. ผู้นำในฐานะผู้ไกล่เกลี่ย (The Leader as Arbitrator and Mediator) เมื่อมีความขัดแย้งในองค์กรผู้นำย่อมเป็นผู้คอยประสาน ไกล่เกลี่ย ทำความเข้าใจ สลายความขัดแย้ง หรือยับยั้งมิให้ลุกลามใหญ่โตต่อไป
9. ผู้นำในฐานะที่เป็นบุคคลตัวอย่าง (The Leader as Exemplary) บุคคลที่มีความประพฤติดี การงานดี มักจะได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำในองค์กร
10. ผู้นำในฐานะสัญลักษณ์ของกลุ่ม (The Leader as Symbol of the Group) ผู้นำที่ได้รับการยกย่องยอมรับจากบุคลากรให้เป็นตัวแทนของกลุ่มจะได้รับความรัก และการปฏิบัติที่ดีจากสมาชิกเสมอ ผู้นำดังกล่าวจะรักกลุ่ม

และกลายเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม มีอำนาจสูงสุดเหนือจิตใจสมาชิก
ในกลุ่ม

11. ผู้นำในฐานะตัวแทนรับผิดชอบ (The Leader as Substitute for Individual Responsibility) ผู้นำจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อกิจการทั้งหมดที่คนในกลุ่มกระทำลงไป และเป็นผู้ที่ได้รับมอบอำนาจในการตัดสินใจกระทำการใด ๆ แทนบุคคลทั้งหมด
12. ผู้นำในฐานะผู้มีอุดมคติ (The Leader as Ideologist) ผู้นำจะเป็นผู้สร้างความเชื่อ และศรัทธาแก่บุคลากรอื่น เป็นผู้กำหนดอุดมคติหรือกระทั่งคุณธรรมของกลุ่ม ซึ่งในระยะแรกสิ่งที่ผู้นำกำหนดอาจจะเป็นเพียงสิ่งที่ยึดปฏิบัติกันเท่านั้น แต่ต่อมาก็อาจกลายเป็นอุดมคติของกลุ่ม
13. ผู้นำในฐานะบิดา ผู้มีแต่ความกรุณา (The Leader as Father Figure) ผู้นำมักจะวางตนเป็นอาวุโสของกลุ่ม มีบุคลิกน่านับถือ จะดูต่ำกว่ากล่าวใครก็ตามมักจะไมโกรธ เพราะทุกคนทราบว่าจะทำไปด้วยความรักและความหวังดี เป็นที่พึงพอใจแก่ทุกคน
14. ผู้นำในฐานะเป็นผู้รับความผิดแทน (The Leader as Scapegoat) ผู้นำที่รับผิดชอบเป็นเสมือนบิดาของกลุ่ม ทุกคนยอมหวังได้ว่าเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น ผู้นำนั้นจะต้องถูกลงโทษแทน ดังนั้นเมื่อเกิดความเสียหายผู้นำก็อาจจะเป็นผู้รับเคราะห์กรรมแต่เพียงผู้เดียว

นอกจากนี้ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (อ้างใน โกสุมภ์ ว่องกสิกรณ์, 2534:28) ยังได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้นำว่า มี 3 ประการ คือ

1. อนุรักษ์หรือประสานให้สมาชิกในกลุ่มอยู่ร่วมกัน (Maintenance of Membership) หมายถึง เขาจะต้องอยู่ใกล้ชิดกับกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับคนในกลุ่ม และเป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่ม ทำให้กลุ่มมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน
2. ผู้ปฏิบัติภารกิจของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Objective Attainment) หมายถึง เขาจะต้องมีความรับผิดชอบในกระบวนการทำงานด้วยความมั่นคง และเข้าใจได้ และเขาจะต้องทำให้กลุ่มทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

3. ผู้อำนวยให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม (Group Interaction Facilitation) หมายถึงเขาจะต้องปฏิบัติงานในทางที่จะอำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์และปฏิบัติกันด้วยดีของสมาชิกในกลุ่ม การติดต่อสื่อสารที่ดีเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการช่วยให้หน้าที่นั้นบรรลุเป้าหมาย

เมธี ปิลันธนานนท์ (2536:152) ได้สรุปว่า หน้าที่ของผู้นำไม่ว่าจะเป็นผู้นำในวงการศึกษา หรือในวงกรอื่น ๆ ก็ดี ต้องมีหน้าที่อย่างน้อย 5 ประการ ดังนี้

1. ต้องจำกัดความมุ่งหมายต่าง ๆ และรักษาทิศทางของเป้าประสงค์ขององค์การหรือของกลุ่ม
2. จัดหาแนวทางที่จะสามารถทำให้เป้าประสงค์บรรลุผล
3. จัดทำและรักษาโครงสร้างขององค์การหรือของกลุ่ม
4. อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของกลุ่ม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน
5. รักษาการปฏิบัติการของกลุ่ม และความพอใจของสมาชิก

สุเทพ ภิรมย์ราช (2534:46-56) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้ช่วยผู้อำนวยการที่พึงประสงค์ของผู้ร่วมงาน และผู้ได้บังคับบัญชา สามารถสรุปบทบาทและหน้าที่ของผู้นำได้ดังนี้

1. มีความรู้ความสามารถและศึกษาหาความรู้เพิ่มเสมอ
2. รู้จักงาน รู้จักคน
3. ตัดสินใจได้อย่างมีหลักเกณฑ์ด้วยความเชื่อมั่นไม่ลังเล
4. ปรับตัวได้
5. ริเริ่มสร้างสรรค์ วางแผนได้ สั่งการเป็น
6. ทำการประชุมได้ ขยายความคิดเป็น
7. มีความมั่นคงทางอารมณ์
8. เป็นแบบอย่างที่ดี
9. ยอมรับฟังความคิดเห็น ข้อวิพากวิจารณ์
10. การประสานงานภายในและภายนอก
11. การใช้เครื่องมือในการประสานงาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

12. การยอมรับอำนาจผู้บังคับบัญชา
13. วินัยที่มีต่อผู้ร่วมงาน
14. วินัยที่มีต่อประชาชน
15. วินัยที่มีต่อตำแหน่งหน้าที่

สมเกียรติ เจริญฉิม (2533:74) ได้ทำการวิจัยความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ เกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณสมบัติ และความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 7 ได้พบคุณลักษณะทางวิชาการ ซึ่งสรุปได้ว่าผู้บริหารและอาจารย์ มีความเห็นอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย ดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตรเป็นอย่างดี
2. ผู้บริหารควรสำเร็จการศึกษาอย่างต่ำในระดับปริญญาโท
3. ผู้บริหารควรมีสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อันสูง

จิไรรัตน์ สุรบุตร (2538:141) ได้ทำการวิจัยความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน ฝ่ายวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ กรมสามัญศึกษา ซึ่งได้พบคุณลักษณะที่พึงประสงค์เกี่ยวกับบทบาททางวิชาการ ด้านการศึกษาวิชาชีพของผู้บริหาร โดยภาพรวมเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในระดับมาก คุณลักษณะที่พึงประสงค์ลำดับที่ 1 คือ มีความสามารถในการบริหารวิชาการ รองลงมาได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร และมีความสามารถในการจัดแผนการเรียน ตามลำดับ โดยผู้บริหารและครูอาจารย์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่อง มีความสามารถในการนิเทศการศึกษา

นอกจากบทบาทและหน้าที่จะเป็นสิ่งที่สำคัญที่ผู้นำต้องมีแล้ว ทักษะที่ทำให้ผู้นำมีความสามารถในการปฏิบัติงานก็เป็นสิ่งจำเป็น ที่ผู้นำจะต้องมีอีกด้วย ซึ่ง Robert L. Katz (อ้างใน ศิริมาพรนิมิตร, 2532:113-132) ได้กำหนดทักษะของผู้ที่จะมาเป็นผู้นำว่า ผู้นำควรมีทักษะความสามารถใน 3 ด้านคือ

1. ทักษะด้านมโนทัศน์ในงาน (Conceptual Skills)
2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills)
3. ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน (Technical Skills)

1. ทักษะด้านมโนทัศน์ในงาน (Conceptual Skills) หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการเข้าใจหน่วยงานทุกลักษณะ และทุกขั้นตอนอย่างละเอียด สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานด้านต่าง ๆ รวมทั้งเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานอื่น ๆ ในทักษะด้านมโนทัศน์ในงานนี้ การกำหนดนโยบาย การวางแผนการทำงาน การตัดสินใจ การประสานงาน และการจัดความขัดแย้ง ทักษะด้านมโนทัศน์ในงานนี้จะบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ในงานของผู้หน้านั้น มีนักวิชาการที่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในหลายแง่มุม เช่น บรรจง สืบสมาน (2531:153) ได้เน้นความสำคัญที่ความสามารถในการคิด (Thinking Ability) ของผู้นำ ซึ่งเขาได้กล่าวว่า

ผู้นำต้องมีความคิดที่เฉียบแหลม หาเหตุผลได้ถูกต้อง และตรงเป่าหมาย สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ทันท่วงที มีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้สามารถเปลี่ยนสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลายเป็นดีได้เป็นคนฉลาด มีจินตนาการที่ดี สามารถคาดการณ์มองอนาคตของงานต่าง ๆ ได้ดี สามารถเผชิญกับเหตุการณ์และปัญหาเฉพาะหน้า และให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างได้ผลและทันเวลา

กิติ ตยัคคานนท์ (2537:85) ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีความเห็นว่า ผู้นำจำเป็นต้องมีทักษะด้านมโนทัศน์ในงาน ที่สำคัญคือ มีความคิดริเริ่ม ซึ่งเขาสรุปว่าผู้นำที่ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความกระตือรือร้นจะเป็นผู้นำที่ดีไม่ได้ จะเป็นเพียงผู้ตามเท่านั้น นอกจากนั้นเขายังให้แนวคิดอีกว่า ความเจริญรุ่งเรืองของแต่ละองค์การจะขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ ปัจจัยธรรมชาติซึ่งเป็นความเจริญตามกาลเวลาที่ดำเนินการมา และปัจจัยอีกประการหนึ่งเป็นตัวผู้นำที่มีความคิดริเริ่ม และมีความกระตือรือร้นในการทำงานที่จะหาสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เข้ามาในองค์การ

ในผลการศึกษาที่สนับสนุนแนวคิดภาวะผู้นำด้านมโนทัศน์ในงานนี้ วิทยุพร วัฒนเจริญ (อ้างใน ศิริมา) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้กลุ่มประชากร 2

กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มอาจารย์ จำนวน 396 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นเกี่ยวกับ พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนใน 7 ด้าน ตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในแบบสอบถามสำหรับวิจัย ดังนี้

1. ผู้นำในฐานะผู้มีความคิดริเริ่ม ปรากฏว่าทั้งผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์ เห็นว่าผู้บริหารได้ปฏิบัติออกมาให้เห็นอยู่ในระดับมาก
2. ผู้นำในฐานะผู้รู้จักการปรับปรุงแก้ไข ปรากฏว่าทั้งผู้บริหารโรงเรียน และอาจารย์เห็นว่าการปฏิบัติออกมาให้เห็นอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ข้อที่เกี่ยวกับการจัดประชุมปฏิบัติการ และแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการภายในโรงเรียน และการแสวงหาที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำ เมื่อมีปัญหาในการทำงานของบุคลากร ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าได้ปฏิบัติมาก แต่อาจารย์เห็นว่าการปฏิบัติน้อย
3. ผู้นำในฐานะผู้ให้การยอมรับนับถือ ปรากฏว่าทั้งผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์เห็นว่าการปฏิบัติออกมาให้เห็นอยู่ในระดับมาก
4. ผู้นำในฐานะผู้ให้การช่วยเหลือ ปรากฏว่าทั้งผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์ เห็นว่าการปฏิบัติออกมาให้เห็นอยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อที่เกี่ยวกับการเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าการปฏิบัติมาก แต่อาจารย์เห็นว่าการปฏิบัติน้อย
5. ผู้นำในฐานะนักพูดที่เก่ง ปรากฏว่าทั้งผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์เห็นว่าการปฏิบัติออกมาให้เห็นอยู่ในระดับมาก
6. ผู้นำในฐานะผู้ประสานงาน ปรากฏว่าทั้งผู้บริหารและอาจารย์เห็นว่าการปฏิบัติออกมาให้เห็นอยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อที่เกี่ยวกับการจัดให้มีการพบปะสังสรรค์กันนอกเวลางาน เพื่อสร้างมิตรสัมพันธ์อันดีต่อกัน ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าการปฏิบัติมากแต่อาจารย์เห็นว่าการปฏิบัติน้อย
7. ผู้นำในฐานะเป็นผู้เข้ากับสังคมได้ดี ปรากฏว่าทั้งผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์เห็นว่าการปฏิบัติออกมาให้เห็นในระดับมาก

ผลการวิจัยของ ภิญญพร วัฒนเจริญ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนมัธยม ในกรุงเทพมหานคร เห็นความสำคัญของทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ในทศวรรษในงานค่อนข้างสูง ในทุกข้อ ทั้งที่ผู้บริหารรู้สึกตัวเองกำลังปฏิบัติ และที่ครุคิดว่าผู้บริหารได้ปฏิบัติอยู่แล้ว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงผลการวิจัย เกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำในทักษะด้าน มโนทัศน์ในงาน จากนักวิชาการทั้งหลายที่ให้ทัศนะและศึกษาค้นคว้าไว้แล้ว สรุปได้ว่าทักษะด้าน มโนทัศน์ในงานเป็นทักษะที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับผู้ผู้นำในระดับของการวางแผนงาน การ พัฒนาองค์การ ซึ่งนักวิชาการส่วนใหญ่จะกำหนดให้ทักษะด้านนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะมีผลต่อ ความเจริญ หรือความสำเร็จขององค์การ

2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) หมายถึง ความสามารถของผู้ผู้นำในการ ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพได้ ความสามารถในการประสานงานเพื่อให้ได้รับการสนับสนุน และการยอมรับความสามารถที่จะผนึกกำลัง ความร่วมมือร่วมใจของผู้ร่วมงานได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ให้เกิดความร่วมมือที่ดีกับหน่วยงาน ของตน ตลอดจนสร้างภาพพจน์ที่ดีกับหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา และความไว้วางใจในหน่วยงานตลอดไป ผู้นำจะต้องกระทำตัวให้เป็นแบบอย่างในการพูด การประสานงาน และการเผยแพร่ผลงานต่าง ๆ ดังเช่น วิจิตร และ สุพิชญา (อ้างใน ศิริมา) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำจะต้องมี มนุษยสัมพันธ์ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ ๆ คือ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเสมอต้นเสมอปลาย ยกย่องชมเชย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความยืดหยุ่น เปิดเผย เป็นกันเอง เพื่อดำเนินงานต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตน นอกจากนี้ บรรจบ เนียมมณี (อ้างใน ศิริมา) ยังได้ กล่าวถึงความสำคัญของทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในส่วนของงานบริหาร โดยกล่าวว่า

ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพราะการมีมนุษยสัมพันธ์ดีจะ ช่วยให้ผู้บริหารผู้ถึงคุณลักษณะ นิสัยใจคอ ความถนัดของผู้ร่วมงาน เพื่อ จะได้มอบหมายงานให้ทำตรงตาม ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ ของผู้ปฏิบัติงานตามหลักของการใช้คนให้ถูกกับงาน (Put the right man to the right job) หลังจากการมอบหมายงานทำได้ถูกต้องแล้ว ผู้บริหาร ยังต้องใช้มนุษยสัมพันธ์ต่อไปอีก เพื่อให้มีการประสานงาน การควบคุม งาน และการประเมินผลงานอีกด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่า มนุษยสัมพันธ์ เริ่มมีความสำคัญต่อผู้บริหาร ตั้งแต่เริ่มวางแผนใช้คน การมอบหมาย งาน การประสานงาน การควบคุมงาน การประเมินผลงาน นั่นคือมนุษยสัมพันธ์มีความสำคัญตลอดกระบวนการบริหารนั่นเอง

ถึงแม้ว่าผู้บริหารจะเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในกิจการด้านต่าง ๆ แต่ถ้าไม่สามารถเข้ากับ ผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาได้หรือไม่สามารถที่จะจูงใจให้บุคคลเข้าทำงาน ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานให้เกิดผลดีหรือขาดความสามารถในด้านมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นแล้ว ก็ย่อมเป็นที่เชื่อถือได้อย่างแน่นอนว่าไม่สามารถบริหารงานให้องค์กร หรือหน่วยงานนั้น ๆ ดำเนินไปได้อย่างเป็นผลดี

จากแนวความคิดเห็นของนักวิชาการที่กล่าวถึง ความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์ ทำให้เห็นว่า มนุษยสัมพันธ์เป็นทักษะที่จำเป็นยิ่งเพราะการบริหารงานที่ดี ผู้บริหารจะต้องให้ได้ทั้งงานและน้ำใจจากผู้ร่วมงาน ผู้บริหารที่หวังจะใช้อำนาจในการสั่งการให้คนทำงานแต่เพียงอย่างเดียว ย่อมไม่เกิดประสิทธิภาพในการทำงานอย่างเต็มที่ และผู้บริหารก็ไม่อาจปฏิบัติเช่นนั้นได้ตลอดไป ผู้บริหารจึงจำเป็นที่จะต้องสร้างและใช้มนุษยสัมพันธ์ในการบริหารงาน เพื่อให้ได้ทั้งงานและน้ำใจจากสมาชิกในองค์กร การใช้วิธีสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการบริหาร นับเป็นเรื่องที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย เพราะเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการเพิ่มขวัญในการทำงานในหน่วยงาน การเพิ่มขวัญของบุคลากรนี้ คือ การเพิ่มผลผลิตของหน่วยงานที่ได้จากบุคลากรนั่นเอง ใช้วิธีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหาร เป็นการสร้างความประทับใจที่เป็นความรู้สึกพอใจภายในจิตใจจริง ๆ ของบุคลากร และผลผลิตที่จะได้มากขึ้นจากบุคลากร ก็ย่อมเกิดขึ้นจากความพอใจมากกว่าความไม่พอใจ อีกประการหนึ่งบุคคลจะเกิดความรู้สึกเป็นสุขใจ เพราะรู้สึกว่าตนมีความสำคัญ ทำให้รู้สึกว่าตนได้สนองความต้องการจำเป็นด้านความปลอดภัย มีผลการวิจัยที่พบว่า ผู้ที่ทำงานมีความตั้งใจที่จะได้รับการสร้างมนุษยสัมพันธ์มากกว่าความต้องการที่จะมีสถานที่ทำงานดี ๆ การบริหารงานสมัยใหม่ต้องการความเป็นผู้นำของผู้บริหารเป็นอย่างยิ่ง ภาวะผู้นำของผู้บริหารย่อมขึ้นอยู่กับกรรมมนุษยสัมพันธ์อันดี

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ผู้บริหารจะต้องสัมพันธ์กับคนหลายฝ่าย หลายกลุ่ม หลายระดับ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องสร้างมนุษยสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น และวิธีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ก็มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวทางไว้ ดังเช่น ชารี มณีศรี (อ้างใน ศิริมา) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไว้ถึง 10 ประการ คือ

1. ให้การยอมรับนับถือคนอื่น ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามคนอื่น
2. รู้คน รู้ประมาณ

3. เข้าใจคนอื่น เห็นอกเห็นใจคนอื่น
4. ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น
5. มีความอดทน มีความมั่นคงทางอารมณ์
6. มีความจำดี
7. มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน ผ่อนคลายบรรยากาศดีเครียด
8. มั่นใจ มีความจริงใจต่อคนอื่น ให้การช่วยเหลือเมื่อมีโอกาส
9. เป็นคนเที่ยงตรง เปิดเผย ตรงไปตรงมา
10. มีความแนบเนียนในการติดต่อและถ่อมตน

นอกเหนือจากการสร้างมนุษยสัมพันธ์ตามแนวทางดังกล่าว Barnard (อ้างใน ศิริมา) จัดว่าเป็นนักวิชาการคนแรกที่เสนอว่า การติดต่อสื่อสารกันเป็นวิถีในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ โดยที่เขากล่าวว่า การติดต่อสื่อสารกันไม่ว่าจะด้วยวิธีการสนทนา ประชุม การไปมาหาสู่ การใช้จดหมาย โทรศัพท์ หรืออื่น ๆ เป็นเครื่องมือนำไปสู่การมีมนุษยสัมพันธ์ในมวลมนุษย์ทั้งสิ้น และจากหลักเกณฑ์การสร้างมนุษยสัมพันธ์ตามแนวทางของการสื่อสารของ Barnard ที่ได้นำเสนอไปแล้ว เมธี ปิลันธนาพันธ์ (อ้างใน ศิริมา) ก็ได้พัฒนาแนวทางในการสร้างมนุษยสัมพันธ์จากพื้นฐานการสื่อสาร โดยกำหนดแนวทางไว้ 10 ประการ คือ

1. ผู้บริหารควรให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าพบได้ง่าย ๆ ทั้งในเรื่องส่วนตัวและในเรื่องหน้าที่การงาน
2. ผู้บริหารต้องเป็นผู้ฟังที่ดี กระตุน หรือช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาพูดออกมาหมดเปลือก
3. ช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ตัดสินใจด้วยตนเอง ปราศจากการบงการ
4. ยกย่องและให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชาโดยเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติงานดีเด่น
5. ให้ความรู้และแนวทางแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
6. กระตุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำงานโดยมุ่งเป้าหมายเดียวกันให้ทุกคนปฏิบัติงานให้สำเร็จ ให้มีความรู้สึกเป็นเรามากกว่าฉันหรือเธอ และให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบถึงผลงานหรือความก้าวหน้าของงานที่ทำอยู่เสมอ
7. ต้องหมั่นศึกษา และรู้จักผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นรายบุคคล เช่น เรียกชื่อได้ ถูกต้อง สนใจเขา รู้ความต้องการของเขา งานอดิเรก และอื่น ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

8. ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสนใจงานมากขึ้น เน้นความสำคัญของงานแต่ละหน้าที่ ส่งเสริมให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
9. ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกว่าตนมีความสำคัญ และผู้บริหารก็เห็นตนมีความสำคัญ แสดงความตอกตีใจเมื่อกลับมาทำงานภายหลังจากลาหยุดไป ตามทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชา
10. บริหารงานด้วยความเที่ยงธรรม เสมอต้นเสมอปลาย ปราศจากอคติ หรือ เลือกที่รักมักที่ชัง พึงความทั้งสองฝ่าย และอื่น ๆ

จากแนวความคิดเห็นของนักวิชาการและนักการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทักษะมนุษยสัมพันธ์เป็นทักษะที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งที่จำเป็นสำหรับผู้นำ เพราะผู้นำจะต้องใช้เวลาสามในสี่ของเวลาที่ตื่นอยู่ ติดต่อกับผู้อื่น ซึ่งผู้นำจะต้องปฏิบัติงานร่วมกับคนเป็นจำนวนมากที่มีความแตกต่างกัน และจะต้องทำให้คนเหล่านั้นร่วมมือร่วมใจ ปฏิบัติงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างเต็มที่ ผู้นำจึงต้องใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เพื่อสร้างทักษะความสามารถในการทำงานร่วมกับกลุ่ม สามารถเสนอแนะให้ผู้ร่วมงาน ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และคณะให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย เพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมาย จึงสรุปได้ว่า ผู้นำจะขาดทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ไม่ได้ เพราะสังคมในปัจจุบันเป็นสิ่งสังคมที่เจริญ สมาชิกทุกหน่วยในองค์การ และแต่ละองค์การจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกันตลอดเวลา เพื่อการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน อันจะเป็นผลทำให้การดำเนินการของแต่ละองค์การประสบผลสำเร็จได้ ผู้นำจะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก และประสานงานทั้งภายในองค์การ และภายนอกองค์การ ซึ่งจำเป็นจะต้องมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ตนเอง

3. ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน (Technical Skills) หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และความชำนาญในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิธีการ กระบวนการ การดำเนินการ เทคนิควิธีที่สำคัญที่ผู้นำจะต้องมี ดังเช่น Faber and Shearron (อ้างใน ศิริมา) กล่าวว่า ทักษะที่จำเป็นที่ผู้นำจะต้องมี คือ ทักษะด้านวางแผนหรือโครงการ ทักษะทางด้านกระบวนการกลุ่ม และการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนการจัดการ ผู้นำต้องมีทักษะด้านเทคนิคและกลวิธีที่จะสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดด้วยวิธีการใหม่ ๆ ที่ทันสมัย และบุคคลทุกฝ่ายมีความพอใจต่อการปฏิบัติงานนั้น ๆ

ในเรื่องเกี่ยวกับทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงานนั้น จานงค์ สมประสงค์ (2530:105) ได้ให้ความเห็นว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้นำต้องมีความสามารถในงานที่ทำอยู่ โดยที่หัวหน้างานที่เป็นผู้ที่อยู่ในภาวะที่จะต้องนำลูกน้องของตนไปในทางที่ถูก ที่มีเหตุผล ฉะนั้น หัวหน้างานจึงต้องมีความรู้ขั้นมูลฐานในงานที่ทำ อย่างน้อยก็ต้องมีความรู้ความสามารถตอบข้อสงสัยให้แก่ลูกน้องได้อย่างถูกต้อง ฉะนั้นหัวหน้างานจึงต้องพยายามศึกษาติดตามความรู้ให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา มิฉะนั้นลูกน้องจะดูหมิ่นหรือสบประมาทเอาได้ จะทำให้เสียการปกครอง

ในความคิดเห็นที่ว่าผู้นำต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ กิติพันธ์ รุจิรสกุล (2532:62) ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา โดยเน้นผู้นำในฐานะที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเขาได้ให้เหตุผลสนับสนุนว่า

ผู้ได้บังคับบัญชาส่วนมาก เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ และความชำนาญงานเกิดขึ้นก็มักจะหวังพึ่งผู้นำ ดังนั้นผู้นำจึงจำเป็นต้องทำหน้าที่คล้ายผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาเหล่านั้น แต่มิได้หมายความว่าผู้นำจะต้องรู้หมดทุกเรื่อง ในบางครั้งผู้นำจึงจำเป็นต้องมีที่ปรึกษา คอยทำหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ผู้นำด้วย

แต่แนวความคิดเห็นของ กิติพันธ์ รุจิรสกุล ก็มีส่วนขัดแย้งกับทัศนะของ บรรจง สืบสมาน (2531:167) ที่มีแนวความคิดว่าผู้นำต้องรู้จริง และสามารถปฏิบัติได้ด้วย ซึ่งเขาได้กล่าวว่า

ผู้นำต้องมีความสามารถในเชิงปฏิบัติคือ รู้วิธีทำงานจริง ๆ ไม่ใช่รู้แต่ทฤษฎีเท่านั้น หัวหน้าที่ดีมักจะเป็นผู้ปฏิบัติงานที่ดีด้วย ถึงแม้จะอยู่ในฐานะผู้สั่งงานก็ยังมีใจรักที่จะเริ่มปฏิบัติงาน เมื่อลูกน้องเกิดปัญหาในการทำงานก็เต็มใจแก้ปัญหาให้อย่างว่องไว สามารถมองภาพรวมของงานเพื่อวางแผนให้ส่วนย่อยและส่วนรวม สอดคล้องกันและสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ๆ ด้วย มีความเหมาะสมกับวิชาชีพ คือ ความรู้ที่ได้จากการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน โดยเฉพาะงานที่เป็นเรื่องเทคนิคเฉพาะจะถือเป็นงานอันดับแรกด้วยซ้ำ เป็นเรื่องที่ได้มาจากการศึกษาเล่าเรียน และประสบการณ์ในการทำงาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากแนวความคิดเห็นเกี่ยวกับ ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน ของนักวิชาการและนักศึกษาข้างต้น จะเห็นได้ว่าต่างก็ให้ความสำคัญกับทักษะด้านนี้มาก เพราะเชื่อว่าผู้นำที่มีทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงานนั้น จะช่วยสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้ใต้บังคับบัญชา และยังเป็นการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับหน่วยงานอีกด้วย ดังเช่น Hersey and Blanchard (อ้างใน ศิริมา พรนิมิตร, 2532:114-115) ได้กล่าวว่าทักษะทั้ง 3 ประการ เป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของผู้บริหารงาน ที่รับผิดชอบให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และในการบริหารงานจะใช้ทักษะใดมากหรือน้อย ก็ขึ้นอยู่กับระดับความรับผิดชอบของผู้บริหารทั้งสิ้น สำหรับผู้นำในระดับต้นจะใช้ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงานมากกว่าผู้นำในระดับสูง แต่จะใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในทศนในงาน และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์น้อยกว่าผู้นำในระดับสูง สำหรับทักษะมนุษยสัมพันธ์จะเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับผู้บริหารทุกระดับ เพราะว่าจะต้องใช้ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานจากผู้ร่วมงาน ผู้นำในระดับสูงจะใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์มากกว่าผู้นำในระดับต้น เพราะทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เป็นทักษะที่สำคัญที่สุดของผู้นำในระดับสูง เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการทำงาน

Management Level

Skills Needed

Top Management

Conceptual Skills

Middle Management

Human Skills

Supervisory Management

Technical Skills

ภาพที่ 2 แสดงทักษะทั้ง 3 ประการที่ผู้นำจำเป็นต้องมีในงานบริหารระดับต่าง ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วิทยุर्थ อุปถัมภ์ (2530:ข-ค) ได้ศึกษาสมรรถภาพของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพในวิทยาลัยครูพบว่า สมรรถภาพที่จำเป็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังต่อไปนี้

1. ด้านคุณลักษณะและเจตคติ ได้แก่
  - 1.1 มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่
  - 1.2 มีความเสียสละอุทิศเวลาเพื่องาน
  - 1.3 ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ว่างใจได้
  - 1.4 มีเจตคติที่ดีต่องานในอาชีพ
  - 1.5 ขยัน คล่องแคล่ว กระตือรือร้น
  - 1.6 มีสุขภาพกายและจิตดี
  - 1.7 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
  - 1.8 ใจคอหนักแน่นควบคุมอารมณ์ได้
  - 1.9 เคารพกฎหมาย ระเบียบวินัย และข้อบังคับของสถาบัน
  - 1.10 มีมนุษยสัมพันธ์ดี เคารพผู้บังคับบัญชา
  - 1.11 แต่งตัวเรียบร้อย สะอาด ทำทางเหมาะสม
  - 1.12 มีลักษณะความเป็นผู้นำ
2. ด้านความรู้และทักษะ ได้แก่
  - 2.1 มีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพเฉพาะ
  - 2.2 มีทักษะและประสบการณ์ทางวิชาชีพ
  - 2.3 มีความรู้เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ในวิชาชีพเฉพาะ
  - 2.4 รู้จักวิเคราะห์ปัญหา หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ
  - 2.5 มีความรู้เกี่ยวกับการแนะแนววิชาชีพ
  - 2.6 มีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู
  - 2.7 มีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพสัมพันธ์
  - 2.8 มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาวัยรุ่น
3. ด้านเทคนิควิธีสอน
  - 3.1 ให้ความชัดเจนในการสาธิตอุปกรณ์การสอน
  - 3.2 รู้จักวางแผนการสอน
  - 3.3 รู้เทคนิคการสร้างความก้าวหน้าให้กับนักเรียน
  - 3.4 รู้จักสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน
  - 3.5 รู้จักวิธีสอนในชั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 3.6 รู้เทคนิคการบูรณาการวิชาชีพเฉพาะกับวิชาอื่น
- 3.7 รู้การจัดระเบียบภายในห้องเรียน
- 3.8 รู้เทคนิคในการสอนหลายแบบ
- 3.9 รู้เทคนิคการทดสอบและประเมินผล
- 3.10 รู้การใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา
- 3.11 รู้ลำดับการสอนตามหลักสูตร

พรทิพย์ อัจฉิมารังษี และคนอื่น ๆ (2531:22-35) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสำรวจสมรรถวิสัยของครูธุรกิจระดับมัธยมศึกษา โดยสำรวจความคิดเห็นจากครูที่สอนวิชาทางด้านธุรกิจและพาณิชยกรรม สังกัดกรมสามัญศึกษาและกรมอาชีวศึกษาทั่วประเทศ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 คน แล้วนำมาเปรียบเทียบสมรรถวิสัยที่พึงจะมี โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม ความคิดเห็นของนักการศึกษาผู้ผลิตครูธุรกิจ มาเป็นบรรทัดฐานของสมรรถวิสัยของครูธุรกิจที่พึงจะมี ซึ่งนักการศึกษาผู้ผลิตครูธุรกิจ คือ อาจารย์ที่ทำหน้าที่ที่ผลิตผู้สอนวิชาทางด้านธุรกิจและพาณิชยกรรม ในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ศึกษาในเทคนิคกรมสามัญศึกษา รวมทั้งสิ้น 40 ท่าน มีความคิดเห็นว่าครูธุรกิจควรมีสมรรถวิสัยด้านต่าง ๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้

1. ด้านบุคลิกภาพ ได้แก่
  - 1.1 เป็นคนตรงต่อเวลา
  - 1.2 สามารถสร้างทัศนคติที่ดีในอาชีพด้านธุรกิจ และพาณิชยกรรมต่อนักเรียน
  - 1.3 มีความภูมิใจที่เป็นครูสอนธุรกิจ
  - 1.4 มีความขยัน และมีความอดทนในการปฏิบัติงาน
  - 1.5 ใจเย็น สุขุม รอบคอบ
2. ด้านการสอนวิชาที่เน้นไปในทางปฏิบัติ ได้แก่
  - 2.1 จัดการสอนภาคปฏิบัติให้สอดคล้องกับภาคทฤษฎี
  - 2.2 ชี้แจงวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติงานได้อย่างละเอียดชัดเจน
  - 2.3 นำแหล่งความรู้ในห้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน
  - 2.4 บอกวัตถุประสงค์การเรียน และ การฝึกปฏิบัติงานแก่นักเรียนก่อนลงมือปฏิบัติงาน
  - 2.5 สามารถทดลอง สาธิต หรือปฏิบัติให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่างได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ด้านการสอนวิชาที่เน้นไปในทางบรรยาย ได้แก่
  - 3.1 สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียน
  - 3.2 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและยินดีตอบคำถามนักเรียน
  - 3.3 สามารถยกตัวอย่างประกอบการสอนที่จะทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนง่ายขึ้น
  - 3.4 มีความรู้และความเข้าใจในโครงสร้างหลักสูตรวิชาที่ตนเองสอน
  - 3.5 สามารถตั้งคำถามให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาความคิดในระดับสูงและเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา
4. ด้านวิชาการ ได้แก่
  - 4.1 สามารถอภิปรายปัญหา หรือ ตอบปัญหาในวิชาที่สอนอย่างละเอียดชัดเจนถูกต้อง
  - 4.2 ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับงานด้านธุรกิจและพาณิชย์กรรม
  - 4.3 มีความรู้พื้นฐานทางการศึกษา
  - 4.4 รู้จักตำรา และ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจและพาณิชย์กรรม
  - 4.5 ได้รับการศึกษา หรือ ฝึกอบรมในสาขาวิชาธุรกิจ และพาณิชย์กรรมโดยตรง

พรทิพย์ รัตนวิศาลนนท์ (อ้างใน เสนีย์ สังข์ทอง, 2536:25-26) ได้ทำการศึกษาเรื่องทัศนคติของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา เกี่ยวกับสมรรถภาพของครูช่างอุตสาหกรรม ระดับปริญญาตรีที่พึงประสงค์ เพื่อศึกษาสมรรถภาพทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านวิชาชีพ ด้านการสอน ด้านมนุษยสัมพันธ์และสังคม ด้านการแนะแนวและปกครองชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา ในคณะวิศวกรรมเทคโนโลยี วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และในคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า รวม 388 คน ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพที่ครูช่างอุตสาหกรรมควรมีมากที่สุด คือ

1. ด้านวิชาชีพ ได้แก่
  - 1.1 ความรู้ความชำนาญในวิชาเทคนิค
  - 1.2 มีทักษะในการใช้เครื่องมือและวัสดุฝึก
  - 1.3 มีความรู้ในวงงานอาชีพ
  - 1.4 สามารถประยุกต์ความรู้จากทฤษฎีและหลักวิชาชีพไปใช้ประโยชน์ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ด้านการสอน ได้แก่
  - 2.1 ถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย
  - 2.2 นำทฤษฎีการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน
  - 2.3 สอนให้นักเรียนเข้าใจง่าย
  - 2.4 สาธิตงานช่างให้นักเรียนดูได้อย่างถูกต้อง
  - 2.5 รู้ถึงหน้าที่ของครูช่างอุตสาหกรรม
3. ด้านมนุษยสัมพันธ์และสังคม ได้แก่
  - 3.1 มีความเสียสละต่อส่วนรวม
  - 3.2 เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น
  - 3.3 มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายอย่างได้ผล
  - 3.4 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
4. ด้านการแนะแนวและปกครองชั้นเรียน ได้แก่
  - 4.1 มีความสามารถในการตัดสินใจ
  - 4.2 มีเหตุมีผลในการปกครองชั้นเรียน
  - 4.3 กระตุ้นให้นักเรียนรู้จักช่วยตนเอง
  - 4.4 แก้ปัญหาได้ตรงเป้า
  - 4.5 มีความเข้าใจในพฤติกรรมนักเรียน

สมรรถภาพทั้ง 4 ผลจากการวิจัยพบว่า สมรรถภาพด้านวิชาชีพมีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง สมรรถภาพด้านการสอน ด้านมนุษยสัมพันธ์และสังคม ด้านแนะแนวและปกครองชั้นเรียน ให้ความสำคัญรองลงมาตามลำดับ และพบว่าทัศนคติของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา เกี่ยวกับสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกัน

นิภาพรรณ วิโรทัยสกุล (2539:88-91) ได้วิจัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูธุรกิจ ตามทัศนคติของนักศึกษาสายวิชาบริหารธุรกิจ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูธุรกิจทั้ง 5 ด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก มีดังต่อไปนี้

1. ด้านวิชาการ ได้แก่ มีความรู้ในวิชาชีพที่สอนเป็นอย่างดี มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่ทันสมัยกว้างขวางและถูกต้อง สามารถอภิปรายปัญหา ตอบปัญหาวิชาที่สอนอย่างชัดเจนถูกต้อง นำความคิด และแนวทางใหม่ ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาขณะสอน สนใจศึกษา ค้นคว้า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- หาความรู้ทางวิชาการอยู่เสมอ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการสอน สามารถนำเหตุการณ์ทางธุรกิจที่เกิดขึ้นจริงมาเป็นตัวอย่างประกอบการอธิบายในวิชาที่สอน ศึกษาอบรมดูงานอย่างสม่ำเสมอ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ถ่ายทอดให้นักศึกษา ให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่สอน วิเคราะห์แนวโน้มทางธุรกิจในด้านที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่สอนได้อย่างมีหลักการ
2. ด้านการสอน ได้แก่ นำความรู้หรือวิทยาการใหม่ ๆ มาประกอบการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เลือกใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และความแตกต่างในการเรียนรู้ของผู้เรียน สอนด้วยความตั้งใจและมีความมั่นใจในการสอน สอนการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น และอภิปรายเกี่ยวกับการสอนของครู จัดหาหรือเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้
  3. ด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ สร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส มองโลกในแง่ดี อารมณ์ดีอยู่เสมอ ควบคุม และระงับอารมณ์ได้ดี การพูดจาดี เข้าใจง่าย มีเหตุผลรับฟังความคิดเห็น นำเชื่อถือ มีความสามารถในการสร้างสัมพันธ์ที่ดี และปรับตัวเข้ากับทุกคน มีความกระตือรือร้น พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา สุขภาพอ่อนโยน ใช้เวลาสุขภาพ ตรงต่อเวลา กล้าแสดงออก มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ระเบียบเรียบร้อย รอบคอบ
  4. ด้านคุณธรรมของครู ได้แก่ มีความเที่ยงธรรม เข้าใจจิตใจและความรู้สึกของนักเรียน สามารถเข้ากับนักเรียนได้ ยินดีช่วยเหลือนักเรียนทุกคน เมื่อนักเรียนประสบปัญหาทั้งด้านส่วนตัวและด้านการเรียนอย่างเสมอกัน มีความเมตตากรุณาต่อศิษย์ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี รับผิดชอบในหน้าที่การสอน มีความจริงใจปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจ ซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น สามารถรับฟังคำวิจารณ์ ข้อบกพร่อง ปฏิบัติต่อนักเรียนและวางตนได้อย่างเหมาะสม ไม่หลงงมงายในอนาถมุขทั้งปวง รักและศรัทธาในวิชาชีพตัดสินใจปัญหาด้วยข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นความจริง รักษาระเบียบวินัยอย่างเข้มงวด

5. ด้านความเป็นผู้นำ ได้แก่ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ มีความมั่นใจและกล้าตัดสินใจ และตัดสินใจได้ถูกต้อง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความฉลาดไหวพริบปฏิภาณดี มีวิจารณ์ญาณ มีความคิดสุขุมรอบคอบ ความสามารถในการพูดเจรจาจับบุคคล มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ มีความเชื่อมั่นในตนเอง แก้ปัญหาได้รวดเร็วและเหมาะสม มองการณ์ไกลมีการวิเคราะห์สถานการณ์ และ เตรียมการวางแผน มีระเบียบวินัย มีความเข้มแข็งและหนักแน่น

สุภานี สุทธิพงศ์ (2540:88-89) ได้ทำการศึกษา ความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูธุรกิจ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 227 คน ปรากฏดังนี้ เป็นครูธุรกิจเพศหญิง จำนวน 191 คน (ร้อยละ 84.10) และเพศชาย จำนวน 36 คน (ร้อยละ 15.90) ส่วนใหญ่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป มากที่สุด สำหรับวุฒิการศึกษานั้น เป็นครูที่มีวุฒิปริญญาตรี จำนวน 200 คน (ร้อยละ 88.10) ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 17 คน (ร้อยละ 7.50) และสูงกว่าปริญญาตรี 10 คน (ร้อยละ 4.40) และมีความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูธุรกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูธุรกิจมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพการสอนมากเรียงตามลำดับดังนี้

1. ด้านวิธีการพัฒนา ได้แก่ จัดอบรมเกี่ยวกับวิธีการสอนธุรกิจแนวใหม่ และสาธิตวิธีการสอนให้ครูดูเป็นตัวอย่าง จัดอบรมครูประจำการในเนื้อหาวิชาที่ครูต้องการจะเพิ่มพูนความรู้ในแต่ละวิชา และจัดบริการห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งวิชาการในการค้นคว้าหาความรู้
2. ด้านการประเมินผล ได้แก่ ความสามารถในการนำผลการประเมินมาใช้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ความสามารถในการปรับปรุงข้อสอบในลักษณะต่าง ๆ ความสามารถในการประเมินผลการเรียนในแต่ละช่วงของการเรียนรู้ และการเลือกรูปแบบการประเมินผลให้เหมาะสมกับจุดประสงค์
3. ด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ สามารถใช้กลยุทธ์เทคนิคการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักเหตุผล รู้จักตัดสินใจ และ รู้จักแก้ปัญหา สามารถใช้เทคนิคและวิธีสอนที่ทันสมัย พัฒนาให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี

ต้องงานอาชีพและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และสามารถเลือกใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหา

4. ด้านการปรับปรุงวิชาชีพ ได้แก่ ความสามารถนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประกอบการสอนได้ ความสามารถนำเอาโปรแกรมสำเร็จรูปมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ความสามารถในเนื้อหาวิชาพื้นฐานทางทฤษฎีธุรกิจ และ ความสามารถนำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานด้านธุรกิจมาทดลองปฏิบัติ
5. ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ การสร้างวินัยที่ดีของนักเรียน สร้างวิธีปรับตัวแบบต่าง ๆ ของนักเรียน และวิเคราะห์ปัญหาทางการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อให้คำแนะนำและสอนเสริม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษาที่มีต่อภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ตามทฤษฎีภาวะผู้นำเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติงานของ Robert L. Katz ได้กำหนดทักษะของผู้นำว่า ผู้นำควรมีทักษะความสามารถใน 3 ด้าน คือ ทักษะด้านมโนทัศน์ในงาน (Conceptual Skills) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) และ ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน (Technical Skills) โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากร
2. เครื่องมือรวบรวมข้อมูล
  - 2.1 วิธีสร้างเครื่องมือ
  - 2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
3. วิธีการรวบรวมข้อมูล
4. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากร

ประชากรที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้บริหารและนักศึกษา ดังนี้

1. กลุ่มผู้บริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการทั้ง 4 ฝ่าย หัวหน้าคณะวิชา และหัวหน้าแผนกวิชา วิทยาลัยพณิชยการ สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีทั้งหมด 4 วิทยาลัย ดังนี้ วิทยาลัยพณิชยการเซตุน วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี วิทยาลัยพณิชยการบางนา และ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย ซึ่งมีประชากรวิทยาลัยละ 23 คน มี 4 วิทยาลัย ดังนั้น มีประชากรทั้งสิ้น 92 คน
2. กลุ่มนักศึกษา ได้แก่ นักศึกษา ปวส. ปีที่ 2 คณะวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ 4 วิทยาลัย คือ วิทยาลัยพณิชยการเซตุน 174 คน วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี 164 คน วิทยาลัย

พณิชยการบางนา 161 คน และ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย 149 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 648 คน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้ประชากรทั้งหมดรวม 740 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1
แสดงจำนวนประชากรของผู้บริหารและนักศึกษา
จำแนกตามสถานศึกษา

จำนวน ประชากร	ผู้บริหาร				นักศึกษา ปวส.2	รวม
	ผอ.	ผช.	หัวหน้า คณะ	หัวหน้า แผนก		
สถานศึกษา						
พณิชยการเขตุน	1	4	6	12	174	197
พณิชยการธนบุรี	1	4	6	12	164	187
พณิชยการบางนา	1	4	6	12	161	184
พณิชยการอินทราชัย	1	4	6	12	149	172
รวม	4	16	24	48	648	740

ที่มา : งานสถิติและประมวลผล กองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยดำเนินการ ดังต่อไปนี้

วิธีสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวความคิด รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับภาวะผู้นำ และทฤษฎีของ Robert L. Katz จากเอกสาร วารสาร หนังสือ บทความ ผลงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์

2. สร้างแบบสอบถาม ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและนักศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานศึกษา วุฒิการศึกษา และ หน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน โดยใช้คำถามแบบเลือกตอบ (Check-List)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. สร้างแบบสอบถาม ตอนที่ 2 โดยที่ผู้วิจัยศึกษาแนวความคิดจากกรอบทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยโดยค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร หนังสือ บทความ ผลงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทาง และกำหนดแบบสอบถาม โดยแบ่งคำถามออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

3.1 ทักษะด้านมโนทัศน์ในงาน (Conceptual Skills)

3.2 ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills)

3.3 ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน (Technical Skills)

ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ทั้งหมดจำนวน 36 ข้อ โดยมีเกณฑ์ให้ผู้ตอบพิจารณาเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายความว่า ความคิดเห็นมากที่สุด

4 หมายความว่า ความคิดเห็นมาก

3 หมายความว่า ความคิดเห็นปานกลาง

2 หมายความว่า ความคิดเห็นน้อย

1 หมายความว่า ความคิดเห็นน้อยที่สุด

4: สร้างแบบสอบถาม ตอนที่ 3 ที่ให้ผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการศึกษา วิทยาลัยพัฒนศึกษา โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended)

5. ผู้วิจัยจะได้นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ก่อนนำไปตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) ของเนื้อหา และความถูกต้องของภาษารวม 5 ท่าน คือ

นายสมนึก	แดงสกุล	ผู้อำนวยการวิทยาลัยพัฒนศึกษาธนบุรี
นางณัฐสุภางศ์	นพคุณ	ผู้อำนวยการวิทยาลัยพัฒนศึกษาเซตุน
นายสุริยะ	เจียมประชาชนรากร	ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยบริหารธุรกิจและการท่องเที่ยว
นางอัจฉรา	ไชยอุดม	อาจารย์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
นางสินี	วิจารณ์	อาจารย์วิทยาลัยพัฒนศึกษารามางนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4
ค่าความถี่ และ ค่าร้อยละของผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม
จำแนกตามอายุ

อายุ	ผู้บริหาร		นักศึกษา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.ต่ำกว่า 20 ปี	-	-	510	78.70
2.20 - 25 ปี	-	-	97	15.00
3.มากกว่า 25 - 30 ปี	-	-	41	6.30
4.มากกว่า 30 - 40 ปี	26	28.30	-	-
5.มากกว่า 40 - 50 ปี	42	45.70	-	-
6.มากกว่า 50 ปี ขึ้นไป	24	26.00	-	-
รวม	92	100.00	648	100.00

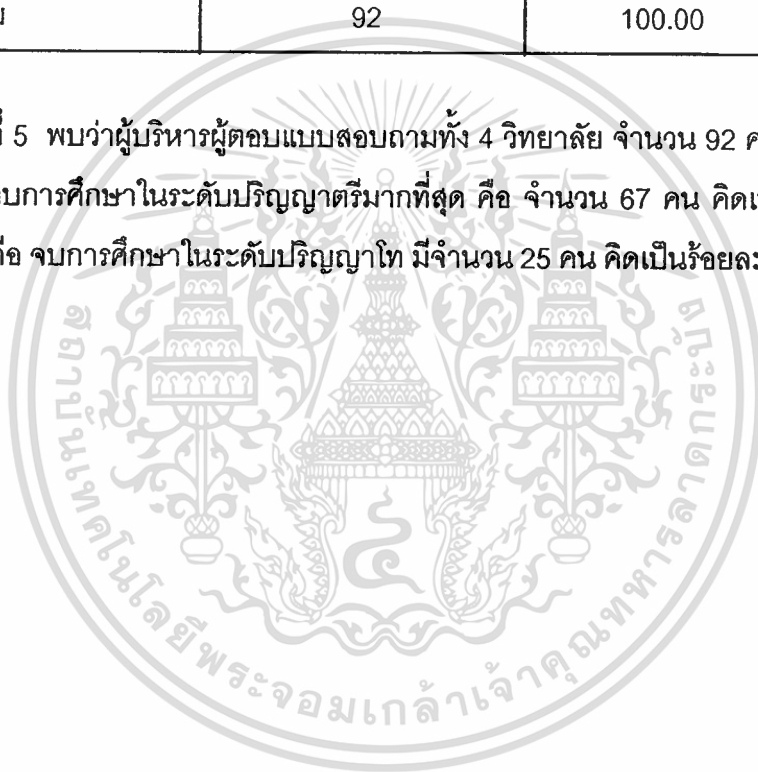
จากตารางที่ 4 พบว่าผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 4 วิทยาลัย จำนวน 92 คน จำแนกตามอายุ มีอายุมากกว่า 40-50 ปี มากที่สุดคือ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 45.70 ลำดับต่อมาคือ อายุมากกว่า 30-40 ปี มีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 28.30 และลำดับสุดท้าย คือ อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00

นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 4 วิทยาลัย จำนวน 648 คน จำแนกตามอายุ มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มากที่สุด คือ จำนวน 510 คน คิดเป็นร้อยละ 78.70 ลำดับต่อมา คือ ช่วงอายุระหว่าง 20-25 ปี มีจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 และลำดับสุดท้าย คือ อายุมากกว่า 25-30 ปี มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 6.30

ตารางที่ 5
ค่าความถี่ และ ค่าร้อยละของผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถาม
จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1.ปริญญาตรี	67	72.80
2.ปริญญาโท	25	27.20
รวม	92	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่าผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 4 วิทยาลัย จำนวน 92 คน จำแนกตามวุฒิการศึกษา จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คือ จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 72.80 ลำดับต่อมา คือ จบการศึกษาในระดับปริญญาโท มีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 27.20

ตารางที่ 6

ค่าความถี่ และ ค่าร้อยละของผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถาม
จำแนกตามหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

หน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้อำนวยการ	4	4.30
2. ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	16	17.40
3. หัวหน้าคณะวิชา	24	26.10
4. หัวหน้าแผนกวิชา	48	52.20
รวม	92	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่าผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 4 วิทยาลัย จำนวน 92 คน จำแนกตามหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ลำดับมากที่สุด คือ ปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้าแผนกวิชา จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 52.20 ลำดับต่อมา คือ ปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะวิชา จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 26.10 และ ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 17.40 ส่วนลำดับสุดท้าย คือ ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้อำนวยการ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร และนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ในทักษะทั้ง 3 ด้าน ทั้งโดยรวม แต่ละด้าน และรายข้อวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และนำเสนอในรูปแบบตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7

ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้าน
 มโนทัศน์ในงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด
 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร วิทยาลัยพณิชยการ

ทักษะด้านมโนทัศน์ในงาน	N = 92		ระดับความ คิดเห็น	ลำดับที่
	$\bar{x}$	σ		
1. ประสานงานกับวิทยากร ผู้ร่วมงานเพื่อวางแผน อบรมพัฒนาวิชาชีพ สาขาการตลาด	3.57	.99	มาก	9
2. มีส่วนร่วมเสนอนโยบายพัฒนาวิชาชีพ สาขาการตลาด	3.59	.90	มาก	8
3. เสนอแนวความคิดเห็นในการกำหนดแผนการเรียน เลือกให้เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	3.47	1.02	ปานกลาง	12
4. มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรใน สถานศึกษา	3.69	1.05	มาก	6
5. มีความรอบรู้ในสาขาวิชาการตลาดเป็นอย่างดี	3.78	1.05	มาก	3
6. มีความสามารถในการติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา สาขาวิชา การตลาด	3.57	1.02	มาก	10
7. สามารถติดต่อประสานงานกับครู-อาจารย์ ตลอดจนบุคลากรในสถานศึกษา	3.98	.81	มาก	1
8. ยอมรับข้อผิดพลาดของงานในหน้าที่โดยเปิดเผย	3.66	.93	มาก	7
9. ยอมรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่น เพื่อปรับปรุง ตนเอง	3.71	.83	มาก	4
10. วิเคราะห์ปัญหา ข้อขัดแย้งของผู้ร่วมงาน เพื่อ หาทางในการปรับปรุงแก้ไข	3.55	.78	มาก	11
11. สร้างความเจริญก้าวหน้าให้สถานศึกษา	3.88	.84	มาก	2
12. ช่วยเพื่อนร่วมงานสร้างผลงานในสาขาวิชา การตลาด เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าของ สถานศึกษา	3.69	1.01	มาก	5
ค่าเฉลี่ยรวม	3.68	.94	มาก	-

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักขะมโนทัศน์ในงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากในลำดับแรก ๆ ได้แก่ สามารถติดต่อประสานงานกับครู-อาจารย์ ตลอดจนบุคลากรในสถานศึกษา ($\mu = 3.98$) สร้างความเจริญก้าวหน้าให้สถานศึกษา ($\mu = 3.88$) และ มีความรอบรู้ในสาขาวิชาการตลาดเป็นอย่างดี ($\mu = 3.78$) ตามลำดับ

ส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในลำดับท้าย ๆ ได้แก่ เสนอแนวความคิดเห็นในการกำหนดแผนการเรียน เลือกให้เหมาะกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ($\mu = 3.47$) วิเคราะห์ปัญหา ข้อขัดแย้งของผู้ร่วมงาน เพื่อหาทางในการปรับปรุงแก้ไข ($\mu = 3.55$) ประสานงานกับวิทยากร ผู้ร่วมงานเพื่อวางแผนอบรมพัฒนาวิชาชีพ สาขาการตลาด ($\mu = 3.57$) และ มีความสามารถในการติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา สาขาวิชาการตลาด ($\mu = 3.57$) ตามลำดับ

ตารางที่ 8
ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้าน
มนุษยสัมพันธ์ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด
ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร วิทยาลัยพณิชยการ

ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	N = 92		ระดับความ คิดเห็น	ลำดับที่
	μ	σ		
13. อ่อนน้อม ถ่อมตน เข้ากับผู้อื่นได้ดี	3.96	.77	มาก	5
14. ช่วยเหลือ ให้บริการสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม	4.01	.70	มาก	3
15. สามารถแนะแนวทางเพื่อจูงใจผู้ร่วมงานให้ ร่วมมือที่ดีกับหน่วยงาน	3.89	.78	มาก	8
16. รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นด้วยความตั้งใจ ให้ ความเป็นกันเองในการปฏิบัติงาน	3.87	.76	มาก	10
17. ให้ความร่วมมือกับผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานด้าน ต่าง ๆ จนบรรลุผลสำเร็จด้วยดี	4.09	.72	มาก	1
18. มีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงาน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักเรียน นักศึกษา	3.98	.81	มาก	4
19. ตรงต่อเวลา รู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบ ร่วมสร้าง สรรค์ภาพพจน์ที่ดีต่อสถาบัน	3.83	.82	มาก	12
20. มีความประพฤติดี มีระเบียบวินัย ตั้งใจปฏิบัติงาน นำมาเป็นแบบอย่างที่ดีได้	3.90	.81	มาก	7
21. ปฏิบัติหน้าที่ที่ทำงานด้วยความเสียสละ มีความ ยุติธรรม เพื่อเกิดความร่วมมือในการทำงาน	3.86	.85	มาก	11
22. สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในเนื้อหาวิชาเพื่อ ให้นักศึกษาทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มีประสิทธิภาพ	3.88	.81	มาก	9
23. มีความรักและปรารถนาดีต่อนักเรียน นักศึกษา ตลอดจนสถานศึกษา	4.08	.82	มาก	2
24. ให้ความร่วมมือ สนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผลงานของนักศึกษา	3.92	.76	มาก	6
ค่าเฉลี่ยรวม	3.94	.78	มาก	-

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากในลำดับแรก ๆ ได้แก่ ให้ความร่วมมือกับผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ จนบรรลุผลสำเร็จด้วยดี ($\mu = 4.09$) มีความรักและปรารถนาดีต่อนักเรียน นักศึกษา ตลอดจนสถานศึกษา ($\mu = 4.08$) และ ช่วยเหลือ ให้บริการสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม ($\mu = 4.01$) ตามลำดับ

ส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในลำดับท้าย ๆ ได้แก่ ตรงต่อเวลา รู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบ ร่วมสร้างสรรค์ภาพพจน์ที่ดีต่อสถาบัน ($\mu = 3.83$) ปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความเสียสละ มีความยุติธรรมเพื่อเกิดความร่วมมือในการทำงาน ($\mu = 3.86$) และ รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นด้วยความตั้งใจ ให้ความเป็นกันเองในการปฏิบัติงาน ($\mu = 3.87$) ตามลำดับ

ตารางที่ 9

ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้าน
เทคนิคการสอนและการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด
ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร วิทยาลัยพณิชยการ

ทักษะด้านเทคนิคการสอนและ การปฏิบัติงาน	N = 92		ระดับความ ความเห็น	ลำดับที่
	μ	σ		
25. มีความรู้เรื่องการสอน พร้อมทั้งตั้งใจปฏิบัติการสอน อย่างเต็มความสามารถ	4.00	.71	มาก	2
26. มีส่วนร่วมในการจัดโครงการฝึกอบรมบุคลากร เกี่ยวกับการสอนด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย	3.65	1.01	มาก	8
27. มีส่วนร่วมในการจัดโครงการให้ครู-อาจารย์ สาขา วิชาการตลาด ไปศึกษาหาความรู้และเทคนิคการ สอนต่าง ๆ	3.48	1.12	ปานกลาง	12
28. ประสานงานกับครู-อาจารย์ ตลอดจนนักเรียน นักศึกษา สาขาวิชาการตลาด ในการจัดประชุม สัมมนาวิชาชีพ	3.64	.93	มาก	10
29. สามารถแนะนำแหล่งศึกษา หาความรู้เพิ่มเติมให้ แก่นักเรียน นักศึกษา	3.88	.81	มาก	5
30. ให้ข้อเสนอแนะและคำแนะนำในการปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการสร้างเสริมประสบการณ์ แก่นักเรียน นักศึกษา	3.86	.76	มาก	6
31. จัดนิทรรศการแนะนำวิชาชีพ เพื่อให้นักศึกษา ได้รับข่าวสารข้อมูล เพียงพอในการตัดสินใจ เลือกวิชาชีพที่เหมาะสม	3.64	.86	มาก	9
32. เปิดโอกาสให้นักศึกษาพูดคุย ปรีक्षाปัญหาได้	3.91	.79	มาก	4
33. สามารถคาดการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น และ วางแผนแล้ว	3.62	.77	มาก	11
34. ให้ความเป็นกันเองกับนักศึกษาที่มาปรึกษาและ ให้นักศึกษาได้ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ	4.04	.71	มาก	1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ทักษะด้านเทคนิคการสอนและ การปฏิบัติงาน	N = 92		ระดับความ คิดเห็น	ลำดับที่
	μ	σ		
35. มีความกระตือรือร้น ว่องไว รักความก้าวหน้าใน การปฏิบัติงาน	3.97	.79	มาก	3
36. สนับสนุนและเผยแพร่ผลงานทักษะด้านวิชาชีพ การตลาด	3.86	.91	มาก	6
ค่าเฉลี่ยรวม	3.80	.85	มาก	-

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากเป็นลำดับแรก ๆ ได้แก่ให้ความเป็นกันเองกับนักศึกษาที่มาปรึกษา และ ให้นักศึกษาได้ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ ($\mu = 4.04$) มีความรู้เรื่องที่สอน พร้อมทั้งตั้งใจปฏิบัติการสอนอย่างเต็มความสามารถ ($\mu = 4.00$) และมีความกระตือรือร้น ว่องไว รักความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ($\mu = 3.97$) ตามลำดับ

ส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในลำดับท้าย ๆ ได้แก่ มีส่วนร่วมในการจัดโครงการให้ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ไปศึกษาหาความรู้ และเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ ($\mu = 3.48$) สามารถคาดการณ์ในปัญหาที่เกิดขึ้นและวางแผนแล้ว ($\mu = 3.62$) ประสานงานกับครู-อาจารย์ ตลอดจนนักเรียน นักศึกษา สาขาวิชาการตลาด ในการจัดประชุมสัมมนาวิชาชีพ ($\mu = 3.64$) และจัดนิทรรศการแนะแนววิชาชีพ เพื่อให้นักศึกษาได้รับข่าวสารข้อมูลเพียงพอ ในการตัดสินใจเลือกวิชาชีพที่เหมาะสม ($\mu = 3.64$) ตามลำดับ

ตารางที่ 10
ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
ในทักษะทั้ง 3 ด้าน ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด
ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร วิทยาลัยพณิชยการ

ภาวะผู้นำ	N = 92		ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
	μ	σ		
1. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	3.68	.94	มาก	3
2. ทักษะด้านเทคนิคการสอนและ การปฏิบัติงาน	3.94	.78	มาก	1
3. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	3.80	.85	มาก	2
ค่าเฉลี่ยรวม	3.81	.86	มาก	-

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็น ของผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับ ภาวะผู้นำในทักษะทั้ง 3 ด้าน ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ซึ่งเรียงตามลำดับได้ดังนี้ คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\mu = 3.94$) ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน ($\mu = 3.80$) และ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\mu = 3.68$)

ตารางที่ 11
ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้าน
มนทัศน์ในงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด
ตามความคิดเห็นของนักศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ

ทักษะด้านมนทัศน์ในงาน	N = 648		ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
	$\bar{x}$	σ		
1. ประสานงานกับวิทยากร ผู้ร่วมงานเพื่อวางแผน อบรมพัฒนาวิชาชีพ สาขาการตลาด	3.56	.79	มาก	8
2. มีส่วนร่วมเสนอนโยบายพัฒนาวิชาชีพ สาขา การตลาด	3.56	.84	มาก	9
3. เสนอแนวความคิดเห็นในการกำหนดแผนการ การเรียนเลือกให้เหมาะสมกับสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคม	3.60	.87	มาก	7
4. มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรใน สถานศึกษา	3.61	.88	มาก	6
5. มีความรอบรู้ในสาขาวิชาการตลาดเป็นอย่างดี	3.91	.86	มาก	1
6. มีความสามารถในการติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา สาขาวิชาการตลาด	3.62	.91	มาก	5
7. สามารถติดต่อประสานงานกับครู-อาจารย์ ตลอดจนบุคลากรในสถานศึกษา	3.67	.78	มาก	4
8. ยอมรับข้อผิดพลาดของงานในหน้าที่โดยเปิดเผย	3.52	.94	มาก	12
9. ยอมรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่นเพื่อ ปรับปรุงตนเอง	3.56	.94	มาก	10
10. วิเคราะห์ปัญหา ข้อขัดแย้งของผู้ร่วมงาน เพื่อ หาทางในการปรับปรุงแก้ไข	3.54	.80	มาก	11
11. สร้างความเจริญก้าวหน้าให้สถานศึกษา	3.74	.89	มาก	3
12. ช่วยเพื่อนร่วมงานสร้างผลงานในสาขาวิชา การตลาด เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าของ สถานศึกษา	3.76	.89	มาก	2
ค่าเฉลี่ยรวม	3.64	.87	มาก	-

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากในลำดับแรก ๆ ได้แก่ มีความรอบรู้ในสาขาวิชาการตลาดเป็นอย่างดี ($\mu = 3.91$) ช่วยเพื่อนร่วมงานสร้างผลงานในสาขาวิชาการตลาด เพื่อความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษา ($\mu = 3.76$) และ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้สถานศึกษา ($\mu = 3.74$) ตามลำดับ

ส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในลำดับท้าย ๆ ได้แก่ ยอมรับข้อผิดพลาดของงานในหน้าที่โดยเปิดเผย ($\mu = 3.52$) วิเคราะห์ปัญหา ข้อขัดแย้งของผู้ร่วมงาน เพื่อหาทางในการปรับปรุงแก้ไข ($\mu = 3.54$) มีส่วนร่วมเสนอนโยบายพัฒนาวิชาชีพ สาขาการตลาด ($\mu = 3.56$) และยอมรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่นเพื่อปรับปรุงตนเอง ($\mu = 3.56$)

ตารางที่ 12
ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้าน
มนุษยสัมพันธ์ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด
ตามความคิดเห็นของนักศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ

ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	N = 648		ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
	μ	σ		
13. อ่อนน้อม ถ่อมตน เข้ากับผู้อื่นได้ดี	3.86	.83	มาก	2
14. ช่วยเหลือ ให้บริการสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม	3.75	.83	มาก	6
15. สามารถแนะแนวทางเพื่อจูงใจผู้ร่วมงานให้ความร่วมมือที่ดีกับหน่วยงาน	3.71	.73	มาก	8
16. รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นด้วยความตั้งใจ ให้ความเป็นกันเองในการปฏิบัติงาน	3.77	.84	มาก	4
17. ให้ความร่วมมือกับผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ จนบรรลุผลสำเร็จด้วยดี	3.80	.76	มาก	3
18. มีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงาน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักเรียน นักศึกษา	3.70	.91	มาก	11
19. ตรงต่อเวลา รู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบ ร่วมสร้างสรรคภาพพจน์ที่ดีต่อสถาบัน	3.73	.92	มาก	7
20. มีความประพฤติดี มีระเบียบวินัย ตั้งใจปฏิบัติงานนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีได้	3.76	.83	มาก	5
21. ปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความเสียสละ มีความยุติธรรม เพื่อเกิดความร่วมมือในการทำงาน	3.66	.87	มาก	12
22. สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในเนื้อหาวิชาเพื่อให้นักศึกษาทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.70	.82	มาก	10
23. มีความรักและปรารถนาดีต่อนักเรียน นักศึกษาตลอดจนสถานศึกษา	3.98	.86	มาก	1
24. ให้ความร่วมมือ สนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของนักศึกษา	3.71	.84	มาก	9
ค่าเฉลี่ยรวม	3.76	.84	มาก	-

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากในลำดับแรก ๆ ได้แก่ มีความรักและปรารถนาดีต่อนักเรียน นักศึกษา ตลอดจนสถานศึกษา ($\mu = 3.98$) อ่อนน้อม ถ่อมตน เข้ากับผู้อื่นได้ดี ($\mu = 3.86$) และ ให้ความร่วมมือกับผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ จนบรรลุผลสำเร็จด้วยดี ($\mu = 3.80$) ตามลำดับ

ส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในลำดับท้าย ๆ ในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ ปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความเสียสละ มีความยุติธรรมเพื่อเกิดความร่วมมือในการทำงาน ($\mu = 3.66$) มีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักเรียน นักศึกษา ($\mu = 3.70$) และ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในเนื้อหาวิชาเพื่อให้นักศึกษาทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ($\mu = 3.70$) ตามลำดับ

ตารางที่ 13

ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำในทักษะด้าน
เทคนิคการสอนและการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด
ตามความคิดเห็นของนักศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ

ทักษะด้านเทคนิคการสอนและ การปฏิบัติงาน	N = 648		ระดับความ คิดเห็น	ลำดับที่
	μ	σ		
25. มีความรู้เรื่องการสอน พร้อมทั้งตั้งใจปฏิบัติการสอน อย่างเต็มความสามารถ	3.86	.88	มาก	2
26. มีส่วนร่วมในการจัดโครงการฝึกอบรมบุคลากร เกี่ยวกับการสอนด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย	3.48	.93	ปานกลาง	9
27. มีส่วนร่วมในการจัดโครงการให้ครู-อาจารย์ สาขา วิชาการตลาด ไปศึกษาหาความรู้และเทคนิควิธี การสอนต่าง ๆ	3.45	.94	ปานกลาง	11
28. ประสานงานกับครู-อาจารย์ ตลอดจนนักเรียน นักศึกษา สาขาวิชาการตลาด ในการจัดการ ประชุมสัมมนาวิชาชีพ	3.62	.87	มาก	7
29. สามารถแนะนำแหล่งศึกษา หาความรู้เพิ่มเติม ให้แก่นักเรียน นักศึกษา	3.71	.88	มาก	6
30. ให้ข้อเสนอแนะและคำแนะนำในการปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการสร้างเสริมประสบการณ์ แก่นักเรียน นักศึกษา	3.72	.86	มาก	5
31. จัดนิทรรศการแนะนำวิชาชีพ เพื่อให้นักศึกษา ได้รับข่าวสารข้อมูล เพียงพอในการตัดสินใจ เลือกวิชาชีพที่เหมาะสม	3.46	.96	ปานกลาง	10
32. เปิดโอกาสให้นักศึกษาพูดคุย ปรึกษาปัญหาได้	3.60	.99	มาก	8
33. สามารถคาดการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น และ วางแผนแล้ว	3.37	.87	ปานกลาง	12
34. ให้ความเป็นกันเองกับนักศึกษาที่มาปรึกษาและ ให้นักศึกษาได้ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ	3.88	.94	มาก	1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ทักษะด้านเทคนิคการสอนและ การปฏิบัติงาน	N = 648		ระดับความ คิดเห็น	ลำดับที่
	μ	σ		
35. มีความกระตือรือร้น ว่องไว รักความก้าวหน้าใน การปฏิบัติงาน	3.77	.86	มาก	4
36. สนับสนุนและเผยแพร่ผลงานทักษะด้านวิชาชีพ การตลาด	3.83	.87	มาก	3
ค่าเฉลี่ยรวม	3.65	.90	มาก	-

จากตารางที่ 13 แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็น ของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำในทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด มี ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากเป็นลำดับแรก ๆ ได้แก่ให้ความ เป็นกันเองกับนักศึกษาที่มาปรึกษา และ ให้นักศึกษาได้ใช้วิจารณ์งานในการตัดสินใจ ($\mu = 3.88$) มีความรู้เรื่องการสอน พร้อมทั้งตั้งใจปฏิบัติการสอนอย่างเต็มความสามารถ ($\mu = 3.86$) และ สนับสนุน และเผยแพร่ผลงานทักษะด้านวิชาชีพการตลาด ($\mu = 3.83$) ตามลำดับ

ส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในลำดับท้าย ๆ ได้แก่ สามารถคาดการณ์ปัญหาที่ เกิดขึ้นและวางแผนแล้ว ($\mu = 3.37$) มีส่วนร่วมในการจัดโครงการให้ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการ ตลาด ไปศึกษาหาความรู้และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ($\mu = 3.45$) และ จัดนิทรรศการแนะแนว วิชาชีพ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้รับข่าวสารข้อมูล เพียงพอในการตัดสินใจเลือกวิชาชีพที่เหมาะสม ($\mu = 3.46$) ตามลำดับ

ตารางที่ 14

ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
ในทักษะทั้ง 3 ด้าน ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด
ตามความคิดเห็นของนักศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ

ภาวะผู้นำ	N = 648		ระดับความ คิดเห็น	ลำดับที่
	μ	σ		
1. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	3.64	.87	มาก	3
2. ทักษะด้านเทคนิคการสอนและ การปฏิบัติงาน	3.76	.84	มาก	1
3. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	3.65	.90	มาก	2
ค่าเฉลี่ยรวม	3.68	.87	มาก	-

ตารางที่ 14 แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับ ภาวะผู้นำทั้ง 3 ด้าน ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่ง เรียงตามลำดับได้ดังนี้ คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\mu = 3.76$) ทักษะด้านเทคนิคการสอนและ การปฏิบัติงาน ($\mu = 3.65$) และ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\mu = 3.64$)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหาร และนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามเพิ่มเติม เกี่ยวกับภาวะผู้นำทั้ง 3 ด้าน จากคำถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ นำเสนอในรูปแบบตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 15

ข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามปลายเปิด ตามความคิดเห็นของ
ผู้บริหารที่มีต่อภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด
วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน
	ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	13
1	มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ทันท่วงที	6
2	แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ตลอดเวลา	4
3	ควรเป็นผู้มีพื้นฐานวิชาชีพการตลาด	3
	ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	13
1	มนุษยสัมพันธ์ดี พูดดี พูดเก่ง	6
2	มีความใกล้ชิดกับนักศึกษามาก เป็นกันเอง เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา	5
3	ควรจัดสัมมนา ส่งเสริม ในคณะวิชาการตลาด เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	2
	ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน	13
1	พัฒนาความสามารถทั้งวิชาการ และการสอนให้ทันเหตุการณ์ ทันสมัย	6
2	ควรทำการสอนแบบที่สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้	4
3,	ควรมีอุปกรณ์การสอน โสตทัศนศึกษาที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการประกอบการสอน	2
4	เก่ง มีความสามารถเป็นรายบุคคล และควรทำงานเป็นทีมได้ด้วย	1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 15 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารได้เสนอแนะเกี่ยวกับ ทักษะภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ ในทักษะด้านต่าง ๆ เพิ่มเติม ดังนี้

1. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในทศวรรษในงาน ผู้บริหารให้ความเห็นว่า ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ทันทต่อเหตุการณ์ จำนวน 6 คน หมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ตลอดเวลา จำนวน 4 คน และ ควรเป็นผู้มีพื้นฐานวิชาชีพการตลาด จำนวน 3 คน ตามลำดับ

2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารได้ให้ความเห็นว่า ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ควรจะมีมนุษยสัมพันธ์ดี พูดดี พูดเก่ง จำนวน 6 คน มีความใกล้ชิดกับนักศึกษามาก เป็นกันเอง เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา จำนวน 5 คน และ ควรจะมีการจัดสัมมนา สังสรรค์ ในคณะวิชาการตลาด เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จำนวน 2 คน ตามลำดับ

3. ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน ผู้บริหารได้ให้ความเห็นว่า ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ควรพัฒนาความสามารถทั้งวิชาการ และการสอนให้ทันต่อเหตุการณ์ ทันสมัย จำนวน 6 คน ควรทำการสอนแบบที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานจริงได้ จำนวน 4 คน ควรมีอุปกรณ์การสอน สื่อทัศนศึกษาที่ทันสมัย เพื่อใช้ประกอบในการสอน จำนวน 2 คน และ เก่ง มีความสามารถเป็นรายบุคคล และสามารถทำงานเป็นทีมได้ จำนวน 1 คน

ตารางที่ 16

ข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามปลายเปิด ตามความคิดเห็นของ
นักศึกษาที่มีต่อภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด
วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน
	ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	37
1	มีการวางแผนและเตรียมการสอนก่อนเข้าห้องสอน	15
2	มีความรู้พื้นฐานวิชาชีพการตลาด	14
3	ควรมีความรักในอาชีพครู	8
	ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	59
1	ควรเข้าสอนให้ตรงเวลาและเลิกสอนตรงเวลา	16
2	ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา ไม่ใช่อาจารย์เป็นฝ่ายถูกเสมอ	15
3	ไม่ใช่อารมณ์ มีเหตุผล	12
4	มีคุณวุฒิดี และมีกริยาวาจาที่สุภาพ	7
5	ให้ความเมตตาแก่นักศึกษาที่ไม่ดี เกเร มีปมด้อย มีปัญหา	5
6	ให้คำแนะนำที่ดีมีประโยชน์ ไม่กล่าวคำประชด เสียดสี กับนักศึกษา	4
	ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน	55
1	ควรจัดกิจกรรมการปฏิบัติการขายจริงให้มากขึ้น	20
2	มีความรู้ที่แท้จริง ไม่ใช่สอนแบบอ่านหนังสือให้นักศึกษาฟัง	13
3	สอนเรื่องง่ายให้เป็นเรื่องยาก เน้นทฤษฎีมากเกินไป	7
4	ให้เวลาไม่เพียงพอกับงานภาคปฏิบัติ	5
5	เนื้อหาวิชามากไป ทำให้นักศึกษาเครียด	5
6	สอนดี แต่ไม่ค่อยมาสอน	2
7	ไม่สอนหนังสือ นำสินค้ามาเสนอขายหารายได้ให้ตนเอง	2
8	สอนนอกตำรา และออกข้อสอบนอกตำรา	1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 16 แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาได้เสนอแนะทักษะภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ ในทักษะด้านต่าง ๆ เพิ่มเติม ดังนี้

1. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ นักศึกษาได้ให้ความเห็นว่า ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ควรมีการวางแผนและเตรียมการสอนก่อนเข้าห้องสอน จำนวน 15 คน มีความรู้พื้นฐานวิชาชีพการตลาด จำนวน 14 คน และ มีความรักในอาชีพครู จำนวน 8 คน ตามลำดับ

2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ นักศึกษาให้ความเห็นว่า ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ควรเข้าสอนให้ตรงเวลาและเลิกสอนให้ตรงเวลา จำนวน 16 คนควรยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา ไม่ใช่อาจารย์เป็นฝ่ายถูกเสมอ จำนวน 15 คน ไม่ใช่อารมณ์ มีเหตุผล จำนวน 12 คน มีคุณวุฒิ มีกิริยาวาจาสุดภาพ จำนวน 7 คน ให้ความเมตตาแก่นักศึกษาที่ไม่ดี เกเร มีปมด้อย มีปัญหา จำนวน 5 คน และ ให้คำแนะนำที่ดีมีประโยชน์ ไม่กล่าวคำประชด เสียดสีกับนักศึกษา จำนวน 4 คน ตามลำดับ

3. ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน นักศึกษาให้ความเห็นว่า ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ควรจัดกิจกรรมการปฏิบัติการขายจริงให้มากขึ้น จำนวน 20 คน มีความรู้ที่แท้จริง ไม่ใช่สอนแบบอ่านหนังสือให้นักศึกษาฟัง จำนวน 13 คน สอนเรื่องง่ายให้เป็นเรื่องยาก เน้นทฤษฎีมากเกินไป จำนวน 7 คน ให้ความไม่เพียงพอกับงานในภาคปฏิบัติ จำนวน 5 คน เนื้อหาวิชา มากเกินไป ทำให้นักศึกษาเครียด จำนวน 5 คน สอนดี แต่ไม่ค่อยมาสอน จำนวน 2 คน ไม่สอนหนังสือ นำสินค้ามาเสนอขายหารายได้ให้ตนเอง จำนวน 2 คน และ สอนนอกตำรา ออกข้อสอบนอกตำรา จำนวน 1 คน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษา เกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นของผู้ นำมี 3 ด้าน คือ ทักษะด้าน มโนทัศน์ในงาน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และ ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน ในวิทยาลัยพณิชยการ 4 วิทยาลัย สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกเป็น รายข้อแต่ละทักษะ รายด้านแต่ละทักษะ และโดยรวมของทุกทักษะ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1. กลุ่มผู้บริหาร จำแนกตามวิทยาลัยได้ดังนี้
  1. วิทยาลัยพณิชยการเซตุน จำนวน 23 คน
  2. วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี จำนวน 23 คน
  3. วิทยาลัยพณิชยการบางนา จำนวน 23 คน
  4. วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย จำนวน 23 คน
2. กลุ่มนักศึกษา จำแนกตามวิทยาลัยได้ดังนี้
  1. วิทยาลัยพณิชยการเซตุน จำนวน 174 คน
  2. วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี จำนวน 164 คน
  3. วิทยาลัยพณิชยการบางนา จำนวน 161 คน
  4. วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย จำนวน 149 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยให้คำถามแบบเลือกตอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ในทักษะทั้ง 3 ด้าน คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และ ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ความคิดเห็นมากที่สุด ความคิดเห็นมาก ความคิดเห็นปานกลาง ความคิดเห็นน้อย และความคิดเห็นน้อยที่สุด โดยกำหนดค่าความคิดเห็นเห็น 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด ให้ผู้บริหารและนักศึกษาแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ในทักษะทั้ง 3 ด้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ทำวิจัยได้ส่งแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับมาด้วยตนเอง ได้จำนวน 740 ชุด ซึ่งปรากฏว่าเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งทำการวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่และการหาค่าร้อยละ สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ทำการวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และ การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปผลได้ดังนี้

1.1 ผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

1.2 ผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุด รองลงมาจะมีอายุระหว่าง 31-40 ปี และอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุด

- 1.3 ผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถามวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากกว่าปริญญาโท ส่วนวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอกไม่มีเลย
- 1.4 ผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถามมีหน้าที่ความรับผิดชอบในตำแหน่งงานหัวหน้าแผนกมากที่สุด รองลงมาคือในตำแหน่งงานหัวหน้าคณะ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และผู้อำนวยการมีจำนวนน้อยที่สุด
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปผลได้ดังนี้
  - 2.1 นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย
  - 2.2 นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุต่ำกว่า 20 ปี มากที่สุด รองลงมาคืออายุระหว่าง 20-25 ปี และอายุมากกว่า 25 ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุด
  - 2.3 นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามศึกษาอยู่ที่วิทยาลัยพณิชยการเขตพนมมากที่สุด รองลงมาคือวิทยาลัยพณิชยการธนบุรี วิทยาลัยพณิชยการบางนา และ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัยมีจำนวนน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อภาวะผู้นำทั้ง 3 ด้าน ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลได้ 2 ข้อ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ความคิดเห็นของผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อภาวะผู้นำ ในทักษะทั้ง 3 ด้านของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร
  - 1.1 ความคิดเห็นของผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อภาวะผู้นำ ในทักษะด้าน มโนทัศน์ในงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก
  - 1.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อภาวะผู้นำ ในทักษะด้าน มนุษยสัมพันธ์ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก
  - 1.3 ความคิดเห็นของผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อภาวะผู้นำ ในทักษะด้าน เทคนิคการสอนและการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พันธชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อภาวะผู้นำ ในทักษะทั้ง 3 ด้านของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพันธชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

2.1 ความคิดเห็นของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อภาวะผู้นำ ในทักษะด้าน มโนทัศน์ในงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพันธชยการ ใน เขตกรุงเทพมหานคร ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก

2.2 ความคิดเห็นของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อภาวะผู้นำ ในทักษะด้าน มนุษยสัมพันธ์ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพันธชยการ ใน เขตกรุงเทพมหานคร ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก

2.3 ความคิดเห็นของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อภาวะผู้นำ ในทักษะด้าน เทคนิคการสอนและการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัย พันธชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาจัดลำดับระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร และนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีต่อภาวะผู้นำ ในทักษะทั้ง 3 ด้าน ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพันธชยการ ใน เขตกรุงเทพมหานคร ผลปรากฏว่า ทั้งในรายด้านและภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตาม ลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน และทักษะด้านมโนทัศน์ในงานมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อภาวะผู้นำทั้ง 3 ด้านของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่ามีผลที่น่าสนใจที่ควรจะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อ ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ในทักษะทั้ง 3 ด้าน โดยจำแนกเป็นรายชื่อ รายด้าน และภาพรวม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิด ของผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อ ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ในทักษะทั้ง 3 ด้าน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 66 คน (ร้อยละ 71.70) ส่วนเพศชาย จำนวน 26 คน (ร้อยละ 28.30) ซึ่งแสดงว่าผู้บริหารเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายในอัตราส่วนถึง 2.5 : 1 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพบูลย์ ไสยวงศ์ (อ้างใน ศิริมา พรนิมิตร, 2532 : 113-132) ที่พบว่าครูที่สอนในโรงเรียนพณิชยการเอกชนในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นหญิงมากกว่าชายในอัตราส่วนร้อยละ 65.3:34.7 อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สุญาณี สุทธิพงศ์ (2540:88-89) ที่ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูธุรกิจเป็นเพศหญิง จำนวน 191 คน (ร้อยละ 84.10) และเพศชายจำนวน 36 คน (ร้อยละ 15.90) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เพศหญิงนิยมประกอบอาชีพครู ในวิทยาลัยพณิชยการ มากกว่าเพศชาย โดยที่อาชีพครูเป็นงานบริการสังคม มีความเป็นระเบียบแบบแผนและต้องเสียสละ ในขณะที่รายได้ต่ำกว่าลักษณะงานที่ทำทำหายนอื่น ๆ เพศชายจึงไม่นิยมประกอบอาชีพครู ในวิทยาลัยพณิชยการ ซึ่งอาจเป็นไปตามธรรมชาติของเพศชายที่ชอบความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน และไม่ชอบความจำเจกับลักษณะของงาน นิยมด้านรายได้สูงกว่าเพศหญิง ส่วนเพศหญิงจะมีค่านิยมในอาชีพด้านเกียรติยศ ชื่อเสียง ความก้าวหน้า การบริการ

สังคม ความมั่นคงในอาชีพ ความมีระเบียบแบบแผน และความเสียสละสูงกว่าเพศชาย ฉะนั้น จากผลวิจัยข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร จึงเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

ส่วนอายุของผู้บริหาร ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้บริหารจะมีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบวร ประพฤติดี ทิพาพร พิมพิสุทธิ และ เฉลิมพล ศรีหงษ์ (อ้างในสันติยา ไชยศรีชลธาร, 2535:149) ที่ร่วมกันสรุปว่า อายุของผู้บริหารจะอยู่ระหว่างช่วงอายุ 40-44 ปี มากที่สุด อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของกसानต์ วณิชชานนท์ (2529:65-66) ที่พบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่จะมีอายุ 40 ปีขึ้นไป และสุญานี สุทธิพงศ์ (2540:88-89) ผลการวิจัยปรากฏว่าผู้บริหารจะมีอายุ 40 ปีขึ้นไปมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะการแต่งตั้งผู้บริหารส่วนใหญ่แล้ว จะต้องพิจารณาถึงระยะเวลาในการทำงาน ประสบการณ์ในการทำงาน ความสามารถ ความอาวุโส และระดับเงินเดือน อีกทั้งผู้บริหารในยุคปัจจุบันก็มีช่วงอายุไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป เนื่องจากเป็นคนยุคใหม่ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและทันสมัย สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคตได้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าในปัจจุบันผู้บริหารที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป จะมีลดน้อยลงและมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ส่วนผู้บริหารที่มีช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี จะอยู่ในระดับมากกว่าผู้บริหารที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไปเพียงเล็กน้อย เพราะผู้ที่มีอายุในช่วงนี้ส่วนใหญ่ ถึงแม้จะมีความสามารถในการทำงานมากเพียงใด แต่ก็ยังขาดวิจรรณญาณในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างทันท่วงที เนื่องจากมีประสบการณ์การทำงานไม่พอเพียงที่จะทำงานในระดับบริหารได้ ซึ่งจะต้องใช้ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ดังนั้นผู้ที่มีอายุในช่วง 31-40 ปี จะเป็นครู-อาจารย์เสียมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกसानต์ วณิชชานนท์ (2529:65) ที่พบว่าครู-อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่จะมีอายุในช่วง 31-40 ปี และ ศิริมา พรนิมิตร (2532:208) ที่พบว่า ครู-อาจารย์ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ จะมีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี มากที่สุด ด้วยเช่นกัน

สำหรับวุฒิการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด รองลงมาคือผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโท ส่วนระดับปริญญาเอกนั้นไม่มีเลย ซึ่งสอดคล้องกับ กसानต์ วณิชชานนท์ (2529:65) สันติยา ไชยศรีชลธาร (2535:149) และ สุญานี สุทธิพงศ์ (2540:88-89) ที่พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี รองลงมาคือระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอกนั้นไม่มี อย่างไรก็ตามในปัจจุบันผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีนั้นไม่เพียงพอแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ในปัจจุบันได้มีการเปิดสอนระดับ ปวส. ซึ่งเทียบเท่ากับระดับอนุปริญญาทุกแห่ง และครู-อาจารย์ทุกคนจึงจำเป็นต้องมีวุฒิการศึกษาอย่างต่ำคือระดับปริญญาตรี ฉะนั้นผู้บริหารซึ่งถือว่าเป็นผู้นำของครู-อาจารย์และสถานศึกษา จึงควรมีวุฒิการศึกษาที่สูงกว่าระดับปริญญาตรี ดังนั้นจึงน่าที่จะมีการตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการให้ผู้บริหารมีการศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกเพิ่มมากขึ้น ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารมีการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก เพื่อผู้บริหารจะได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาพัฒนาและปรับปรุงการศึกษาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น ดังเช่น สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ได้ร่วมมือกับกรมอาชีวศึกษาจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้บริหาร โดยมีการเปิดสอนในระดับปริญญาโท สาขาการบริหารอาชีวศึกษา และสาขาการบริหารอาชีววะและเทคนิคศึกษา ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดกรมอาชีวศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้มีความรู้ทันกับสถานการณ์ทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน และเป็น การรองรับโอกาสการขยายตัวทางการศึกษา ในระดับที่สูงขึ้นถึงระดับประกาศนียบัตรครุเทคนิคชั้นสูง วุฒิ ปทส. ซึ่งปัจจุบันได้เริ่มเปิดสอนที่วิทยาลัยช่างกลปทุมวัน และมีแนวโน้มที่จะขยายสู่สถานศึกษาอื่น ๆ ในอนาคตอีกด้วย ดังนั้นผลการวิจัยในส่วนนี้จึงหวังว่าอาจมีส่วนกระตุ้นให้ผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการพัฒนาตนเอง เพื่อให้มีวุฒิทางการศึกษาให้สูงขึ้น

ด้านหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของผู้บริหารนั้น จะเป็นหัวหน้าแผนกมากที่สุด และรองลงมาคือ หัวหน้าคณะ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และผู้อำนวยการเป็นอันดับสุดท้าย เนื่องจากเป็นไปตามสายการบริหารของวิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมอาชีวศึกษา ที่จะประกอบด้วย หัวหน้าแผนกวิทยาลัยละ 12 คน, หัวหน้าคณะวิทยาลัยละ 6 คน, ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยละ 4 คน และผู้อำนวยการวิทยาลัยละ 1 คน

ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการวิจัยปรากฏว่า นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามจะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ในอัตราส่วน 3 : 1 เนื่องจากนักศึกษาชายจะชอบ และ มีความถนัดในวิชาทางด้านช่างมากกว่า วิชาทางด้านพณิชยกรรม ชอบอะไรที่ทำหาย ดังนั้นจึงทำให้มีนักศึกษาชายจำนวนน้อยที่มาเลือกเรียนในวิทยาลัยพณิชยการ เพราะส่วนใหญ่ นักศึกษาชายจะเลือกเรียนในวิทยาลัยเทคนิคมากกว่า ดังนั้นจึงทำให้อัตราของนักเรียนเพศหญิงสูงกว่าเพศชายถึง 3 เท่า

อายุของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามโดยเฉลี่ยจะต่ำกว่า 20 ปี มากที่สุดเพราะเป็นไปตามเกณฑ์การศึกษาประโยควิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยพณิชยการ สังกัดกรมอาชีวศึกษา รองลงมา ก็จะมีอายุระหว่าง 21-25 ปี และอายุมากกว่า 25 ปี เป็นจำนวนน้อยที่สุด

การจำแนกนักศึกษาตามวิทยาลัยจะพบว่า วิทยาลัยพณิชยการเซตุนจะมีนักศึกษาเป็นจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือวิทยาลัยพณิชยการธนบุรี วิทยาลัยพณิชยการบางนา และวิทยาลัยพณิชยการอินทราชัยมีจำนวนน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการรับจำนวนนักศึกษาที่เข้ามาเรียนในแต่ละวิทยาลัย จะยึดหลักการก่อตั้งสถานศึกษาก่อนและหลังตามลำดับ ดังเช่น วิทยาลัยพณิชยการเซตุนได้ก่อตั้งสถานศึกษาขึ้นเป็นแห่งแรก จึงมีนักศึกษาจำนวนมากที่สุด ต่อมาคือวิทยาลัยพณิชยการธนบุรี วิทยาลัยพณิชยการบางนา และวิทยาลัยพณิชยการอินทราชัยเป็นแห่งสุดท้าย ดังนั้นจึงทำให้วิทยาลัยพณิชยการธนบุรีมีนักศึกษามากเป็นอันดับ 2 ส่วนวิทยาลัยพณิชยการบางนาจึงมีนักศึกษามากเป็นอันดับ 3 และวิทยาลัยพณิชยการอินทราชัยมีนักศึกษามากเป็นอันดับสุดท้ายนั่นเอง

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 ข้อ ดังนี้

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อ ภาวะผู้นำในทักษะทั้ง 3 ด้านของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม

ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในงาน

ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในงานของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารเห็นด้วยกับความสามารถติดต่อประสานงานกับครู-อาจารย์ ตลอดจนบุคลากรในสถานศึกษามากเป็นอันดับแรก เนื่องจากผู้บริหารเห็นว่าภาวะผู้นำในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในงานของครู-อาจารย์ที่สำคัญที่สุด คือ ความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์และประสานงานกับสมาชิกภายในกลุ่มได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยามผู้นำของภิญโญ สาร (อ้างใน ปราณี วัฒนานิมิตกุล, 2532:31) ว่า ผู้นำ คือ ผู้มีอำนาจเหนือใน

การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relation) ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการ 2 ทาง (Two Ways Process) คือ ผู้นำมีอิทธิพลเหนือผู้ตาม และในทำนองเดียวกันบางครั้งผู้ตามก็มีอิทธิพลเหนือผู้นำ สำหรับ สมพงษ์ เกษมสิน (อ้างใน สิทธิ สายหล้า, 2537:13) ก็ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับภาวะผู้นำว่า คือ การที่ผู้นำใช้อิทธิพล หรืออำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการ และอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ส่วน กิติ ตยัคคานนท์ (2535:22) ก็ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำซึ่งมีความหมายทำนองเดียวกันว่า ภาวะผู้นำ คือ ศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จูงใจ หรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการ หรืออำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการสื่อความหมาย หรือการติดต่อซึ่งกันและกัน ให้ความร่วมมือกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ และคล้ายคลึงกับ เอ็ด สาระภูมิ (2530:27) ที่ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่าคือ การเป็นผู้นำโดยการใช้อิทธิพลในการดำเนินงาน หรือปฏิบัติงาน หรือการที่ผู้นำใช้อิทธิพล หรืออำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ ซึ่งมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการ และอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการประสานงาน ติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันเพื่อมุ่งให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ จะเห็นได้ว่าจากทัศนะของนักการศึกษาทั้งสามท่านได้เล็งเห็นว่าการแสดงภาวะผู้นำนั้นจะต้องเน้นถึงการประสานงาน และกระบวนการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน เป็นสิ่งที่สำคัญ อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของภิญญาพร วัฒนเจริญ (อ้างใน ศิริมา พรนิมิตร, 2533:113-132) ที่ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้บริหารและอาจารย์ต่างเห็นตรงกันว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านผู้นำ ในฐานะเป็นผู้ประสานงาน ควรอยู่ในระดับมาก เพื่อให้เกิดการประสานงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ และองค์ประกอบของการบริหารในด้านต่าง ๆ คือ การประสานงานเกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร การสื่อสารที่ดีจะนำไปสู่ความเข้าใจอันดี ความเข้าใจอันดีจะก่อให้เกิดความร่วมมือ และการประสานงานที่จะส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของงาน เมื่อเกิดความก้าวหน้าของงาน ก็จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารจึงมีความเห็นในการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้สถานศึกษามากเป็นอันดับสองนั่นเอง เพราะมีความสัมพันธ์กันซึ่งกันและกัน

อย่างไรก็ตาม การสร้างความเจริญก้าวหน้าให้สถานศึกษา นอกจากจะเกิดจากการติดต่อประสานงานที่ดีแล้ว ยังต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ มาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถานศึกษาจะก้าวหน้าได้จำเป็นต้องมีบุคลากรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในหลักการบริหารงาน ซึ่งถือได้ว่าบุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งในหน่วยงานนั้น ๆ ฉะนั้นบุคลากรจึงควรมีคุณสมบัติที่ดี ที่พึงประสงค์ ดังเช่น ว่าที่ ร.ท. พิชัย สดภิบาล (2537:238) ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของคณบดีที่พึงประสงค์ของคณาจารย์และข้าราชการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พบว่า ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ คือ ต้องเป็นผู้มีเหตุผล สามารถให้เหตุผลแก่ผู้ร่วมงานได้อย่างชัดเจน สนับสนุนให้มีบรรยากาศทางวิชาการ รักษาผลประโยชน์ของสถาบันมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว กระตือรือร้นในการทำงาน สนับสนุนให้สถาบันมีความเป็นเลิศทางวิชาการ เพื่อก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างสูงสุดของสถานศึกษา และ กิติ ตย์คานนท์ (2537:85) ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีความเห็นว่า ผู้นำจำเป็นต้องมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในงานที่สำคัญคือ มีความคิดริเริ่ม ซึ่งเขาสรุปว่าผู้นำที่ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความกระตือรือร้นจะเป็นผู้นำที่ดีไม่ได้จะเป็นเพียงผู้ตามเท่านั้น นอกจากนั้นเขายังให้แนวคิดอีกว่า ความเจริญรุ่งเรืองของแต่ละองค์การจะขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ ปัจจัยทางภาวะผู้นำที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความกระตือรือร้นในการทำงานที่จะหาสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เข้ามาในองค์การ และปัจจัยอีกประการหนึ่งคือ ปัจจัยธรรมชาติซึ่งเป็นความเจริญตามกาลเวลาที่ดำเนินการมา เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายข้อ 9 ของแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ที่มีวัตถุประสงค์เร่งรัดพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นผู้นำในการจัดวิชาชีพในท้องถิ่น มีความพร้อมและศักยภาพในการกิจหลัก ทั้งการสอน การบริการวิชาชีพแก่ชุมชน และการวิเคราะห์วิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาวิชาชีพและเทคโนโลยีในท้องถิ่น ซึ่งต้องอาศัยมาตรการ พัฒนาขีดความสามารถของสถานศึกษาให้เป็นผู้นำ และเร่งพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษา ทั้งด้านบริหารจัดการ และบุคลากรให้สามารถปฏิบัติการกิจหลัก ทั้งการสอน การบริการวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ที่ล้วนต้องอาศัยบุคลากรที่มีความสามารถมาพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษาทั้งสิ้น

ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในงานมากในข้อต่อมา คือ มีความรอบรู้ในสาขาวิชาการตลาดเป็นอย่างดี เนื่องจากกรมอาชีวศึกษาได้เน้นการศึกษาที่มุ่งฝึกอบรมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ และทักษะเพื่อสามารถประกอบอาชีพได้ตามความถนัด และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งต้องการความมั่นคงทางเศรษฐกิจเป็นอย่างสูง จึงต้องอาศัยกำลังคนที่มีคุณภาพ และจะได้สอดคล้องกับแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 8 (2540-2544) ของกรมอาชีวศึกษา ที่มีวัตถุประสงค์ให้สามารถผลิตกำลังคนระดับกลาง และ ระดับสูง รวมทั้งพัฒนากำลังคนทั้งในด้านปริมาณและ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คุณภาพให้เพียงพอกับความต้องการกำลังคนในตลาดแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านทักษะ การประกอบอาชีพเฉพาะทาง เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงขึ้น ทันทีกับความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและอนาคต และยังสัมพันธ์กับแนวคิดเห็นของเมธี ปิลันธนาพันธ์ (2533:53) ที่กล่าวไว้ว่า บทบาทสำคัญของครูอาชีพศึกษา คือ การปลูกฝังให้ผู้เรียนมีลักษณะอาชีพที่ดีใน อนาคต ดังนั้นครูอาชีพศึกษาคควรได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะดังนี้ มีความรู้ในวิชาชีพอย่าง แท้จริง มีความสามารถในการถ่ายทอดวิชาชีพไปสู่ผู้เรียน และมีความรอบรู้ในเรื่องอื่น ๆ นอก เหนือจากวิชาชีพด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของวาสนา เปี่ยมใส (2538:231) ที่ ศึกษาคุณสมบัติและคุณลักษณะของครูสายอาชีพ ประเภทวิชาพาณิชยกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียน เอกชนอาชีวศึกษาพึงประสงค์ พบว่า ผู้บริหารมีความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความสามารถ ในการมีความรู้และทักษะในวิชาที่สอนอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเป็นครูนั้นสิ่งที่มี ความสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ การมีความรู้และทักษะในวิชาที่สอน เพราะถ้าขาดสิ่งนี้ก็จะมี สามารถเป็นครูได้ โดยเฉพาะครูสายอาชีพนั้นจำเป็นที่จะต้องมีความสามารถในการฝึกทักษะให้ แก่ผู้เรียนด้วย ซึ่งตรงกับหนึ่งในสิบสี่บทบาทและหน้าที่ของผู้นำที่ ภิญญู สาทร (อ้างใน สันติยา ไชยศรีชลธาร, 253:32-33) ได้สรุปไว้ คือ ผู้นำในฐานะผู้ชำนาญการ (The Leader as Expert) ผู้ ตามส่วนมากเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ และการปฏิบัติงานก็มักจะต้องถามผู้นำ ผู้นำต้องทำ หน้าที่คล้ายผู้ชำนาญการในวิชาชีพนั้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิฑูรย์ อุปถัมภ์ (2530: ช-ค) ที่ได้ศึกษาสมรรถภาพของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพในวิทยาลัยครูพบว่า สมรรถภาพที่จำเป็น ทางด้านความรู้และทักษะ ได้แก่ มีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพเฉพาะ มีทักษะและประสบการณ์ทาง วิชาชีพ และมีความรู้เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ในวิชาชีพเฉพาะ และ พรทิพย์ รัตน วิศาลนนท์ (อ้างใน เสนีย์ สังข์ทอง, 2536:25-26) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องทัศนะของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา เกี่ยวกับสมรรถภาพของครูช่างอุตสาหกรรม ระดับปริญญาตรีที่พึง ประสงค์ พบว่าสมรรถภาพที่ครูช่างอุตสาหกรรมควรมีมากที่สุด คือ ด้านวิชาชีพ ได้แก่ ความรู้ ความชำนาญในวิชาเทคนิค มีทักษะในการใช้เครื่องมือและวัสดุฝึก มีความรู้ในวงงานอาชีพ และ สามารถประยุกต์ความรู้จากทฤษฎีและหลักวิชาชีพไปใช้ประโยชน์ได้

ส่วนความคิดเห็นของ ผู้บริหารในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในงานที่อยู่ในระดับท้ายที่สุด คือ เสนอแนวความคิดเห็นในการกำหนดแผนการเรียน เลือกให้เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและ สังคม เนื่องจากงานส่วนนี้จะเป็นงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารระดับสูงมากกว่า ที่จะเป็งานในหน้าที่ของครู-อาจารย์ธรรมดา ดังระเบียบกรมอาชีวศึกษาว่าด้วยการบริหารสถาน

ศึกษา พ.ศ. 2529 ได้กล่าวถึง ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมดูแลการเรียนการสอน การฝึกอบรม การวัดผลการศึกษา การจัดโปรแกรมการเรียนการสอนของคณะวิชาต่าง ๆ งานหลักสูตรพิเศษ งานหลักสูตรและการสอน งานสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย สำหรับงานวิจัยของ สมเกียรติ เจริญฉิม (2533:74) เรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณสมบัติ และความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 7 ได้พบคุณลักษณะทางวิชาการ ซึ่งสรุปได้ว่าผู้บริหารและอาจารย์มีความเห็นอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยมากคือ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตรเป็นอย่างดี อีกทั้งส่วนใหญ่ทางกรมอาชีวศึกษาเองก็จะมีหลักสูตรกำหนดมาให้แล้ว และมีการวางแผนทางการปฏิบัติเพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดปฏิบัติได้ถูกต้อง โดยผ่านทางผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้บริหารโรงเรียน และผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ จากเหตุผลข้างต้นจะเห็นได้ว่าครู-อาจารย์จึงไม่มีส่วนร่วมใด ๆ เลยกับการกำหนดหลักสูตร และแผนการเรียนการสอน

การวิเคราะห์ปัญหา ข้อขัดแย้งของผู้ร่วมงาน เพื่อหาทางในการปรับปรุงแก้ไขนั้น เป็นข้อที่ผู้บริหารให้ความคิดเห็นอยู่ในลำดับท้ายเป็นข้อต่อไป เนื่องจากครู-อาจารย์มีหน้าที่ที่สำคัญ คือ การปฏิบัติงานทางด้านการสอนแก่นักศึกษา ซึ่งมีการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ จนกระทั่งไม่มีเวลาให้กับส่วนรวมในการช่วยวิเคราะห์ปัญหา ข้อขัดแย้งของผู้ร่วมงาน เพื่อหาทางในการปรับปรุงแก้ไขได้ และข้อสำคัญเวลาที่ครู-อาจารย์แต่ละคนมีปัญหา จะไม่บอกให้ผู้ร่วมงาน ผู้บริหารหรือผู้บังคับทราบด้วย แต่จะอาศัยการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าครู-อาจารย์กลัวจะได้รับการตำหนิจากผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ครู-อาจารย์ควรจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อให้เกิดความพัฒนาสูงสุดทางด้านการศึกษา จากปัญหาในข้อนี้จะเห็นได้ว่าขัดแย้งกับ วิจิตร วรุตบางนุร (อ้างใน สุภาพ แก้วเขียน, 2538:19) ที่กล่าวว่า ผู้นำที่มีความสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีความรู้ทั่วไป หมายถึง ผู้นำจะต้องมีความรู้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับธรรมชาติของงานในหน้าที่ และรู้เท่าทันเหตุการณ์ ตลอดจนมีความสามารถในการวิเคราะห์วิจัยเป็นอย่างดี อีกทั้งยังไม่สัมพันธ์กับ ภิญญู สาร (อ้างใน สันติยา ไชยศรีชลธาร, 2535:32-33) ในบทบาทและหน้าที่ของผู้นำในฐานะเป็นผู้ไกล่เกลี่ย (The Leader as Arbitrator and Mediator) เมื่อมีความขัดแย้งในองค์การ ผู้นำย่อมเป็นผู้คอยประสาน ไกล่เกลี่ย ให้ความสนใจ สลายข้อขัดแย้ง หรือยับยั้งไม่ให้ลุกลามใหญ่โต และไม่สอดคล้องกับ Daniel

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

E. Griffiths (อ้างใน สุเมธ ดาโรจน์, 2538:25-26) ที่ได้กล่าวถึงพฤติกรรมผู้นำว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีลักษณะเป็น ผู้นำในฐานะผู้ตระหนักรู้ (Recognizer) ซึ่งมีข้อเสนอว่าการตระหนักรู้เป็นการส่งเสริมความคิดริเริ่ม โดยจะต้องมีความเข้าใจลึกซึ้งต่อปัญหาของผู้อื่น และสามารถหยั่งรู้ศักยภาพของผู้ร่วมงาน

สำหรับข้อที่ผู้บริหารได้มีความคิดเห็นเป็นลำดับท้ายในข้อต่อไป คือ ประสานงานกับ วิทยากร ผู้ร่วมงาน เพื่อวางแผนอบรมพัฒนาวิชาชีพ สาขาการตลาด และ มีความสามารถในการติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาสาขาวิชาการตลาด ถ้าหากครู-อาจารย์มีความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่น ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและ เอกชน หรือสถานประกอบการ ก็จะทำให้นักเรียน นักศึกษาได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นจากวิทยากร ที่มีความรู้ความสามารถ และมีโอกาสได้ไปศึกษาดูงาน หรือฝึกปฏิบัติงานในสถานที่จริง ซึ่งจะทำให้ นักเรียน นักศึกษาได้รับประโยชน์มากจากประสบการณ์จริงมากกว่า เพราะปัจจุบันการศึกษา แค่ทฤษฎี เป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอแล้ว ควรที่จะเพิ่มการศึกษาภาคปฏิบัติด้วย เพื่อสร้างเสริม ประสบการณ์ให้ทันกับสภาวะการณ์ในปัจจุบัน ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ สำหรับการเตรียม ตัวที่จะประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต แต่ในความเป็นจริงนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วหน้าที่การติดต่อ ประสานงานกับบุคคลหรือองค์การภายนอก จะเป็นหน้าที่ของหัวหน้าคณะวิชานั้น ๆ ซึ่งสอดคล้อง กับ ภิญญู สาร (อ้างใน สันติยา ไชยศรีขจรธาร, 2535:32-33) ได้สรุปหนึ่งในบทบาทและหน้าที่ ของผู้นำไว้ว่า ผู้นำควรมีฐานะเป็นตัวแทนของกลุ่ม เพื่อการติดต่อภายนอก (The Leader as External Group Representative) ผู้นำจะเป็นผู้แทนของกลุ่ม ขององค์การ ในการติดต่อหรือ ดำเนินการใด ๆ กับบุคคลภายนอก ในขณะที่หัวหน้าคณะมีบทบาทหน้าที่อันนี้ แต่ครู-อาจารย์ กลับมีบทบาทหน้าที่อันนี้นับว่าน้อยมาก ซึ่งผู้บริหารเห็นว่าหัวหน้าคณะควรมีการกระจาย หน้าที่นี้ไปยังครู-อาจารย์ในคณะด้วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการติดต่อประสานงานกับบุคคล หรือองค์การภายนอกให้มากยิ่งขึ้น ในการทำประโยชน์และพัฒนาทั้งนักเรียน นักศึกษา ครู- อาจารย์ และสถานศึกษาให้เจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ที่มีนโยบายพัฒนารูปแบบการอาชีวศึกษา โดยเน้นการสร้างความร่วมมือกับภาค เอกชนเพื่อประสานประโยชน์ในการผลิตกำลังคน การพัฒนาบุคลากร และการแลกเปลี่ยนข่าว สารข้อมูลด้านการผลิต และการใช้กำลังคน อีกทั้งยังมีการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาน ศึกษาและสถานประกอบการ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การจัดอาชีวศึกษาเป็นไปอย่างมี คุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนระดมทรัพยากรจากแหล่งอื่น ทั้งภายในประเทศและต่าง ประเทศอีกด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

ผลการวิจัยปรากฏว่าผู้บริหารมีความเห็น ในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การให้ความร่วมมือกับผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานต่าง ๆ จนบรรลุผลสำเร็จด้วยดี มีความสำคัญเป็นอันดับแรก โดยได้รับค่าเฉลี่ยมากสุดในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าสภาวะผู้นำที่ดีจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อความร่วมมือที่ดี แล้วนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานเป็นประจำทุกวัน และในการสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงาน รวมถึงการปรับตนเองให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานในสภาพแวดล้อมที่แปลกออกไป แล้วยังช่วยให้เข้าใจตนเองได้ดีขึ้น ในการเผชิญกับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริงให้ทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับสุชา จันทรธรม (อ้างใน สุรัชย์ นุ่มมีชัย, 2536:8) ที่ได้ให้ความเห็นว่า การที่จะอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะนั้น จะต้องมีผู้นำหรือหัวหน้า ทั้งผู้นำและผู้ตามจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การทำงานของกลุ่มประสบผลสำเร็จ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือที่ของทั้งสองฝ่ายนั่นเอง ส่วน สุเมธ เดียววิตรศ (อ้างใน พริ้มเพรา เทศสวัสดิ์, 2539:14) ก็ได้เสนอแนวความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกัน โดยจะเน้นในเรื่องของปฏิสัมพันธ์ในการกระตุ้นให้บังเกิดความร่วมมือร่วมใจ ให้การปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จ ดังที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ดังนี้

1. ผู้นำ คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมการกระทำอันก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์ที่ดีเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
2. ผู้นำ คือ การที่บุคคลนั้นได้รับมอบหมายหน้าที่ที่จะต้องพึงกระทำต่อคนในกลุ่ม ในการอำนวยความสะดวกและประสานงานอันเกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่ม
3. ผู้นำ คือ ขบวนการที่จะช่วยเหลือส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมกลุ่มอันพึงประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน
4. ผู้นำ คือ การริเริ่มให้มีโครงสร้างหรือกระบวนการใหม่ ๆ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายขององค์การหรือเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ และจุดมุ่งหมายขององค์การ

อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ รัตนวิศาลนนท์ (อ้างใน เสนีย์ สังข์ทอง, 2536:25-26) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องทัศนคติของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา เกี่ยวกับสมรรถภาพของครูช่างอุตสาหกรรม ระดับปริญญาตรีที่พึงประสงค์ พบว่า สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์และสังคมได้เน้นถึง การทำงานร่วมกันกับผู้อื่น โดยให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายอย่างได้ผล ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้งานดำเนินการลุล่วงไปด้วยดี

สำหรับความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ของครู-อาจารย์ ในรายชื่อก่อนเป็นอันดับสอง คือ การมีความรักและปรารถนาดีต่อนักเรียน นักศึกษา ตลอดจนजनสถานศึกษา ซึ่งผู้ปกครองของนักเรียน นักศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าครู-อาจารย์จะเป็นแหล่งที่ให้ทั้งความรู้ ความรัก ความอบอุ่น และช่วยแก้ปัญหาให้เมื่อเกิดปัญหาขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ชูศักดิ์ เทียงตรง (อ้างใน สุรัชย์ นุ่มมีชัย, 2536:9-10) กล่าวถึงภาวะผู้นำว่ามาจาก การนำเอาตัวอักษรภาษาอังกฤษมาประกอบกันเป็นคำเต็มว่า “Leadership” ซึ่ง “L” เป็นหนึ่งในตัวอักษรประกอบย่อมาจากคำว่า “Love” หมายถึง ผู้บังคับบัญชาหรือผู้นำต้องมีความรักในหน้าที่การงาน รักผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถดัดแปลงได้ว่า ผู้ใต้บังคับบัญชาก็คือนักเรียน นักศึกษานั้นเอง และยังสัมพันธ์กับหนึ่งในบทบาทและหน้าที่ผู้นำ 14 ประการของ ภิญโญ สาธร (อ้างใน สันติยา ไชยศรีชลธาร, 2535:32-33) คือ ผู้นำในฐานะบิดา ผู้มีแต่ความกรุณา (The Leader as Father Figure) ที่มักจะวางตนเป็นผู้อาวุโสของกลุ่ม มีบุคลิกที่น่านับถือ มีความรักและความปรารถนาดีต่อทุกคน จะดูต่ำกว่ากล่าวใคร คนนั้นก็จะไม่โกรธ เพราะทุกคนทราบว่าจะทำไปด้วยความรัก และความหวังดี เป็นที่พึงพอใจแก่ทุกคน ทั้งยังสอดคล้องกับ สิปปนนท์ เกตุทัต (อ้างใน นิภาพรณ วิโรทัยสกุล, 2539:88-91) ที่ได้กำหนดแนวปฏิรูปการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ ได้แก่ บทบาทต่อนักเรียน คือ สนใจศึกษาธรรมชาติของนักเรียน ให้ความรัก ความเอาใจใส่และจัดช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียน และสัมพันธ์กับบางส่วนของ กองมาตรฐานวิชาชีพครู สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2533:7) ที่มีการกำหนดระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณ และวินัยตามระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. 2526 ขึ้นมาเพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติสำหรับผู้ที่อยู่ในอาชีพครูว่า ครูควรจะต้องตั้งใจสอนศิษย์ และปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดผลดีด้วยความเอาใจใส่ และอุทิศเวลาของตนให้แก่ศิษย์ จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่การงานมิได้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ครูเกิดความรักและความปรารถนาดีต่อนักเรียน นักศึกษา ตลอดจนजनสถานศึกษา เพราะถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญของครูจะพึงปฏิบัติต่อศิษย์ เพื่อให้สมกับที่ท่านพุทธทาสภิกขุ (2535:1) ได้กล่าวไว้ว่า ครูเป็นบุคคลที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ควรรยกย่องบูชา เป็นผู้เสียสละ เป็นผู้อุทิศตนที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยไม่หวังผลตอบแทน ค่าของครู อยู่ที่ฐานะเป็นปุชนิยบุคคล

ส่วนการช่วยเหลือให้บริการสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคม เป็นข้อที่ผู้บริหารมีระดับความคิดเห็นมากเป็นข้อถัดไป เพราะเป็นสิ่งที่ควรมีในครู-อาจารย์ทุกคน เนื่องจากครู-อาจารย์เป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา แล้วนำความรู้ที่ได้รับไปสร้างงานให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติ และเป็นทรัพยากรบุคคลที่เป็นประโยชน์ของชาติ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ที่ได้วางนโยบายเกี่ยวกับอาชีวศึกษา ในการส่งเสริมและสนับสนุนการขยายโอกาสการศึกษาวิชาชีพอย่างกว้างขวางแก่ชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล สภาพทรัพยากรท้องถิ่น และตลาดแรงงาน ดังนั้นจึงทำให้ครู-อาจารย์ต้องมีการขยายบทบาทหน้าที่ของตน ทางด้านการช่วยเหลือให้บริการสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคมเพิ่มขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาตินี้ ฉะนั้นครู-อาจารย์สามารถที่จะพัฒนาบทบาทหน้าที่ของตนได้จาก เกณฑ์มาตรฐานครูของคณะกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครู (2530:14-20) โดยใช้การมุ่งมั่นพัฒนา คือ รู้จักสำรวจและปรับปรุงตนเอง สนใจใฝ่รู้และการศึกษาหาความรู้ต่างๆ รู้จักเพิ่มพูนวิทยฐานะของตนเอง คิดค้นและทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนด้วย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนักการศึกษาและนักวิชาการต่างประเทศ ดังเช่น Batista (อ้างใน จิตพิภพ สาร ,2536:29) ที่ได้ศึกษาลักษณะที่ดีของอาจารย์ โดยศึกษาพฤติกรรมของอาจารย์ที่ดีจากความคิดเห็นของอาจารย์ ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมที่ดีของอาจารย์ ประกอบด้วย การให้บริการทางวิชาการและวิชาชีพที่เป็นประโยชน์แก่สถาบันและชุมชน อีกทั้งยังตรงกับทัศนะของ สิปปนนท์ เกตุทัต (อ้างใน นิภาพรรณ วิโรทัยสกุล, 2539:13-14) ที่ว่าครูควรมีบทบาทต่อสังคม กล่าวคือ ควรเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และสอดคล้องกับ สุนน อมรวิวัฒน์ (อ้างใน สมบูรณ์ แฉ่นวิชัย, 2540:10) ที่ได้สรุปหนึ่งในบทบาทและหน้าที่ของครูในสังคมคือ เป็นผู้ประสานงานชุมชน หมายถึง สามารถช่วยเหลือให้บริการสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน เพื่อให้เข้าใจความสำคัญของการศึกษา ประสานงานกับชุมชน และส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาของชุมชนในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาอีกด้วย

สำหรับระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ในทัศนะภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์เกี่ยวกับการตรงต่อเวลารู้น้ำที่ มีความรับผิดชอบ ร่วมสร้างสรรคภาพพจน์ที่ดีต่อสถาบันนั้น อยู่ในลำดับท้ายสุด เนื่องจากสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน และ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมีมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกินไป จนกว่าที่จะปฏิบัติงานได้ทัน รวมถึงการปฏิบัติหลายหน้าที่ในเวลาเดียวกัน จึงมีผลกระทบต่อครู-อาจารย์โดยตรง ทำให้การตรงต่อเวลา รั้งหน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีลดน้อยลง ทำให้การร่วมสร้างสรรคภาพพจน์ที่ดีต่อสถาบันจึงลดน้อยลงตามไปด้วย ซึ่งถ้าเป็นอย่างนี้ต่อไปก็จะทำให้ประสิทธิภาพของสถาบันการศึกษา ของประเทศชาติตกด้อยลงตามไปด้วย เป็นเรื่องที่ผู้บริหารและครู-อาจารย์ควรเอาใจใส่เพิ่มมากขึ้น ไม่ควรเพิกเฉยหรือมองข้ามปัญหานี้ไป เพราะจะเกิดผลเสียที่แก้ไขได้ยากในอนาคต ซึ่งจากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า สภาวะสถานการณ์ในปัจจุบันขัดแย้งกับความคาดหวังในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักวิชาการ และนักศึกษาที่ได้ตั้งไว้ เช่น ศิริพร พงศ์ศิริโรจน์ (2529:5) ได้กล่าวว่า ผู้นำจะต้องมีคุณลักษณะที่ดีเด่นเป็นพิเศษในหลาย ๆ ด้าน แต่คุณลักษณะเบื้องต้นที่ผู้นำควรมีเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำงานให้เกิดผลดี คือ คุณลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ได้แก่ การมีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับคนอื่นได้ มีความตั้งใจสูง คือ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความอดสาหะพยายาม มีความรับผิดชอบ เช่น อุทิศเวลาให้แก่งานในหน้าที่ เป็นที่พึ่งพาให้ลูกน้อง รับผิดชอบผลปฏิบัติงาน กล้าเผชิญต่อเหตุการณ์ ทั้งยังไม่สัมพันธ์กับ วิรุพห์ นิลโมจน์ (2530:41) ที่ได้ศึกษาคุณสมบัติที่จำเป็นในการเป็นครูสอนผู้ใหญ่ คือ มีความรับผิดชอบต่องาน ต่อตนเอง ต่อผู้เรียน และชุมชน และ วิฑูรย์ อุปถัมภ์ (2530:ข-ค) ที่ได้ศึกษาสมรรถภาพที่จำเป็นของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพในวิทยาลัยครู ในด้านคุณลักษณะและเจตคติ พบว่า ควรมีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ และไม่สอดคล้องกับ พรทิพย์ อัจฉิมารังษี (2531:22-35) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสำรวจสมรรถวิสัยของครูธุรกิจระดับมัธยมศึกษา โดยสำรวจความคิดเห็นจากครูที่สอนวิชาทางด้านธุรกิจและพาณิชยกรรม สังกัดกรมสามัญศึกษาและกรมอาชีวศึกษาทั่วประเทศ ผลปรากฏว่าสมรรถวิสัยที่ครูธุรกิจควรมีมากที่สุด คือ ด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ เป็นคนตรงต่อเวลา ซึ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าความคาดหวังที่ตั้งไว้ อาจจะไม่สอดคล้องกับสภาวะความเป็นจริงในสถานการณ์ปัจจุบันได้

ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารในภาวะผู้นำเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความเสียสละ มีความยุติธรรม เพื่อเกิดความร่วมมือในการทำงาน อยู่ในลำดับท้ายเป็นข้อต่อไป เพราะว่าการบริหารเห็นว่า ครู-อาจารย์ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่เต็มความสามารถอยู่แล้ว ส่วนใหญ่ได้ทำการสอนภาคในเวลาถึงสัปดาห์ละ 20 คาบ ภาคนอกเวลาอีก 7-8 คาบ และภาคสมทบอีกประมาณ 4-5 คาบ จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการปฏิบัติหน้าที่การงานอย่างนี้ติดต่อกันทุกวัน จึงทำให้ครู-อาจารย์ไม่มีเวลาพอที่จะอุทิศตนหรือเสียสละให้กับงานของส่วนรวม หรืองานของราชการมากนัก ซึ่งเป็นเหตุทำให้ ครู-อาจารย์มีความร่วมมือในการทำงานเท่าที่เวลา และโอกาสจะอำนวยให้เท่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นั้น อีกทั้งครู-อาจารย์บางท่านยังมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาชมรม และกิจกรรมต่าง ๆ ของทางสถานศึกษาด้วย จึงทำให้ครู-อาจารย์ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความเสียสละ มีความความยุติธรรม เพื่อเกิดความร่วมมือในการทำงานได้ ซึ่งขัดแย้งกับ ชูศักดิ์ เทียงตรง (อ้างใน สุรัชย์ นุ่มมีชัย, 2536:9-10) กล่าวถึง ภาวะผู้นำ ว่ามาจากการนำเอาตัวอักษรภาษาอังกฤษมาประกอบกันเป็นคำเต็มว่า "Leadership" ซึ่ง ตัว "S" ย่อมาจากคำว่า "Sacrifice and Sincere" หมายถึงผู้นำจะต้องเป็นผู้เสียสละ และอุทิศผลประโยชน์ของตนให้กับส่วนรวมด้วยความจริงใจ ซึ่งจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเคารพนับถือ และพร้อมที่จะอุทิศตนให้กับงานอย่างจริงจังด้วย และไม่สอดคล้องกับ กิติ ตยัคคานนท์ (2537:71-78) กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้นำสมัยใหม่ว่า ต้องมีทั้งกาย จิตใจ ความคิด การงาน และสังคมที่ดี ทุกอย่างจะต้องควบคู่กัน จะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้ เช่น คุณลักษณะทางจิตใจและความคิด ก็ควรมีความเป็นธรรม ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละ ไม่ใช้อภิสัทหรือสิทธิพิเศษ และผลการวิจัยของ พรทิพย์ รัตนวิศาลนนท์ (อ้างใน เสนีย์ สังข์ทอง, 2536:25-26) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องทัศนคติของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษ เกี่ยวกับสมรรถภาพของครูช่างอุตสาหกรรม ระดับปริญญาตรีที่พึงประสงค์ ในสมรรถภาพทางด้านมนุษยสัมพันธ์และสังคม พบว่า ควรมีความเสียสละต่อส่วนรวมเป็นอันดับแรก ส่วนในเรื่องความยุติธรรมที่ผู้บริหารมีความเห็นอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน ก็ขัดแย้งกับความคิดเห็นของ เมธี ปิลันธนานนท์ (อ้างใน ศิริมา พรนิมิตร, 2532:113-132) ที่เห็นว่าการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ควรบริหารงานด้วยความเที่ยงธรรม เสมอต้นเสมอปลาย ปราศจากอคติ หรือเลือกที่รักมักที่ชัง พึงความทั้งสองฝ่าย และอื่น ๆ ซึ่งความคิดเห็นนี้ได้สอดคล้องกับ บทบาทที่พึงประสงค์ของ สิปปนนท์ เกตุทัต (อ้างใน นิภาพรรณ วิโรทัยสกุล, 2539:13-14) เกี่ยวกับบทบาทต่อสังคม กล่าวคือ เป็นผู้รักความยุติธรรม และกล้าต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของสังคม ด้วยสติปัญญาตามกระบวนการที่เหมาะสม

สำหรับความคิดเห็นรายข้อ ในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ผู้บริหาร มีระดับความคิดเห็นว่าอยู่ในลำดับท้ายเป็นข้อต่อไป คือ รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นด้วยความตั้งใจ ให้ความเป็นกันเองในการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้บริหารเห็นว่าจริง ๆ แล้วครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาดนี้ ก็ค่อนข้างที่จะมีคุณสมบัติดังกล่าวในข้างต้นพอ ๆ กับครู-อาจารย์สาขาวิชาการอื่น เพียงแต่ว่าในความคิดของผู้บริหารนั้น ครู-อาจารย์ยังมีคุณสมบัติดังกล่าวน้อยไปสำหรับสาขาวิชาชีพนี้ อาจเป็นเพราะว่าครู-อาจารย์เคยชินกับการสอนในห้องเรียน ที่นักเรียนทุกคนต้องเชื่อฟัง และกระทำตาม จึงทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองสูงเกินไปว่า ความคิดของตนเองนั้นต้องถูกต้องเสมอ ทำให้เกิดการ

ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ทั้ง ๆ ที่บางทีก็ทราบว่าบุคคลอื่นนั้นมีความปรารถนาดีและ
 จริงใจต่อตน อีกทั้งยังไม่ให้ความเป็นกันเองในการปฏิบัติงานอีกด้วย ทำให้อาจมีปัญหาหรือข้อขัด
 แย้งเกิดขึ้นได้ระหว่างกับผู้ร่วมงาน หรือกับผู้บริหารได้ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียเป็นอย่างมากในวงการ
 ศึกษา ดังนั้นผู้บริหารจึงตระหนักถึงความสำคัญในปัญหานี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าครู-อาจารย์
 จะมีการปรับปรุงแก้ไขตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งจากผลระดับความคิดเห็นในข้อนี้อยู่ในระดับต่ำ ทำให้เกิด
 ความขัดแย้งกับ อมรรัตน์ เศวตนันท์ (2536:43-45) ที่ได้ให้ทฤษฎีพฤติกรรมของผู้นำ
 (Behavioral Leadership Theory) โดยเน้นความสัมพันธ์ว่า ผู้นำควรรับฟังความคิดเห็น ใ้
 ความสนใจผู้ตาม ผู้นำควรใช้มนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และ ผู้นำควรยอมรับและสร้าง
 ความมั่นใจแก่ผู้ร่วมงาน และไม่สอดคล้องกับ ศิริพร พงษ์ศรีโรจน์ (2529:5-22) ที่กล่าวว่าผู้นำ
 ควรมีคุณลักษณะพิเศษเฉพาะตัว คือ ความเป็นธรรม ฟังความเห็นทุกด้าน มีเหตุผล เอาใจใส่
 ความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชา มีใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย มีมนุษยสัมพันธ์
 ดี และไม่สัมพันธ์กับผลการวิจัยของ นิภาพรณ วิโรทัยสกุล (2539:88-91) ที่ได้วิจัยคุณลักษณะ
 ที่พึงประสงค์ของครูธุรกิจ ตามทัศนะของนักศึกษาสายวิชาบริหารธุรกิจ ระดับประกาศนียบัตร
 วิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า คุณลักษณะ
 ด้านบุคลิกภาพอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ได้แก่ สร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส
 มองโลกในแง่ดี อารมณ์ดีอยู่เสมอ ควบคุมและระงับอารมณ์ได้ดี การพูดจาดี เข้าใจง่าย มีเหตุผล
 รับฟังความคิดเห็น น่าเชื่อถือ มีความสามารถในการสร้างสัมพันธ์ที่ดี และปรับตัวเข้ากับทุกคน ซึ่ง
 จากเหตุผลข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีความขัดแย้งกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับข้อนี้ทั้งสิ้น

ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน

ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้บริหารมีระดับความคิดเห็น ในทักษะด้านเทคนิคการสอนและการ
 ปฏิบัติงานมากเป็นอันดับแรก คือ ในข้อที่ให้ความเป็นกันเองกับนักศึกษาที่มาปรึกษา และให้นัก
 ศึกษาได้ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ เพราะในการถ่ายทอดความรู้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความ
 เข้าใจในตัวของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง และวิธีการจัดการเรียน การสอนที่เกิดประโยชน์มากที่สุด
 แก่ผู้เรียนก็ใช้วิธีการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นหลัก ดังนั้นครูจึงต้องมอบความเป็นกันเอง
 และความเข้าใจในนักศึกษาให้นักศึกษาได้รู้สึกมากที่สุด เพื่อที่จะสร้างความเชื่อใจ และความมั่น
 ใจให้นักศึกษาล้ำที่จะมาปรึกษา เพราะ Doll (อ้างใน สุภาพ แก้วเขียน, 2538:39) ได้วิเคราะห์
 งานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำของครูว่า ควรเป็นที่พึ่งของนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ

เมื่อเผชิญกับปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ พอดู สุวรรณทัต (2533:10) ได้สร้างบทบาทและหน้าที่ของครูโดยทั่วไปนั้นควรประกอบด้วย การแนะแนวให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีปัญหา อีกทั้งยังสัมพันธ์กับ วิจิตร วรุตบางกูร (อ้างใน นำพร ไหว่อง, 2537:19) ที่ให้ความเห็นว่าบทบาทที่เกี่ยวกับผู้ได้บังคับบัญชา หรือนักเรียน นักศึกษานั้นเอง ที่ควรมีคือ เป็นผู้ให้คำแนะนำ ปรีกษา และเป็นผู้แก้ปัญหาในการทำงาน และสอดคล้องกับ สุนน อมรวิวัฒน์ (อ้างใน สมบูรณ์ แวงวิชัย, 2540:10) ที่ได้สรุปบทบาทและหน้าที่ของครูในสังคมไว้ ได้แก่ การเป็นผู้ที่มีความสามารถในฐานะเป็นที่ปรึกษา และผู้แนะแนวทาง คือ สามารถเข้าใจนักเรียน และช่วยเหลือนักเรียนให้เข้าใจตนเอง เมื่อนักเรียนมีความเข้าใจในตนเองได้ดีพอแล้ว ครู-อาจารย์ก็ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยที่ครูไม่ควรไปบังคับหรือชี้แนะให้นักเรียน นักศึกษาต้องทำตามที่คุณบอก เพราะจะทำให้นักเรียน นักศึกษาไม่ได้ใช้ความคิด วิเคราะห์ในปัญหาด้วยตนเอง และทำให้ไม่เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ เมธี ปิรันธนานนท์ (อ้างใน ศิริมา พรนิมิตร, 2532:113-132) ได้ให้แนวทางในการพัฒนาการสร้างมนุษยสัมพันธ์จากพื้นฐานการสื่อสารไว้ว่า ผู้บริหารควรให้ผู้ได้บังคับบัญชาเข้าพบได้ง่าย ๆ ทั้งเรื่องส่วนตัวและในเรื่องหน้าที่การงาน และควรช่วยให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้ตัดสินใจด้วยตนเอง ปราศจากการบงการ และสัมพันธ์กับ สิปปนนท์ เกตุทัต (อ้างใน นิภาพรณ วิโรทัยสกุล, 2539:13-14) ที่ให้ทัศนะบทบาทต่อนักเรียนที่พึงประสงค์ คือ ช่วยและแนะให้นักเรียนมีหลัก รู้จัก วิชิตศึกษาค้นคว้า และเลือกทางของตนอย่างอิสระ จากเหตุผลข้างต้นที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 8 (2540-2544) ของกรมอาชีวศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักที่จะใช้กระบวนการให้การศึกษา และฝึกอบรมเพื่อให้สามารถผลิตและพัฒนากำลังคนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพได้ ซึ่งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านความรู้ คือ รู้จักคิด วิเคราะห์ และมีวิจารณญาณ สามารถเลือกรับสื่อที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองอีกด้วย

สำหรับข้อต่อไปที่ผู้บริหารเห็นว่าอยู่ในระดับมาก คือ มีความรู้เรื่องที่สอน พร้อมทั้งตั้งใจ ปฏิบัติการสอนอย่างเต็มความสามารถ เนื่องจากครู-อาจารย์ที่ถ่ายทอดความรู้ให้นักศึกษา นั้น ต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ตนเองสอนเป็นอย่างดี พร้อมทั้งต้องค้นคว้าหาข้อมูลที่ทันสมัยมาให้ความรู้แก่นักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาด้วยกระแสโลกาภิวัตน์นั่นเอง ดังเช่นที่คุรุสภาในฐานะองค์กรวิชาชีพครู มีหน้าที่ในการควบคุมสอดส่องจรรยาและวินัยของครู ตลอดจนพัฒนาวิชาชีพครูยังได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในวิชาชีพครู โดยคณะกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครูได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานครู เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(2530:14-20) พอสรุปได้ว่า จะต้องรอบรู้ คือ มีความรู้เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการที่เกิดขึ้นในสังคมของตนและของโลก มีความรอบรู้ในวิชาชีพของตน เช่น ปรัชญาการศึกษา ประวัติการศึกษา หลักการศึกษา นโยบายการศึกษา แผนและโครงการพัฒนาการศึกษา และจะต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องหลักสูตร วิธีสอน และวิธีประเมินผลการศึกษาในวิชา หรือกิจกรรมที่ตนรับผิดชอบ และ จะต้องสอนดี คือ สอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน อีกทั้งสามารถให้บริการแนะแนวในด้านการเรียน การครองตน และรักษาสุขภาพอนามัย จัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ วิรุฬห์ นิลโมจน์ (2530:41) ที่ได้ศึกษาบทบาทและงานของนักการศึกษาผู้ใหญ่ระดับวิชาชีพ มีความเห็นว่าคุณสมบัติที่จำเป็นในการเป็นครูสอนผู้ใหญ่อันดับแรกคือ มีความรู้ในวิชาที่สอน และ วิชาที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์กับ พอดู สุวรรณทัต (2533:10) ได้สร้างบทบาทและหน้าที่ของครูโดยทั่วไปควรประกอบด้วย ด้านการสอน คือ ครูจะต้องมีความรู้ดีคือรู้วิชาที่สอน รู้วิชาครู และรู้จักในการประเมินผล และสอดคล้องกับ กิติ ตัณฑ์คานนท์ (2537:71-78) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำสมัยใหม่ว่า ต้องมีทั้งกาย จิตใจ ความคิด การงาน และสังคมที่ดี ทุกอย่างจะต้องควบคู่กัน จะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้อันได้แก่คุณลักษณะทางจิตใจและความคิด ที่สำคัญคือจะต้องมีความรู้ดี จากข้อความดังกล่าวข้างต้นจะยิ่งเป็นการเน้นและย้ำให้เห็นว่า ครูที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ตนสอนเป็นอย่างดี พร้อมทั้งจะต้องสอนอย่างเต็มความสามารถอีกด้วย

ส่วนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความกระตือรือร้น ว่องไว รักความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานนั้น ผู้บริหารเห็นว่าอยู่ในระดับมาก เนื่องจากในภาวะผู้นำของครู-อาจารย์นั้นเป็นสิ่งที่สำคัญและสมควรเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะมี เพราะว่าเป็นคุณลักษณะเฉพาะอย่างของวิชาชีพที่จะต้องมีความกระตือรือร้น ว่องไว รักความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ที่จำเป็นจะต้องปฏิบัติตนให้ทันต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านการให้บริการซึ่งมีคู่แข่งอยู่เป็นจำนวนมาก ที่สอดคล้องกับ วิฑูรย์ อุปถัมภ์ (2530:ข-ค) ได้ทำการศึกษาสมรรถภาพของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพในวิทยาลัยครู พบว่า สมรรถภาพที่จำเป็นข้อหนึ่งคือ ขยัน คล่องแคล่ว กระตือรือร้น ซึ่งเนื้อหาได้ไปในทำนองเดียวกันกับของ กิติ ตัณฑ์คานนท์ (2537:71-78) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะที่จำเป็นของผู้นำสมัยใหม่ได้แก่ คุณลักษณะทางจิตใจและความคิด เช่น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระตือรือร้น มีความรัก รักความก้าวหน้า รักการงาน รักผู้ใต้บังคับบัญชา และยังสัมพันธ์กับงาน

วิจัยของนักวิชาการและนักการศึกษาชาวต่างประเทศด้วย คือ Doll (อ้างใน สุภาพ เก้าเอี้ยน ,2538:39) ที่ได้วิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำ และสรุปว่าผู้นำควรมีลักษณะดังนี้ ควรเป็นคนกระฉับกระเฉง ผู้นำจะต้องกระทำตนให้สมาชิกเห็นว่าเป็นผู้มีความกระตือรือร้น ว่องไว มีความตื่นตัว แจ่มใส ร่าเริง และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพรรณ วิโรทัยสกุล (2539:88-91) ที่ได้วิจัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูธุรกิจ ตามทัศนะของนักศึกษาด้านบริหารธุรกิจ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ว่าคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ มีความกระตือรือร้น ว่องไว พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้บริหารได้ตระหนักถึง คุณลักษณะความกระตือรือร้น ว่องไว รักความก้าวหน้าในการปฏิบัติของครู-อาจารย์อยู่ในระดับมาก เพราะจะช่วยทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่ตัวครู-อาจารย์เอง แก่คณะวิชาชีพ แก่สถานศึกษา และแก่วงการศึกษากันเป็นผลทำให้ประเทศชาติได้รับการพัฒนาขึ้น

ความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน ข้อที่อยู่ในระดับความคิดเห็นลำดับสุดท้ายในทักษะด้านนี้คือ มีส่วนร่วมในการจัดโครงการให้ครู-อาจารย์สาขาวิชาการตลาดไปศึกษาหาความรู้ และเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ เนื่องจากส่วนมากครู-อาจารย์ต้องมีภาระดูแลครอบครัว อีกทั้งสภาพเศรษฐกิจตกต่ำในปัจจุบัน ทำให้โอกาสที่ครู-อาจารย์จะศึกษาหาความรู้ และเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนจึงมีน้อยลง ทั้ง ๆ ที่ทางกรมอาชีวศึกษาก็ได้ส่งเสริมโครงการทางด้านนี้อยู่ โดยมีการส่งเอกสารการศึกษาต่อ มีทั้งสถานศึกษาภายใน และภายนอกประเทศ และเมื่อครู-อาจารย์สนใจขอไปศึกษาต่อ ทางกรมก็ให้ไปทุกราย พร้อมทั้งสนับสนุนถ้าหากว่าจะไปในโครงการเต็มตัวโดยไม่ต้องสอบ หรือว่าจะไปในโครงการพิเศษ คือ เรียนเฉพาะวันเสาร์กับวันอาทิตย์ ซึ่งการสนับสนุนของกรมอาชีวศึกษานั้นได้สอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ที่ได้มีนโยบายการพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา คือ เร่งพัฒนาบุคลากร ครู-อาจารย์ และผู้บริหารให้มีความรู้ ทักษะ สอดคล้องกับวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ และยังสัมพันธ์กับคุณลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ของ ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2529:5-22) ที่กล่าวว่า ต้องเป็นผู้มีบุคลิกภาพและอุปนิสัยส่วนตัว มีความรู้ความสามารถในการบริหารและการนำ คือ มีความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคนิคและวิธีทำงาน อีกทั้งมีความใกล้ชิดเคียงกับ วิรุฬห์ นิลโมจน์ (2530:41) ที่ศึกษาคุณสมบัติที่จำเป็นในการเป็นครูสอนผู้ใหญ่ คือ มีความสามารถในการใช้เทคนิคการสอน และ ผลการวิจัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูธุรกิจของ นิภาพรรณ วิโรทัยสกุล (2539:88-91) ทั้งในด้านวิชาการ คือ ศึกษาอบรมดูงานอย่างสม่ำเสมอ และสามารถนำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ถ่ายทอดให้นักศึกษา และด้านการสอน คือ นำความรู้หรือวิทยาการใหม่ ๆ มาประกอบการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เลือกใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และความแตกต่างในการเรียนรู้ของผู้เรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัยความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูธุรกิจของ สุญาณี สุทธิพงษ์ (2540:88-89) ด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ สามารถใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่ทันสมัย และสามารถเลือกใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหา จากเหตุผลที่สนับสนุนกรมอาชีวศึกษา ทำให้เห็นว่าขัดแย้งกับข้อนี้ทั้งสิ้น

ข้อที่ผู้บริหารเห็นว่าอยู่ในลำดับท้ายเป็นข้อต่อไป ในทักษะภาวะผู้นำด้านเทคนิคการสอน และการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ คือ ความสามารถในการคาดการณ์ในปัญหาที่เกิดขึ้น และวางแผนแล้ว เพราะครู-อาจารย์อยู่ในหลักการแห่งวิชาการมากเกินไป ไม่ได้สัมผัสกับประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้น ทำให้การคาดการณ์ต่าง ๆ อาจได้รับความคลาดเคลื่อนได้มาก จึงเกิดความขัดแย้งกับแนวความคิดของ บรรจง สืบสมาน (2531:153) ได้เน้นความสำคัญที่ความสามารถในการคิด (Thinking Ability) ของผู้นำ ที่เขาได้กล่าวว่า ผู้นำต้องมีความคิดที่เฉียบแหลมหาเหตุผลได้ถูกต้อง และตรงเป้าหมาย สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ทันทั่วทั้ง มีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้สามารถเปลี่ยนสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลายเป็นดีได้ เป็นคนฉลาด มีจินตนาการที่ดี สามารถคาดการณ์มองอนาคตของงานต่าง ๆ ได้ดี สามารถเผชิญกับเหตุการณ์และปัญหาเฉพาะหน้า และให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างได้ผลและทันเวลา และตรงกันข้ามกับคุณลักษณะของผู้นำสมัยใหม่ของ กิติ ตัญญาคานนท์ (2537:71-78) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะทางการงานว่า ควรมีการวางแผนและการตั้งใจตามแผนงาน และ วิจิตร วรุตบางกูร (อ้างใน สุภาพ แก้วเขียน, 2538:19) ก็ยังกล่าวอีกว่า ผู้นำที่มีความสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีความรู้พื้นฐานได้แก่ มีพื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ในการบริหารมาก่อน ความรู้และประสบการณ์จะทำให้ผู้นำสามารถคาดการณ์ มองเห็นปัญหาและงานที่จะต้องดำเนินการได้อย่างตลอด ผู้นำที่มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ จะสามารถนำความรู้ที่นั่น ๆ มาใช้ดำเนินงานทุกชนิดได้ ทั้งยังไม่สัมพันธ์กับ ภัยบุญ สาคร (อ้างใน สันติยา ไชยศรีชลธาร, 2535:32-33) ที่ได้สรุปบทบาทและหน้าที่ของผู้นำไว้ ได้แก่ ผู้นำในฐานะผู้วางแผน (The Leader as Planner) คือ ผู้นำมักจะเป็นผู้วางแผนปฏิบัติงาน หรือดำเนินการให้มีการวางแผนงาน แล้วคอยกำกับดูแลแผนที่วางไว้ให้มีการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ และมักจะเป็นผู้ที่รู้แผนทั้งหมดขององค์การ อีกทั้งไม่สอดคล้องกับ งานวิจัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครู

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ธุรกิจของ นิภาพรรณ วิโรหัยสกุล (2539:88-91) ในด้านความเป็นผู้นำว่า ควรเป็นผู้มองการณ์ไกล มีการวิเคราะห์สถานการณ์ และเตรียมการวางแผนได้ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ครู-อาจารย์ควรเพิ่มทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงานในข้อนี้ให้มาก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพที่ดีในการปฏิบัติงาน

ส่วนข้อที่ผู้บริหารเห็นว่าอยู่ในลำดับท้าย ในทักษะด้านนี้ต่อมา คือ การประสานงานกับครู-อาจารย์ ตลอดจนนักศึกษา สาขาวิชาการตลาด ในการจัดประชุมสัมมนาวิชาชีพ และการจัดนิทรรศการแนะแนววิชาชีพ เพื่อให้นักศึกษาได้รับข่าวสารข้อมูลเพียงพอ ในการตัดสินใจเลือกวิชาชีพที่เหมาะสม เพราะว่าสภาวะเศรษฐกิจที่วิกฤตเช่นนี้ในปัจจุบัน ทำให้มีการงดกิจกรรมในการประชุมสัมมนาวิชาชีพนี้ สำหรับการจาดนิทรรศการแนะแนววิชาชีพนั้น ทางสถานศึกษาได้มีหน่วยงานสำหรับแนะแนววิชาชีพ และ หน่วยงานทวิภาคีอยู่แล้ว ซึ่งหน่วยงานทั้งสองนี้มีหน้าที่ดำเนินการด้านงานแนะแนวเกี่ยวกับวิชาชีพทั้ง 4 ด้าน คือ การตลาด การบัญชี การเลขานุการ และคอมพิวเตอร์ธุรกิจ โดยเฉพาะหน่วยงานทวิภาคีจะมีบทบาทมากในการจัดสรร ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิชาชีพการตลาดโดยตรง ฉะนั้นจึงทำให้ผู้บริหารมองบทบาทครู-อาจารย์ในด้านนี้ลดลง ซึ่งขัดแย้งกับทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanistic Theory) ของทอว์นอินทร์ วงศ์โสธร (อ้างใน โกลุสมท์ ร่องกลิกรณ์, 2534:22) ที่เน้นธรรมชาติของมนุษย์ในความต้องการแรงจูงใจที่จะทำงานในกลุ่ม หรือองค์การย่อมต้องมีการควบคุมให้เป็นระเบียบเรียบร้อยโดยอาศัย ภารกิจของผู้นำ คือ การจัดปรับปรุงสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศขององค์การ ทำให้เกิดการประสานงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ และทฤษฎี 3 มิติ ของ Reddin (อ้างใน วัชรินทร์ นุชนาคา, 2533:13-14) ในมิติมุ่งงาน (Task Orientation) เป็นมิติผู้นำระหว่างความสัมพันธ์ของผู้นำกับสมาชิกในหน่วยงานที่มุ่งงานเป็นหลัก โดยผู้นำสามารถสร้างรูปแบบที่ดีในการจัดหน่วยงาน สร้างช่องทางในการติดต่อสื่อสารและประสานงาน เพื่อความสำเร็จของงาน และงานวิจัยของ เป็รื่อง กิจรัตน์ (2532:50-52) ที่ได้สรุปว่าครูอุตสาหกรรมศึกษาคควรมีบทบาททั่ว ๆ ไป คือ เป็นผู้ให้คำปรึกษา กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ให้คำปรึกษาในกิจกรรมของนักเรียน เช่น การจัดประชุมสัมมนาวิชาชีพ จากทฤษฎีและงานวิจัยข้างต้นจะเห็นว่าไม่สอดคล้องกับข้อที่เกี่ยวกับ การประสานงานกับครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ในการจัดประชุมสัมมนาวิชาชีพทั้งสิ้น และส่วนข้อที่เกี่ยวกับ จัดนิทรรศการแนะแนววิชาชีพ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้รับข่าวสารข้อมูลเพียงพอ ในการตัดสินใจเลือกวิชาชีพที่เหมาะสม ก็ขัดแย้งกับ วิฑูรย์ อุปลัมภ์ (2530:ข-ค) ที่ได้ศึกษาสมรรถภาพของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพว่า ควรีสมรรถภาพทางด้านความรู้และทักษะ ได้แก่ มีความรู้เกี่ยวกับการแนะแนว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วิชาชีพ และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ อัจฉิมารังษี (2531:22-35) ในเรื่องการสำรวจสมรรถวิสัยของครูธุรกิจพบว่า ต้องสามารถสร้างทัศนคติที่ดีในอาชีพด้านธุรกิจ และพาณิชยกรรมต่อนักเรียน และวัตถุประสงค์ของกรมอาชีวศึกษาประเภทพาณิชยกรรม (2530:5) คือ เพื่อให้ให้นักเรียน นักศึกษามีโอกาสเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ เจตคติ และความรับรู้ของตนเอง

และสำหรับความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อภาวะผู้นำ ในทักษะทั้ง 3 ด้าน ในภาพรวมปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยของทักษะทั้ง 3 ด้านนั้น อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยที่ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน และสุดท้ายคือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในงาน ดังนั้นจึงทำให้ภาพรวมของทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมากด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า ผลการวิจัยในครั้งนี้ไม่ตรงสอดคล้องกับทฤษฎีของ Hersey and Blanchard (อ้างใน ศิริมา พรนิมิตร, 2532:114-115) ที่ได้แสดงทักษะทั้ง 3 ที่จำเป็นต้องมีในงานบริหารระดับต่าง ๆ ไว้ว่า ผู้นำระดับต้น ซึ่งในที่นี้ก็คือครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด นั้นเองจะใช้ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงานมากกว่าผู้นำในระดับสูง แต่จะใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์น้อยกว่าผู้นำในระดับสูง สำหรับทักษะมนุษยสัมพันธ์จะเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับผู้บริหารทุกระดับ เพราะว่าจะต้องใช้ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานจากผู้ร่วมงาน ผู้นำในระดับสูงจะใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์มากกว่าผู้นำในระดับต้น เพราะทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เป็นทักษะที่สำคัญที่สุดของผู้นำในระดับสูง เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการทำงาน แต่สำหรับผลการวิจัยนั้นกลับปรากฏว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาดนั้นควรจะมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ สูงกว่า ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า วิชาที่เกี่ยวข้องกับการตลาดจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีแก่ลูกค้า เพื่อที่จะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจในสินค้าและบริการให้มากที่สุด ซึ่งสิ่งนี้เองคือสิ่งที่เป็นหัวใจและสำคัญที่สุดของการตลาด ดังที่ Jerome McCarty (1981:3) ได้ให้ความหมายของการตลาดว่า เป็นการปฏิบัติกิจกรรมทางธุรกิจ ซึ่งนำไปสู่การเคลื่อนตัวของสินค้าและบริการจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค หรือบุคคลผู้ใช้เพื่อที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภค และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธุรกิจด้วย และยังสัมพันธ์กับ John W. Wingate (1985:11) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การตลาด คือ กิจกรรมโดยเฉพาะในการให้ความช่วยเหลือและจูงใจลูกค้า เพื่อให้ได้ใช้สินค้าหรือบริการ อันก่อให้เกิดความพึงพอใจร่วมกันทั้งฝ่ายผู้ซื้อและฝ่ายผู้ขาย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีผู้นำ 3 มิติของ Reddin (อ้างใน วชิรินทร์ นุชนาคา, 2533:13-14) ที่ได้ตรงกับ 2 มิติแรกใน 3 มิติ ที่ได้มุ่งเน้นถึงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. มิติมุ่งงาน (Task Orientation) เป็นมิติผู้นำระหว่าความสัมพันธ์ของผู้นำกับสมาชิกในหน่วยงานที่มุ่งงานเป็นหลักโดยผู้นำสามารถสร้างรูปแบบที่ดี ในการจัดหน่วยงานสร้างช่องทางในการติดต่อสื่อสารและกระบวนการที่ดี เพื่อความสำเร็จของงาน
2. มิติมุ่งสัมพันธ์ (Relation Orientation) เป็นมิติผู้นำมุ่งเน้นความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม สนใจความแตกต่างระหว่างบุคคล และความต้องการของมนุษย์ มุ่งรักษาขวัญกำลังใจ เพื่อให้กลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างดี

ด้วยเหตุผลที่วิชาการตลาดจำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมาก โดยเฉพาะลูกค้า ทำให้ผู้บริหารคาดว่าครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ควรจะมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีก่อนเป็นอันดับแรก จึงทำให้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์สูงกว่าทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติการนั่นเอง ส่วนทักษะด้านมโนทัศน์ในงานนั้นได้ตรงตามทฤษฎีดังที่ได้กล่าวมา

2. ความคิดเห็นของ นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อภาวะผู้นำในทักษะทั้ง 3 ด้านของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม

ทักษะด้านมโนทัศน์ในงาน

ผลการวิจัยปรากฏว่า นักศึกษามีความเห็นด้วยมากที่สุดต่อภาวะผู้นำในทักษะมโนทัศน์ในงานที่ว่า มีความรอบรู้ในสาขาวิชาการตลาดเป็นอย่างดี เนื่องจากนักศึกษามีความคิดเห็นว่า การมีความรู้ในวิชาชีพเฉพาะด้านนี้จะเป็นประโยชน์กับตน เพราะสามารถนำวิชาชีพเฉพาะด้านนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรืออาจนำไปประกอบวิชาชีพในอนาคตต่อไปได้ ดังนั้นนักศึกษาจึงเล็งเห็นความสำคัญที่จะให้ ครู-อาจารย์มีความรอบรู้ในสาขาวิชาการตลาดเป็นอย่างดีมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ภิญญู สาร (อ้างใน สันติยา ไชยศรีชลธาร, 2535:32-33) ที่สรุปหนึ่งในบทบาทและหน้าที่ของผู้นำ คือ ผู้นำในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (The Leader as Expert) โดยผู้นำต้องทำหน้าที่เป็นผู้ชำนาญการในวิชาชีพนั้น และสัมพันธ์กับงานวิจัยของ วิฑูรย์ อุปถัมภ์ (2530:ข-ค) ที่ได้ศึกษาสมรรถภาพที่จำเป็นของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพว่า ควรมีสมรรถภาพด้านความรู้และทักษะได้แก่ มีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพเฉพาะ มีทักษะและประสบการณ์ทางวิชาชีพ มีความรู้เกี่ยวกับวัสดุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ในวิชาชีพเฉพาะ และรู้จักวิเคราะห์ปัญหา หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพเฉพาะ และตรงกับงานวิจัยของ เบื้อง กิจรัตน์ (2532:50-52) ได้สรุปคุณสมบัติและบทบาทของครูอุตสาหกรรมศึกษาไว้เช่น ต้องมีความรู้ลึกซึ้งในสาขาที่ตนสอน ทั้งยังสอดคล้องกับ พรทิพย์ รัตนวิศาลนนท์ (อ้างใน เสนีย์ สังข์ทอง, 2536:25-26) ที่ได้ทำการศึกษาสมรรถภาพที่ครูช่างอุตสาหกรรมควรมีมากที่สุด คือ ด้านวิชาชีพ ได้แก่ มีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ มีความรู้ในวงงานอาชีพ และสามารถประยุกต์ความรู้จากทฤษฎีและหลักวิชาชีพไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งนักศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าครู-อาจารย์จะยังคงรักษาความรู้ในวิชาชีพได้เป็นอย่างดี เพื่อถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ให้แก่ศึกษารุ่นต่อ ๆ ไปให้ได้รับความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันต่อไป

การช่วยเพื่อนร่วมงานสร้างผลงานในสาขาวิชาการตลาด เพื่อความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษา ซึ่งนักศึกษาให้ความคิดเห็นว่าคุณครูอยู่ในระดับมากเป็นอันดับสอง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับอันดับสาม คือ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้สถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาต้องการให้สถานศึกษาเกิดความเจริญก้าวหน้าให้มากที่สุด เพื่อจะได้เกิดความยอมรับในชื่อเสียงของสถานศึกษานั้น ๆ จากสถานประกอบการต่าง ๆ เพราะปัจจุบันทุกหน่วยงานจะคัดเลือกแต่บุคลากรที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้คุณภาพของสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ ดังนั้นถ้าสถานศึกษาใดสามารถพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และครู-อาจารย์ให้มีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้สถานศึกษาเกิดความเจริญก้าวหน้า มีมาตรฐานคุณภาพพอเพียงกับความต้องการของแต่ละสถานประกอบการในตลาดแรงงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งจากเหตุผลนี้ก็ตรงกับนโยบายในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ที่เร่งรัดพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นผู้นำในการจัดวิชาชีพ มีความพร้อมและศักยภาพในการกิจหลัก ทั้งการสอน การบริการวิชาชีพแก่ชุมชน และการวิเคราะห์วิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาวิชาชีพและเทคโนโลยี โดยพัฒนาขีดความสามารถของสถานศึกษาให้เป็นผู้นำและเร่งพัฒนาสถานศึกษาทั้งด้านบริหารจัดการ และบุคลากรให้สามารถปฏิบัติภารกิจหลัก ทั้งการสอน การบริการวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ที่จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างครู-อาจารย์ และข้อที่เกี่ยวกับ ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานสร้างผลงานในสาขาวิชาการตลาด เพื่อความก้าวหน้าของสถานศึกษา ก็ไม่มีความสัมพันธ์กับนักวิชาการและนักการศึกษาต่างประเทศ Daniel E. Griffiths (อ้างใน สุเมธ ดาโรจน์, 2538:25-26) ที่ได้กล่าวถึงพฤติกรรมผู้นำว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมีลักษณะเป็น ผู้นำในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือ (Helper) ซึ่งผู้นำจะต้องมีความหวังดี และ พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาแก่ผู้อื่นในองค์กร ทั้งทาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านอาชีพและส่วนตัว และไม่ตรงกับ วิจิตร วุฒิบางกูร (อ้างใน นำพร ไหวว่อง, 2537:19) ที่กล่าวว่า การแสดงบทบาทที่เกี่ยวกับเพื่อนร่วมงานที่ถูกต้องคือ จะต้องให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน ส่วนข้อที่เกี่ยวกับ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้สถานศึกษา ก็ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ว่าที่ ร.ท. พิชัย สดกภิบาล (2537:238) ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของคณบดีที่พึงประสงค์ของ คณาจารย์และข้าราชการ พบว่า ต้องสนับสนุนให้สถาบันมีความเป็นเลิศทางวิชาการ

สำหรับข้อที่นักเรียนให้ความคิดเห็นในลำดับท้ายที่สุด คือ การยอมรับข้อผิดพลาดของงานในหน้าที่โดยเปิดเผย อาจเป็นเพราะนักศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับครู-อาจารย์ผู้สอนในระดับหนึ่ง และเห็นว่าครู-อาจารย์ ผู้สอนส่วนใหญ่ มักจะไม่ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา และไม่ค่อยเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เพราะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง และจะใช้วิธีการสอนแบบเก่า ๆ คือ ให้ครู-อาจารย์เป็นจุดศูนย์กลาง แทนที่จะให้นักเรียนเป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งเป็นวิธีการสอนแบบสมัยใหม่ ฉะนั้นนักศึกษาจึงมองว่าขนาดในด้านการเรียนการสอน ครู-อาจารย์ยังไม่ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา และไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเลย แล้วครูจะยอมรับข้อผิดพลาดของงานในหน้าที่โดยเปิดเผยหรือ ซึ่งขัดแย้งกับ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (อ้างใน โกสุมภ์ ว่องกลสิกรณ์, 2534:28) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้นำว่า ควรเป็นผู้ปฏิบัติภารกิจของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Objective Attainment) หมายถึง เขาจะต้องมีความรับผิดชอบในกระบวนการวิธีทำงานด้วยความมั่นคงและเข้าใจ และไม่สัมพันธ์กับ ภัยบุญ สาทร (อ้างใน สันติยา ไชยศรีชลธาร, 2535:32-33) ได้สรุปหนึ่งในบทบาทและหน้าที่ของผู้นำไว้ คือ ผู้นำในฐานะตัวแทนรับผิดชอบ (The Leader as Substitute for Individual Responsibility) ผู้นำจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อกิจการทั้งหมดที่ตนเอง และคนในกลุ่มกระทำลงไป และเป็นผู้ที่ได้รับมอบอำนาจในการตัดสินใจกระทำการใด ๆ แทนบุคคลทั้งหมด ทั้งไม่สอดคล้องกับ ชูศักดิ์ เทียงตรง (อ้างใน สุรัชย์ นุ่มมีชัย, 2536:9-10) กล่าวถึง ภาวะผู้นำ ว่ามาจากการนำเอาตัวอักษรภาษาอังกฤษมาประกอบกันเป็นคำเต็มว่า "Leadership" ซึ่ง "R" ย่อมาจากคำว่า "Responsibility" หมายถึง ผู้นำที่ดีจะต้องมีความรับผิดชอบทั้งส่วนที่เป็นภาระหน้าที่ของตน และในส่วนตัวผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติ ไม่ทอดทิ้งหรือผลักดันความรับผิดชอบให้ผู้อื่น ถึงแม้จะถูกตำหนิเมื่อเกิดผิดพลาดขึ้น ดังนั้นนักเรียน นักศึกษาจึงมีความคิดเห็นว่าครูควรจะมี ความรับผิดชอบในแง่ของการยอมรับผิดในข้อผิดพลาดของงาน ในหน้าที่มากขึ้น เพราะใคร ๆ ก็สามารถที่จะทำผิดกันได้ทั้งนั้น ยิ่งถ้าผิดแล้วยอมรับผิดแล้วยิ่งเป็นสิ่งที่น่าชื่นชม ไม่ใช่เรื่องน่าอาย และเป็นสิ่งสำคัญที่ควรจะมีในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในงานสำหรับครู-อาจารย์อีกด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อที่นักศึกษามีความคิดเห็นเป็นลำดับท้ายในข้อต่อไป ของทักษะด้านมนโพนทัศน์ในงาน คือ วิเคราะห์ปัญหา ข้อขัดแย้งของผู้ร่วมงาน เพื่อหาทางในการปรับปรุงแก้ไข เนื่องจากนักเรียนมองว่าครู-อาจารย์มีภารกิจที่สำคัญคือการสอนหนังสือมากพออยู่แล้ว ดังนั้นจึงอาจทำให้ไม่มีเวลาที่จะมาวิเคราะห์ปัญหา ข้อขัดแย้งของผู้ร่วมงาน เพื่อหาทางในการปรับปรุงแก้ไขได้ และถ้าเป็นอย่างนี้ต่อไปเรื่อย ๆ อาจทำให้ไม่เกิดการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าได้ ทั้งในคณะสาขาวิชา และสถานศึกษา ซึ่งครู-อาจารย์ควรที่จะเพิ่มการเสียสละและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น จากข้อนี้ทำให้เห็นว่ามันสอดคล้องกับ Fred E. Fielder (อ้างใน ติน ปรัชญพฤทธ์, 2532:616) ที่ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า เป็นการริเริ่มการกระทำ ซึ่งมีผลทำให้ปฏิกริยา ร่วมของกลุ่มเป็นอันเดียวกัน และนำไปสู่การแก้ปัญหา และยังขัดแย้งกับ วิจิตร วรุตบางกูร (อ้างใน สุภาพ แก้วเขียน, 2538:19) ที่กล่าวว่าผู้นำที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีความรู้ทั่วไป หมายถึง ผู้นำจะต้องมีความรู้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับธรรมชาติของงานในหน้าที่ และรู้เท่าทันเหตุการณ์ ตลอดจนมีความสามารถในการวิเคราะห์ และวิจัยเป็นอย่างดี ทำให้ไม่สัมพันธ์กับบทบาทและหน้าที่ของผู้นำที่ ภิญญู สาธ (อ้างใน สันติยา ไชยศรีชลธาร, 2535:32-33) คือ ผู้นำในฐานะผู้ไกลเกลี่ย (The Leader as Arbitrator and Mediator) เมื่อมีความขัดแย้งในองค์การ ผู้นำยอมเป็นผู้คอยประสาน ไกลเกลี่ย ทำความเข้าใจ สลายความขัดแย้ง หรือยับยั้งไม่ให้ลุกลามใหญ่โตต่อไป

การมีส่วนร่วมเสนอนโยบายพัฒนาวิชาชีพ สาขาการตลาด คือข้อต่อไปที่นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในลำดับท้าย เนื่องจากนักศึกษาไม่เห็นนโยบายเป็นรูปธรรม ในความคิดของนักศึกษาคิดว่าการที่จะพัฒนาวิชาชีพนั้น ควรจะเห็นในรูปแบบของกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความรู้ เช่น การจัดประชุมสัมมนา การจัดนิทรรศการ หรือการจัดทำเป็นโครงการ เป็นต้น เมื่อไม่มีการจัดทำเป็นกิจกรรมขึ้น ทำให้นักศึกษาเห็นว่าครู-อาจารย์คงจะไม่มีส่วนร่วมเสนอพัฒนาวิชาชีพจริง ๆ เนื่องจากครู-อาจารย์ก็มีความใกล้ชิดกับนักศึกษา พร้อมทั้งยังทราบที่นักศึกษาต้องการที่จะได้รับความรู้จาก ภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี เพราะจะทำให้ได้รับประโยชน์มากกว่า และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคตได้ และในความเป็นจริงผู้ที่มีส่วนร่วมในการเสนอแนะต่าง ๆ มักจะเป็นหัวหน้าแผนก หัวหน้าคณะ และผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ ส่วนครู-อาจารย์จะเป็นผู้ที่รับเอานโยบายต่าง ๆ มาใช้เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับ วิจิตร วรุตบางกูร (อ้างใน นำพร ไวร่อง, 2537:19) ที่กล่าวถึงบทบาทที่เกี่ยวข้องกับผู้บังคับบัญชาระดับสูง ได้แก่ รับนโยบายจากผู้บังคับบัญชาระดับสูง แปลนโยบายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบ เพื่อนำ

ไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และเสนอแนะปัญหา ข้อคิด แนวทางปฏิบัติในการทำงาน ทำให้เกิดความขัดแย้งกับ สุมน อมรวิวัฒน์ (อ้างใน สมบูรณ์ แวงวิชัย, 2540:10) ที่ได้สรุปบทบาท และหน้าที่ของครูในสังคมไว้ว่า เป็นผู้มีความรู้และเป็นครูคนหนึ่งในโรงเรียน คือ มีส่วนช่วยในการ กำหนดความมุ่งหมายทั่วไปของโรงเรียน จัดโครงการเรียนให้สนองความมุ่งหมายของหลักสูตร จัดกิจกรรมของโรงเรียน ประเมินผลโครงการสอน และมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบาย และ หลักสูตร

สำหรับข้อต่อไปคือ ข้อที่นักศึกษาให้ความคิดเห็นระดับเดียวกับข้อที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ ยอมรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่นเพื่อปรับปรุงตนเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับข้อ ที่เกี่ยวกับ ยอมรับข้อผิดพลาดของงานในหน้าที่โดยเปิดเผย เนื่องจากมีเหตุผลไปในทำนองเดียวกัน คือ ครู-อาจารย์ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงมาก เมื่อสอนหนังสือก็จะยึดเอา ตัวเองเป็นจุดศูนย์กลางว่า นักเรียนทุกคนจะต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของตนแต่เพียงผู้ เดียว และความคิดเห็นของตนจะต้องถูกเสมอ ไม่ค่อยเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ทำให้นักศึกษามองว่า ในเมื่อครูไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน นักศึกษาแล้ว ครูก็น่าที่จะ ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่นด้วย เช่น เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ชารี มณีสรี (อ้างใน ศิริมา พรนิมิตร, 2532:113-132) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ คือ ต้อง ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น และไม่ตรงกับงานวิจัยของ สุเทพ ภิรมย์ราช (2534:46-56) ที่ ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้ว่า ควรยอมรับฟังความคิดเห็น และข้อวิพากวิจารณ์ ของผู้อื่น ทั้งยังไม่สัมพันธ์กับงานวิจัยของ ภิญญพร วัฒนเจริญ (อ้างใน ศิริมา พรนิมิตร, 2532:113-132) ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำ อันได้แก่ ผู้นำควรอยู่ในฐานะผู้รู้จัก การปรับปรุงแก้ไข

ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

ผลการวิจัยปรากฏว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาในข้อที่มีต่อภาวะผู้นำ ในทักษะด้าน มนุษยสัมพันธ์มากเป็นลำดับแรก คือ มีความรัก และปรารถนาดีต่อนักเรียน นักศึกษา ตลอดจน สถานศึกษา เนื่องจากนักศึกษาเห็นว่า ครู-อาจารย์นอกจากจะทำหน้าที่ให้วิชาความรู้แก่นักเรียน นักศึกษาแล้ว ยังต้องมีความรัก และปรารถนาดีต่อนักเรียน นักศึกษาด้วยความจริงใจ พร้อมทั้ง รับฟังปัญหา และช่วยแก้ปัญหาให้ เมื่อนักเรียน นักศึกษามีปัญหาเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ครูสภา (2530:14-20) ที่ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูว่า ควรมีคุณธรรมจรรยาบรรณ คือ มีศรัทธา

ในอาชีพครู ตั้งใจใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ เพื่อให้บริการแก่นักเรียนและสังคม มีความรัก ความเมตตา และความปรารถนาดีต่อนักเรียน อุทิศตนและเวลา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับความเจริญเติบโต และการพัฒนาการในทุกด้าน และสัมพันธ์กับ สิปปนนท์ เกตุทัต (อ้างใน นิภาพรรณ วิโรทัยสกุล, 2539:13-14) ที่ได้ให้ทัศนะไว้ว่า ครูคือผู้มีหน้าที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาโดยรอบด้านขึ้นอยู่กับผู้เรียน และเป็นผู้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เช่นเดียวกับ วิทยุชนพึงมีบทบาทครู ได้กำหนดบทบาทที่พึงประสงค์ต่อนักเรียน คือ สนใจธรรมชาติของนักเรียน ให้ความรัก ความเอาใจใส่ และขจัดช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ นิภาพรรณ วิโรทัยสกุล (2539:88-91) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูธุรกิจ ทางด้านคุณธรรมของครู ได้แก่ เข้าใจจิตใจและความรู้สึกของนักเรียน สามารถเข้ากับนักเรียนได้ ยินดีช่วยเหลือนักเรียนทุกคน เมื่อนักเรียนประสบปัญหาทั้งด้านส่วนตัวและด้านการเรียนอย่างเสมอกัน มีความเมตตากรุณาต่อศิษย์ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติต่อนักเรียน และวางตนได้อย่างเหมาะสม จากความรักและความปรารถนาดีที่ครูมอบให้แก่ นักเรียน นักศึกษานั้นก็จะยิ่งทำให้นักเรียน นักศึกษาเกิดขวัญและกำลังใจในการเรียน ช่วยทำให้ผลการเรียนดีขึ้น และประพฤติตนแต่ในสิ่งที่ดีงาม ซึ่งสอดคล้องกับ ว่าที่ ร.ท. พิชัย สดภิบาล (2537:238) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำ พบว่า ผู้นำควรสร้างขวัญและกำลังใจ สร้างความสามัคคี และมีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชา

ความอ่อนน้อม ถ่อมตน เข้ากับผู้อื่นได้ดี คือข้อที่นักศึกษามีความคิดเห็นว่าครู-อาจารย์มีอยู่ระดับมาก ในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งนักศึกษามองเห็นว่าความอ่อนน้อม ถ่อมตนเป็นพฤติกรรมที่ดีที่ครู-อาจารย์ควรมี ทั้งกับเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา หรือบุคคลอื่นก็ดี เพราะความสุภาพ อ่อนโยน อ่อนน้อม และถ่อมตน เป็นสิ่งที่จะช่วยสร้างความประทับใจของตนให้กับผู้อื่น เนื่องจากอาชีพครู-อาจารย์เป็นอาชีพที่จะต้องสัมผัสกับบุคคลหลายกลุ่ม เช่น นักเรียน-นักศึกษา เพื่อนครู-อาจารย์ด้วยกัน ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาระดับสูง ผู้ปกครอง และบุคคลอื่นภายนอกสถานศึกษา เมื่อจำเป็นต้องมีการติดต่อเพื่อปฏิบัติงานร่วมกัน เช่น วิทยากรผู้ทรงความรู้ เพื่อนครู-อาจารย์ที่อยู่ต่างสถานศึกษา และเจ้าของสถานประกอบการต่าง ๆ อีกทั้งยังสามารถสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และบุคคลอื่น ๆ ได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับภาวะผู้นำของ ชูศักดิ์ เทียงตรง (อ้างใน สุรชัย นุ่มมีชัย, 2536:9-10) ที่กล่าวว่ามาจากการนำเอาตัวอักษรภาษาอังกฤษมาประกอบกันเป็นคำเต็มว่า "Leadership" ซึ่ง "H" ย่อมาจากคำว่า "Harmonize" หมายถึง ผู้นำจะต้องเป็นคนที่มีความอ่อนน้อม นุ่มนวล รู้จักผ่อนปรน พุดจา

นำที่ อันเป็นลักษณะของผู้นำที่จะสร้างความสามัคคีกลมเกลียว และความเข้าใจอันดีต่อผู้ร่วมงาน ซึ่งอาจรวมถึงการรู้จักถ่อมตน (Humber) ตามกาลเทศะด้วย และยังสัมพันธ์กับ คุณลักษณะของผู้นำสมัยใหม่ของ กิติ ตย์คานนท์ (2537:71-78) ที่กล่าวว่าคุณลักษณะทางจิตใจและความคิด ได้แก่ การยกย่องให้เกียรติผู้อื่น จูงใจคน ชอมน้อม สงบเสงี่ยม และควบคุมตนเองได้ และสอดคล้องกับ ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2529:5-22) ที่กล่าวว่าคุณลักษณะพิเศษเฉพาะตัว อันเป็นคุณลักษณะเบื้องต้นที่ผู้นำควรจะมีเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำงานให้เกิดผลดี คือ มีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับคนอื่นได้

สำหรับข้อที่นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเป็นข้อต่อไป คือ การให้ความร่วมมือกับผู้ร่วมงาน ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ จนบรรลุผลสำเร็จด้วยดี เนื่องจากนักศึกษาคิดว่าในการที่จะทำงานใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้อย่างดีนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย ซึ่งในการร่วมมือก็จะต้องอาศัยความสามารถของผู้นำในการจูงใจ ให้ผู้ร่วมงานคนอื่น ๆ ยอมรับและปฏิบัติตาม เพื่อก่อให้เกิดผลสำเร็จในงานนั้น ๆ ซึ่งสัมพันธ์กับ ชูศักดิ์ เทียงตรง (อ้างใน สุรัชย์ นุ่มมีชัย, 2536:9-10) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำ มาจากการนำเอาตัวอักษรภาษาอังกฤษมาประกอบกันเป็นคำว่า "Leadership" ซึ่ง "P" ย่อมาจากคำว่า "Persuasiveness" หมายถึง ความสามารถในการจูงใจคน เป็นลักษณะที่ผู้นำทุกคนจะขาดเสียไม่ได้ ซึ่งผู้นำจะเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการในการจูงใจ หรือชักนำผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตาม และให้ความร่วมมือด้วยความศรัทธาเชื่อถือ เช่น ต้องใช้หลักจิตวิทยา (Psychology) และต้องมีอำนาจ (Power) อยู่ในตัว ในทำนองเดียวกันก็สัมพันธ์กับแนวความคิดของ สุมธ เดียววิเครต (อ้างใน พร้มเพรา เทศสวัสดิ์, 2539:14) ที่เสนอความหมายของผู้นำไว้ดังนี้

1. ผู้นำ คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมการกระทำอันก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์ที่ดี เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
2. ผู้นำ คือ การที่บุคคลนั้นได้รับมอบหมายหน้าที่จะต้องพึงกระทำต่อคนในกลุ่ม ในการอำนวยความสะดวกและประสานงานอันเกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่ม
3. ผู้นำ คือ ขบวนการที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมกลุ่มอันพึงประสงค์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน
4. ผู้นำ คือ การริเริ่มให้มีโครงสร้างหรือกระบวนการใหม่ ๆ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายขององค์การหรือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ และ จุดมุ่งหมายของ องค์การ

จากแนวความคิดเห็นข้างต้นก็ได้สอดคล้องกับ วิจิตร วรุตบางกูร (อ้างใน นำพร ไว่ว่อง, 2537:19) ที่กล่าวว่าผู้นำที่ดีจะต้องมีศิลปะเพื่อการเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จอีกด้วย อันได้แก่ การแสดงบทบาทที่เกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน คือ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน

สำหรับข้อที่นักศึกษามีความคิดเห็นเป็นลำดับท้ายสุด ในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์คือ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละ มีความยุติธรรม เพื่อเกิดความร่วมมือในการทำงาน เนื่องจากนักศึกษาเห็นว่าครู-อาจารย์ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติงานหลายหน้าที่ ทั้งหน้าที่ในการสอนซึ่งต่างก็มีชั่วโมงสอนมากอยู่แล้ว การเป็นที่ปรึกษาของชมรมต่าง ๆ ให้กับนักเรียน นักศึกษา และการปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยเหลืองานในคณะวิชาของตน ทำให้นักศึกษามองว่าครู-อาจารย์ไม่มีเวลาที่จะปฏิบัติแต่ละหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถ ทำให้มองดูว่าครู-อาจารย์ยังมีความเสียสละน้อยอยู่ ซึ่งขัดแย้งกับภาวะผู้นำของ ชูศักดิ์ เทียงตรง (อ้างใน สุรัชย์ นุ่มมีชัย, 2536:9-10) ที่มาจากคำภาษาอังกฤษว่า "Leadership" ซึ่ง "S" ย่อมาจากคำว่า "Sacrifice and Sincere" หมายถึง ผู้นำจะต้องเป็นผู้เสียสละ และอุทิศผลประโยชน์ของตนให้กับส่วนรวมด้วยความจริงใจ ซึ่งจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเคารพนับถือ และพร้อมที่จะอุทิศตนให้กับงานอย่างจริงใจด้วย และไม่สัมพันธ์กับผลการวิจัยของ วิชญ์ อูปถัมภ์ (2530:ข-ค) ได้ศึกษาสมรรถภาพของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพในวิทยาลัยครู พบว่า สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติที่ควรมี ได้แก่ มีความเสียสละอุทิศเวลาเพื่องาน และยังไม่สอดคล้องกับ พรทิพย์ รัตนวิศาลนนท์ (อ้างใน เสนีย์ สังข์ทอง , 2536:25-26) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูช่างอุตสาหกรรม ปรากฏว่า ในด้านมนุษยสัมพันธ์และสังคม สิ่งที่ครูช่างควรมีมากคือ มีความเสียสละต่อส่วนรวม ส่วนในเรื่อง มีความยุติธรรม นักศึกษาก็เห็นว่า บางครั้งครู-อาจารย์ยังไม่มี ความยุติธรรมให้แก่ นักศึกษา ซึ่งบางที่อาจให้คะแนนดีกับนักเรียน นักศึกษาที่สนิทสนมเป็นพิเศษ หรือบางที่ก็เลือกที่รักมักที่ชัง ทำให้นักเรียน นักศึกษาคิดว่าครู-อาจารย์ยังไม่มี ความยุติธรรมให้ อย่างเพียงพอ จึงมีความขัดแย้งกับ เมธิ ปิลันธนานนท์ (อ้างใน ศิริมา พรนิมิตร, 2532:113-132) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารที่ดีควรมีความเที่ยงธรรม เสมอต้นเสมอปลาย ปราศจากอคติ หรือเลือกที่รักมักที่ชัง พังความทั้งสองฝ่าย และอื่น ๆ และไม่สอดคล้องกับ สิปปนนท์ เกตุทัต (อ้างใน นิภาพรรณ วิโรทัยสกุล, 2539:13-14) ที่กล่าวถึงบทบาทที่พึงประสงค์ต่อสังคม คือ เป็นผู้รักษาความยุติธรรม และ กล้าต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของ

สังคมด้วยสติปัญญา ตามกระบวนการที่เหมาะสม ในเมื่อนักศึกษาเห็นว่าครู-อาจารย์มีความเสียสละน้อย และขาดความยุติธรรมแล้ว จึงทำให้มีความร่วมมือในการทำงานลดน้อยลงด้วย

การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในเนื้อหาวิชา เพื่อให้ นักศึกษาทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น เป็นข้อที่นักศึกษาเห็นว่าอยู่ในลำดับท้าย เพราะนักศึกษาเห็นว่าครู-อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่น่าค่อยได้สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในเนื้อหาวิชาเลย มีแต่การสอนวิชาชีพเพียงอย่างเดียว และเมื่อนักศึกษาต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นอาจมีปัญหาและข้อขัดแย้งได้ จนกระทั่งไม่สามารถจะแก้ปัญหาและข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ทำให้เกิดผลเสียแก่นักศึกษาในการทำงานในอนาคต ดังนั้นครู-อาจารย์ควรสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เข้าไปในเนื้อหาวิชาด้วย เพื่อให้ นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้ มาดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของการทำงานร่วมกับผู้อื่นในอนาคตได้ ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์แก่นักศึกษามากทีเดียว ดังเช่น แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพให้สามารถผลิตกำลังคนสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และบริการ โดยเน้นการให้ความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และการปลูกฝังนิสัยในการทำงาน เพื่อประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข ภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ของกรมอาชีวศึกษา ที่มีวัตถุประสงค์หลักที่จะใช้กระบวนการให้การศึกษา และฝึกอบรมเพื่อให้สามารถผลิตกำลังคนระดับกลางและระดับสูง รวมทั้งพัฒนากำลังคนทั้งในด้านคุณภาพ โดยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านจิตใจคือ มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย ภาคภูมิใจในตนเอง ยึดพุทธปรัชญา และปรัชญาในศาสนาที่ตนนับถือ เป็นหลักในการดำรงชีวิต โดยที่ โกวิท ประवालพุทธภ (2540:1) ได้แสดงความคิดเห็นว่า การศึกษาที่ดีต้องผนวกคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ในการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา อย่างแน่นแต่ตัวความรู้เพียงอย่างเดียว ซึ่งสัมพันธ์กับ พอดู สุวรรณทัต (2533:10) ได้สร้างบทบาทหน้าที่ของครูโดยทั่วไปว่า ในด้านการอบรม ครูจะต้องเป็นผู้ที่วางตัวเหมาะสมกับการเป็นครู มีคุณธรรมจริยธรรม และฝึกอบรมให้แก่ นักเรียน พัฒนาจริยธรรมให้สูงขึ้น จูงใจและปลูกฝังเจตนคติค่านิยมที่ดี และคุณธรรมต่าง ๆ แก่ นักเรียน ทั้งสอดแทรกทุกชั่วโมงที่สอน จากเหตุผลข้างต้นทำให้นักศึกษหวังว่าครูควรที่จะเพิ่มการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในเนื้อหาวิชาให้มากขึ้นกว่าเดิม

ข้อต่อไปที่นักศึกษาเห็นว่าอยู่ในลำดับท้าย ๆ เป็นข้อต่อไป ในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ คือ การมีส่วนร่วมด้านการติดต่อประสานงาน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักเรียน นักศึกษาโดยที่

นักเรียน นักศึกษาเห็นว่า ยังไม่ได้รับความสะดวกในการมีส่วนร่วมด้านการติดต่อ ประสานงาน ของครู-อาจารย์ที่มีให้แก่ นักเรียน นักศึกษาในเรื่องต่าง ๆ เท่าที่ควร โดยมากนักเรียน นักศึกษาจะต้องจัดการ และดำเนินการเองหมดทุกอย่าง ครู-อาจารย์ยังไม่สามารถให้ข้อแนะนำที่ดียิ่งอย่างที่นักเรียน นักศึกษาต้องการได้ ซึ่งขัดแย้งกับ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (อ้างใน โกสุมภ์ ว่องกสิกรณ, 2534:28) ที่กล่าวว่า ผู้นำควรเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม (Group Interaction Facilitation) หมายถึง เขาจะต้องปฏิบัติงานในทางที่จะอำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ และปฏิบัติกันด้วยดีของสมาชิกในกลุ่ม การติดต่อสื่อสารที่ดีเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการช่วยให้หน้าที่นั้นบรรลุเป้าหมาย และยังไม่สอดคล้องกับ สมบูรณ์ ศาลยาชีวิต (อ้างใน ผ่องศรี ศรีวัง, 2536:25) ได้กล่าวถึงลักษณะและหน้าที่ของครูสอนผู้ใหญ่ว่า ควรเป็นผู้ช่วยและอำนวยความสะดวกที่ดีแก่นักเรียน

ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน

ผลการวิจัยปรากฏว่า ในทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน นักศึกษามีความคิดเห็นมากเป็นอันดับแรกในข้อที่เกี่ยวกับ ให้ความเป็นกันเองกับนักศึกษาที่มาปรึกษา และให้นักศึกษาได้ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ เนื่องจากนักศึกษาต้องการให้ครู-อาจารย์มอบความเป็นกันเองให้ เพื่อให้นักศึกษาจะได้มีความกล้าในการเข้ามาปรึกษากับครู-อาจารย์ ทั้งในปัญหาเรื่องการเรียนและเรื่องส่วนตัว ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าครูควรฝึกให้นักศึกษาได้ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจด้วยตนเองด้วย เพื่อเพิ่มวิสัยทัศน์ให้นักศึกษาสามารถพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ เมธี ปิลันธนานนท์ (อ้างใน ศิริมา พรนิมิตร, 2532:113-132) ที่ได้ให้แนวทางในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ว่า ผู้บริหารควรให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าพบได้ง่าย ๆ ทั้งในเรื่องส่วนตัวและในเรื่องหน้าที่การงาน และช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ตัดสินใจด้วยตนเอง ปราศจากการบงการ และสัมพันธ์กับ สิปปนนท์ เกตุทัต (อ้างใน นิภาพรณ วิโรทัยสกุล, 2539:13-14) ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ต่อนักเรียนว่า ช่วยและแนะนำให้นักเรียนมีหลัก รู้จักวิธีศึกษาค้นคว้า และเลือกทางของตนอย่างอิสระ อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับ แนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อการสร้างสรรคหรือการศึกษาเพื่อสร้าง ของ โกวิท ปรวาลพฤกษ์ (2540:1) โดยเป็นการให้แนวความคิดเป็นรูปแบบการศึกษาใหม่ มีหลักการคือ ให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจเองได้อย่างชาญฉลาด ครูห้ามตัดสินใจแทนนักเรียน เพื่อสร้างประชาธิปไตย เราต้องสร้างให้นักเรียนตัดสินใจเองอย่างสมเหตุสมผลอย่างมีความหมาย อย่างชาญฉลาด และ ผู้เรียนต้องเป็นผู้สร้างความรู้ ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือทำเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ห้ามให้ความรู้แบบสำเร็จรูป ห้ามครูส่งผ่านความรู้ โดยครูเป็นผู้ทำ นักเรียนเป็นผู้ดู และสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ของครูในสังคมของ สุนน อมรวิวัฒน์ (อ้างใน สมบูรณ์ แวงวิชัย, 2540:10) ว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในฐานะเป็นที่ปรึกษาและผู้แนะแนวทาง คือ สามารถเข้าใจนักเรียน และช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเอง โดยการวิเคราะห์และแก้ไขด้วยตนเอง

ส่วนข้อที่นักศึกษามีระดับความคิดเห็นมากต่อไป ในทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงานคือ มีความรู้เรื่องที่สอน พร้อมทั้งตั้งใจปฏิบัติกรอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งนักศึกษามองว่าเป็นคุณสมบัติที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่ควรมีอยู่ในตัวของครู-อาจารย์ทุกท่าน เพราะนักศึกษาคาดหวังไว้เป็นอย่างสูงว่าจะได้รับการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์จากการสอนของครู-อาจารย์ เพื่อที่นักศึกษาจะได้นำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพในอนาคต พร้อมทั้งมีความตั้งใจและเต็มใจที่จะสอนแก่นักศึกษาอย่างสุดความสามารถ ซึ่งสัมพันธ์กับ ประภาศิริ อมรสิน (2533:536-537) ที่กล่าวว่าครูผู้สอนวิชาธุรกิจหรือครูอาชีพศึกษาควรมีสมรรถภาพที่สำคัญ คือ มีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน โดยในรายวิชาที่สอนนั้นควรจะต้องทำความเข้าใจ และแสวงหาความรู้ในรายละเอียดที่อยู่ในหลักสูตรวิชานั้น เพื่อจะนำมาวางแผนการสอนเรียงลำดับความยากง่าย ความต่อเนื่องของรายละเอียดเนื้อหาเป็นต้น และ มีความสามารถในการสอน ซึ่งความสามารถในการสอนของครูธุรกิจนั้นขึ้นอยู่กับเทคนิควิธีสอน ซึ่งเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ครูทุกคนควรจะต้องฝึกฝน และปฏิบัติให้เกิดความชำนาญ และทักษะความเชื่อมั่นในตนเอง และองค์ประกอบที่จะสามารถทำให้ครูผู้สอนมีเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ "KASH" ซึ่งประกอบด้วย

- K = Knowledge คือ ความรู้ในเนื้อหาวิชา มีความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการศึกษาและจุดมุ่งหมายของวิชาที่สอน
- A = Attitude คือ ทศนคติ และเจตคติที่ดีต่อการเป็นครูสอน
- S = Skill คือ ทักษะในการสอน มีความสามารถในการวางแผนการสอน เข้าใจในหลักการเรียนรู้และการสอน มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีความสามารถในการสอน เป็นต้น
- H = Habit คือ มีนิสัยความเป็นครู รักการสอน มุ่งความสำเร็จ และประสิทธิภาพในการสอน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากแนวความคิดเห็นข้างต้นก็ได้สอดคล้องกับ ผจกญ ชันระชวณะ (2532:9-16) ที่ทำการวิจัยองค์ประกอบที่ทำให้ผู้สอนวิชาช่างประสบความสำเร็จ ได้แก่ มีคุณสมบัติของผู้สอนวิชาชีพ คือ มีความรู้กว้างขวาง และมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะตน คือ มีความรู้ลึกซึ้งในสาขาวิชาที่ตนสอน มีทักษะทั้งวิชาช่างเทคนิคและวิธีสอน และคล้ายคลึงกับบทบาทหน้าที่ของครู โดยทั่วไปของ พอดู สุวรรณทัต (2533:10) ในด้านการสอน คือ ครูจะต้องมีความรู้ดีคือรู้วิชาที่สอน รู้วิชาครู และรู้จักในการประเมินผล

สำหรับข้อที่นักศึกษามีความคิดเห็นว่าอยู่ในระดับมากอีกเช่นกัน คือ สนับสนุน และเผยแพร่ผลงานทักษะด้านวิชาชีพการตลาด เนื่องจากนักศึกษาเห็นว่า การที่ครู-อาจารย์ช่วยเหลือสนับสนุน และเผยแพร่ผลงานของนักศึกษาให้สาธารณะชนได้รู้จัก เป็นสิ่งที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทักษะในวิชาชีพของตน ทำให้เกิดการพัฒนา และความเจริญก้าวหน้า ทั้งในสถานศึกษาและวงการการศึกษาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ชูศักดิ์ เทียงตรง (อ้างใน สุรัชย์ นุ่มมีชัย, 2536:9-10) ที่ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า มาจากการประกอบตัวอักษรภาษาอังกฤษมาเป็นคำว่า "Leadership" ซึ่ง "E" ย่อมาจากคำว่า "Enthusiasm" หมายถึง ผู้นำจะต้องมีความกระตือรือร้น มีความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง และสนับสนุนชักนำ (Encourage) ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างจริงจังด้วย และสัมพันธ์กับ Daniel E. Griffiths (อ้างใน สุนทร ดาโรจน์, 2538:25-26) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมผู้นำว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมียุทธศาสตร์ต่อไปนี้เป็นคือ ผู้นำในฐานะผู้ผลักดัน (Improver) ซึ่งมีข้อพิจารณา คือ ผู้นำจะต้องให้โอกาสแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ในการพัฒนาอาชีพ และให้การสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถทำงานให้ดีขึ้น และคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ ผจกญ ชันระชวณะ (2532:9-16) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของผู้สอนวิชาช่างที่ทำให้ประสบความสำเร็จได้ ได้แก่ มีการพัฒนาตนเอง และสร้างภาพพจน์ของผู้สอนงานช่าง คือ มีส่วนร่วมในการสัมมนา แสดงผลงานช่าง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาคมช่าง

นักศึกษามีความคิดเห็นว่า ในทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงานนี้ ถ้าพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่นักศึกษามีความคิดเห็นในลำดับท้ายที่สุด คือ สามารถคาดการณ์ในปัญหาที่เกิดขึ้นและวางแผนแล้ว โดยที่นักศึกษาเห็นว่าครู-อาจารย์ส่วนใหญ่จะไม่มี การคาดการณ์ในปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และไม่ค่อยจะมีการวางแผนการสำหรับเหตุการณ์ล่วงหน้า ทำให้เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในการปฏิบัติงานต่าง ๆ จึงต้องใช้เวลามากในการคิด วางแผน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น จึงเป็นเหตุให้นักศึกษามองว่าครู-อาจารย์ไม่มีการเตรียมพร้อมในการคาดการณ์ และ

วางแผนสำหรับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้บางที่เสียเวลาและโอกาสดี ๆ โดยใช้เหตุ ซึ่งขัดแย้งกับ คุณลักษณะผู้นำสมัยใหม่ของ กิติ ตัญญู (2537:71-78) ได้แก่ คุณลักษณะทางการงาน คือ มีการวางแผนและตัดสินใจตามแผนงาน และ วิจิตร วรุตบางกูร (อ้างใน สุภาพ เก้าเอี้ยน, 2538:19) ที่กล่าวว่า ผู้นำที่ดีควรมีพื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ในการบริหารมาก่อน เพราะความรู้และประสบการณ์นี้จะทำให้ผู้นำสามารถคาดการณ์ มองเห็นปัญหา และงานที่จะต้องดำเนินการได้อย่างตลอด และสามารถนำความรู้ที่นั้น ๆ มาใช้ดำเนินงานทุกชนิดได้ อีกทั้งยังสัมพันธ์กับ แนวความคิดเห็นที่ได้เน้นความสามารถในการคิดของผู้นำของ บรรจง สืบสมาน (2531:153) ไว้ว่า ผู้นำต้องมีความคิดที่เฉียบแหลม หาเหตุผลได้ถูกต้อง และตรงเป้าหมาย สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ทันที่ที่มีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้สามารถเปลี่ยนสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลายเป็นดีได้ เป็นคนฉลาด มีจินตนาการที่ดี สามารถคาดการณ์ มองอนาคตของงานต่าง ๆ ได้ดี สามารถเผชิญกับเหตุการณ์และปัญหาเฉพาะหน้า และให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างได้ผลและทันเวลา และสอดคล้องกับงานวิจัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูธุรกิจของ นิภาพรณ วิโรทัยสกุล (2539:88-91) ในด้านความเป็นผู้นำ คือ มองการณ์ไกล มีการวิเคราะห์สถานการณ์ และเตรียมการวางแผน

ข้อต่อไปที่นักศึกษา มีระดับความคิดเห็นในลำดับท้ายของทักษะด้านนี้ คือ มีส่วนร่วมในการจัดโครงการให้ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ไปศึกษาหาความรู้และเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ นักศึกษาเห็นว่าครู-อาจารย์ไม่ค่อยได้ไปฝึกอบรม ประชุม หรือสัมมนาเพื่อหาความรู้และเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ เนื่องจากครู-อาจารย์ก็ยังคงให้แต่ความรู้และมีเทคนิควิธีการสอนแบบเดิม ๆ ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ซึ่งทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ทั้งบรรยากาศในห้องเรียนและเนื้อหาวิชาได้ ซึ่งมีความขัดแย้งกับนโยบายในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ที่ให้เร่งพัฒนาคุณภาพบุคลากร ครู-อาจารย์ และผู้บริหารให้มีความรู้ ทักษะสอดคล้องกับวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ โดยส่งเสริมให้มีการวางแผน การพัฒนา และการฝึกอบรมให้มากยิ่งขึ้น และยังไม่สัมพันธ์กับงานวิจัยของ นิภาพรณ วิโรทัยสกุล (2539:88-91) ได้ทำการวิจัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูธุรกิจ ในด้านการสอน ได้แก่ นำความรู้หรือวิทยาการใหม่ ๆ มาประกอบการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เลือกรูปแบบวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และความแตกต่างในการเรียนรู้ของผู้เรียน และไม่สอดคล้องกับ สุญาณี สุทธิพงษ์ (2540:88-89) ได้ทำการศึกษาความต้องการ ในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูธุรกิจ ในด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สามารถใช้กลยุทธ์เทคนิคการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักเหตุผล รู้จักตัดสินใจ และรู้จักแก้ปัญหา สามารถใช้เทคนิคและวิธีสอนที่ทันสมัย และสามารถเลือกใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหา ซึ่งนักศึกษาคาดว่าผู้บริหารจะเห็นความสำคัญ และอนุญาตให้ครู-อาจารย์ ได้มีโอกาสได้ไปฝึกอบรม เพื่อหาความรู้และเทคนิควิธีการสอนแบบใหม่ ๆ บ้าง เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

สำหรับ การจัดนิทรรศการแนะแนววิชาชีพ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้รับข่าวสารข้อมูลเพียงพอ ในการตัดสินใจเลือกวิชาชีพที่เหมาะสม เป็นข้อต่อไปที่นักศึกษาเห็นว่ามีความคิดเห็นอยู่ในลำดับท้าย เนื่องจากนักศึกษาเห็นว่า ในสถานศึกษาไม่ค่อยจะมีการจัดนิทรรศการแนะแนววิชาชีพมากเท่าไร ส่วนมากถ้านักศึกษาอยากทราบข้อมูลข่าวสารทางวิชาชีพด้านไหน ก็จะไปปรึกษากับหน่วยงานที่มีหน้าที่แนะแนวการศึกษาและวิชาชีพภายในสถานศึกษาเอง ซึ่งในบางครั้งก็ไม่ได้มีข้อมูลข่าวสารตามที่ต้องการ เนื่องจากครู-อาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ ในการแนะแนวไม่ได้มีความรู้ความสามารถลึกซึ้งเฉพาะทางในวิชาชีพนั้น ๆ จริง มีความรู้เพียงผิวเผินเท่านั้น ทำให้นักศึกษาไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง และมีปัญหาในการตัดสินใจเลือก วิชาชีพที่เหมาะสมได้ ซึ่งขัดแย้งกับ วิฑูรย์ อุปถัมภ์ (2530:ข-ค) ที่ได้ศึกษาสมรรถภาพของ อาจารย์ผู้สอนวิชาชีพในวิทยาลัยครู ในด้านความรู้และทักษะ คือ มีความรู้เกี่ยวกับการแนะแนว วิชาชีพ และ พรทิพย์ อัจจิมารังษี (2531:22-35) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสำรวจสมรรถวิสัยของครู ธุรกิจว่า สามารถสร้างทัศนคติที่ดีในอาชีพด้านธุรกิจ และพาณิชยกรรมต่อนักเรียน และไม่สอดคล้องกับ กรมอาชีวศึกษา (2530:5) ได้กำหนดจุดประสงค์ของการอาชีวศึกษาประเภทพาณิชยกรรมไว้ดังนี้ เพื่อให้ นักศึกษามีความสามารถ ประสบการณ์ทางธุรกิจ และมีความรู้ในการ ประกอบอาชีพต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ นักศึกษามีโอกาส เลือกงานอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ เจตคติ และความรับรู้ของตนเอง

สำหรับความคิดเห็นของนักศึกษา ในทักษะทั้ง 3 ด้าน ในภาพรวมเป็นที่น่าสังเกตว่า ความคิดเห็นของนักศึกษา กับ ความคิดเห็นของผู้บริหารมีผลการวิจัยตรงกัน คือ ค่าเฉลี่ยของ ทักษะทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน และทักษะด้านมโนทัศน์ในงาน ตามลำดับ และภาพรวมของทักษะทั้ง 3 ด้านก็อยู่ในระดับมากด้วยเช่นกัน ทำให้ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีของ Hersey and Blanchard (อ้างใน ศิริมา พรนิมิตร, 2532:114-115) ที่ได้แสดงทักษะทั้ง 3 ที่จำเป็นต้องมีในงานบริหารระดับต่าง ๆ ไว้ว่า ผู้นำระดับต้น ซึ่งในที่นี้ก็คือ ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตลาด นั่นเองจะใช้ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงานมากกว่าผู้นำในระดับสูง แต่จะใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในทัศนในงาน และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์น้อยกว่าผู้นำในระดับสูง สำหรับทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์จะเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับผู้บริหารทุกระดับ เพราะว่าจะต้องใช้ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานจากผู้ร่วมงาน ผู้นำในระดับสูงจะใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในทัศนในงานมากกว่าผู้นำในระดับต้น เพราะทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในทัศนในงานเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดของผู้นำในระดับสูง เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการทำงาน แต่สำหรับผลการวิจัยนั้นกลับปรากฏว่า นักศึกษามีความคิดเห็นว่าครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ควรจะเป็นผู้ที่มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์มากที่สุด เนื่องจากวิชาเกี่ยวกับการตลาดส่วนใหญ่จะเน้นความสำคัญถึงการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจในสินค้าและบริการที่เราได้มอบให้แก่ลูกค้า จึงจะได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการตลาด ดังที่ Jerome McCartley (1981:3) ได้ให้ความหมายของการตลาดว่า เป็นการปฏิบัติกิจกรรมทางธุรกิจ ซึ่งนำไปสู่การเคลื่อนตัวของสินค้าและบริการจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค หรือบุคคลผู้ใช้เพื่อที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภค และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธุรกิจด้วย ทั้งยังสัมพันธ์กับ John W. Wingate (1985:11) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การตลาด คือ กิจกรรมโดยเฉพาะในการให้ความช่วยเหลือและจูงใจลูกค้า เพื่อให้ได้ใช้สินค้าหรือบริการ อันก่อให้เกิดความพึงพอใจร่วมกันทั้งฝ่ายผู้ซื้อและฝ่ายผู้ขาย และเมื่อครู-อาจารย์มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์มาก ก็ทำให้นักศึกษาสามารถเลียนแบบทักษะในด้านนี้จากตัวของครู-อาจารย์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุลล วิงสันท์ (2532:23) ที่ได้กล่าวว่า บุคลิกของครูเป็นอย่างไร พฤติกรรมของนักเรียนก็จะเลียนแบบพฤติกรรม หรือบุคลิกของครูเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงทำให้นักศึกษาคาดหวังไว้ว่าครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ควรจะมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มากกว่า ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน ส่วนทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในงานนั้นอยู่ลำดับท้าย อีกทั้งยังได้ตรงกับทฤษฎีที่ได้กล่าวมาข้างต้นด้วย

อีกทั้งยังมีข้อที่น่าสังเกตอีกอย่างคือ ข้อที่ผู้บริหารและนักศึกษามีความคิดเห็นเป็นลำดับที่ตรงกัน คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในหัวข้อที่ 10 วิเคราะห์ปัญหาข้อขัดแย้งของผู้ร่วมงาน เพื่อหาทางในการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งทั้งผู้บริหารและนักศึกษาเห็นตรงกันว่าอยู่ในลำดับที่ 11 ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า ผู้บริหารและนักศึกษามีความคิดเห็นว่า การวิเคราะห์ปัญหาข้อขัดแย้งของผู้ร่วมงาน เพื่อหาทางในการปรับปรุงแก้ไขนั้น อาจไม่ใช่หน้าที่ของครู-อาจารย์โดยตรงที่จะต้องกระทำเช่นนี้ แต่เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโดยส่วนใหญ่ ที่จะต้องเป็นคนวิเคราะห์ปัญหาข้อขัดแย้งของครู-อาจารย์ เพื่อหาทางในการปรับปรุงแก้ไขให้ครู-อาจารย์ และที่สำคัญก็คือ ครู-อาจารย์มี

หน้าที่ที่จะปฏิบัติงานด้านสอนหนังสือแก่นักศึกษา มากกว่าที่จะทำหน้าที่ในการวิเคราะห์ปัญหา ข้อขัดแย้ง ฉะนั้นหน้าที่นี้ควรจะเป็นหน้าที่ของผู้บริหารมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับ ว่าที่ ร.ท. พิชัย สดภิบาล (2537:238) ทำการวิจัย ภาวะผู้นำของคณบดีที่พึงประสงค์ของคณาจารย์และข้าราชการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พบว่า ควรเป็นผู้มีเหตุผล และสามารถให้เหตุผลแก่ผู้ร่วมงานได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังสามารถตัดสินใจและแก้ไขสถานการณ์ในปัญหา และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และยุติธรรม เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ สร้างความสามัคคีกับผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชา

สำหรับทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ข้อที่ผู้บริหารและนักศึกษามีความคิดเห็นตรงกันคือ ข้อ 15 สามาถแนะแนวทางเพื่อจูงใจผู้ร่วมงานให้มีความร่วมมือที่ดีกับหน่วยงาน ซึ่งอยู่ในลำดับที่ 8 จะเห็นได้ว่าเป็นข้อที่อยู่ในลำดับกลาง ๆ ที่ครู-อาจารย์พึงมีอยู่แล้ว ด้วยเหตุที่ว่าครู-อาจารย์โดยส่วนใหญ่จะมีความร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงาน เพราะทุกคนมีความรัก ความปรารถนาดีต่อหน่วยงานของตนอยู่แล้ว อีกทั้งในเรื่องการจูงใจนั้น ครู-อาจารย์โดยมากก็จะมีภาวะผู้นำในตัวแล้ว เนื่องจากครู-อาจารย์มีหน้าที่จูงใจนักศึกษาให้มีความสนใจในการสอนของตน และถ้าเป็นครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ยังมีภาวะผู้นำในด้านนี้ใหญ่ เพราะการตลาดจะเน้นถึงการจูงใจให้ลูกค้ามาซื้อสินค้าและใช้บริการของตน ซึ่งถือว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญส่วนหนึ่งที่ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด พึงมีอยู่ในตัวอยู่แล้ว เพราะคุณสมบัตินี้ถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญทางการตลาด ดังที่ John W. Wingate (1985:11) ได้กล่าวว่า การตลาด คือ กิจกรรมโดยเฉพาะในการให้ความช่วยเหลือและจูงใจลูกค้า เพื่อให้ได้ซื้อสินค้าหรือบริการ อันก่อให้เกิดความพึงพอใจร่วมกันทั้งฝ่ายผู้ซื้อและฝ่ายผู้ขาย ทั้งยังสอดคล้องกับ กิติ ตยัคคานนท์ (2535:22) ได้สรุปความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า คือ ศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จูงใจ หรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการหรืออำนาจการ โดยใช้กระบวนการสื่อความหมาย หรือการติดต่อซึ่งกันและกันให้ร่วมมือร่วมใจกับตนดำเนินการ จนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ส่วนทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน ผู้บริหารและนักศึกษาก็มีความคิดเห็นตรงกันในข้อ 34 ให้ความเป็นกันเองกับนักศึกษาที่มาปรึกษา และให้นักศึกษาได้ใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจ อยู่ในลำดับที่ 1 เนื่องจากผู้บริหารและนักศึกษาคาดว่า ครู-อาจารย์ที่ ควรจะให้ความเป็นกันเองกับนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาเกิดความเชื่อมั่น มั่นใจ และไว้วางใจในตัวครู-อาจารย์ ทำให้นักศึกษาจึงกล้าที่จะมาปรึกษาหารือ อีกทั้งควรจะให้ให้นักศึกษาได้ใช้วิจารณ์ญาณ

ในการตัดสินใจด้วยตัวเองด้วย เพื่อให้นักศึกษาได้เพิ่มวิสัยทัศน์ในการช่วยเหลือและพึ่งพาตนเอง ได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ เมธี ปิรันธนานนท์ (อ้างใน ศิริมา พรนิมิตร, 2532:113-132) ที่ได้ให้ความเห็นว่า ผู้บริหารควรให้ผู้ได้บังคับบัญชาเข้าพบได้ง่าย ๆ ทั้งในเรื่องส่วนตัวและเรื่องในหน้าที่การงาน และช่วยให้ผู้ได้บังคับบัญชาตัดสินใจด้วยตนเอง ปราศจากการบงการ และสัมพันธ์กับ สมุน อมรวิวัฒน์ (อ้างใน สมบูรณ์ แวนวิชัย, 2540:10) ที่ได้สรุปบทบาทและหน้าที่ของครูในสังคมไว้ ได้แก่ การเป็นผู้ที่มีความสามารถในฐานะเป็นที่ปรึกษาและผู้แนะแนวทาง คือสามารถเข้าใจนักเรียน และช่วยเหลือนักเรียนให้เข้าใจตนเอง เมื่อนักเรียนมีความเข้าใจในตนเองดีพอแล้ว ครู-อาจารย์ก็ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยที่ครูไม่ควรไปบังคับหรือชี้แนะให้นักเรียน นักศึกษาต้องทำตามที่คุณบอกเพราะจะทำให้ให้นักเรียน นักศึกษาไม่ได้ใช้ความคิดวิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง และทำให้ไม่เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อีกด้วย

ข้อต่อไปที่ผู้บริหารและนักศึกษามีความคิดเห็นตรงกันในทุกๆ ด้านนี้ คือ ข้อ 25 มีความรู้เรื่องการสอน พร้อมทั้งตั้งใจปฏิบัติการสอนอย่างเต็มความสามารถ ในลำดับที่ 2 เนื่องจากผู้บริหารและนักศึกษาเห็นว่า เป็นข้อที่ครู-อาจารย์ทุกคนพึงมี เพราะครู-อาจารย์มีหน้าที่หลักในการปฏิบัติงานด้านการสอนเป็นสำคัญ ฉะนั้นจึงควรมีความรู้ในเรื่องที่สอนให้มากที่สุด และควรต้องมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติการสอนอย่างเต็มความสามารถด้วย จึงจะได้ชื่อว่าเป็นครู-อาจารย์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ทำให้ผู้สอนวิชาช่างประสบความสำเร็จ ของ ผจก. ชันระชวณะ (2532:9-16) ที่พบว่าคุณสมบัติของผู้สอนวิชาชีพที่ควรมี คือ มีความรู้กว้างขวาง และมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะตน คือมีความรู้ลึกซึ้งในสาขาวิชาที่ตนสอน มีทักษะทั้งวิชาช่างเทคนิคและวิธีสอน และยังสัมพันธ์กับ พอดู สุวรรณทัต (2533:10) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของครูโดยทั่วไปในด้านการสอน คือ ครูจะต้องมีความรู้ดีคือ รู้วิชาที่สอน รู้วิชาครู และรู้จักในการประเมินผล อีกทั้งยังควรสอนอย่างเต็มความสามารถด้วย

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิดของ ผู้บริหารและนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีต่อภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ในทักษะทั้ง 3 ด้าน

ทักษะด้านมโนทัศน์ในงาน

ผู้บริหารให้ความเห็นว่าครู-อาจารย์ ควรเป็นผู้ที่มีพื้นฐานวิชาชีพทางการตลาด สามารถถ่ายทอดวิชาที่นักศึกษาสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ มีวิสัยทัศน์ผู้นำด้านการตลาด มองการณ์ไกล เป็นผู้หมั่นศึกษา แสวงหาความรู้ใหม่ เพราะการตลาดเป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลง มีสิ่งแปลกใหม่เกิดขึ้น มีการพัฒนาก้าวหน้าตลอดเวลา

สำหรับนักศึกษาให้ความเห็นว่าครู-อาจารย์ ควรมีการวางแผนและเตรียมการสอนก่อน เข้าห้องสอน เพื่อจะได้ทำการสอนได้ครอบคลุมเนื้อหาวิชาทั้งหมด ควรมีพื้นฐานวิชาชีพด้านการตลาดอย่างแท้จริง เพราะไม่ใช่ว่าครู-อาจารย์ทุกคนจะสอนวิชาชีพนี้ได้ อีกทั้งควรเป็นผู้ที่รักจะประกอบอาชีพครูด้วย เพราะเป็นอาชีพที่ต้องเสียสละ และทำงานหนัก

ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

ผู้บริหารได้ให้ความเห็นว่า ครู-อาจารย์ควรเพิ่มความใกล้ชิด ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการพูด มีความสามารถในการวางแผน และควรมีการจัดสัมมนาบ่อย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับในสิ่งที่ดีเพื่อพัฒนาตนเอง และหมู่คณะ

ส่วนนักศึกษาให้ความเห็นว่า ครู-อาจารย์หลายท่านมีฐานะดี มีคุณวุฒิสูง เป็นบุคคลที่มีเกียรติแล้ว ก็ขอให้ยอมรับนักศึกษาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี มีนิสัยที่ไม่ดี เกเร มีปัญหา มีปมด้อยบ้าง ควรให้โอกาส ให้คำแนะนำที่ดีมีประโยชน์ ไม่กล่าวถ้อยคำที่ประชด เสียดสี หรือตอกย้ำในสิ่งที่ไม่ดี โปรดให้ความเมตตา เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น ไม่ใช่อารมณ์ มีเหตุผล และควรเข้าห้องสอนตรงเวลารวมถึงเลิกตรงเวลาด้วย

ทักษะด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน

ผู้บริหารได้ให้ความเห็นไว้ว่า ครู-อาจารย์นอกจากจะเป็นผู้มีความสามารถสูงเฉพาะตนแล้ว ต้องสามารถทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมได้ด้วย เพื่อความเจริญก้าวหน้าโดยส่วนรวม ควรพัฒนาความรู้และการสอนให้ทันสมัย ทันโลก สอนโดยประยุกต์จากภาคทฤษฎีมาเป็นภาคปฏิบัติได้ ควรมีอุปกรณ์การสอน สื่อทัศนศึกษา เพื่อใช้ประกอบการสอน

นักศึกษาให้ความเห็นว่า ครู-อาจารย์ควรมีพื้นฐานความรู้ในวิชาชีพนั้น ๆ สามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้เข้าใจได้ง่าย ไม่ควรสอนแบบอ่านหนังสือให้นักศึกษาฟัง ไม่ควรเน้นภาคทฤษฎี

มากจนเกินไป เพราะทำให้นักศึกษาเครียดได้ ส่วนภาคปฏิบัติก็ควรใช้เวลาพอเพียงในการปฏิบัติงาน ไม่ควรสอนนอกหลักสูตร ตั้งใจสอน และมาสอนอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะสำหรับกรมอาชีวศึกษา

1. ในการผลิต สรรหา และคัดเลือกครู-อาจารย์ ในสาขาวิชาการตลาดนั้น ควรจะเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ มีความรอบรู้ในสาขาวิชาการตลาดเป็นอย่างดี และสำเร็จการศึกษาวิชาที่พ้องโดยตรง
2. ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน ให้ครู-อาจารย์ ได้ศึกษาต่อ เพื่อศึกษาหาความรู้ และเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ ตลอดจนการสอนด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย

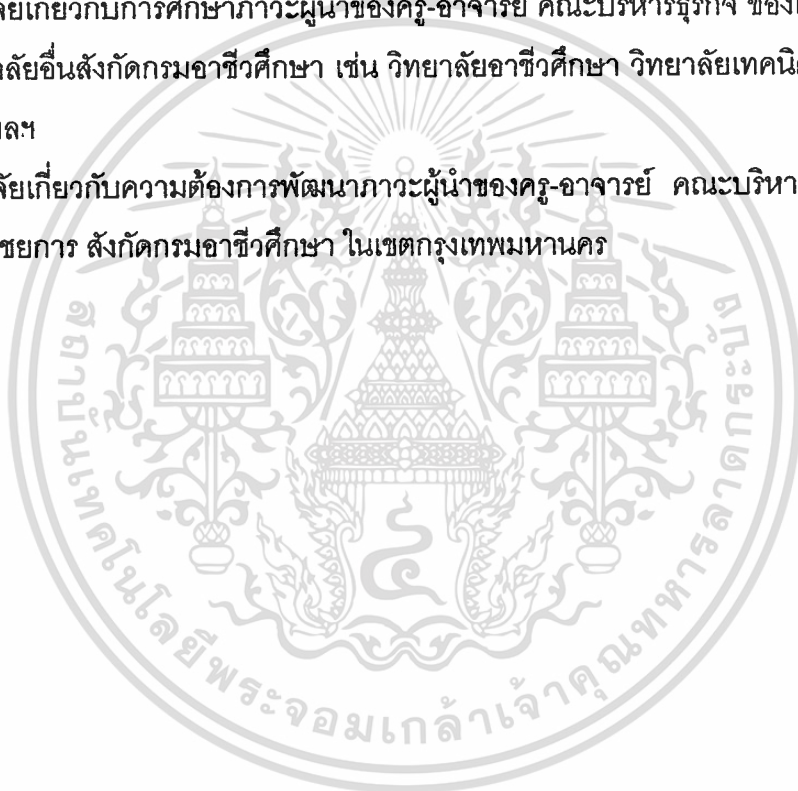
ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

1. ควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ได้ลาศึกษาต่อทั้งภายในและนอกเวลาราชการ เพื่อพัฒนาคุณภาพให้มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพมากยิ่งขึ้น
2. ควรจัดโครงการเพิ่มพูนความรู้ จริยธรรม สนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา วิเคราะห์ปัญหา และข้อขัดแย้ง รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในข้อผิดพลาด เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข เสริมสร้างความเข้าใจ ก่อให้เกิดการร่วมมือ สร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และความก้าวหน้าของสถานศึกษา
3. ควรเปิดโอกาสให้ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการตลาด ได้รับการฝึกอบรม ประชุมสัมมนา ศึกษาดูงาน ศึกษาเทคโนโลยีที่ทันสมัย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ด้านวิชาชีพการตลาด เพื่อครู-อาจารย์จะได้นำความรู้ขึ้นมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน
4. สนับสนุนให้ครู-อาจารย์ได้มีการใช้เอกสารเตรียมการสอน เอกสารประกอบการบรรยาย วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ ตามทัศนะของครู-อาจารย์ ในวิทยาลัยพณิชยการ สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาอื่น เช่น สาขาวิชาบัญชี สาขาวิชาการเลขานุการ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ตามทัศนะของผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และนักศึกษา ในวิทยาลัยพณิชยการ สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ ของแต่ละสาขาวิชา ในวิทยาลัยอื่นสังกัดกรมอาชีวศึกษา เช่น วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยสารพัดช่าง ฯลฯ
4. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ ในวิทยาลัยพณิชยการ สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร

บรรณานุกรม

- กสานต์ วณิชชานนท์. ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- กองแผนงาน, กรมอาชีวศึกษา. แผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544), 2540. (เอกสารจัดสำเนา)
- กิติ ตย์คานนท์. เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บัตเตอร์ฟลาย, 2535.
- กิติ ตย์คานนท์. นักบริหารทันสมัย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บัตเตอร์ฟลาย, 2537.
- กิติพันธ์ รุจิรกุล. พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสไตร์, 2529.
- กิติมา ปรีดีดิลก. ทฤษฎีบริหารองค์การ. กรุงเทพฯ : ธนะการพิมพ์, 2529.
- โกวิท ประมวลพฤกษ์. การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ ณ อาคารฐานเศรษฐกิจ, วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2540. (เอกสารจัดสำเนา)
- โกสุมภ์ ว่องกลิกรณ์. การศึกษารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ครูพึงพอใจในโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา ประเภทศิลปหัตถกรรม ในเขตกรุงเทพมหานครและนนทบุรี. วิทยานิพนธ์คณะคุรุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2534.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539). กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2535. (เอกสารจัดสำเนา)

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2539. (เอกสารจัดสำเนา)

คุรุสภา. เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2530.

จำนงค์ สมประสงค์. หลักและศิลปะของหัวหน้างาน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2530.

จิตพงษ์ สาร. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนวิชาอิเล็กทรอนิกส์ ระดับอนุ
ปริญญา สายเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ในวิทยาลัยครู ตามทัศนะของอาจารย์และ
นักศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกอุตสาหกรรมศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.

ดาร์สลี อุทยานานนท์. เทคนิคการขาย. กรุงเทพฯ : พิทักษ์การพิมพ์, 2536.

ติน ปรัชญพฤทธิ. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532.

ทองอินทร์ วงศ์โสธร. หลักและระบบบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ฝ่ายการพิมพ์
สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534.

ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2530.

ธวัชชัย จินดาพานิชย์. การขาย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พัฒนาวิชาการ, 2538.

ธีรฤณี ประทุมทรัพย์. การบริหารการศึกษา. สงขลา : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นพคุณ ศีวีวรรณ. แต่ครู...ผู้สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ ฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา, 2533.

นำพร ไวก่อง. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำ กับ ความพึงพอใจในการทำงานของ
 วิทยาจารย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
 วิชาเอกบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
 2537.

นุชนารถ สุนทรพันธ์. การอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2533.

นิภาพรณ วิโรทัยสกุล. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูธุรกิจ ตามทัศนะของนักศึกษา
 สายวิชาบริหารธุรกิจ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 สถาบัน
 เทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหา
 บัณฑิต วิชาเอกธุรกิจศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
 2539.

บรรจง สืบสมาน. "หัวหน้าใครอยากเป็นบ้าง?". สารคดีโลกวิทยาการ. ปีที่ 3 ฉบับที่ 35,
 มกราคม 2531.

บุษบง รักเรียน. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมผู้นำด้านมนุษย
 สัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 1 ที่เรียนด้วยวิธีการสอนกระบวนการกลุ่ม
 สัมพันธ์ และวิธีสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
 การมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

ประกาศรี อมรสิน. "การจัดการเรียนการสอนวิชาธุรกิจ". เอกสารการสอนชุดวิชา การจั
 ดระบบการสอนการงานพื้นฐานอาชีพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
 ธรรมราชา, 2533.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปราณี วัฒนานามิตกุล. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมการเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือของหน่วยศึกษานิเทศก์. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532.

เป็รื่อง กิจรัตน์. บทความทางวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : คณะวิชาอุตสาหกรรมศึกษา วิทยาลัยครูพระนคร, 2532.

ผจญ ชันธวณะ. การสอนวิชาช่างอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : สามเจริญพานิช, 2531.

ผ่องศรี ศรีวัง. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูสอนนักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ในเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.

พรทิพย์ อัจจิมารังษี และคนอื่น ๆ. รายงานการวิจัยเรื่องการสำรวจสมรรถวิสัยของครูธุรกิจระดับมัธยมศึกษา. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2531.

พนม พงษ์ไพบูลย์. "การศึกษายุคโลกาภิวัตน์". วารสารมิตรครู. ปีที่ 15 ฉบับที่ 54, 2536.

พอดู สุวรรณทัต. "สาระสำคัญของโรงเรียนเอกชนควรทราบ". เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษของผู้อำนวยการกองโรงเรียนอาชีวศึกษา, 2533. (เอกสารจัดสำเนา)

พิชัย สดภิบาล. ภาวะผู้นำของคณบดีที่พึงประสงค์ของคณาจารย์และข้าราชการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2537.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พริ้มเพรา เทศสวัสดิ์. ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการวิทยาลัยพณิชยการ ตามความคาดหวัง
ของคณาจารย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหา
บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2539.

พุทธทาสภิกขุ. "ครูคือดวงประทีปของโลก". ชมรมครูศิลาธรรมแห่งประเทศไทยและมูลนิธิเผยแพร่
ชีวิตประเสริฐ. จัดพิมพ์ถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรม
ราชินีนาถ, 12 สิงหาคม 2535.

ไพฑูริย์ ศักดิ์แก้ว. การศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามความ
ต้องการของครู-อาจารย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกระบี่. วิทยา
นิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.

ภราดร กัลยาณสันต์. "ผู้บริหารกับผู้นำ". วารสารองค์การเภสัชกรรม. ปีที่ 20 ฉบับที่ 1
มกราคม-มีนาคม, 2537.

ภิญโญ สาร. หลักการบริหาร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2529.

เมธี ปิรันธนานนท์. การบริหารและเทคนิคศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2533.

เมธี ปิรันธนานนท์. ภาวะผู้นำกับสวัสดิการศึกษาศึกษา. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะครุศาสตร์
อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2536.

รุ่ง แก้วแดง. "แนวคิดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา". ข่าวการประถมศึกษา, เมษายน 2531.

เลขาธิการครู, สำนักงาน. คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูตามจรรยาบรรณและวินัย
ตามระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. 2526. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2533

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัชรินทร์ นุชนาคา. แบบผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

วาสนา เปี่ยมไส. คุณสมบัติและคุณลักษณะของครูสายอาชีพ ประเภทวิชาพาณิชยกรรม ที่ผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาพึงประสงค์. วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2538.

วิฑูรย์ อุปถัมภ์. สมรรถภาพของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพในวิทยาลัยครู. กรุงเทพฯ : ศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา กรมฝึกหัดครู, 2530.

วิไลรัตน์ สุรบุตร. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา ที่เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ กรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2535. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2538.

ศิริพร พงษ์ศรีโรจน์. "ผู้นำในทัศนะของข้าพเจ้า". วารสารมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1, มิถุนายน-กันยายน 2529.

ศิริมา พรหมมิตร. การศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน กับสถานศึกษาของรัฐ. วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2532.

สมเกียรติ เจริญฉิม. ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ เกี่ยวกับคุณลักษณะ
คุณสมบัติ และความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
ขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 7. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหา
บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

สมบูรณ์ แฉ่นวิชัย. บทบาทที่พึงประสงค์และที่เป็นจริงของครูพลศึกษา ในโรงเรียนประถม
ศึกษา เขตการศึกษา 7 ตามการรับรู้ของผู้บริหาร ผู้ร่วมงาน และครูพลศึกษา.
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหา
วิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.

สวาสดี ไชยคุณา. "อาชีพศึกษา...เพื่อใคร...อย่างไร". วารสารอาชีพศึกษา. ปีที่ 1 ฉบับที่ 11,
สิงหาคม 2528.

สันติยา ไชยศรีขลธาร. การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรี วิทยาลัยอาชีพศึกษา. วิทยา
นิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีพศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2535.

สิทธิ์ สายหล้า. "ท่านเข้าใจคำว่าผู้บริหาร ผู้นำ และหัวหน้างานเพียงใด". วารสารนิเทศ
อาชีพศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมา. ปีที่ 6 ฉบับที่ 31 เมษายน-
มิถุนายน, 2537.

สินี วิจารณ์. ทักษะของครู-อาจารย์ ที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ ตาม
ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ในวิทยาลัยพัฒนศึกษา กรมอาชีพศึกษา. วิทยานิพนธ์คณะ
ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2538.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สุญาณี สุทธิพงษ์. ความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูธุรกิจ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกธุรกิจศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

สุเทพ ภิรมย์ราช. สู่ตำแหน่งผู้บริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 2 ม.ป.ท., ตุลาคม 2534.

สุพล วงสินธ์. ความเป็นครู. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2532.

สุภาพ แก้วเอี่ยม. ทักษะของผู้บริหารและคณาจารย์ที่มีคุณลักษณะของหัวหน้าภาควิชา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538.

สุนทร ดาโรจน์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำ กับพฤติกรรมการบริหารงานของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ตามการรับรู้ของอาจารย์ในสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2538.

สุรัชย์ นุ่มมีชัย. พฤติกรรมผู้นำของศึกษานิเทศก์อำเภอ ตามสภาพที่เป็นจริงและคาดหวัง ตามทรรศนะของผู้ใต้บังคับบัญชา ในสำนักงานศึกษานิเทศก์อำเภอ เขตการศึกษา 7 และ 8. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.

สุรียันต์ กันตรอง. "คุณลักษณะผู้นำ". วารสารนิเทศ ศูนย์นิเทศอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมา. ปีที่ 5 ฉบับที่ 26 มกราคม-มีนาคม, 2536.

เสนีย์ สังข์ทอง. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอุตสาหกรรมศึกษา ตามทัศนะของนักเรียน ผู้สอน และผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกอุตสาหกรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.

อมรรัตน์ เสวตนันท์. จิตวิทยาสำหรับผู้ำนันทนาการ. ภาควิชาหลักสูตรการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.

อาชีวะศึกษา, กรม. ทำเนียบสถานศึกษา. สังกัดกรมอาชีวะศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ปีการศึกษา 2536.

อาชีวะศึกษา, กรม. ทำเนียบสถานศึกษา. สังกัดกรมอาชีวะศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ปีการศึกษา 2539.

อาชีวะศึกษา, กรม. หลักสูตรประกาศนียบัตร (ปวช.) พุทธศักราช 2530. (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2533) ประเภทพาณิชยกรรม สาขาพาณิชยกรรม. (เอกสารจัดสำเนา)

อุมาพร ไชยจำเริญ. การศึกษาภาวะผู้นำและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา ในทศวรรษหน้า. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2539.

เอ็ด สาระภูมิ. ศัพท์ทางการบริหาร. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

McCartley Jerome. Basic Marketing. Homewood, Ill. : Richard D. Irwin, 1981.

Wingate W. John. Marketing. Boston, Mass. : Houghton Mifflin, 1985.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประกาศทบถศทวิทยาลัย

ณ วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๓๙
เรื่อง ผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์

ทบถศทวิทยาลัย โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ขอประกาศรายชื่อหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตร์ อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีพศึกษา ที่ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการ ดังนี้

ได้รับอนุมัติเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2539

1. นางนภัสกร วรวิธิปริษา หัววิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษากาเวสุ่นาของครู-อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษา วิทยาลัยพาณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยมี คร.มาลัย จีรวัดเนเคนศร์ เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ผศ.ดร.พรรณี ลีกิจวิธนะ เป็นผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

ทั้งนี้ให้นักศึกษาค้นคว้าและเขียนวิทยานิพนธ์ โดยปรึกษากับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ให้เสร็จสิ้นภายในเวลาที่กำหนดในระเบียบของทบถศทวิทยาลัย

ประกาศ ณ วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539

(รศ.ดร.นภัส สังวรศิลป์)

รักษาราชการแทนคณบดีทบถศทวิทยาลัย

ที่ ทม 1504/ ๒๕๖๕

คณะกรรมการอุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ถ.ฉลองกรุง
เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

พศจิกายน 2539

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถาม

เรียน นายสมนึก แดงสกุล

ด้วยคณะกรรมการอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่จะช่วยตรวจแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือการวิจัยให้กับนักศึกษาปริญญาโทได้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามของนักศึกษาชื่อ นางนภัสกร วรนิธิปรีชา จะทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษา วิทยาลัยณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร"

คณะกรรมการอุตสาหกรรม หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พรณี ลิขิตวงษ์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

งานบัณฑิตศึกษา

โทร. 3266052-6101 ต่อ 663,642

โทรสาร 3269040

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ถ.ฉลองกรุง

เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

พฤษภาคม 2539

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถาม

เรียน นางณัฐสุภางค์ นพคุณ

ด้วยคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่จะช่วยตรวจแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือการวิจัยให้กับนักศึกษาปริญญาโทได้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามของนักศึกษาชื่อ นางนภัสกร วรนิธิปรีชา จะทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร"

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

ดร. นพคุณ

(ผศ.ดร.พรรณี ลีกิจวัฒน์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

งานบัณฑิตศึกษา

โทร. 3266052-6101 ต่อ 663,642

โทรสาร 3269040

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ทม 1504/ 3795

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ถ.ฉลองกรุง
เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

พศจิกายน 2539

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถาม

เรียน นายสุริยะ เจียมประชันรากร

ด้วยคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่จะช่วยตรวจแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือการวิจัยให้กับนักศึกษาปริญญาโทได้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามของนักศึกษาชื่อ นางนัทสร วรนิธิปริศา จะทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษา วิทยาลัยพัฒนศึกษาร ในเขตกรุงเทพมหานคร"

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

พรณี ลีกิจวัฒน์

(ผศ.ดร.พรณี ลีกิจวัฒน์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

งานบัณฑิตศึกษา

โทร. 3266052-6101 ต่อ 663,642

โทรสาร 3269040

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้拿去ไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ทม 1504/ 3795

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ถ.ฉลองกรุง
เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

พศจิกายน 2539

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถาม

เรียน นางอัจฉรา ไชยอุดม

ด้วยคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่จะช่วยตรวจแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือการวิจัยให้กับนักศึกษาปริญญาโทได้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามของนักศึกษาชื่อ นางนภัสกร วรนิธิปรีชา จะทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษา วิทยาลัยนวมินทราชูทิศ ในเขตกรุงเทพมหานคร"

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พรรณี ลีกิจวัตนะ)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

งานบัณฑิตศึกษา

โทร. 3266052-6101 ต่อ 663,642

โทรสาร 3269040

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ทม 1504/ 3795

คณะกรรมการอุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ถ.ฉลองกรุง
เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๙ พฤศจิกายน 2539

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถาม

เรียน นางลิณี วิจารณ์

ด้วยคณะกรรมการอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่จะช่วยตรวจแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือการวิจัยให้กับนักศึกษาปริญญาโทได้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามของนักศึกษาชื่อ นางนภัสทรวรรณธิปรีชา จะทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษา วิทยาลัยนวมินทราชินนาคร ในเขตกรุงเทพมหานคร"

คณะกรรมการอุตสาหกรรม หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พรพรณี ลีกิจวัฒน์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

งานบัณฑิตศึกษา

โทร. 3266052-6101 ต่อ 663,642

โทรสาร 3269040

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ทม 1504/

3795

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ถนนฉลองกรุง
เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

X พฤศจิกายน 2539

เรื่อง ขอความร่วมมือให้นักศึกษาทดลองใช้เครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเกษมโปลีเทคนิค (แผนกพิเศษการ)

ด้วย นางนัสสร วรนิธิปรีชา เป็นนักศึกษานิติศาสตร์โท คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา กำลังทำการวิจัยเพื่อ
เรียบเรียงวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษามภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด
ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษา วิทยาลัยพิเศษการ ในเขตกรุงเทพมหานคร"

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดพิจารณาอนุญาต
ให้นักศึกษาได้ทดลองใช้เครื่องมือเพื่อการวิจัยในสถานศึกษาของท่าน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ
โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พรณี ลีภักดิ์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

งานบัณฑิตศึกษา

โทร. 3266052-6101 ต่อ 663,642

โทรสาร. 3269040

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ทม 1504/ 4169

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ถนนฉลองกรุง
เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

| ธันวาคม 2539

เรื่อง ขอความร่วมมือ ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน อธิบดีกรมอาชีวศึกษา

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. โครงการวิทยานิพนธ์
  2. ประกาศผลการพิจารณาหัวข้อและ โครงการวิทยานิพนธ์
  3. รายชื่อสถานศึกษาที่ต้องการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ด้วย นางนภัสกร วรนิธิปรีชา เป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา กำลังทำการวิจัยเพื่อเรียบ
เรียงวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด
ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษา วิทยาลัยพาณิชยการในเขตกรุงเทพมหานคร" ได้รับอนุมัติ
หัวข้อและโครงการวิทยานิพนธ์แล้วเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2539

ในการทำวิจัยเรื่องนี้นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย ในสถานศึกษาสังกัด
หน่วยงานของท่าน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดพิจารณาอนุญาต
ให้นักศึกษาทำการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ในสถานศึกษาสังกัดหน่วยงานของท่านได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา
ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.พรพันธ์ ลีกิจวัฒน์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

งานบัณฑิตศึกษา

โทร. 3266052-6101 ต่อ 663,642

โทรสาร. 3269040

ใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
แม้จะมีการดัดแปลงอื่น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0908/

กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ กทม. 10300

มกราคม 2540

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยพณิชยการเซตุน

ด้วยกรมอาชีวศึกษาได้พิจารณาอนุญาตให้ นางนภัสกร วรนิธิปริชา นักศึกษาปริญญาโท คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง แจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากคณาจารย์ เพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษาวิทยาลัยพณิชยการในเขตกรุงเทพมหานคร”

กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา จึงใคร่ขอให้สถานศึกษาอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เพื่อการทำวิทยานิพนธ์ของนางนภัสกร วรนิธิปริชา ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป จักขอขอบคุณมาก

ขอแสดงความนับถือ

(นางจิระพันธ์ เสมาทอง)

ผู้อำนวยการกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา

ฝ่ายพัฒนาการศึกษา

โทรศัพท์ 2829357, 2822549 ต่อ 1600-9

โทรสาร 2829357, 2822549 ต่อ 1600

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0908/ ๔๓๔

กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ กทม. 10300

มกราคม ๒๕๔๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยพณิชยการธนบุรี

ด้วยกรมอาชีวศึกษาได้พิจารณาอนุญาตให้ นางนภัสกร วรนิธิปริชา นักศึกษาปริญญาโท คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง แจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากคณะครูอาจารย์ เพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษาวิทยาลัยพณิชยการในเขตกรุงเทพมหานคร”

กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา จึงใคร่ขอให้สถานศึกษาอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เพื่อการทำวิทยานิพนธ์ของนางนภัสกร วรนิธิปริชา ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป จักขอบคุณมาก

ขอแสดงความนับถือ

(นางจิระพันธ์ เสมาทอง)

ผู้อำนวยการกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา

ฝ่ายพัฒนาการศึกษา

โทรศัพท์ 2829357, 2822549 ต่อ 1600-9

โทรสาร 2829357, 2822549 ต่อ 1600

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0908/ ๑๖๖

กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ กทม. 10300

มกราคม 2540

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยพณิชยการบางนา

ด้วยกรมอาชีวศึกษาได้พิจารณาอนุญาตให้ นางนภัสกร วรนิธิปริชา นักศึกษาปริญญาโท คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง แจกแบบสอบถามเพื่อเก็บ ข้อมูลจากคณะครูอาจารย์ เพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะบริหาร ธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษาวิทยาลัยพณิชยการในเขต กรุงเทพมหานคร”

กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา จึงใคร่ขอให้สถานศึกษาอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูล ดังกล่าวข้างต้น เพื่อการทำวิทยานิพนธ์ของนางนภัสกร วรนิธิปริชา ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป จักขอบคุณมาก

ขอแสดงความนับถือ

(นางจิระพันธ์ เสมทอง)

ผู้อำนวยการกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา

ฝ่ายพัฒนาการศึกษา

โทรศัพท์ 2829357, 2822549 ต่อ 1600-9

โทรสาร 2829357, 2822549 ต่อ 1600

ที่ ศธ 0908/ 176

กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ กทม. 10300

มกราคม 2540

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย

ด้วยกรมอาชีวศึกษาได้พิจารณาอนุญาตให้ นางนภัสกร วรนิธิปริชา นักศึกษาปริญญาโท คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง แจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากคณะครูอาจารย์ เพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง “ การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษาวิทยาลัยพณิชยการในเขต กรุงเทพมหานคร ”

กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา จึงใคร่ขอให้สถานศึกษาอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เพื่อการทำวิทยานิพนธ์ของนางนภัสกร วรนิธิปริชา ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดทราบและดำเนินการต่อไป จักขอบคุณมาก

ขอแสดงความนับถือ

(นางจิระพันธ์ เสมาทอง)

ผู้อำนวยการกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา

ฝ่ายพัฒนาการศึกษา

โทรศัพท์ 2829357,2822549 ต่อ 1600-9

โทรสาร 2829357,2822549 ต่อ 1600

การใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับผู้บริหาร

แบบสอบถาม

การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด
ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

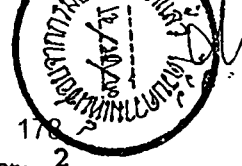
คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้เป็นแบบสอบถาม เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของครูอาจารย์
คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาดของผู้บริหารวิทยาลัย คือ ผู้อำนวยการวิทยาลัย
พณิชยการและผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยทั้ง 4 ฝ่าย หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าแผนกวิชา และ
นักศึกษาคณะวิชาการตลาดปวส.ปีที่ 2 ในทักษะด้านแกนทัศน์ในงาน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์
ทักษะด้านเทคนิคการสอน คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ในการปฏิบัติงานซึ่ง
เป็นหลักสำคัญของทักษะสู่ทางการศึกษา

2. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน
ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม ที่เกี่ยวกับ การศึกษา ภาวะผู้นำ
ของครู-อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ในทักษะ
ของภาวะผู้นำซึ่งควรมีทักษะ และ ความสามารถ 3 ด้าน

- 2.1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ
สาขาวิชาการตลาด ในทักษะด้านแกนทัศน์ในงาน (Conceptual
Skills)
- 2.2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ
สาขาวิชาการตลาด ในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills)
- 2.3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ
สาขาวิชาการตลาด ในทักษะด้านเทคนิคการสอน และปฏิบัติงาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ คณะ
บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขต
กรุงเทพมหานคร

(ตอนที่ 2 และ ตอนที่ 3 ผู้บริหารและนักศึกษาใช้คำถามเดียวกัน)

ตัวอย่างการตอบ

ข้อ	ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ คณะบริหาร ธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ในวิทยาลัย พณิชยการของข้าพเจ้า	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1	ด้านที่ 1 ทักษะด้านเม็ดเงินที่สำนักงาน ยอมรับฟังคำวิจารณ์และข้อคิดเห็นจากผู้อื่น เพื่อ ปรับปรุงตนเอง.....					

จากตัวอย่างข้อ 1 แสดงว่าผู้ตอบมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของครู-อาจารย์
คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ในทักษะด้านเม็ดเงินที่สำนักงาน ที่จะยอมรับฟังคำวิจารณ์
และข้อคิดเห็นวิจารณ์จากบุคคลอื่น เพื่อที่ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

แบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ขอให้ท่านกรอกเครื่องหมายลงในช่องว่างที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

( ) 1. ชาย

( ) 2. หญิง

2. อายุ

( ) 1. 31-40 ปี

( ) 2. 41-50 ปี

( ) 3. มากกว่า 50 ปี

3. วุฒิทางการศึกษา

( ) 1.ปริญญาตรี

( ) 2.ปริญญาโท

( ) 3.ปริญญาเอก

4. หน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

( ) 1. ผู้อำนวยการ

( ) 2. ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่าย.....

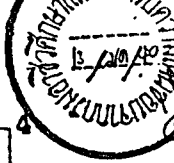
( ) 3. หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้างาน

( ) 4. หัวหน้าแผนกวิชา

		ระดับความคิดเห็น				
ข้อ	ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะ บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการ ตลาดในวิทยาลัยพณิชยการ ตลาดในวิทยาลัยพณิชยการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
	<u>ด้านที่ 1</u> ทักษะด้านเมเนจเม้นท์ ในงาน					
1	ประสานงานกับวิทยากร ผู้ร่วม งานเพื่อวางแผนจัดอบรมพัฒนา วิชาชีพสาขาการตลาด	.....	.....	.....	.....	.....
2	มีส่วนร่วมเสนอแนะนโยบายพัฒนา วิชาชีพสาขาการตลาด	.....	.....	.....	.....	.....
3	เสนอแนวความคิด ในการกา หนดแผนการเรียนวิชาเลือก สาขาการตลาดให้เหมาะสมกับ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	.....	.....	.....	.....	.....
4	มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการ พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
5	มีความรอบรู้ในสาขาวิชาการ ตลาดเป็นอย่างดี	.....	.....	.....	.....	.....
6	มีความสามารถในการติดต่อกับ หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการฝึก ปฏิบัติงานของนักศึกษาสาขา วิชาการตลาด	.....	.....	.....	.....	.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ	ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะ บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการ ตลาดในวิทยาลัยพาณิชยการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
7	สามารถติดต่อประสานงานกับ ครู-อาจารย์ ตลอดจนบุคลากร ในสถานศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
8	ยอมรับข้อผิดพลาดของงานใน หน้าที่โดยเปิดเผย	.....	.....	.....	.....	.....
9	ยอมรับฟังความคิดเห็นจาก บุคคลอื่น เพื่อปรับปรุงตนเอง	.....	.....	.....	.....	.....
10	วิเคราะห์ปัญหาข้อขัดแย้งของ ผู้ร่วมงานเพื่อหาทางในการ ทางการปรับปรุงแก้ไข	.....	.....	.....	.....	.....
11	สร้างความเจริญก้าวหน้าให้ สถานศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
12	ช่วยเพื่อนร่วมงานสร้างผลงาน ในสาขาวิชาการตลาดเพื่อ ความเจริญก้าวหน้าของ สถานศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
ด้านที่ 2 ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์						
13	อ่อนน้อม ถ่อมตน เข้ากับผู้อื่น ได้ดี	.....	.....	.....	.....	.....
14	ช่วยเหลือให้บริการสิ่งที่เป็น ประโยชน์แก่สังคม	.....	.....	.....	.....	.....

ข้อ	ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะ บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการ ตลาดในวิทยาลัยพณิชยการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
15	สามารถแนะแนวทางเพื่อบริหาร ผู้ร่วมงานให้ความร่วมมือที่ดีกับ หน่วยงาน	.....	.....	.....	.....	.....
16	รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ด้วยความตั้งใจ ให้ความสำคัญ กันเองในการปฏิบัติงาน	.....	.....	.....	.....	.....
17	ให้ความร่วมมือกับผู้ร่วมงานใน การปฏิบัติงานด้านต่างๆ จน บรรลุผลสำเร็จด้วยดี	.....	.....	.....	.....	.....
18	มีส่วนร่วมในการติดต่อประสาน งานเพื่ออำนวยความสะดวก แก่นักเรียน นักศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
19	ตรงต่อเวลา รู้หน้าที่ มีความ รับผิดชอบ ร่วมสร้างสรรค์ ภาพพจน์ที่ดีต่อสถาบัน	.....	.....	.....	.....	.....
20	มีความประพฤติดีมีระเบียบวินัย ตั้งใจปฏิบัติงาน นามมาเป็น แบบอย่างที่ดี	.....	.....	.....	.....	.....
21	ปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความ เสียสละ มีความยุติธรรม เพื่อ เกิดความร่วมมือในการทำงาน	.....	.....	.....	.....	.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระดับความคิดเห็น

183

ข้อ	ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะ บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการ ตลาดในวิทยาลัยพณิชยการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
22	สอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม ในเนื้อหาวิชา เพื่อให้นักศึกษา สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีประสิทธิภาพ	.....	.....	.....	.....	.....
23	มีความรักและปรารถนาดีต่อ นักเรียน นักศึกษา ตลอดจน สถานศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
24	ทำให้ความร่วมมือสนับสนุนด้าน การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ผลงานของนักศึกษา <u>ด้านที่ 3 ทักษะด้านเทคนิคการ สอนและปฏิบัติงาน</u>	.....	.....	.....	.....	.....
25	มีความรู้ในเรื่องที่สอนพร้อมทั้ง ตั้งใจปฏิบัติการสอนอย่างเต็ม ความสามารถ	.....	.....	.....	.....	.....
26	มีส่วนร่วมในการจัดโครงการ ฝึกอบรมบุคลากร เกี่ยวกับการ สอนด้วย เทคโนโลยีที่ทันสมัย	.....	.....	.....	.....	.....
27	มีส่วนร่วมในการจัดโครงการ ให้ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการ ตลาดไปศึกษาหาความรู้และ เทคนิควิธีการสอนต่างๆ	.....	.....	.....	.....	.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ทำซ้ำโดยไม่ขออนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะ บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการ ตลาดในวิทยาลัยพณิชยการ		ระดับความคิดเห็น 184				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
28	ประสานงานกับครู-อาจารย์ ตลอดจนนักเรียน นักศึกษา สาขาวิชาการตลาด ในการจัด ประชุมสัมมนาวิชาชีพ	.....	.....	.....	.....	.....
29	สามารถแนะนำแหล่งศึกษาหา ความรู้เพิ่มเติมแก่นักเรียน นักศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
30	ให้ข้อเสนอแนะและคำแนะนำ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อการสร้างเสริมประสบ การณ์แก่นักเรียน นักศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
31	จัดนิทรรศการแนะนำวิชาชีพ เพื่อให้นักศึกษาได้รับข่าวสาร ข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจ เลือกวิชาชีพที่เหมาะสม	.....	.....	.....	.....	.....
32	เปิดโอกาสให้นักศึกษาพูดคุย ปรึกษาปัญหาได้	.....	.....	.....	.....	.....
33	สามารถคาดการณ์ปัญหาที่ เกิดขึ้นและวางแผนแล้ว.....	.....	.....	.....	.....	.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ	ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะ บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการ ตลาดในวิทยาลัยพณิชยการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
34	ให้ความเป็นกันเองกับนักศึกษา ที่มาปรึกษา และให้นักศึกษาได้ ใช้วิจารณ์แผนการตัดสินใจ ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้.....					
35	มีความกระตือรือร้น ว่องไว รักความก้าวหน้า ในการปฏิบัติงาน.....					
36	สนับสนุน และเผยแพร่ผลงาน ทักษะด้านวิชาชีพการตลาด.....					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ สาขา
วิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

โปรดให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ
สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ใน 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านแนวคิดในการทำงาน (Conceptual Skills)

---

2. ด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills)

---

3. ด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน (Technical Skills)

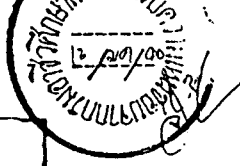

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถามสำหรับนักศึกษา

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ขอให้ท่านขีดเครื่องหมาย
ลงในช่องว่างที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ
  - ( ) 1. ชาย
  - ( ) 2. หญิง
2. อายุ
  - ( ) 1. ต่ำกว่า 20 ปี
  - ( ) 2. 21-24 ปี
  - ( ) 3. มากกว่า 25 ปี
3. สถานศึกษา
  - ( ) 1. วิทยาลัยพณิชยการ เขตพญา
  - ( ) 2. วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี
  - ( ) 3. วิทยาลัยพณิชยการบางนา
  - ( ) 4. วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย

ตอนที่ 2 การศึกษาภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ตาม
ความคิดเห็นของผู้บริหารและนักศึกษา วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

โปรดอ่านข้อความอย่างละเอียดและพิจารณาว่าข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำ
ของครู-อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ดังกล่าวข้างต้น อยู่ในระดับความคิดเห็น
มากน้อยเพียงใด เมื่อพิจารณาแล้ว โปรดทำเครื่องหมาย ( ) ลงในช่องระดับปฏิบัติ ตาม
ความคิดเห็นของท่าน โดยพิจารณาเกณฑ์แต่ละระดับ ดังนี้

- 5 หมายความว่า ความเห็นต่อภาวะผู้นำครู-อาจารย์อยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายความว่า ความเห็นต่อภาวะผู้นำครู-อาจารย์อยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายความว่า ความเห็นต่อภาวะผู้นำครู-อาจารย์อยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายความว่า ความเห็นต่อภาวะผู้นำครู-อาจารย์อยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายความว่า ความเห็นต่อภาวะผู้นำครู-อาจารย์อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ	ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะ บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการ ตลาดในวิทยาลัยพณิชยการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
	ด้านที่ 1 ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ในงาน					
1	ประสานงานกับวิทยากร ผู้ร่วม งานเพื่อวางแผนจัดอบรมพัฒนา วิชาชีพสาขาการตลาด	.....	.....	.....	.....	.....
2	มีส่วนร่วมเสนอนโยบายพัฒนา วิชาชีพสาขาการตลาด	.....	.....	.....	.....	.....
3	เสนอแนวความคิด ในการกา หนดแผนการเรียนวิชาเลือก สาขาการตลาดให้เหมาะสมกับ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	.....	.....	.....	.....	.....
4	มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการ พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
5	มีความรอบรู้ในสาขาวิชาการ ตลาดเป็นอย่างดี	.....	.....	.....	.....	.....
6	มีความสามารถในการติดต่อกับ หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการฝึก ปฏิบัติงานของนักศึกษาสาขา วิชาการตลาด	.....	.....	.....	.....	.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ	ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะ บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการ ตลาดในวิทยาลัยพณิชยการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
7	สามารถติดต่อประสานงานกับ ครู-อาจารย์ ตลอดจนบุคลากร ในสถานศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
8	ยอมรับข้อผิดพลาดของงานใน หน้าที่โดยเปิดเผย	.....	.....	.....	.....	.....
9	ยอมรับฟังความคิดเห็นจาก บุคคลอื่นเพื่อปรับปรุงตนเอง	.....	.....	.....	.....	.....
10	วิเคราะห์ปัญหาข้อขัดแย้งของ ผู้ร่วมงานเพื่อหาทางในการ ทำงานการปรับปรุงแก้ไข	.....	.....	.....	.....	.....
11	สร้างความเจริญก้าวหน้าให้ สถานศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
12	ช่วยเพื่อนร่วมงานสร้างผลงาน ในสาขาวิชาการตลาดเพื่อ ความเจริญก้าวหน้าของ สถานศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
ด้านที่ 2 ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์						
13	อ่อนน้อม ถ่อมตน เข้ากับผู้อื่น ได้ดี	.....	.....	.....	.....	.....
14	ช่วยเหลือให้บริการสิ่งที่เป็น ประโยชน์แก่สังคม	.....	.....	.....	.....	.....

ข้อ	ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะ บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการ ตลาดในวิทยาลัยพณิชยการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
15	สามารถแนะแนวทางเพื่อจูงใจ ผู้ร่วมงานให้ความร่วมมือที่ดีกับ หน่วยงาน	.....	.....	.....	.....	.....
16	รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ด้วยความตั้งใจ ทำให้ความเป็น กันเองในการปฏิบัติงาน	.....	.....	.....	.....	.....
17	ทำให้ความร่วมมือกับผู้ร่วมงานใน การปฏิบัติงานด้านต่างๆ จน บรรลุผลสำเร็จด้วยดี	.....	.....	.....	.....	.....
18	มีส่วนร่วมในการติดต่อประสาน งานเพื่ออำนวยความสะดวก แก่นักเรียน นักศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
19	ตรงต่อเวลา รู้หน้าที่ มีความ รับผิดชอบ ร่วมสร้างสรรค์ ภาพพจน์ที่ดีต่อสถาบัน	.....	.....	.....	.....	.....
20	มีความประพฤติดีมีระเบียบวินัย ตั้งใจปฏิบัติงาน นามาเป็น แบบอย่างที่ดีได้	.....	.....	.....	.....	.....
21	ปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความ เสียสละ มีความยุติธรรม เพื่อ เกิดความร่วมมือในการทำงาน	.....	.....	.....	.....	.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระดับความชัดเจน

192

ข้อ	ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะ บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการ ตลาดในวิทยาลัยพณิชยการ	ระดับความชัดเจน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
22	สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในเนื้อหาวิชา เพื่อให้นักศึกษา สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีประสิทธิภาพ	.....	.....	.....	.....	.....
23	มีความรักและปรารถนาดีต่อ นักเรียน นักศึกษา ตลอดจน สถานศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
24	ใช้ความร่วมมือสนับสนุนด้าน การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ผลงานของนักศึกษา <u>ด้านที่ 3</u> ทักษะด้านเทคนิคการ สอนและปฏิบัติงาน	.....	.....	.....	.....	.....
25	มีความรู้ใน เรื่องที่สอนพร้อมทั้ง ตั้งใจปฏิบัติการสอนอย่างเต็ม ความสามารถ	.....	.....	.....	.....	.....
26	มีส่วนร่วมในการจัดโครงการ ฝึกอบรมบุคลากร เกี่ยวกับการ สอนด้วย เทคโนโลยีที่ทันสมัย	.....	.....	.....	.....	.....
27	มีส่วนร่วมในการจัดโครงการ ให้ครู-อาจารย์ สาขาวิชาการ ตลาดไปศึกษาหาความรู้และ เทคนิควิธีการสอนต่างๆ	.....	.....	.....	.....	.....

ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะ บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการ ตลาดในวิทยาลัยพณิชยการ		ระดับความคิดเห็น 193				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
28	ประสานงานกับครู-อาจารย์ ตลอดจนนักเรียน นักศึกษา สาขาวิชาการตลาด ในการจัด ประชุมสัมมนาวิชาชีพ	.....	.....	.....	.....	.....
29	สามารถแนะนำแหล่งศึกษาหา ความรู้เพิ่มเติมแก่นักเรียน นักศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
30	ให้ข้อเสนอแนะและคำแนะนำ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อการสร้างเสริมประสบ การณ์แก่นักเรียน นักศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
31	จัดนิทรรศการแนะนำวิชาชีพ เพื่อให้ นักศึกษาได้รับข่าวสาร ข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจ เลือกวิชาชีพที่เหมาะสม	.....	.....	.....	.....	.....
32	เปิดโอกาสให้นักศึกษาพูดคุย ปรึกษาปัญหาได้	.....	.....	.....	.....	.....
33	สามารถคาดการณ์ปัญหาที่ เกิดขึ้นและวางแผนแล้ว.....	.....	.....	.....	.....	.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ	ภาวะผู้นำของครู-อาจารย์คณะ บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการ ตลาดในวิทยาลัยพณิชยการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
34	ทำให้ความเป็นกันเองกับนักศึกษา ที่มาปรึกษา และให้นักศึกษาได้ ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้.....					
35	มีความกระตือรือร้น ว่างไว รักความก้าวหน้า ในการปฏิบัติ งาน.....					
36	สนับสนุน และเผยแพร่ผลงาน ทักษะด้านวิชาชีพการตลาด.....					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ สาขา
วิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

โปรดให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครู-อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ
สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยพณิชยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ใน 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านวาทะทัศน์ในงาน (Conceptual Skills)

---

2. ด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills)

---

3. ด้านเทคนิคการสอนและการปฏิบัติงาน (Technical Skills)

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อผู้เขียน	นางนภัสกร วรนิติปรีชา
วัน เดือน ปี เกิด	21 กุมภาพันธ์ 2492
สถานที่เกิด	ฉะเชิงเทรา
วุฒิการศึกษา	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง การบัญชี และประโยศครุมัธยม วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ฯ ครุศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยครูจันทระเกษม การศึกษามัธยมศึกษา (การตลาด) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ประสบการณ์ทำงาน	อาจารย์สอนคณะวิชาการเลขานุการ อาจารย์สอนคณะวิชาการตลาด หัวหน้าแผนกวิชาการขาย
อาชีพปัจจุบัน	รับราชการตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 อาจารย์สอนคณะวิชาการตลาด หัวหน้างานวิจัยและพัฒนา วิทยาลัยพัฒนศึกษการบางนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้